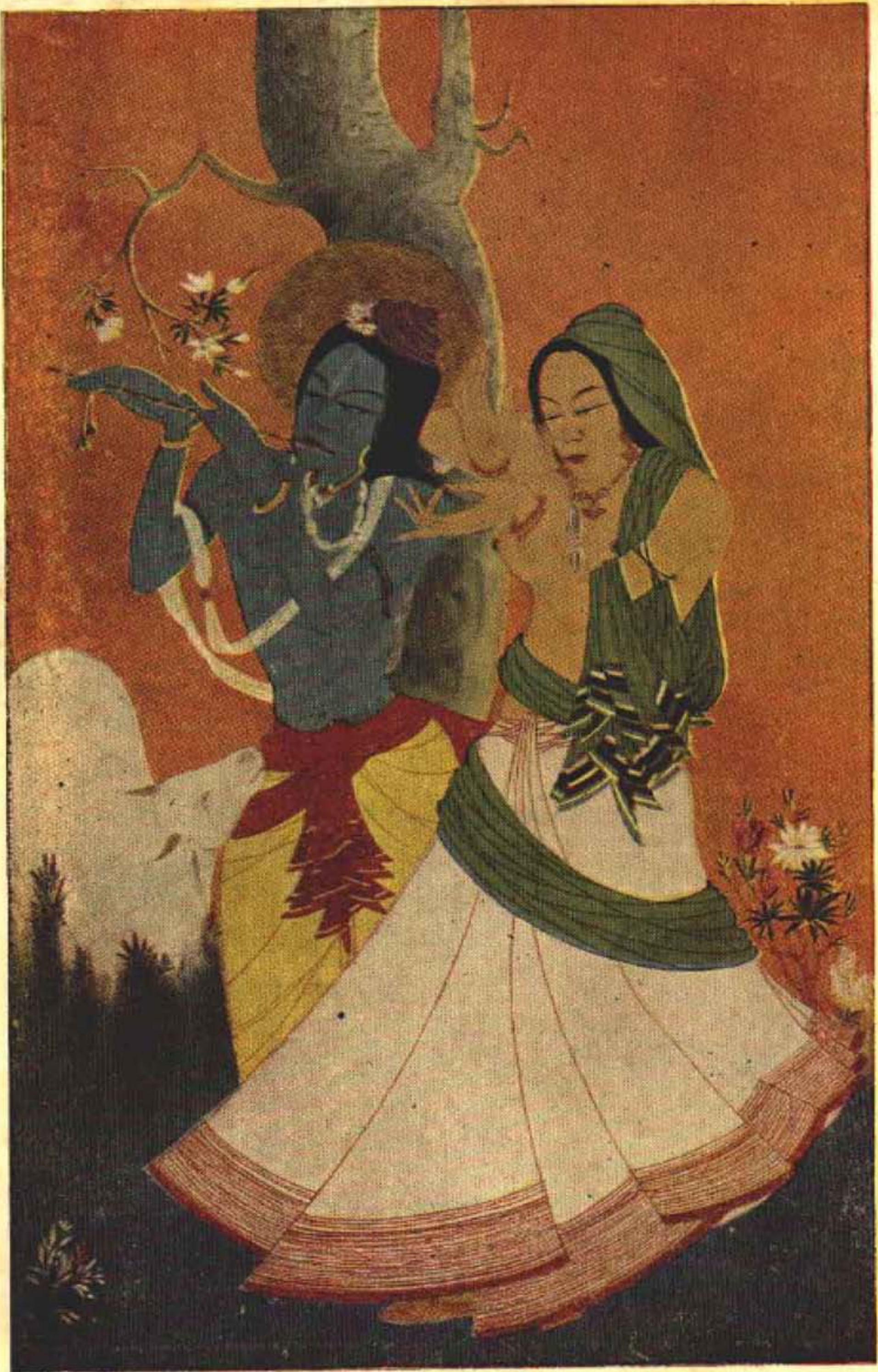

వసన్తమాగమము —లోకయ్య.

సంపు. ౧౪ ఈశ్వర, భాద్రపదమాసము (సెప్టెంబరు 1937) సంఖ్య ౯

పూర్ణ

[నవల - అనువృత్తము]

వాసిష్ఠగణపతిముని

ఆరవ ప్రకరణము

పద్మిని యంతర్ధానము

ఆ రాత్రియే యెట్టి యాలస్యమును గూడఁ జేయక నీలుని పట్టుకొనుటకు ఘనేంద్రుఁడు సులోచనుని యింటికి వెళ్లెను. గాని యాయిల్లు కొలఁది క్షణములక్రిందట ఖాళీ సేయఁబడినట్లు తెలుసుకొనినాఁడు. సులోచనుఁడు తన భార్యతోడను, పుత్రునితోడను కలిసి రాత్రిభోజనానంతరము గణపవరము రెండెడ్లబండి మీఁదుగా వెళ్లె నని పొరుగింటివారు చెప్పిరి. గుఱ్ఱమెక్కి ఘనేంద్రుఁడాదారి పట్టుకొని గణపవరమువరకు వెళ్లి వ్యర్థప్రయత్నుఁడై వచ్చివేసెను. ఎట్టిబండియు గణపవరము వెళ్ల లేదు.

గణపవరమునుండి రాఁగానే యతఁడు రాష్ట్రియునియొద్దనుండి చంద్రసేన గృహము శోధించుట కుత్తరువు పొందుటకు మహామంత్రిగారింటికి వెళ్లెను. ఎట్టకేలకు రాష్ట్రియుని లేపి సంగతి మనవిసేయఁగా నతఁడు నిద్రాభంగము చేసినందులకు విసుగుకొని, "ఇప్పుడేమి మించిపోయినది ? తెే ల్లవారిన చూచుకొనవచ్చును. పోయి నిద్రపొమ్ము" అని కసరి పంపివేసెను.

మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలము చంద్రసేనుని యిల్లు శోధించుటకు రాష్ట్రియుఁడు వీరనందుఁడు ఘనేంద్రునితోడను, రక్షకభటులతోడను సాడంబరముగావచ్చి చూచుసరికి చంద్రసేన నాగేంద్రుఁడు గత రాత్రియే నవోఢయగు తన ద్వితీయ భార్యతోఁగూడ శ్రీశైలయాత్రకు బయలుదేఱి వెళ్లిపోయినట్లు తెలిసినది. ఇంక శోధన మవసరము లేదని ఘనేంద్రుఁడు చెప్పెనుగాని వీరనందుఁడు వినక యిల్లంతయు శోధించి యేమియు నేరముయొక్క గుఱుతులు తెలియక నిరుత్సాహుఁడై విరమించెను. సులోచనసీల చంద్రసేనులు పరంతపసంఘములోని నాయకులని యందఱికిని తెలిసిపోయినది. ప్రమథనాథబాబు పత్రమిచ్చి పంపిన మనిషి యా పత్రము పరంతపసంఘములోని యెవరికో చూపియుండవలెనని ఘనేంద్రుఁ డనుమానించెను. ప్రమథనాథునితో ప్రత్యక్షముగా మాట్లాడుటకు ఘోరకునియింటికి కతఁడు వెళ్లెనుగాని ప్రమథనాథుఁ డింటలేఁడు. పరంతపసంఘీయుల రహస్యములను తెలుసుకొనుటకే యతఁ డెచ్చటనో తిరుగుచున్నాఁడని ఘోరకుఁడు చెప్పెను. రాష్ట్రియవీరనందుఁడు చంద్రసేనుని మేకచాట్లు కాఁలివారిని నియమించి పర్ణిని నెచ్చటికిని పోనీయవలదని కట్టుదిట్టములుచేసి యచ్చటినుండి కదలి వెళ్లిపోయెను. శోధనములో మఱియొక యద్భుత సంగతి తేలినది. పర్ణిని యొఁటినగలు తప వింట్లో వెలగల వెండివస్తువులుగాని, బంగారు వస్తువులుగాని, ధనముగాని, రత్నవస్తువులు గాని యొద్దియును దొరకలేదు. పరంతప సంఘమువారి చురుకుదనమునకు ఘనేంద్రుఁ డాశ్చర్యపడెను.

దశమినాఁడు పూర్వాహ్ణమునందు సంభ్రమముతో మహారాజ మహామంత్రి రాష్ట్రియులతోఁ గూడిన రాజకులము సమావేశమై పర్ణిని విప్లవకారుల నాయికగానున్నందున బంధింపఁబడవలెనని యుత్తరువు చేసినది. రాజకులాజ్ఞ ననుసరించి నగరపాలుఁడు పర్ణినిని బంధించి తీసుకొనిపోవుటకు చంద్రసేన భవనమునకు వచ్చి యిల్లంతయు వెతకెను గాని యసలు పర్ణిని యెచ్చటను కన్పట్టుటలేదు. ఒక ముసలమ్మ మాత్ర మాయింట నున్నది. ఇట్లు రక్షకజనుల ప్రథమప్రయత్నము పూర్ణముగా విఫలమయ్యెను.

ఏడవ ప్రకరణము

పరస్పర ప్రతాపపరిచయము

శుక్రవారము పూర్వాహ్ణమున నే కల నాథుఁడు శక్తిధరునితో మణిమాలా ప్రదాన విషయములో చంపావతమ్మ పూర్ణసమ్మతి తెలిపినవాఁడయ్యెను.

ప్రమతిధర్మపాలుల విన్నప మా పూర్వాహ్ణముననే రాజధర్మాసన సన్నిధికి వచ్చి చేరినది. మహారాజు దానిని విచారణీయముగా నంగీకరించి పౌర్ణమీ బుధవారమును విచారణ దినమునుగా నిర్ణయించెను. భోగ

౪

వీరేశలింగముగారు పండుకొనియున్న గదిలోనికి నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు తొందరగా ప్రవేశించి, నమస్కారము చేసి "ఏమి సెలవు?" అని అడిగిరి. వీరేశలింగముగారు ప్రతినమస్కారము చేసిరి. కాని, మాటాడ ప్రయత్నించియును మాటలాడలేకపోయిరి. "ఏమి చెప్పదలచిరో? ఏమో? పాపము, నోరాడకపోయెనుగదా?" అని మిక్కిలి చింతించితిమి.

నాటిరాత్రి కవసరమగునని తోచిన మందు లన్నియును లక్ష్మీపతిగారు పెట్టెలతో తెచ్చిపెట్టుకొనిరి; తమ మోటారును, గుఱ్ఱపుబండినికూడ వారు వేదవిలాసపు గుమ్మముకడ నుంచిరి; ఇంకను అవసరమని తోచిన మందులు ఆలస్యము లేకుండ కోరిన తక్షణము అందిచ్చునట్లు హాంటురోడ్డు, బ్రాడ్వే మందులషాపులవారితో ఏర్పాట్లు చేసిరి. గడియలు, గంటలు అనకుండ అవసర మని తోచినపుడెల్ల మందులు వేయుచు, ఇంజెక్షను లిచ్చుచు డాక్టరుగా రెంతో ప్రయాసపడిరి.

మధ్య నొకమాటు కొంత చర్చలోనికి దిగి మాతో వేదాంతము మాటలాడిరి. "Mystery f life a d the Mystery of Death ఇదమిత్థమని సరిగా సాధించిచెప్పిన వా రెవ్వరును లేరుకదా? ఇదిగో! ఈమహనీయుడు డెబ్బదిసంవత్సరములుపైగ జీవించి, అనేక విధముల దేశమునకు గొప్ప సేవ చేసినాడు; త్వరలో మనలను విడిపోవుచున్నాడు. పోకుండ ఆపుటకు సాధనము కనబడకున్నది. మనల విడిచి ఈప్రాణి ఎక్కడకు పోవునో? ఏమగునో? ఏమో? రూఢిగా చెప్పగలవారు లేరుగదా? Here we are three of us. Myself a Doctor. Mr. Nageswara Rao, experienced Editor and Proprietor of our only Telugu Daily; and you a budding young lawyer. None of us can say anythi g.

నేను-"Hamlet చెప్పినట్లు No traveller nath ever returned from that realm of Death. మృత్యులోకం చూచి, అక్కడనుండి తిరిగివచ్చి, స్పష్టముగా ఇది అని తెలిపినవారు లేరు. The rest is silence. పోయినతరువాత అంతా గుప్ చుప్-నిశ్శబ్దమే. తత్త్వవేత్తలు, వేదాంతులు, కవులు అందరును తమ ఊహాలను చెప్పిరే కాని మృత్యురహస్యముయొక్క యథార్థము నిరూపింపలేకపోయిరి. అనాదినుండియు అందరి మనస్సులను ఈ సమస్య కలవరపెట్టుచునే యున్నది. ఇపుడు మీరు వీరి విషయము ముందు చెప్పగలుగుచున్నారు కాని ఆకస్మికముగా ఎందరు పోవుచున్నారు!"

లక్ష్మీపతిగారు-"ఒకప్పుడు మాకును ముందు తెలియదు. మైనంపాటి నరసింహాంగారి తండ్రిగారికి జబ్బుచేసినది. ప్రమాదమైనది కాదు. నేనే treat చేయుచుంటిని. ఒకనాడు ఏమైనదంటే: p tient పండుకున్న పక్క clean గా లేదు; bed మార్చి clean గా మరొకపక్క వేయించమంటిని. మరొక మంచం, పరుపు, దానిమీద clean

bed sheet వేసినారు; patient ను ఈ మంచముపై నుండి ఆ మంచము మీదకు మార్చుటలో — మరేమున్నది ? నాడి ఆగిపోయినది - heart stop అయినది "

అనిన యీ తీరున ఆకస్మికపు చావులు, దీర్ఘజాడ్యములు, ఎందరెందరివో మరణములు, ఉపనిషద్వాక్యములు, వేదాంతుల భావములు ఎన్నెన్నో చర్చించితిమి. Addison వ్రాసిన Vision of Mirza(మీర్జా స్వప్నవృత్తాంత మను కథ) చెప్పుకొంటిమి. రాత్రి మూడుగంట లయినది. డాక్టరుగారు మరొక ఇంజెక్షను ఇచ్చిరి. అందువలన ప్రయోజనము కనబడదయ్యెను; కనిపెట్టి చూచుచుంటిమి. నాలుగుగంటలు కావచ్చెను.

"Now I am giving him what I suppose will be the last thing we can give for him సరి- దీనితో ఆఖరు" అనుచు డాక్టరుగారు ఒక చమిచాపాలు, ఒక చమిచా నీళ్లు, ఒక చమిచాతో మందు మూడును కలిపి రోగినోటిలో పోసిరి. ఆద్రవము ఆయన గొంతుక దిగినది. దిగదని నిరాశతో నున్న నాకు ఆమందు దిగుటవలన కొంత ఆశ కలిగినది.

"దైవకృపవల్ల జీవించవచ్చును. మందు దిగినది కదా ?" అని నేనంటిని. "దిగినది. కాని బ్రదుకుట దుర్లభము. He is fast sinking " అని డాక్టరుగారు చెప్పిరి.

మేము ప్రసంగములు మాని వీరేశలింగముగారి వంకనే చూచుచుంటిమి. శ్వాసము మందమగుచుండెను. ఆఖరున రెండుసారులు చిన్న గుటకతో నిశ్వాసము వినవచ్చెను. పిమ్మట శ్వాస మాగిపోయెను. ఆతని యాత్మ భౌతిక దేహమును విడిచి పోయెను. అప్పుడు సరిగా నాలుగుగంటల ఇరువది నిమిషము లాయెను.

లక్ష్మీపతిగారు పసుపుతో కొన్ని మందులు కలిపి దేహమునకు పట్టించిరి. "నాలుగు రోజులనుండి నాకు ఏమీ Rest లేదు. వెళ్లివస్తా" నని డాక్టరుగారు వెడలిరి. "పత్రికలో ప్రధానవ్యాసము వ్రాయించవలె" నని వీరేశలింగముగారి బ్లాకు వెదకి పట్టుకొని "వెళ్లివస్తా"నని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు వెడలిరి. శవమువద్ద నేను మాత్రము కాపుంటిని.

వీరేశలింగముగారు మా తండ్రిగారికి గురువులు. నాకే కాక సకలాంధ్రలోకమునకును పూజ్యులు. ఏ సుకృతము చేతనో నాకు ఆ శవముకడ కాపుండు సదృష్టము లభించినది. పంతులుగారి మరణవార్త శ్రీ పిఠాపురంమహారాజావారికి ఫోనులో తెలుపబడెనట. వేసవిసెలవు లగుటచేత హైస్కూలును, కాలేజీలును మూయబడియుండెను. కావున నే నొంటరిగా ఆశవముకడ కొన్ని గంట లుండవలసివచ్చెను; లేకున్న ఇసుక వేసిన రాలుటకు తెరపిలేకుండ జనము కమ్ముకొనియుండరా ?

*

పదునొకండు గంటలైనది. తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు పంతులుగారు మొదట వచ్చిరి. వారికి మరణవార్త తెలియదు. మే మొండొరులకు నమస్కరించుకొనిన పిదప "ఎట్లున్నారు పంతులుగారు?" అని వారు ప్రశ్నించిరి. ఉదయము ౮-౩౦ కి

నాథ శక్తిధరులకు ప్రమతి ధర్మపాలులుగాక వేఱు వకీళ్ల ద్వారా గూడ నాదినమున న్యాయస్థానమునందు తమ తమ వాదములను పోషించుకొనుట కభ్యనుజ్ఞ యీయఁబడినది.

ఉత్తరాధికారి సమస్యా విచారణావతరణమువలన భిన్నమనస్కయగు లీలావతీ దేవిని మహారాజు వీరనందుని రాష్ట్రీయ పదవిలోనుండి ప్రాసాదకార్యదర్శి పదవికి మార్చుట కాలోచన యడిగి మఱింత ఖేదపఱచినవాఁడయ్యెను. అట్టి మార్పు తన తమ్మున కవమానకరమని యామె యెంచినది. ఆవిషయమును మఱునాఁ డాలోచింపవచ్చునని యామె వాయిదా వేసినది. ఇది శుక్రవారమునాఁడు మధ్యాహ్న విశ్రాంతి కనంతరము జరిగిన ముచ్చట.

ఇదివరకు సుచంద్రుఁడు లీలావతి నెంతయో యారాధించినాఁడు. ఆమె యిష్టులకు కావలసిన యుద్యోగముల నిచ్చినాఁడు. ఆమె యనిష్టుల ననేకుల నుద్యోగములనుండి లాగివేసినాఁడు. సుమారు పదిలక్షల వరాల సొత్తు విలువ గల యేడువారముల రత్నాభరణములను చేయించినాఁడు. ఎంత చేసిననేమి ? ఉత్తరాధికారి సమస్యావిచారణ కవకాశ మొసంగినాఁడు. భోగనాథునే యువరాజునుగా ప్రకటింప నతని కిష్టముండునెడల నట్టి విచారణ కతఁ డవకాశము నతఁ డీయనక్కఱలేకుండ నుండఁగలఁడు. రాజకులములో సర్వసమయములందును జన్మజ్యేష్ఠుఁడే యుత్తరాధికారి యగునని యొక శాసనము సృజించి న్యాయాధికారుల వాక్కులను కట్టివేసి యుండవచ్చును. ఇంతియే గాక శాంతిసేనాకుమారి విన్నపముగూడ మహాన్యాయస్థానములో విచారించుటకు బద్ధకంకణుఁడై యున్నాఁడు. తనకును, తనపితృకుటుంబమునకును పరమశత్రువులగు శివంకరసంఘము వారి ప్రతినిధితో శనివారమునాఁడు మాట్లాడనున్నాఁడు. ఈ విషమసమయమునందు రాజు వానితో కలిసి మాట్లాడుట లీలావతి కిష్టము లేదు. ఇది యంతయు నిట్లుండ తన తమ్ముని రాష్ట్రీయ పదవినుండి లాగివేయుటకు సంకల్పించుకొనినాఁడు. తన కండ్లు తుడుచు నిమిత్తము ప్రాసాద కార్యదర్శి పదవిని సృజించి వాని కంటఁగట్టనున్నాఁడు. ఇదియంతయు తలపోసుకొని తనకు మగనిపై వశీకరణశక్తి యేమియు లేదనియే యామె చింతింప నారంభించినది. రతిసీకుమారియే తనభర్తను తననుండి త్రిప్పివేయుచున్నది యని యామె కనుమానము కలిగినది. ఈ కష్టమునంతటి నామె తనసఖి భృంగాలక యొద్ద వెళ్లబోసుకొనినది. ఉత్తరాధికారి సమస్యావిషయములో రాజధర్మాసనమునం దిద్దఱు ప్రాడ్వివాకులు జ్యేష్ఠుని పక్షమునను, ఇద్దఱు పట్టమహిషీపుత్రుని పక్షమునను ఉందురని భృంగాలక యంచనావేసి చెప్పినది. రాజుగారెవరి నామోదింతురో వారికి కొసకు జయము కలుగునని భృంగాలక యూహ. తన సఖ యనుమానమును లీలావతీ దేవి యామోదించినది. ఇంక తన పతిని వశపఱచుకొనుట యెట్లు ?

ఇన్నాళ్లు పనిచేసి మొఱవపోవని తన నిశాత కటాక్షముల నామె నమ్మఁజాలకపోయినది. సమ్మోహన చూర్ణ ముష్టులువలె పనిసేయు తన మందస్మితముల నామె విశ్వసింపఁ జాలకపోయినది. అనేక కాలమునుండి తాను గారవించు యోగీశ్వరి ధవ

లాక్షిపై నామె సంకల్పము ప్రసరించినది. ధవలాక్షి పట్టి యోగీశ్వరిమాత్రము గాదు. గొప్ప మాంత్రికురాలు. అనేక విచిత్రశక్తిగల మూలికల నెఱింగిన తాంత్రికురాలు. ఆమె దగ్గఱనుండి పతివశీకరణమూలిక తెచ్చుకొనుటకు లీలావతి కాశ జనించినది. ఆమె తన యుద్దేశమును భృంగాలకకు తెలియఁజేసినది. భృంగాలక యాకార్యమును సమర్థించినది.

మహారాజ్ఞి తన తండ్రిని జూచి వచ్చెదనను మిషతో సాయంకాలము ప్రాసాదము విడిచి బయలుదేఱినది. ఉత్తరాధికారి సమస్యా విషయములోను, తమ్ముని క్రొత్త యుద్యోగము విషయములోను తన ప్రియకాంత తండ్రితో నాలోచించు నని రాజు తలంచెను. అతఁ డడ్డుపెట్టలేదు. అడ్డుపెట్టుట యతని కలవాటుగూడ లేదు. తంద్రిగా రింటినుండి సాధారణ వేషములతో ప్రొద్దుగ్రుఁకినపిమ్మట తానును, భృంగాలకయు, తన తమ్ముఁడు వీరనందుఁడును గుఱ్ఱపు బండిపై బయలుదేఱి గణపవరగ్రామమున నుండు ధవలాక్షి యాశ్రమమునకు వెళ్లిరి. లీలావతి కోరికప్రకారము ధవలాక్షి పతివశీకరణార్థము ధారణమైన యొక మూలికను ధూపము వేసి యిచ్చినది. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలము మరియొకసారి ధూపము వేసి దానిని మెడలో కట్టుకొనవలె నని ధవలాక్షి యాదేశించెను. లీలావతి ధవలాక్షికి దక్షిణ సమర్పింపఁబోయెను గాని యామె స్వీకరింపలేదు. ఆమె యనుజ్ఞవడసి యందఱును మఱలిరి.

రాత్రి యాఱుగడియలు మాత్రమే గడచినవి. బండి చిట్టడవిలో వేగముగా వచ్చుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో బండి యకస్మాత్తుగా నాఁగిపోయెను. కారణమేమి యని బండిలోపల నుండి వీరనందుఁడు సారథి నడిగెను. "ప్రభో, దొంగలగుంపు అడ్డుకొనినది." అని చకిత స్వరములో సారథి పలికెను.

వీరనందుని చేతిలో ఖడ్గమున్నది. అయినను మనస్సులో ధైర్యము లేదు. భుజములలో తగినంత త్రాణము లేదు. శస్త్రవిద్యా కౌశలము సున్న. అయినను సామ్రాజ్యమునందలి తలవరుల కెల్ల సర్వాధికారిగా మాత్రమున్నాఁడు. ఆజ్ఞలిచ్చుటకు పెద్దనోరుమాత్ర మతని కున్నది. అతఁడు రథమునుండి దిగకముందే యతనిని నలువురు బలవత్తర పురుషులు రథమునుండి లాగివేసిరి. వారిచే నతఁడు సుళువుగా నిరాయుధుఁడు గావింపఁబడినాఁడు. వెంటనే యతని నొక చెట్టుకు త్రాళ్లచే కట్టి నోట గుడ్డలు క్రుక్కిరి. సారథికిఁ గూడ నదియే ముచ్చట జరిగినది. లోపల స్త్రీలనుమాత్రము దొంగలు ముట్టలేదు. అయినను లీలావతీభృంగాలకల భీతికి మేర లేకపోయినది.

ఇద్దఱు మనుష్యులు గుఱ్ఱముల నాఁపిరి. మఱి యిద్దఱు ముందు నిలువఁబడియుండిరి. నలువురు వెనుకప్రక్కకు వచ్చిరి. వారిలో నొకఁడు మిక్కిలి మృదుస్వరముతోడనే భయంకర మగు తమ నిశ్చయమును వెల్లడించినవాఁ డయ్యెను.

పురుషుఁడు—"మాననీయ నారీమణులారా! మీలో స్వర్ణాంగి యాంధ్ర మహారాజ్ఞి యనియు, పాటలాంగి చేటీజనాధ్యక్షురాలనియు మే మెఱుంగుదుము. మేము పరంతప సంఘమునందు సభ్యులము. మా నాయకుఁడు నిశుంభ నాగేంద్రుఁడును, మానాయకు

రా లీలావతీదేవియును తమను మిక్కిలి మర్యాదతో తీసుకుని రమ్మని యుత్తరువిచ్చి నందున మే మిచ్చటికి వచ్చితిమి. మిమ్ము లను నిర్భయముగా నీ బండిలోఁడనే మే మచ్చటికి తీసుకొనిపోయెదము. మీ మానము గుఱించిగాని, ప్రాణములనుగుఱించి గాని మీరు భయపడ నవసరములేదు. రాజు గారితో మాకు సంధి కుదురువఱకు మీరు మా సంఘముయొక్క ప్రత్యేక గృహమున నివసింపఁబడవలసియుండును. మీకుఁ గావలసినంత రక్షకుల సిబ్బంది యా గృహ మున నుండును. అందు మీ యుపచారముల కేమియు తక్కువ యుండదు. పరంతప సంఘముయొక్క బలమును స్వయముగా మీ కండ్లతో మీరు చూచుట కవకాశము కల్పింపఁబడును."

మహారాజ్ఞి కేమియు మాట్లాడుటకు తోఁచలేదు. భృంగాలక బిక్కసచ్చిపోయి నది. మహారాజ్ఞి తనకు దురదృష్టదినములు వచ్చినవి యని యనుకొనినది. ఇంతలో మెఱుపు మెఱసినట్లు వారి కొక దృశ్యము గోచరించినది.

అది యేది? ఒక జగన్మోహనమగు స్త్రీ విగ్రహము. ఒకసారి చూచిన నెన్నటికిని మఱపునకు రాని స్త్రీవిగ్రహము. దేవపురు షుల కండ్లకుఁగూడ నాశ్చర్యకరమగు స్త్రీ విగ్రహము. శక్తికి నివాసస్థానమగు స్త్రీవిగ్ర హము. ఆమె పూర్ణయని లీలావతీ భృంగా లకలు పోల్చుకొనిరి. ఆమెగూడ పరంతప సంఘములో నొక సభ్యురాలేమోయని వారు ముందుగా భ్రమపడిరి. మఱుక్షణముననే యది భ్రమయని వారికి యథార్థము బోధ పడినది.

పూర్ణ రాఁగానే సఖడ్గమగు హస్త ముతో నా పురుషుని ధిక్కరించుచు నిట్లనినది—

"ఓ మాననీయ వీరుఁడా, నీగుంపును తీసుకొని నీవు వెనుకకు వెళ్లుము. పరంతప సంఘమువారు మా యాంధ్ర సమ్రాజ్ఞిని బందిగా తీసుకొనిపోవుట సులభమని తలం చుట పొరపాటు. కుండినుల యధికారమును కాపాడుటకు విశాల సామ్రాజ్యమునందు ప్రతిమూలలోను జాగ్రతవహించు శక్తు లెన్ని యేని గలవు."

పురు—ఓసుందరీ! నీ చక్కనిముఖము నుండి వచ్చుమాటను మన్నించుట కిది శృం గారరంగము గాదు. ఇది వీరరంగము.

పూర్ణ — ఈ మాటను నాసుందర ముఖము చెప్పెనని మీరు తలంపవలదు. దీనిని నాసఖడ్గహస్తము చెప్పుచున్నది.మాట ప్రకారము నీవు నడవనియెడల నిది మీ గుంపు నవలీలగా చెదరఁగొట్టఁగల దని సత్యము నీతో చెప్పుచున్నాను."

పూర్ణయొక్క ధైర్య సాహసములకు లీలావతీ భృంగాలకలు పరమాశ్చర్యము పొందిరి.

"ఈయుద్ధత నారి చేతినుండి ఖడ్గమును లాగివేయుఁడు." అని యా పురుషుఁడు తన యనుచరుల కాజ్ఞాపించెను. వా రామె నాక్ర మింపఁ దలపడిరి. కనుఱెప్పపాటులో మూఁడు తలలు నెగిరిపోయినవి. వాటి రక్తధారలచే ముందాకాశమును, పిమ్మట భూమియు నెఱ్ఱ వడెను. ఆ ముప్పురు వీరులను నఱికి పూర్ణ యా పురుషు నిట్లు హెచ్చరించినది: "ఇప్పుడైనను పాఱిపొమ్ము."

ఆమె లాఘవ పరాక్రమములకు లీలావతీ భృంగాలకలు మిక్కిలి సంతోషించిరి. పురుషుఁడు దిగులొంది పెద్దకేక వేసెను. ముందున్న వారేకాక చుట్టుపట్ల నున్న వారు గూడ చేరిరి. వారు సుమారు ఏఁబదిమంది యుందురు. గుఱ్ఱములు బండి లాగుకొని పాఱిపోకుండ వారిలో నొకఁడు వాటిని విప్పివేసినవాఁడయ్యెను.

ఇప్పుడు పూర్ణ యేఁబది మందితో పోరాడవలసియున్నది. ఒకస్త్రీ ఏఁబదిమందితో యుద్ధమనిన సాధారణముగా నెవరును నమ్మరు. అసాధారణ వ్యక్తుల విషయములో నంతయు సాధ్యమే. ఆమె నిరుపమ లాఘవముతో, నిరుపమాన వేగముతో, నిస్సదృశ ఖండల ప్రచారముతో, నిస్తుల సాహసముతో, నిస్సమాన సత్వముతో, నిష్ప్రతిమాన కౌశలముతో నాగుంపుతో యుద్ధము చేసినది. లీలావతీ భృంగాలక లామె మహాశక్తియొక్క యవతార మనుకొనిరి.

సగముమంది చనిపోయిరి. తక్కిన వారు విడువక యొక్కపెట్టున నామెపైఁ బడనుంకించిరి. ఇంతట వారికి వెనుకనుండి మఱి యొక భయంకరమగు తాకుడు తటస్థించెను. అది యొక మహావీరపురుషునిది. అసామాన్య రణ నైపుణ్యముగల యీ స్త్రీపురుషుల మధ్యలో నాగుంపు అడకత్తెరలోని పోక చెక్కవలె చితికిపోయినది. ఒక్కఁడు మాత్రము తప్పించుకొని పాఱిపోయెను. వాఁడు వారి నాయకుఁడగు కాళిక సులోచనుఁడే యగును. ముందుగా స్త్రీలతో సంభాషించిన వాఁ డీరసిక వీరుఁడే.

రంగస్థలమంతయు రక్తసిక్తమై పోయినది. ఆనిశ్శ్మాత్రవ రంగమునందు జయించిన వీరయువద్వంద్వము వెలుఁగుచుండెను. ఆ పురుషుఁడు ఘనేంద్రుఁడని పూర్ణాలీలావతీ భృంగాలకలకు తెలిసినది. పూర్ణాఘనేంద్రులు పరస్పర ప్రతాపపరిచయమువలన నత్యంత పరస్పరాదరముతో పరస్పర మొకసారి చూచుకొనిరి. ఆ పరస్పరాదరములో రాగపురంగు కొంచెము కలిసెనని చెప్పవచ్చును.

ఎనిమిదియవ ప్రకరణము

విచిత్రసంధానపద్ధతి

ఘనేంద్రుఁ డరివిజయానంతరము దగ్గఱ నుండు చెట్లయొద్దకుఁ బోయి వీరనంద రథసారథులకు కట్లు విప్పి నోటిగుడ్డలు తీసి విడిపించినవాఁ డయ్యెను. వారిద్దఱును బండి దగ్గఱకు మెల్లగా చేరిరి. వీరనందబాబు లజ్జకు మితిలేకపోయినది. సారథి గుఱ్ఱములను తెచ్చి తిరిగియు పూన్చెను. వీరనందుఁడు మాత్రమే కాక పూర్ణా ఘనేంద్రులు గూడ లీలావతీదేవి యాజ్ఞవలన నాబండి నెక్కిరి. బండి నడువ నారంభించినది.

భృంగా—(పూర్ణను జూచి) పూర్ణా! నీవు నమ కుమునఁదు సమ్రాజ్ఞికి గొప్పసేవ చేసితివి. ఈ సేవను సమ్రాజ్ఞి యెన్నటికిని మఱువఁజాలదు.

పూర్ణ—ఇది నా కర్తవ్యము.

భృంగా— (ఘనేంద్రునిజూచి) ఘనేంద్రబాబు! నీవు సమయమున వచ్చినందువలన పూర్ణకు సంపూర్ణవిజయము కలిగినది. గొప్పవీరుఁడు నూఱుమందినిగూడ జయింపఁ గలఁడని మాబాబు చెప్పినపుడు నాకు నమ్మకము లేకుండెడిది. ఇప్పుడు నమ్మకము కలిగినది.

లీలా—(పూర్ణనుజూచి) పూర్ణా! నీ వెచ్చటినుండి వచ్చుచున్నావు?

పూర్ణ—అక్షోభ్యమహాముని యాశ్రమమునుండి వచ్చుచున్నాను.

లీలా—(ఘనేంద్రుని జూచి) నీవెచ్చట నుండి వచ్చుచున్నావు?

ఘనే—నారాయణపురమునుండి వచ్చుచున్నాను. అచ్చటికి నన్నొక కార్యము నిమిత్తము రాష్ట్రియులు పంపియుండిరి.

వీర — శత్రువుల నెదురుచూడనందున ప్రమత్తుఁడనై వారిచేతఁ జిక్కితిని.

రాష్ట్రియుని యీ హీనస్వరపు మాట యతని యసమర్థతను కప్పిపుచ్చుటకు బదులు మఱింత వ్యాఖ్యానము చేసినది.

"ప్రమాదో ధీమతామపి" అని ఘనేంద్రుఁడు సర్దినాఁడు.

లీలా—ఇప్పుడు జరిగిన సంభవము వెల్లడించిన మహారాజుగారి మనస్సు మిక్కిలి వ్యాకులపడును. అందువలన దీనిని మీరిద్దఱును వెల్లడింపకుండ నుండిన నేను మిక్కిలి సంతోషించెదను. పూర్ణను దొంగలు ముట్టడింప నామె యనేకులను వధించెననియు, నింతలో ఘనేంద్రుఁడు వచ్చి తక్కిన వారిని వధించుటలో నామెకు తోడ్పడెననియు లోకులకుఁ దెలిసినఁ జాలును.

పూర్ణా ఘనేంద్రులు వల్లెయనిరి. బండి త్వరితముగా రాజధాని చేరినది. పూర్ణ ముందుగా క్రొత్తపేటలో దిగిపోయినది. అప్పు డామె ముందు సమ్రాజ్ఞి యభ్యనుజ్ఞ వడసి ఘనేంద్రుని యభ్యనుజ్ఞ వేడుచు నిట్లనినది:

"మామయ్యా! మీరు సమయములో రాకపోవునెడల నాకు శత్రువధ శ్రమసాధ్యమయ్యెడిది. మీ రాకవలన నా కది సులభసాధ్యమయ్యెను. ఈ యుపకారమును నే నీ జన్మలో మఱువను. నా నమస్కారములను మీ రందుకొని నాకు సెలవీయవలెను."

ఘనే— రాథీతరీ! నీ పరాక్రమమునకు నేను మిక్కిలి యాశ్చర్యపడుచున్నాను. తాను పెంచిన కూఁతురు పరాక్రమము విని యానందించుటకు మాబావ సత్యరథ బాబు లేరని నా విచారము. వెళ్లుము. అక్కయ్య చంపావతమ్మకు నా నమస్కారములను చెప్పుము. కుండినుల వంశాధికారమును కాపాడుటకు నీ కత్తి తోడ్పడును గాక.

పూర్ణ—పెద్దల యాశీర్వచన ముండిన నట్లే తోడ్పడును.

పూర్ణ నిష్క్రమించినది. బండి మఱి కొంతదూరము పోయిన పిమ్మట సగ్రహారపుపేటలో ఘనేంద్రుఁడు లీలావతీ వీరనందులచే నభ్యనుజ్ఞాతుఁడై తన యింటికి నిష్క్రమించెను.

ఘనేంద్రుని ప్రతాప పరిచయము పూర్ణకు నిన్నరాత్రి యంకురించిన యనురాగపు మొలక యీ రోజుకే పెద్దదిగా పెరుగుటకు సహాయపడినది పూర్ణాప్రతాప పరిచయము ఘనేంద్రుని హృదయక్షేత్రములో ననురాగబీజము నాటుటకు పదును కల్పించినది. అప్పుడు ఘనేంద్రునకు రాజకాళమ్మ తన తండ్రిదగ్గఱ వినోదముగా నాడిన పెండ్లిమాటలు జ్ఞాపకమునకు వచ్చినవి. ఆ మంచి సమయమునందే మన్మథుఁ డా వీరుని హృదయక్షేత్రమునం దనురాగ బీజమును నాటినవాఁ డయ్యెను.

రాజవీథిలో భృంగాలక దిగి తమ యింటికి విషణ్ణవదనముతో చేరినది. ఘనేంద్రుని పరాక్రమమును లీలావతి చూచుట యామె కిష్టము లేదు. ధారావతి ఫలినిని ఘనేంద్రున కిచ్చుటకు సంకల్పించియున్నది గదా! ఆమెకు లీలావతి తోడగునెడల నా సంబంధము నడ్డుటకు తన సోదరుఁడగు చండసేనునకు శక్తి చాలదు. తమ కది మహానష్టదాయక మగు విషయము. ఘనేంద్రుని పోటీయే లేకుండిన ఫలిని తనపుత్రుఁడగు వీరసింహునకు దక్కితీరునని యామె విశ్వాసము. ఆ విచారములో నామె కా రాత్రి చక్కగా నిద్రపట్టలేదు.

లీలావతి తన పుట్టింటికి బండితో వెళ్లి యచ్చటినుండి భద్రముగా ప్రాసాదము చేరినది. లీలావతీదేవి కా రాత్రి మహావీరురాలగు పూర్ణను తన కోడలినిగాఁ జేసుకొనుట కాశ జనించినది. మఱియొకసారి రాజుగారితో గట్టిగాఁ జెప్పి యొప్పింపవలె నని యామె యనుకొనెను.

ఘనేంద్రుఁడు తన యింటికి వెళ్లిన తత్‌క్షణమే శీఘ్రముగా భోజనము ముగించుకొని తన రక్షదళముతో చనిపోయినవారి శవములను కనిపెట్టుటకుఁ బోవ నచ్చట పెద్ద చితి యొకటి వెలుఁగుచుండెను. శవ మొక్కటియు క్రింద కన్పట్టుట లేదు. పరంతప సంఘమువారి సత్వర కాలోచిత చర్యకు ఘనేంద్రుఁ డాశ్చర్యపడెను. అతని కా చితి సమీపమున సిద్ధేశ్వరి గాజకాళి కన్పట్టినది. అతఁడు భక్తితో నామెను నమస్కరించినవాఁడయ్యెను. ఆమె ఘనేంద్రు నాశీర్వదించి యా చితి చూపుచు నిట్లు పాడినది:

"పాపాత్ము లెందరో బలమత్తగజులు
నాపూర్ణకత్తిలో నశియించినారు
దుర్మార్గు లెంతఱో దుర్ధర్ష బలులు
ధర్మపాలిని కత్తిధారలోఁ బడిరి
చయ్యన తోడయ్యెఁ జండికి హరుఁడు
దయ్యాలగుంపుకు దగువిందు జరిగె
అజితుఁడు తోడయ్యె నైంద్రి కింద్రుండు
విజితు లైరి విషమ విప్లవకరులు
వనమాలి తోడయ్యె వనజవాసినికి
ననిలోను దెగటారి రణవీరవరులు
దనుజశత్రుంబును దంశించినాఁడు
ఘనబాబు ఘనమైన తన పూర్ణతోడ."

రాజకాళియొక్క యీ పాటలు ఘనేంద్రుని మనస్సులో మన్మథుఁడు రెండుగడియలకు ముందు నాటిన బీజము నప్పుడే మొలిపించినవి. ఆమె యుపమాన స్వారస్యములచే పూర్ణను ఘనేంద్రుని కాఁబోవు కాంతనుగాఁ జెప్పుచు నతని భావమునం దా సంగతి నాటునట్లు చేసినది. ఎంతయో చాతుర్యముతోఁ జేసిన సంధానపద్ధతికంటె రాజకాళియొక్క యీ పద్ధతియే ఘనేంద్రు నావర్జించినది. అతఁడు తనకు పూర్ణ ప్రాణేశ్వరి కాఁబోవు నని నమ్మినవాఁ డయ్యెను. రాజకాళమ్మ యాశీర్వచనము వ్యర్థము గాదని యతని నమ్మకము. ఇట్లు రాజకాళి పూర్ణకు తా నిచ్చిన వాక్కును చాలవఱకు నెరవేర్చినది యయ్యెను.

తొమ్మిదియవ ప్రకరణము

తంత్రికొడుకుల ప్రతాపము

కోళికసులో చనుఁడు పాఱిపోయినవాఁ డూరకుండలేదు. శవదహనమునకు చిట్టడవికి కొందఱిని పంపి మఱి కొందఱి వీరులతో

నింకొక సాహసకార్యమునకు పూనుకొనిన వాఁ డయ్యెను. బహిఃపురమున పండుకొను భోగనాథు నపహరింపవలె నని యతఁడు సంకల్పించెను. ఆ కార్యము సిద్ధించిన చిట్టడవిలో తమకు జరిగిన నష్టమునకు పరిహారము లభించునని యతని యుద్దేశము. బహిఃపురము ప్రవేశించుట యంత కష్టమైన పని గాదు. సంప్రదాయము ననుసరించి సింహద్వార మెప్పుడును పూర్ణముగా మూయఁబడదు. చిన్న దిడ్డిద్వార మొకటి సింహద్వారమునుండి తెఱవఁబడియుండును. పండ్రెండు గడియలరాత్రి యైనది మొదలు కొని బ్రాహ్మముహూర్తము వఱకు దానిని మహాప్రతీహారి ఘోరకుఁడు కాయుచుండును. అర్ధరాత్రమునకుఁ బిమ్మట వెళ్లి యొక మహాప్రతీహారిని వధించి వాని వేషముతో నొకఁడు సింహద్వారమున నుండి తక్కిన వారు మెల్లగ భోగనాథ శయనాగారమునకు వెళ్లఁగలిగిన నచ్చటి ప్రతీహారిని చంపి యతని నపహరించుట సులభమైన కార్యమని సులోచనుని యూహ.

ఊహించుటకీ కార్యము సులభముగా నుండినను ఆచరణలో మిక్కిలి కష్టసాధ్యము. ఇద్దఱు ముగ్వురు ప్రతీహారుల వధతో కార్యమంతయు చక్కఁబడు నని సులోచనుఁ డూహించెను గాని వారి కేకలవలన కోట లోపల నిద్రించువారు మేలుకొనిన వేలకొలఁది యోధులను ఘడియలో పిలుచుకొని రావచ్చును. మహాప్రతీహారి సాధారణుఁ డని తలంచుటలోఁ గూడ సులోచనుఁడు మిక్కిలి పొరపాటు చేసెను.

రాత్రి మూఁడవ యామమున సులోచనుఁడు తన రెండవకూటముతో సింహాసనముదగ్గఱకు వచ్చెను. వాని కచ్చట ఘోరకుఁడు కన్పట్టెను. ఘోరకుఁడు ఘనీభవించిన చీఁకటివలె మేచకమూర్తి. గహనమగు శ్మశ్రుపటలములో నతని సగము ముఖము మునిఁగిపోయియున్నది. అతని వదనచ్ఛాయాంధకారమధ్యమున విశాలనేత్రములు మిఱుమిట్లు గొలుపుచు వింతశోభ నిచ్చుచుండినవి. అతనిచేత భయంకరకృపాణ మొకటి యున్నది. అతనిని జూచి సులోచనుఁడు చంపుఁ డని తన భటులకు సంజ్ఞ చేసెను. సులోచనుని భటులు ముప్పదుగురుండిరి. ఘోరకుఁడు వారి వైఖరి తెలుసుకొని ప్రతిఘటనమునకు సిద్ధపడెను.

ఒక పావు గడియ భయంకర మగు యుద్ధము జరిగినది. ఘోరకుని కత్తిసేయు నాట్యమునకు బలవంతులగు సులోచనుని భటు లొక్కొక్కరుగా బలియగుచుండిరి. ఇంతలో ప్రమథనాథుఁ డకస్మాత్తుగా వచ్చి వెనుకనుండి వారిని దాఁకెను. ఆ తండ్రికొడుకులు సులోచనుని భటులలో నొక్కరు గూడ మిగలకుండ వారి నందరిని బరిమార్చిరి. వారందఱి తలలును శరీరములనుండి వేఱుపడినవి. సులోచనుని ధైర్యము తల నుండి వేఱుపడెను. వాఁడు ప్రాణభయముచే పాఱిపోయెనుగాని ప్రమథనాథుఁడు వానిని విడువలేదు. అతఁడు వానిని వెన్నంటి తరిమెను.

శత్రువధానంతరము ఘోరకుఁడు కోట యదరునట్లు సింహనాదము చేసెను. లోపల నుండి ప్రతీహారులు చాలమంది కోటద్వారము దగ్గఱకు వచ్చిరి. ఇఁక ప్రాసాదరక్షకుల సంభ్రమము చెప్పవలసిన దేమున్నది ? ఆ వార్త కొన్ని క్షణములలో కోటయంతయు

వ్యాపించినది. ఆ కల్లోలములో మహారాజు గూడ లేచెను. అతఁడు స్వయముగా కోట ద్వారము దగ్గఱకు వచ్చి రణభూమిని పరీక్షించెను. పార్థివుఁ డిదివరకే పూర్ణా ఘనేంద్రుల ప్రతాపమును సచివునిద్వారా విని యుండెను. సచివునకు ఘనేంద్రుఁడే స్వయముగాఁ జెప్పెనఁట. ఇప్పుడు ఘోరక ప్రమథనాథుల కండ్లారఁ జూచెను.

తత్క్షణమే రాజాజ్ఞవలన ఘనేంద్ర వీరనందులు రప్పింపఁబడిరి. ఘనేంద్రుఁ డా దృశ్యము చూచి యసూయ విడిచి ఘోరక ప్రమథనాథులను శ్లాఘించినవాఁ డయ్యెను.

ఘనేం—ఎవరైన తప్పించుకొని పాఱిపోయినారా?

ఘోర— ఒక్కఁడు పాఱిపోయెను. వాఁ డా గుంపుకు నాయకుఁ డైన కౌశిక సులోచనుఁడు. మా ప్రమథనాథుఁడు వాని వెంటఁ బడియున్నాఁడు. వాఁడు పాతాళములో గ్రుంకినను పట్టుకొని తీరును.

ఘనే—పూర్ణ నటకాయించిన గుంపుకుఁ గూడ సులోచనుఁడే నాయకుఁడుగా నుండెను.

సుచ—వాఁడు శతపతిగా సేనలో ప్రవేశించి సర్కారువారి సొత్తు పడ తిని కొనకు సర్కారువారికే ద్రోహ మాచరింప నమకట్టినాఁడు.

వీర—వాఁడు బహుదుర్మార్గుఁడు. ఆదియందు శ్యామల యను విప్రకన్యను పాడు చేసినాఁడు. ఇప్పుడు కాత్యాయని యను విప్ర విధవాంగన నుంచుకొనినాఁడు. మన జాతిపై వాఁడు సేయు నత్యాచారము లింక నెన్నియో యున్నవి. వాఁ డిప్పుడు దొరకిన శిరశ్ఛేదముకంటె తక్కువ దండన యీయఁగూడదు.

కాత్యాయనీ నిందను ఘోరకుఁడు సహింపఁ డయ్యెను. అతఁడు సావహేలముగా వీరనందుని జూచి యిట్లనెను:

"అయ్యా! మీరు రాజసన్నిధిలో మహానుభావురాలగు కాత్యాయని పేరును మలినపఱచియున్నారు. ఆమె కూర్చుండిన చోటనిలుచుండుటకుఁగూడ మీకు యోగ్యత చాలదు. మీ నిందను మీ రుపసంహరించుకొననియెడల కత్తిధరించినాతో ద్వంద్వయుద్ధమునకు దిగవలెనని మిమ్ములను రాజసన్నిధిలో నాహ్వానించుచున్నాను. ఉపసంహరించుకొనెదరా, కత్తి ధరించెదరా?

వీరన—నా కత్తిప్రతాపమును కాణ్వ శుకనాసునిపై చూపుఁడు. అతఁడు చెప్పఁగా నేను వింటిని గాని నేను స్వయముగా నీ వార్త సృజింపలేదు.

అనంతరము పార్థివుఁడు జోక్యము కలుగఁజేసుకొని యీ ప్రసంగమును నిలిపివేసెను.

వీరన—(ఘనేంద్రునిఁజూచి) ప్రమథనాథునకు తోడగునట్లు కొందఱు రక్షకజనులను పంపిన బాగుండును.

ఘోర—అక్కరలేదు. ఒకనిని పట్టుకొనుటకు చాలమంది మనుష్యులేల?

సుచ— ఘోరకబాబు! దాని కేమి గాని మీ తండ్రికొడుకులు చేసిన పనికి నేను మిక్కిలి సంతోషించితిని. అందుల కుచితమైన బహుమానమును మీ కవశ్య మిచ్చునట్లు నేను మా కోశాధ్యక్షున కాజ్ఞాపించెదను.

ఘోర — మహాప్రభో! శ్రీవారికి మాకు బహుమాన మీయ సంకల్ప ముండు నెడల నది ధనరూపముగా నుండిన మే మంతగా సంతో షింపము. నాకు సర్కారువారిచ్చు జీతము మా కుటుంబపోషణకు యథేష్టముగా సరి పోవుచున్నది.

సుచం — మఱి యేమి నీకు కావలెను?

ఘోర — కోరుమని సెలవైన యెడలఁ గోరెదను.

సుచం — కోరుము.

రథినీకుమారిని ప్రమథనాథునకుఁగాను కోరునని ఘనేంద్ర వీరనందులు తలంచిరి. ఘోరకుఁడు వేఱు బహుమానమే కోరెను.

"మహాప్రభో! శివంకర సంఘమువారు రాజద్రోహులని సునందబాబుగారును, వీర నందబాబుగారును నిర్ణయించిరి. నేను శివం కర సంఘములో నొక సభ్యుఁడను. మా సంఘమువారు రాజభక్తితో సామ్రాజ్యము నకు సేవ సేయ బద్ధకంకణులై యున్నారు. వారు సేయు సేవను శ్రీవారు గుర్తించి స్వార్థపరు లగు సునంద కుటుంబస్థుల బారి నుండి రాజభక్తులును, దేశభక్తులు నగు శివం కర సంఘమువారిని కాపాడుటయే మాకుఁ దగిన బహుమానము.

వీర — (ఉద్రేకముతో ఘనేంద్రునిఁ జూచి) ఘనేంద్రబాబు! వీఁడు తాను శివం కర సంఘ సభ్యుఁడ నని యంగీకరించి యు న్నాఁడు. శివంకరసంఘము రాజద్రోహి సంఘ మని సార్వభౌముని రాజకులము నిర్ణ యించినది. అందువలన నిప్పుడు వీనిని బట్టి బంధింపవలెను. బాధ్యత గల రాజకీయాధి కారుల గుఱించి వీఁడాడు కటూక్తులు క్షంత వ్యములుఁ గావు.

ఘనే — భట్టారకులు కోరుచున్నారు. అతఁ డేమియో కోరినాఁడు. వారి సంవాద మధ్యములో మనము చొరఁబడుట యుక్తము గాదు.

వీర — (కోపోద్రేకముతో) నీవుగూడ శివంకర సంఘసభ్యుఁడవేనా? ఆజ్ఞ నుల్లం ఘించి యెదురుతిరిగి మాట్లాడుచున్నావు.

ఘోర — ఆంధ్ర సార్వభౌముని మాట యొకటి తప్ప ఘోరకుని బంధించు శక్తి భూమ్యాకాశములలో మఱియొకటి లేదని వీరనందబాబుగారు తెలుసుకొనవలసినది.

సుచం — ఘోరకబాబు! శివంకరసంఘ ము విప్లవసంఘ మను రాజకులప్రకటన యింకను రద్దుకాలేదు. ఆప్రకటనము సరియై నదో, కాదో యా విషయము వేఱు. నీవు శివంకర సంఘ సభ్యుఁడవు గాన నిప్పటికి నప రాధివే యగుదువు. అందువలన ముందు నీవు లొంగిపోవలసినదే. పిమ్మట నీ ప్రార్థన గుఱించి యోచింపఁబడును.

ఘోరకుఁడు నిరుత్తరుఁడై రక్తసిక్తమగు తన కత్తిని మహారాజు పాదములపై నిడి చేతులు జోడించుకొని నిలిచినవాఁడయ్యెను.

సుచం — (వీరనందునిఁ జూచి) వీరనంద బాబు! మీ ప్రభు వొకనితో మాట్లాడు చుండ నతఁడు సేయవలసిన పనిని మీరు సేయఁబూనుట రాజధిక్కారమే యగును. మీ ప్రభువు కోరినవానికి వరమిచ్చునో, మానునో, దండించునో, విడుచునో యేమియు తెలుసుకొనుటకు ముందు మీరు మధ్య ప్రవేశించుట మిక్కిలి యసభ్యము. మీరు

మిక్కిలి బాధ్యత గల రాష్ట్రియాధికారమును నిర్వహింపఁజాలరు. అందువలన మీ రాష్ట్రియఖడ్గమును మహావీరుఁడగు ఘనేంద్రబాబు చేతి కిచ్చివేయవలెను. (ఘనేంద్రుని జూచి) ఘనేంద్రబాబు! నిన్ను మా ప్రభుత్వములో రాష్ట్రియునిగా నియమించుచున్నాను.

రాజాజ్ఞ వినఁగానే వీరనందుఁడు కంపమాన హస్తముతో తన రాష్ట్రియాధికార చిహ్నమగు మహాఖడ్గమును ఘనేంద్రునకు సమర్పించివేసినవాఁ డయ్యెను. ఘనేంద్రుఁడు వినయముతో దాని నందుకొని సార్వభౌమునకు ప్రణామము గావించెను.

ప్రతీహారులందఱు నాశ్చర్యపడిరి.

పదియవ ప్రకరణము

సింహద్వారమునందు రాజకులము

సుచంద్రభట్టారకుఁ డనంతర మా రంగస్థలమునకు మహామంత్రిని రప్పించెను. అతఁ డాతురతతో వచ్చినాఁడు. సింహద్వారమునం దందఱును నిలిచియున్నారు. రాష్ట్రియఖడ్గము ఘనేంద్రుని చేతిలో నున్నది. అది యిన్నాళ్లకు తగినచేతికి వచ్చి జ్వలించుచున్నది. వీరనందుఁడు నిరాయుధుఁడై యారిపోయిన కొఱివివలె నిష్ప్రభుఁడై కన్పట్టుచున్నాఁడు. మహాప్రతీహారి ఖడ్గము మహారాజపాదములపై కన్పట్టుచున్నది. రాజప్రేరితుఁడైన యొకప్రతీహారి జరిగిన సంగతి నంతటిని తూచాతప్పకుండ మహామంత్రికి నివేదించెను.

అనంతరము మహారాజు సింహద్వారమునందే మహామంత్రితోడను, క్రొత్త రాష్ట్రియునితోడను శివంకర సంఘము గుఱించి ముందుచేసిన ప్రకటనను రద్దుపఱచుట కాలోచించినవాఁ డయ్యెను. అప్పటి ప్రభువుస్థితి కనిపెట్టి మహామంత్రి ప్రతికూలముగా చెప్పఁజాలకపోయెను. ఘనేంద్రుఁడు సంపూర్ణ సమ్మతితో రాజుగారి సూచనను సమర్థించెను. పూర్వప్రకటనను రద్దుచేసినట్లు పునఃప్రకటనను ఘనేంద్రుఁ డచ్చటనే వ్రాసెను. అనంతరము మహారాజ మహామంత్రులు సంతకములు చేసినపిమ్మట తాను సంతకముపెట్టి పత్రము పూర్తిచేసినవాఁ డయ్యెను.

సునంద కుటుంబస్థులగుఱించి కటూక్తి పలికినందులకు రాజు ఘోరకునకు పదిపణములు జుల్మానావేసి యతనిఖడ్గము నతనికి తిరిగియు నిచ్చివేసెను. తాను కోరిన బహుమతి తనకు లభించినందులకు ఘోరకుఁడు పార్థివునకు నమస్కరించెను.

సుచ—ఘోరకబాబు! నీవు కోరిన బహుమానము నీ కీయఁబడినది. నీ కుమారునకు మంచి బహుమతి యొకటి యీయవలసి యున్నది. అతనికి నగరపాల పదవి యిచ్చుటయే మంచి బహుమతి యని యనుకొనుచున్నాను.

ఘోర—ఇప్పుడు సర్కారువారు వాని కిచ్చిన పదవియే వాని కిష్టము. సంపూర్ణముగా పరంతప సంఘమువారి చర్యలను కనిపెట్టి రాష్ట్రమునకు సేవ సేయవలెనని వాని యాశ. నగరపాలుని జీతము రహస్యార్థశోధకుని జీతముకంటె నాలుగురెట్లధికముగా నుండినను రహస్యార్థశోధకుని పని జయప్రదముగా ముగిసిన పిమ్మట నతనికి దొరకవలసిన బహుమాన మమూల్యముగా నుండును.

సుచం—సరి. అట్లే కానిమ్ము.

అనంతరము మహారాజు వీరనందునకు ప్రాసాద కార్యదర్శి పదవి నొసంగినాఁడు. ఈ యధికారముల మార్పు జరుగునని మహామంత్రికి ముందే తెలుసును. అయినను తత్కాలసంభవ మవమానకరముగా నుండె నని మాత్రమే యతఁడు చింతించెను. ప్రాసాద కార్యదర్శిజీతము మంత్రుల జీతముతో సమానముగానే యేర్పరుపఁ బడినది.

ఘోర—మహాప్రభో! ఒక సంగతి నే నిప్పు డడుగవలసియున్నది. అధికప్రసంగమని యెంచక శ్రీవారు ప్రత్యుత్తరము దయ సేయవలెను.

సుచం—అడుగుము.

ఘోర—వీరనంద బాబుగారి క్రొత్త యుద్యోగములో మహాప్రతీహారి తన బహిఃపుర ప్రతీహారివర్గముతోఁ గూడ నతని చేతిక్రింద నుండవలసివచ్చునా?

సుచ—నీ కెందుల కీప్రశ్న?

ఘోర—అట్లుండునెడల నీ యుద్యోగము మానుకొనుటకు.

సుచ—ఎందులకు మానవలెను?

ఘోర—కారణము చెప్పునెడల నాకు మఱికొన్ని పణములు జుల్మానా పడును.

సుచంద్రుఁడు నవ్వెను.

సునంద వీరనందులకు కనులనుండి నీరు లేని యేడుపు వచ్చినది.

సుచ—ఉండనక్కఱలేదు. మహాప్రతీహారి మహారాజకుమాత్రమే బాధ్యుఁడు.

* * * *

అనంతరము ఘనేంద్రుఁడు తన రక్షిజనులతోఁ గూడ కలిసి శవపరీక్ష గావించెను. సైనికులగు నాగులు చాలమంది యీగుంపులో చనిపోయినట్లు కనుగొనఁబడినది. అటుపిమ్మట రాజుగారిచే శవదహనమున కుత్తరు వీయఁబడినది. ఎడ్లబండ్లలో శవములను వేసి రక్షిజనులు శ్మశానమునకు తీసుకొనిపోయిరి. నిండుశరీరముతో నుండు శవ మొక్కటియును లేదు. అన్ని శవములును రెండేసిఖండములే. శవములబండ్లు కదలిన పిమ్మట ప్రతీహారులు రక్తపంకిలమగు రణస్థలమును బాగుచేసిరి. సుచంద్రభట్టారకుఁ డంతఃపురమునకు మఱలెను. సునంద వీరనందులు దీనవదనములతో తమయింటికి మఱలిరి. ఘనేంద్రుఁడు శవములతో శ్మశానమునకు వెళ్లెను. ఘోరకుఁడు ఖడ్గధారియై సింహద్వారము దగ్గఱ వెలుఁగుచున్నాఁడు. అతని శరీరము మేచకమైయుండినను శరదిందుగౌరమగు నతని శత్రువిజయకీర్తి యారాత్రి వెన్నెలను హసించుచుండినది.

పదునొకండవ ప్రకరణము

"మనోహారిణి శ్యామలయా?"

సులోచనుని వెంటఁ దరిమిన ప్రమథనాథుని సంగతి యేమైనదో యిప్పుడు చెప్పవలసియున్నది. సులోచనుఁడు పరాక్రమములో నంత గొప్పవాఁడు కాకపోయినను పరుగెత్తుటలో నసాధ్యుఁడు. వానికిఁ దీసిపోవనివాఁడు ప్రమథనాథుఁడు. ఆ నిశీథమునందు సులోచనుఁడు ప్రమథనాథు ననేకవీథులు త్రిప్పినవాఁ డయ్యెను. ఎప్పటికైన నలసి యతఁడు తనను విడిచిపెట్టునని సులోచనుని యూహ. ఎప్పటికైన నలసి వాఁడు తనకు దొరకునని ప్రమథనాథుని యాశ.

ఒకరిని మించి యొకరు పరుగెత్తుచున్నారు. ఇట్లు పరుగెత్తుచుండ సులోచనుఁ డొక సందులోఁ బడెను. ప్రమథనాథుఁ డా సందుకు వచ్చునరికి సులోచనుఁ డా సందులో కన్పట్టుటలేదు. ప్రమథనాథున కాశ్చర్యమైనది. అంత శీఘ్రముగా నా సందు దాఁటు శక్తి సులోచనున కుండునని యతఁడు విశ్వసింపలేదు. ఎవరి యింటిలోపల నైనను ప్రవేశించె నని యనుమానించుటకుఁ గూడ నవకాశము లేదు. అన్ని తలుపులును వేసియున్నవి. ఎవరైన తలుపు తెరచినవాఁ డతనిని లోపలకు రాఁ బట్టుకొనిరని యనుకొనుటగూడ నసంభావ్యమే యగుచున్నది.

ప్రమథనాథుఁ డా వీథిలోని యిరు ప్రక్కల యరుఁగులపై దృష్టి సారించినవాఁ డయ్యెను. ఒక యరుఁగుపై ముట్టుగది యొకటి లోపల గడియవేసుకొని యున్నట్లు కన్పట్టినది. సులోచనుఁడే ప్రవేశించి లోపల గడియ వేసుకొనె నని ప్రమథనాథుఁడు తలంచి యా యరుఁగుమీఁదికి మెల్లగా వెళ్లి నిశ్శబ్దముగా తలుపు త్రోసి చూచెను. తలుపు గడియవేసియే యున్నది.

ఇప్పుడు ప్రమథనాథునిస్థితి సంశయగ్రస్త మైనది. లోపలఁ బండుకొనినది ముట్టు స్త్రీయే యగునెడల సులోచనుఁడు వేఱుగా నెచ్చటికో తప్పించుకొని వెళ్లిపోయినట్లే. తా నచ్చట నుండి ప్రయోజనము లేదు. లోపలఁ బ్రవేశించినవాఁడు సులోచనుఁడే యగునెడల తా నచ్చట నిలిచియేతీరవలెను. కావున ప్రమథనాథుఁడు నిశ్శబ్దముగా ద్వారమునందు నిలిచినవాఁ డయ్యెను. లోపలఁ బ్రవేశించియుండునెడల రాత్రి శత్రువు తనకు దొరకితీరును. లేనియెడల నా రాత్రి తాను చేసిన ధావనప్రయత్నము వ్యర్థమే కానిమ్ము. ఇది యతని కావన నిశ్చయము.

నిజముగా నేమి జరిగినది? సులోచనుఁ డా సందులో ప్రవేశించిన తక్షణమే తలుపు తెఱచి యుంచిన యా ముట్టుగది యతనికి కనిపించినది. వాఁడు వేగముగా వచ్చి లోపలఁ బ్రవేశించి తలుపు గడియ వేసుకొనెను. పరుగెత్తు ప్రమథనాథుఁడు ప్రక్కలు చూడక సందులో పరుగెత్తునెడల తాను తప్పించుకొని పాఱిపోవచ్చునని సులోచనుని యూహ. ప్రక్కగదిలో తాను ప్రవేశించునని యతఁ డా సంభ్రమములో కనిపెట్టఁజాలఁడని సులోచనుఁ డనుకొనినాఁడు. ఎట్టి సంభ్రమములోఁ గూడ మొఱవోవనిబుద్ధి ప్రమథనాథునిది.

తన తొందరలో సులోచనుఁడు గమనింపలేకుగాని యా గదిలో ముట్టయిన యా యింటి యజమానురాలు పండుకొని యున్నది. ఉక్కగా నున్నందున నామె తలుపు తీసుకొనియే పండుకొని యున్నది. సంభ్రమముతో సులోచనుఁడు వచ్చి తలుపు వేయునపు డామెకు తెలివి వచ్చినది. ఎవఁడో దొంగ లోపలకు ప్రవేశించె నని యామె యనుమానించినది.

ఎవ రామె? వీరభద్రావధాని భార్య మనోహారిణి యామె. కాశ్యపదేవకీర్తిచెల్లెలు మనోహారిణి యామె. ఆమె మిక్కిలి ధైర్యవంతురాలు. అత్యంతనిర్భయురాలు. ఛాందసుని పత్నియైనను గొప్ప నెఱజాణ. ఆమె తన కనుమానము కలిగిన తక్షణమే కుంపటిని వెలిగించి యానపుల్లతో దీపము వెలిగించినది. కనిపించినాఁడు భయగ్రస్తుఁ డగు నాగపీకుఁ డామెకు. కనిపించినాఁడు విఖ్యాత

విటనాయకుఁ డగు సులోచనుఁ డామెకు. వానిని జూడఁగానే భయ జుగుప్సా సంభ్రమము లామెకు కలిగినవి.

సులోచనుఁడు గూడ మనోహారిణిని జూచెను. ఆమెను జూడఁగానే వాని తత్కాల భయోద్రేక మంతర్హిత మయ్యెను. ఇంత సేపునఱకు తానుపడిన ధావనాయాసము మాయమైనది. తనవెనుక ఘోరశత్రువు ప్రమథనాథుఁ డున్నాఁడను విషయముగూడ వాని జ్ఞప్తిలో నుండిపోయినది. వాని కనుల యెదట కన్పట్టునది మనోహారిణీమూర్తి. వాని భావములోఁ గన్పట్టునదిగూడ మనోహారిణీ మూర్తియే.

“శ్యామలా! నాప్రియమైన శ్యామలా! నీ విచ్చట నున్నావా? నీవు చనిపోతి వను కొన్నాను. బ్రతికియున్నావా? ప్రాణేశ్వరీ! ఈ ఛాందసునియింట నీ వెందుల కుండవలసి వచ్చినది?”

ఇవి యప్రయత్నముగా సులోచనుని నోటినుండి వెలువడిన మాటలు. అవి ద్వారమునందు కాచుకొనియున్న ప్రమథ నాథుని చెవులలోఁగూడఁ బడినవి. పిమ్మట మనోహారిణీ సులోచనుల కీ క్రింది సంవాదము నడిచినది. ప్రమథనాథుఁడు వినుచునే యున్నాఁడు.

మనో—ఎవఁడవు నీవు? దుర్మార్గుఁడా! శ్యామల యెవతె? నే నెవతెను? తలుపు తీసుకొని వెళ్లెదవా? కేకలు వేయు మన్నావా?

సులో — అదిగో!! ఆ స్వరముగూడ నా శ్యామలదే.

మనో— అరే! నీవు త్రాగివచ్చితివా యేమి?

సులో — సులోచనుఁ డెన్నియో తప్పులు చేసినాఁడు గాని త్రాగుటమాత్ర మెన్నఁడు నెఱుఁగఁడు. అతని కనులు వేయి మంది మధ్యలో తన ప్రియమైన శ్యామలను కనిపెట్టఁ గలవు. అతని చెవులు చీఁకటిలోఁ గూడ శ్యామల స్వరమును పోల్చుకొనఁ గలవు.

మనో — నీ పేరు సులోచనుఁడా?

సులో—నన్నొక క్షణమైన చూడని యెడల నీవు సహింపనిరోజులు కాలగర్భములో లీనమైపోయినవి. నీవు సులోచనుని పేరుగూడ తెలియనట్లు నటించి యడుగ వలసినరోజు లిప్పుడు వచ్చినవి. నా ప్రియమైన శ్యామలా! బాభ్రవ్యుని కామతంత్ర మంతయు నీకు నేను చెప్పలేదా? నీభర్త యగు సులోచనుని మఱచిపోయినను గురువగు సులోచనుని మఱచిపోతివా?

మనో —నీవు రూపసాదృశ్యము వలన భ్రాంతిచెందియున్నావు. నేను కాశ్యపదేవ కీర్తి చెల్లెలను. అవధానులగారి భార్యను. నాపేరు మనోహారిణి. నీ శ్యామల యెవరో నాకు తెలియదు. నే నిప్పుడు ముట్టుదాననుగా నున్నాను. ఇట్టి సమయములో నీ వర్ధరాత్రి వేళ నా గదిలో ప్రవేశించుట ఘోరమైన పని. నీవు తత్క్షణమే యీ గది విడిచి వెళ్లనియెడల నేను కేకలు వేసి యీ వీధి వా రందరిని లేపెదను.

సులో—రూపసాదృశ్యమే కాదు. స్వర సాదృశ్యముగూడ నున్నది. ఎంత వినినను తనివితీరని స్వర మిది. ఎంతచూచినను తనివి

తీరని రూప మిది. అవి నేను ముద్దుపెట్టు
కొనిన చెక్కులే. అవి నేను చేతులతో
సవరించిన ముంగురులే. ఇంక నా ముఖము
యొక్క కళ చెక్కుచెదరలేదు. మనోహారి
ణియే శ్యామల యను పేరుతో నన్ను
కొన్నాళ్లేలినది యని యిప్పుడు నేను
తెలుసుకొనుచున్నాను. నా మనోహారిణీ!
నన్ను విడిచి వేఱు మగనిని పెండ్లియాడుట
ధర్మమా? నే నీఘోరము తాళఁజాలను.
నాదగ్గఱ కత్తి యున్నది. నీచేతి కిచ్చెదను.
నన్ను నీ హస్తముతో పొడిచివేయుము.
అప్పుడు నారక్తవారిచే నా దుఃఖము చల్లా
రును.

మనో — నీ కేమి పిచ్చియెత్తినదా
సులోచనబాబు! నే నెంతమాత్రము శ్యామ
లను గాను.

సులో — ఆమాట నేను నమ్మను. నీవు
నేను శ్యామలనని యంగీకరించినను నేను
నిన్నిప్పుడు ముట్టఁజాలను. ఆ విషయములో
నీవు భయపడకుము. ఒక్కసంగతిమాత్ర
మనుగ్రహించి నాకు చెప్పుము. నా కొడుకు
నెచ్చట నీవు పాఱవేసితివి?

మనో — నీకొడుకును నేను పాఱ
వేయుట యెట్లు? నే నెంతచెప్పినను గది
విడిచిపోకున్నావు. నేను తలుపుతీసుకొని
పోయి కాలనాథబాబుతో నీ యత్యాచారపు
మాటలను చెప్పెదను. అతఁడు నీకు బుద్ధి
చెప్పును.

అని చెప్పి మనోహారిణి లేచినది.

ప్రమథనాథుఁ డంతయు విని "మనో
హారిణి శ్యామలయా?" అని దృఢముగా
శంకించినాఁడు.

పండ్రెండవ ప్రకరణము

శరణాగతరక్షణము

మనోహారిణి తలుపు తీసినది. దీపపు
వెలుతురులో మనోహారిణీ సులోచనుల కిద్ద
ఱకిని ప్రమథనాథబాబు కనిపించినాఁడు. మనో
హారిణి మిక్కిలి సిగ్గుపడినది. సులోచనుఁడు
మిక్కిలి భయపడెను. ఆభయములో నతని
కెక్కడను లేని వేగము వచ్చినది. ఒక త్రుటి
కాలమైన నతఁడు వ్యర్థము సేయక మనో
హారిణిని ప్రమథనాథునిమీఁదికి త్రోసివేసి
యఱుఁగుమీఁదికి వచ్చి క్రిందికిలంఘించి పాఱి
పోయినాఁడు. ప్రమథనాథునకు వాఁ డఱుఁగు
మీఁదికి రాఁగానే పట్టుకొనఁజాలకపోవుటకు
కారణము తనమీఁద త్రోసివేసిన మనో
హారిణి నాఁపుకొనుటకు తీసుకొనిన క్షణిక
చర్యయే. ఆ యవకాశమే సులోచ
నున కఱుఁగు గంతుటకు సరిపోయినది.
ప్రమథనాథుఁడు తనమీఁదఁబడిన మనో
హారిణి క్రిందఁబడకుండ నిలఁబెట్టి తత్క్షణమే
యామెను విడిచి యఱుఁగు గంతినవాఁ
డయ్యెను తిరిగియు సులోచన ప్రమథ
నాథుల ధావనానుధావనములు యథావిధిగా
నడిచినవి. మనోహారిణి యది చూచి
యాశ్చర్యపడినది. ఆసంగతి యేమియో
యాలోచించుటకుముందు సులోచనుని బారి
నుండి గడబిడలేకుండ తాను తప్పించుకొని
నందులకు సంతోషించుటలో నామె రెండు
మూఁడు క్షణములు గడపినది. కొంత కామె
లోపలకుఁబోయి తలుపువేసుకొని పండుకొని
నది గాని యనేకాలోచనలలో నామెకు
నిద్రపట్టలేదు.

సులోచనుఁడు మఱికొన్ని వీథులు
దాఁటినాఁడు. కొనకు ప్రమథనాథునకే

జము మగునట్లు సంభవము తటస్థించినది. అట్టి సందర్భములో సులోచనుని యదృష్ట వశమున నొక స్త్రీ తలుపు తీసినది. సులోచనుని దృష్టి యాప్రక్కకు ప్రసరించినది. ఆ తలుపుతీసిన స్త్రీ తనకు పరిచితురాలు. ఆమె తనను రక్షింపఁగలదని వాఁ డాశించి యా యింట వేగముతో దూరెను. "శరణు, కాత్యాయనమ్మా! నన్ను రక్షింపుము." అను మాటలతో వాఁ డా యింటిని ప్రవేశించెను.

"వాఁడు రక్షింపఁదగినవాఁడు గాఁడు. దుర్మార్గుఁ డగు రాజద్రోహి." అని చెప్పుచు ప్రమథనాథుఁడు గూడ నా యింటఁ బ్రవేశింపఁ బోయెను.

కాత్యా — ప్రమథనాథబాబు! కాత్యాయని శరణాగతుని విడువదు. నీకా మనిషియే కావలయునేని నీవు నన్ను చంపి లోపలకు వెళ్లవలసినదే.

ప్రమథనాథునకు కాత్యాయనిపై మిక్కిలి గౌరవము. తనతండ్రి ఘోరకుఁడు కాత్యాయని మహిమను కొనియాడుట నతఁ డెన్నియోసారులు విన్నాఁడు. అట్టి గొప్పస్త్రీని తానుచంపి లోపల కతఁడు వెళ్లఁగలఁడా?

ప్రమ — అమ్మా! మీరు రక్షించిన మనిషిని నేను పట్టుకొన నొల్లనుగాని వానితో మీయెదుట ముఖాముఖిగా మాట్లాడవలెనని నాకున్నది. గొప్ప మహావీరుఁడనని బడాయికొట్టు మనిషి యొక స్త్రీ ద్వారా రక్షణపొందుట యెంత గౌరవహానికరమో వాని కెఱుకపఱచెదను.

కాత్యా — వీఁ డెన్ని టప్పాలు కొట్టినను తన కార్యసాధనముకొఱకు గడ్డితినుటకుఁగూడ వెనుకఁదీయని తుచ్ఛుఁడు. వీనిని పట్టుకొనినంతమాత్రమున నీకీర్తి యెంతమాత్రము వర్ధింపదు. నీ వధిక్షేపించినంతమాత్రమున వీఁడు సిగ్గుపడు నని నీ వెంచవలదు. శౌర్య మావంతయు లేనివానికి సిగ్గెక్కడినుండి వచ్చును? వీఁడు బ్రతికియుండినను చచ్చినవారిలోనే లెక్క. ఈరాత్రియే పూర్వయామమునందు వీఁ డొక యాఁడుదాని కత్తికి భయపడి పాఱిపోయినాఁడు. ఇప్పుడు చేత కత్తి ధరించియు నిరాయుధురాలగు స్త్రీని శరణువేడుచున్నాఁడు. (సులోచనునిఁజూచి) అభాగుఁడా! నీకు శస్త్ర మెందులకు? దానిని నీ శాత్రవున కిచ్చి యతని కాళ్లమీఁదఁ బడి విముక్తుఁడవై పొమ్ము. ఈరాత్రియే కాదు, నీవు బ్రతికియున్నంత కాలము నీ తుచ్ఛ ప్రాణములపై నతఁడు రాఁడు.

సులో — నేను నిన్ను శరణువేడితిని. నీవు రక్షింపఁజాలనపుడు శాత్రవుని శరణుఁ జొచ్చెదను.

కాత్యా — అట్లగునేని నీకత్తి నాకిచ్చివేయుము.

సులోచనుఁడు తనకత్తిని కాత్యాయని కాళ్లపై నుంచెను. ప్రమథనాథుఁ డాశ్చర్యచకితుఁ డయ్యెను.

ఇంతలో రాజకాళి యచ్చట ప్రత్యక్షురాలైనది. అందఱును స్తబ్ధులైరి.

రాజ — కాత్యాయనీ! చంపమ్మ వదినెగారింట నాకు నిద్రపట్టలేదు. నీయింట పండుకొనుటకు వచ్చితిని.

కాత్యా — నీకు కాత్యాయనియిల్లు ఇన్నాళ్లకు గోచరించినదా?

రాజ—ఔను.

(ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి)

"నశ్యమైన ప్రపంచ నాటకమునందు
దృశ్యాలు చూడంగ తిరుగుచున్నాను
ఈరాత్రి యీదృశ్య మీక్షింపఁ దాను
మీరాజకాళమ్మ మీయిల్లు సేరె
కత్తిని కలకంఠి కాళ్లపై నుంచి
నెత్తిని వంచిన నీచదృశ్యంబు
భీరువు శరణన్న పిఱికిని గాయ
వీరుని నిలిపిన ధీర దృశ్యంబు
చూడంగ వచ్చితి సుందరీ యిపుడు
పాడంగ వచ్చితి భామినీ యిపుడు
ఒళ్లు బాగున్నది యూహలు పాడు
కళ్లు మంచివి గాని కథ బాగులేదు
కాళ్లలో బలముంది(మస్తి) కరములో లేదు
[(నాస్తి)
నీళ్లలోఁ దిరుగాడు నీచ సర్పమిది"

* * * *

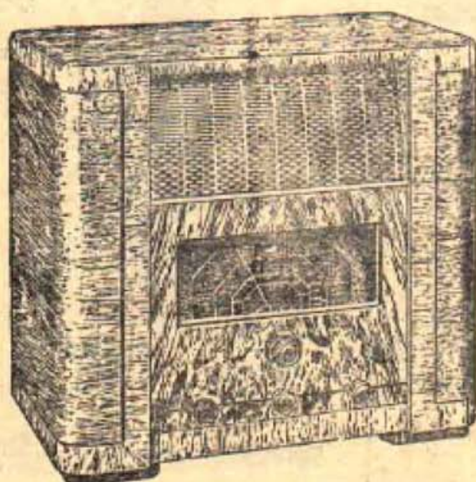
కొనకు ప్రమథనాథుఁడు కాత్యాయని యుత్తరువు తీసుకొని వెళ్లిపోయెను. తరువాత సులోచనుఁడు దీనవదనముతో నిష్క్రమించెను. ఆ రాత్రి రాజకాళి కాత్యాయని యింటనే పండుకొనెను.

విశ్రాంతి

A. A.

సర్వదేశ వార్తలను, సంగీతమును

మాడల్ 482 AC
వెల రూ. 300/-

అత్యద్భుతముగ
వినవీలొనర్చు

"హిస్ మాస్టర్స్ వాయ్స్"

రేడియో రిసీవరు!

చూపునకు రామణీయకమై, చెవికింపైన జీవనాదముతో సర్వదేశముల వార్తలను, సంగీతమును విన వీ లొనరించు ఈ రిసీవరు మాడల్ 482, 95-260 వోల్టు, 50-100 సైకిల్సు ఏ. సి. కరెంటుతో నుపయోగింపనగును. ఇందు 16 మీటర్లనుండి 2000 మీటర్ల వరకు వ్యాపింపబడు వార్తలను, సంగీతమును అతి సున్నితమైన పరికరములచే శుద్ధముగను, సహజమాధుర్యముతోను విన వీలగును. మీ కత్యంత ప్రియమైన రికార్డు సంగీతమును కూడ విద్యుచ్ఛక్తి ద్వారా ప్రతిఫలింపజేసి, మీ యిష్టానుసారము ఆలకించి ఆనందింపనగును.

వివరములకు నేడే మాకు వ్రాయుడు!

ది గ్రామఫోన్ కంపెని

లిమిటెడ్,

45, సౌత్ పెరేడు, బెంగుళూరు.

తెలుగుమఱుగు:
వ్యవహారభాషా వ్యాకరణము

[అనువృత్తము]

కీ. శే. పారనంది రామశాస్త్రి

ఇది వచ్చుధాతువునకు "రావడము"వంటిది. దీనికి సమ్మతింపనివారు "చావడ"మనుదాని కర్థాంతరమును గల్పింతురు. ఏ యర్థమైనను వారుగూడ ధాతుప్రత్యయములను చెప్పవలయును కదా. లేక యశ్లీలపాతమువంటి నిపాత మందురేమో? కాని భారతాభిప్రాయ మట్లు కానరాదు. "శతులోని పాళ్లను సమరము చేసినఁ గాని చావు రాఁజనదు." (భా. ఉ. ౨ ఆ.) అని "చావు" మరణముగానే చెప్పఁబడినది. ఇంక ననేకస్థలములలో మరణపరముగానే యున్నది. "సడికి వధర్మ వృత్తికిని జావునకుం దొలగించి." (భా. ఉ. ౧ ఆ.)

ఇంక "పోరితము" అనుదానిని విచారింతము. "పోరితంబులేక యొల్లడు నర్థసిద్ధి" (భా. ఉ. ౧ ఆ.) "జ్ఞాతుల పోరిశమును గోత్రాతము నాక్రమము" (భా. ఉ. ౨ ఆ.) ఇవి యేరూపము లయ్యెంతును? పోరు, పోరి, పోరితము-ఇవి యుద్ధపర్యాయములుగా నున్నవి. ఇందు "పోరిత"మనునది పోర, పోరు అనువాని పైని "ఇత" ప్రత్యయము చేయఁగా నైనదా, లేక "పోరి"పైని "త" ప్రత్యయము చేయఁగా నయినదా? "విలసిత", "చేష్టిత" వంటి క్తాంతరూపమా? ఎట్లు చెప్పినను సంస్కృత ప్రత్యయముతో సంకరమని చెప్పకతప్పదు. నిపాత మన్నచో నన్నియును నిపాతములుగానే చెప్పవచ్చును. వ్యాకరణముల ప్రయోజనము లేదు.

"కట్టాయితము"—"అరుదారు మేలుకట్టాయితంబై చూడ నొప్పారితనరగు చప్పరములు" (భార. ఉ. ౧ ఆ.) ఇవి "ఫలాయిత", "పలాయిత", "దాసాయిత" అనునట్టిదేనా, కాదా? ఇందు ప్రత్యయ మెద్ది? తెనుగున అయిత ప్రత్యయ మున్నదా? ఏయర్థమందు? అది దేశ్యమందురా? అయితే దేశములోనికి ఎట్లువచ్చినది? విచారింపవలయును.

ఈ రీతిని శబ్దసాంకర్యము. ఇఁక నర్థసాంకర్యమును చూతము.

"అనుమాన"—సంస్కృతపదము. దీనికి సంస్కృతమందు ప్రమాణములలో నొకటి యనుమానప్రమాణ మర్థము. తెనుఁగున సంశయము అర్థము.

"పరోక్షము"—దీనికి సంస్కృతమందు అప్రత్యక్ష మర్థము. తెనుఁగున జీవితానంతర మర్థము.

"నిజ" — దీనికి సంస్కృతమందు స్వీయము, సహజము అర్థము. తెనుఁగున యథార్థము.

"తాత" — సంస్కృతమందు జనకుఁ డర్థము. తెనుఁగున పితామహుఁడు.

"చోద్యము" — సంస్కృతమందు ప్రేరణీయము (పూర్వపక్షము). తెనుఁగున ఆశ్చర్య మర్థము.

"విశేష" — సంస్కృతమందు 'లోనున్నది.' యర్థము. తెనుఁగున ప్రతిబంధ మర్థము.

"శిక్ష"—దీనికి సంస్కృతమందు అభ్యసించుట. తెనుఁగున దండించుట.

"తటస్థ"— సంస్కృతమందు ఉదాసీనుఁ డర్థము. తెనుఁగున 'సంభవించినది.'

"ఘట్ట" — సంస్కృతమందు తీరము, లేక ప్రకరణము. తెనుఁగున కష్టతరము.

ఇట్లనేకములు సంస్కృతపదములు లోకము వాడుకలలో భిన్నార్థములం దుపయోగింపఁబడియున్నవి. లోకము వాడుక ననుసరించిరే యీ పదముల నాయా

యర్థములందు గ్రంథములలోను ప్రయోగించికొని యున్నారు.

ప్రాచీన గ్రంథకర్తలు పద్యగ్రంథములలో ఛందస్సును పాటించినంత వ్యాకరణమును పాటించినట్లు కానరాదు.

శర్మగారి భారతవిమర్శములో—

"పర్వము వైరాటాదిక పర్వదశకమ్మును సను సభారంజనమై" (భార. ఆది. ౧ ఆ.) 'సభారంజకమై' అని.

"అతిశయ రూపయౌవన గుణాధిక సుందరమైన" (భా. ఆది. ౪ ఆ) 'అతిశయిత' అని యుండవలయును.

"అనినఁ బ్రదీప్రుఁ డిట్లనియె నంబురుహానన యగ్నిసాక్షికంబునఁ బరిణీతరైన-" (భా. ఆ. ౪ ఆ.) అగ్నిసాక్షికముగ నని యుండును.

"సుఖము దుఃఖముఁ బ్రాప్తించుచోట నరుఁడు, దవిలి తన కర్మవశమునఁ దనక తాన, కర్తగా కన్య లకు నేమికారణంబు" (భా. ఆ. ౪ ఆ) అన్యలేమి కారణంబు ?

"ఈ వంశము విచ్ఛేదముగావచ్చిన" (భార. ఆది. ౫ ఆ.) విచ్ఛిన్నము.

"ఈ ప్రమద్వరకు నిర్విషమయ్యెడు నేడు మీద యనన్" (భార. ఆ. ౧ ఆ.) ప్రమద్వర నిర్విష యయ్యెడు.

"విమలచారిత్రశిష్య కాచార్యకంబు" (భార. ఆ. ౪ ఆ.) ఆచార్యుఁడు.

"నీ కారణమున వంశము నాకులమై" (భా. ఆది. ౪ ఆ.) నీ కారణత్వమున.

"నూరివుత యిండఱును నీవారకములుగాక మమ్ము వగవుము బుద్ధిన్" (భార. ఆ. ౩ ఆ.)

"మహానందముఁ బొందు నతిశయప్రీతిమెయిన్" (భార. ఆ. ౪ ఆ.) అతిశయిత.

"భూమణాచకు లిచ్చి విశేషలీల" (భార. ఆ. ౫ ఆ.) విశిష్ట (విశేషిత).

"దీనికి సాదృశ్యముగా నే నేమి యొకర్తు నీకు నిష్టంబనినన్" (భార. ఆ. ౬ ఆ.) సదృశముగా.

"ఇంక బ్రాహ్మణుల కవజ్ఞ సేయుట కతమ్ము నేకానుము" (భార. ఆ. ౭ ఆ.) కతము.

"విస్తారయుండు" (భార. సభా. ౧ ఆ.) విస్తృతయుండు.

"వారల చెప్పినట్ల తన నిర్వాహకంబుఁ జెప్పి" (భార. ఆర ౨ ఆ.) నిర్వాహ్యము.

"నిశ్శరణంబు సాధ్విన మూకుం జరమశోభనంబులు సుఖంబులు నిశ్చయంబుగాద" (భార. ఆర. ౪ ఆ.) నిస్సరణంబు - నిశ్చితంబు.

"సుస్థిరతయు నోపధీరపవిత్రతయుం గల దుత్తమంబు మందరకుధరంబు" (భార. ఆ. ౨ ఆ.)

అప్పకవీయమందు ౧౯౦౮ సం. మందు ముద్రిత పుస్తకములో "క్రమత పీఠికి పీఠలు"- క్రమమున.

స్థలాంతరమందు అప్పకవియే "క్రమమునను సంస్కృతప్రాకృతములు రెండు".

అప్పకవి రేఫలోపవిషయములో "క్షీరు పతనట్టి లపితము, లో రేఫం బయ్యెడ లోపంబగు రా, ధారణ వలసినప్పుడు, భారతమున సోమయాజి పలుకుట వలనన్"— లుప్తంబగును.

"ఘన సాహిత్యము గద్యపద్యము లనం దా రెండు భేదంబులై, పరగు న్గద్యమునందుఁ బాదనియతుల్ భావింపగా లేవు వా, కృస్ఫురణంబై విలసిల్లగా నుడువ నొప్పుం గావ్య మెంతేనియున్, మరుతంఁడ్రీ మతి దీనికే వచననామం బయ్యె నాంధ్రంబునన్"— దా రెండుగా భిన్నమై. కవి, లేక కావ్యకర్త.

నృసింహపురాణములో "కల్యాణ మద్ఘోషమై"- ఉద్ఘోషితమై.

విశేషణవిశేష్య వ్యుత్క్రమము :— (అప్పకవీయము) "ఉక్తలక్షణవంతమై యుండునట్టి, కావ్యముల నెఱుఁగవలయు సంస్కార మనుచు, హీనలక్షణ కావ్యంబు నెఱుఁగవలయు గ్రామ్యమనుచు నపభ్రంశకంబు ననుచు."

ఇందు లక్షణవంతమునకు లక్షణహీనము విరుద్ధము. అట్లు చెప్పుటకు 'హీనలక్షణ' అని చెప్పినాఁడు.

మఱియును కావ్యములు సంస్కారవంతములుగాని సంస్కారము కావు. ఛందస్సుకై యట్లు చెప్పినాఁడు.

(అప్పకవీయము) "పురుడింటం బసిబిడ్డచందమున వాపోవంగ నా దాత్మలో, మరువొప్ప న్నిమదుగ్ధయుగ్మకుచయై మద్దాడు రాకాసి కం, త్రెలుఁగిప్పంబుగఁ బాలు ద్రావు మిమచే నిర్జీవనకాలంబునన్, ధరణిం గూల్చిన నందపుత్రుఁ వలనం దార్కొన ధర్మస్థితుల్."—స్నిగ్ధకుచ యుగ్మయై అని యభిప్రాయము.

"విహీనసంతానులకు నూర్ధ్వలోకసుపథంబు లేవ శ్రుతము లేవు" (భార. ఆది. ౫ ఆ.) సంతానవిహీనులకు అని.

సంధివిషయము:— (అప్పకవీయము) "వ్రేల్చె నేవాఁడు ఖాండవ విపిన మెల్ల, జాతవేదోత్థవిలసిత జ్వాలమీఁదఁ."—జాతవేదస్ సాంతము. జాతవేద ఉత్థ. సంధిసాంకర్యములో విస్తరించి చూపఁబడియున్నందున నిచట విస్తరింపలేదు.

గణ నిర్బంధము:— "వీరలు దైవశక్తిఁ బ్రభవించినవారన నేమిసందియంబు"(భార. ఆది. ౫ ఆ.) అనుట కేమి సందియంబు.

"వేడ్కతో తన్నివచున్నవారికి" (భార. ఆది. ౩ ఆ.) తనను.

"నిజం బిట్లాత్మఁ గమ్మన్నియున్" (భార. ఆది. ౫ ఆ.) కను మన్నియున్.

"బ్రాహ్మణుల కవజ్ఞ సేయక శమత్వము సేకొనుము" (భార. ఆది. ౬ ఆ.) శమము.

(అప్పకవీయము) - కాదనీలుఁడు - కదనీలుఁడు - కదశేషము.

"ధర్మపై తాత్పర్యముగా" (భార. ఆది. ౬ ఆ.) ధర్మమందే తాత్పర్యముగా.

(కవిజనాశ్రయము) "సగణమునకు తగణ గణము జాతంబయ్యెన్". తగణము జాతంబయ్యెన్.

(అప్పకవీయము) "క్రమతఁ బైశాచయు". క్రమమున.

"అతనిచేత నపరిమిత ధన ప్రాప్తుండ నగుదు" (భార. ఆ. ౨ ఆ.) ప్రాప్త ధనుండ నగుదు.

"రండిట నొక్కఁ డొక్కఁడ దురం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొక్కండను నేను పాతిపాతకాయత డస్సినవాఁడ నన్ను నాఁ డభిమన్యుబాలుని నధర్మతఁ ద్రోధు లనేకయోధు లొక్కండిన కెట్లు చంపి రటుగాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావునున్" (భార. శల్య. ౨ ఆ.) అధర్మమున అని..

"వంటయిల్ గుండెలు సొచ్చె" (భార. ఆది. ౬ ఆ.) వంటయిల్లు గుండెలు సొచ్చెనని.

"కర్మనూత్న ధంగి" (భార. కర్ణ. ౩ ఆ.) కర్మనూత్నత ధంగి.

"సూతతనూజఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయ యోధవీరులం జేతులతీట వో నరుము నేసి" (భార. కర్ణ. ౨ ఆ.) యోధవీర శతత్రయమని.

"వరం బీ వచ్చితి" (భార. ఆది. ౨ ఆ) వరం బీయవచ్చితి అని.

అలంకార విషయములో:—"కుడిచినపిమ్మటం గుసుమకోమలి" (భార. అర. ౫ ఆ.) కుసుమమువలె కోమలాంగము గలది యని మిశ్రసమాసము.

"మునిపత్నుల రూపము గైకొని వరుస నచ్చి పువ్వుకోమలి క్రియఁ బ్రీతునిం జేయుచు" (భార. అర. ౫ ఆ.)

ఇంక ననేకములు గలవు. ఇట్లు సంస్కృత భాషతోటి సాంకర్యము. ఇఁక దేశ్యభాషలతో సాంకర్యమును చూతము.

ఈ యాంధ్రభాషకు "తెలుగు" ("తెనుగు") అనియును పేరు వ్యాకరణకర్తలు చెప్పినదే. ఆ పేరును పట్టియే యీ భాష దేశాంతర భాషతో సాంకర్యముఁ గల దనియును స్పష్టము. ఎట్లఁగా "తెలుగు" అను దానికి వారు చెప్పిన వ్యుత్పత్తి: "శ్రీశైల, కాళేశ్వర, ద్రాక్షారామముల మూఁడింటియందును మూఁడులింగములు గలవు. ఆమూఁడు లింగములు గల దేశము త్రిలింగము. దానియందుఁ బుట్టిన భాష కావున నీ యాంధ్రభాష మొదలఁ "తెలుగు" అనఁబడి పిమ్మట నదియే తెనుగు అనియు నైనది." అని అప్పకవి. ఇచటను త్రిలింగపద తద్భవము తెలుఁగు అనియు నామాక్షరముల పోలికను

పట్టి చెప్పియుండును. ఇందు రేఫమునకు లోపము, తకారమున కత్వమును చేయఁగా నీరూప మయినది. తెలుఁగు, తెలుంగు అనియును వాడుకగలదు.

పిమ్మట దీనికే రెండవ రేఫలకారములకు లోపము, తకారమున కత్వమును చేసి తెనుగని చెప్పినారు. ఇట్లీభాష మూఁడుదేశములవారి వాడుక ననుసరించి సాంకర్యము నొంది యీ రెండురూపములను గలదై యున్నది. ఇట్లు పేరునుండియును సాంకర్యమును నొందియే యున్నది.

ఇచట నప్పకవి "త్రిలింగపద తద్భవము తెలుగు" అని మాత్రము చెప్పినాఁడుగాని "తెనుఁగు" ఎట్లో చెప్పలేదు. చూడగా "త" అనుదానిని హిందూస్థాని, నోర్ధముభాషలలో "త్రీని" అని పలుకుదురు. కాగా "త్రీణి లింగాని యస్మిన్ స త్రిలింగః" అను వ్యుత్పత్తిచే సిద్ధమగు త్రిలింగపదము సంస్కృతము చెడి "తీని లింగ" అని వ్యవహారములోనికి వచ్చియుండును. అది క్రమక్రమముగ "తెనింగ" అని అయి, "తెనుగు" అయ్యుండును. త్రిలింగ సంస్కృత తద్భవము తెలుఁగు, ప్రాకృత తద్భవము తెనుగు అయ్యుండును. ఇదియే "త్రీణి" అను సంస్కృతపదములోని ణకారమునకు నకారము, "లింగ" అనుదానిలోని అనుస్వారమును చేర్చి చేసిన రూపము "తెనుంగు" అగును. ఆపూర్ణానుస్వారమును చెరిపి యర్ధానుస్వారము చేసిన రూపము "తెనుఁగు" అట్లే సంస్కృత తద్భవమగు "తెలుఁగు" పదము. "లింగ" అనుదానిలోని పూర్ణానుస్వారముంచి చెప్పునది "తెలుంగు" అగును. అదియే చెడి యర్ధానుస్వారమగు రూపము "తెలుఁగు." ఇందలి యనుస్వారము అచ్చట నొక యక్షరము లోపించిన దనుటకు సూచకము. అందుకే వ్రాతలలో నర్ధానుస్వారమైనను ఉంచి వ్రాయుదురు. వాస్తవముగా పూర్ణానుస్వారమునే యుంచవలసినది. దానికి జ్ఞాపక మర్ధానుస్వారము. ఈ పూర్ణానుస్వారమనునది కుండలాకార రేఖ. అది వస్తువులమధ్యమున నొకదానికి వైయర్థ్యమును తెలుపుటకై యుంచబడును. ఈసంప్రదాయ మతిచిరకాలమునుండియు నున్నదేను. ఎట్లనగా నైషధమందు శ్రీహర్షుడు,

"తదోజస స్తద్యశసః స్థితా విమౌ వృథేతి చిత్తే కురుతే యదా యదా, తనోతి భానోః పరివేషకైతవా త్తదా విధిః కుండలనాం విధోరపి."

బ్రహ్మ తనసృష్టిలో సూర్యచంద్రులను సృజించి యుండి పిమ్మట నలమహారాజును సృజింపగా నతని ప్రతాపము, కీర్తియును లోకమందు సూర్యచంద్రులు చేయవలసిన పనిని అవియే చేయుచుండగా తాను ముందు సృజించిన సూర్యచంద్రు లిప్పుడు వ్యర్థమని తలచి వారి వైయర్థ్యమును తెలుపుటకయే పరివేషమను మిషచే వారికి కుండలాకార రేఖను చుట్టియున్నాడని యుత్ప్రేక్షించినాడు. కావున నీసంప్రదాయ మానాటి నుండియు నున్నదియే.

అట్లే అతిప్రాచీన గ్రంథముల లిపులలో నొక యక్షరమేదైన ననవసరముగా వ్రాయబడి యున్నపుడు దానిని చెరుపుటకు బదులుగా దానికి కుండలాకార రేఖ ("ం"ఇట్లు) చుట్టుదురు అది ఆయక్షర విలోపమునకు సూచకము. దానిని మాచి యీభాషయందును అట్టి గురుతు పెట్టియున్నారు. అగురుతు లుప్తాక్షరమును జ్ఞాపనము చేయునప్పుడే యుంచవలసినది. లేనిచోట నక్కఱలేదు. కాని యిట్లు రామరాను "తెలుంగు" "తెనుఁగు" అనువానిలోని యనుస్వారములను మాచి యవసర మున్నచోట్లను, లేనిచోట్లనుగూడ ననుస్వారమును చెప్పియుందురు. ఇట్లు చెప్పినది సంపాతయాతమని తెలియుచున్నది.

ఇంక పదముల సాంకర్యమును మాత్రము.

తండ్రిని కొన్ని దేశములందు "అయ్య" అనియు, కొన్నిటియందు "అన్న"అనియు, మఱికొన్నిటియందు "అప్ప"అనియునందురు. వెంకయ్య, వెంకన్న, వెంకప్ప, అని లోకమందు గానబడుచున్నవే. ఇది కుమార్లకు తమ తండ్రులపేర్లే పూర్తిగానుంచుట లేనిచో తండ్రిని తెలుపునట్టి "అయ్య" "అన్న" "అప్ప" అనుపదముల నయినను చేర్చి పేర్లిడుట సంప్రదాయము. దీని ననుసరించియే భారతారంభకర్తకు మొదల "నన్నయ" అని పేరు పెట్టియుండగా నాతనికే దేశాంతరభాషా సాంకర్యము వలన నన్నన, నన్నప అనియును పేర్లు వచ్చినవి.

"తన కులబ్రాహ్మణు మనుజు నన్నపార్యుఁ జూచి" (భారతము, ఆదిపర్వము, ౧ ఆశ్వాసము) అనియు, ఆశ్వాసాంతములందు "నన్నయ భట్టప్రణీతంబైన" అనియు నిట్లు ఒక్క తనకే అయ్య, అప్ప అను దేశ్య పదములను వాడుక చేసికొనియున్నాడు.

అట్లే భాగవతమందును ప్రథమ స్కంధారంభమందు గ్రంథకర్త "తిక్కమనీషిం భూషించి ఒనర నన్నయ తిక్కనాదికవులు", "తిప్పయ పోతయ నామ వ్యక్తుండన్" అనియు, భిన్న దేశీయములగు అన్న, అయ్య అనుపదములు వాడియున్నాడు. మఱియును తన కొక్కనికే "పోతయ", "పోతన" అనియును చెప్పికొనియున్నాడు. ఇట్లొక్కచోటనే భిన్న దేశ్యపదముల నుపయోగించియున్నారు.

ఇంకను తెనుగులో అతను, అతడు, వాడు అనునవి పర్యాయములు. కన్నడమందు అవను, వాను అని పర్యాయములు. ఇందలి 'అవను' అనుదానిలోని వకారమునకు తకారము చేయగా "అతను." "అత" అను దానికి "డు" చేర్చగా అతడును. "వాను" అనుదానిలో నుకారమునకు బదులు డు చేయగా 'వాడును' అయ్యెండును. ఇందు "డు" తెలుగుభాషా ప్రత్యయము; "ను" కన్నడభాషాప్రత్యయము.

ఇందుకు వాఁడు, వాండ్లు అనుచోటి యనుస్వారము జ్ఞాపకము. "వాను" అనుదానిలోని నకారమే అనుస్వార మయిన దని తెలియదగియున్నది.

అట్లే "ఇవను"కు ఇతడు, ఎవనుకు ఎతడు, ఏవానుకు ఏవాడును బదులురూపములు ప్రకృతిప్రత్యయ సాంకర్యమునుపట్టి యయినవి. ఇందులో ఇతడుకు రూపాంతరము వీడు అని. ఇది అవనులోని వకారమును, ఇవనులోని ఇకారమును, వానులోని దీర్ఘమును కలిసి దైనట్లున్నది. ఇది ఏకవచనము.

బహువచనము:— "అవరు"కు "వారు" అయినది. లోకమందు వాడుకలో వాడు, వాడిని, వాణ్ణి, వాడిచేతను ఇత్యాదులు మహత్తులకును, అది, దానిని, దానిచేతను ఇత్యాదులు అమహత్తులకును ఏకవచనమందు లోకములోను, గ్రంథములలోను తుల్యములుగానే యున్నవి. బహువచనమందు మాత్రము వాటిని, వాటిచేత ఇత్యాదులు లోకములో గానబడుచున్నవి. వాడు, వాండ్లు అనుచోట డకారము, ఏటి, ఏటికి మొదలగు చోట టకారమును గ్రంథములలో ప్రయోగింపబడియే యున్నవి. ఇట్లుండగా వాడిని, వాటిని మొదలగునవి గ్రామ్యము లెందుచేతనో తెలియదు.

అట్లే వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగు లృట్లకారరూపములును, రావడము, పోవడము మొదలగు త్వ్యప్రత్యయాంత ప్రతిరూపములును గ్రామ్యములనుటకు కారణము కానరాదు.

గ్రామ్యమనుటలో వ్యాకరణకర్తల యభిప్రాయము స్పష్టముకాదు. "గ్రామమందు బుట్టినది, లేక గ్రామసంబంధముగలది గ్రామ్య మన్నపక్షమున భాషేతరవస్తువులందు నతివ్యాప్తి. గ్రామీణముఖోచ్చరితము గ్రామ్యమన్న పక్షమున తత్సమదేశ్యములందు నతివ్యాప్తి. నింద్యము గ్రామ్య మన్న పక్షమున "కలకంఠుడు" మొదలగువానియందు అసంభవము, అవ్యాప్తి. ఇక వాచ్యార్థమును విడిచి "లక్షణవిరుద్ధము గ్రామ్య" మన్నను లక్షణమనగా వ్యాకరణమేనా? విరుద్ధమనగా వ్యాకరణముచే నిషేధింపబడినదా, లేక దానిలో చెప్పబడనిదా? ఆ విరుద్ధమయినది వేరువేరు మాటయా, గ్రంథమా? అనునది విచారణీయము. ప్రథమాచార్యుడగు వాగనుశాసనుఁడు "విశ్వశ్రేయః కావ్యం" అని కావ్యస్వరూపమును చెప్పి పిమ్మట రసాలంకారాదులను, వళిప్రాసాదులను కావ్యాంగములుగా జెప్పుటవలన లక్షణమనునది వ్యాకరణ మాత్రము కాదనియు, భాషయనునది వేరువేరు మాటలు కాక కావ్యమనియును తెలియబడుచున్నది.

అట్లే అప్పకవియును "ఉక్తలక్షణవంతమగు కావ్యము", "లక్షణవిరహిత కావ్యము" అనుచోటను కావ్యగ్రహణమే చేయుటచే భాషయనగా కావ్యాత్మక భాషయని కాని వేరువేరు పదములు కావని యభిప్రాయము. లక్షణమనునది కావ్యలక్షణము. అది వ్యాకరణ మొక్కటియే కాదు. రసచ్ఛందోలంకారాదులును కావ్యలక్షణములే. వానిలో రసభావార్థాలంకారాదులు అంతరలక్షణములు. ఛందో వ్యాకరణ శబ్దాలంకారములు బాహ్యలక్షణములు. వానిలోను వ్యాకరణము కంటె ఛందోలంకారాదులే యాంతరములయినట్లు కానఁబడుచున్నది. ఛందోలంకారములకై వ్యాకరణము నతిక

మించినందుకు మీదను చూపించిరే యున్నాను. వ్యాక రణములు గూడ తామే గ్రామ్యములని చెప్పియు కవి ప్రయుక్తములయినవానిని అనింద్యములుగా నొప్పి కొను చునే యున్నవి ఎట్లు చూచినను వస్తాడు, తెస్తాడు, గావ డము, పోవడము మొదలగు లోకసిద్ధరూపములు గ్రామ్య ములు గాజేరవు. ఈ డుమంతరూపములు కొన్ని గ్రంథ ములందును అరుదుగా గానబడుచునే యున్నవి. భార. ఉద్యో. ౩ ఆశ్వాసమందు "కేరడము", "చావడము" అని యు, నింక ననేకస్థలములందు "అడ్డము" అనియు నున్నవి. "అడ్డము" అనునది అడ్డుధాతువు ఉకారము లోపింపగా నయిన డుమంతరూపమేకాని వేరుకాదు.

ఇంకను కళాపూర్ణోదయము ౪ వ ఆశ్వాసమందు "త్రవ్వటము", విష్ణుపురాణము ౨ ఆశ్వాసమందు "మెత్త డము", కాశీఖండము ౫ ఆశ్వాసములో "మట్టడము", జైమినీ భారతము ౭ ఆ. లో "వ్రాయడము", పాంచాలీ పరిణయము ౧ ఆశ్వాసమందు "చెక్కడము" అని యును ప్రయోగములు గలవు. వీరు లోకమును చూచియే ప్రయోగించుకొనియున్నారు. ఇంకను ఇట్టివి పంచమీ విభక్తియందు "వల్ల", అతిశయార్థమందు "చాల", సము చ్చయమందు "నేనున్ను, నీవున్ను" ఇత్యాదులు లోక వ్యవహారములో ప్రసిద్ధముగా గాన్పించుచున్నవి. వానిలో వ్యాకరణదోషముగాని, అశ్లీలాద్యర్థదోషము గాని యేమియును లేదు. ఆరూపములు పూర్వగ్రంథ ములలో లేకున్నను వాని కుపలక్షకము లనదగునట్టి మఱి కొన్ని రూపములు గ్రంథములలో గానబడుచున్నవి: "నా కనినంత"కు నాకన్నంత, "ఏల"కు ఏలా, "సుమి"కి సుమీ మొదలగునవి.

ఈ దేశ్యపదముల రూపసిద్ధి లోకవ్యవహారమువల ననే కాని శాస్త్రమువలన గాదని "సిద్ధిర్లోకాచ్ఛాస్త్ర" అనుదానిలోను, లోకవ్యవహారము తత్సమ, తద్భవము లట్టిది కాదని "లోకోఽనవ్యాదృశశ్చ" అనుదానిలోను, అది ఆనాటికేకాక యెప్పటికిని ఉండునదే యని "నిత్యశ్చ" అనుదానిలోను, శాస్త్రము సిద్ధరూపమున కుపపత్తిని చెప్పునది మాత్రమే అనుదానిని "సంస్కా రార్థో నియమః" అనుదానిలోను, శాస్త్రనియమము గల పదము ఆ నియమమును తప్పినచో నదియే గ్రామ్య మగును గాని శాస్త్రనియమమే లేని పదము గ్రామ్యము గాదని "అనియమా ద్గ్రామ్యం" అనుదానిలోను, వ్యాక రణ నియమమును తప్పిన గ్రామ్యము శబ్దగ్రామ్యము గాని అర్థగ్రామ్యము గాదని "యత్ర స్వపభ్రంశః" అను దానిలోను, దేశ్యపదములు దేశకాలములను బట్టి మారు చుండును గాని యేకరూపముగా నవియే యుండవు. లోకవ్యవహారము ప్రవాహమువలె నవిచ్ఛిన్నమైనందున దేశ్యభాష యాయా దేశవ్యవహారసిద్ధమై ప్రవాహ నిత్యమనుదానిని "ప్రవాహినీ దేశ్యా" అనుదానిలోను, ఏయే కాలమం దేయే దేశమం దేయేపదము లేయే యర్థ మందు సంకేతింపబడి సుప్రసిద్ధములై యుండునో ఆయా దేశములందు ఆయా కాలమందు ఆయా యర్థములందే ఆయాపదములు గ్రంథములందు ప్రయోగించికొనవల యుననుదానిని "ఇహాతు ప్రవ్యాహార్యం సంకేతిత సుప్రసిద్ధమేవ పదం" అనుదానిలోను తన వ్యాకరణ మందు వాగనుశాసనుడు చెప్పియున్నాడు.

అందుచేతనే భారతమందు "ప్రాణగొడ్డము", "తన నిర్వాహకము" అను మొదలగునవి లోకము వాడు కను పట్టియే ప్రయోగించికొనియు నున్నారు.

చిన్నయసూరి తన బాలవ్యాకరణమందు గూడ క్రియాపరిచ్ఛేదములో (౧౯-౨ సూ.) "లాతిచో సహితము కాదేశాదులు గానంబడియెడి" అని సముచ్చ యార్థమందు "సహితము" అని ప్రయోగించియున్నాడు. "సహితము" అనునది సముచ్చయార్థమందు లోకము వాడుకలో గాని శాస్త్రములందు లేదు.

ఈ మొదలైనవాని నన్నిటిని పట్టి చూడగా సుపాసనా తత్త్వవేదులు బాహ్యోపాసనముకంటె నాంతరోపాస నమే యుత్తమమని తలంచినవారగుటను విగ్రహోపా సనమును చేసినను అత్యంత దృష్టినుంచి చేసినట్లే యీ కవితోపాసకులలో ప్రాచీన గ్రంథకర్తలు విగ్రహోపా సనమనదగు శబ్దస్వరూపముకంటె నాంతరోపాసనమన దగు రసాలంకారాదులనే ముఖ్యముగా నెంచి వ్యాకరణ దోషములను పాటింపక తమ గ్రంథములలో ప్రయోగ ములను చేసినారని మనము తెలియదగియున్నది.

అ ప స్వ రా లు

బుర్రా వెంకట సుబ్రహ్మణ్యం

1. ఆ వి డ

అప్పుడే నాలుగు గంటలు దాటిపోయింది! నాలుగున్నర కాకుండానే వస్తా నన్నాడు విశ్వనాథం. అయిదుంపావు! హాస్టలు సభ కూడా ఉంది. ఒక వేళ నేను ముస్తాబు కాకుండానే వచ్చేస్తాడో ఏమో. ఆ నవల పుస్తకం చదువుతూ ఇంత పొద్దుపోయిం దనుకో లేదు. ఇంకా ఏ మూడుగంటలో అయుంటుంది అనుకుం టున్నాను.......ఆ పచ్చచీర కట్టుకుంటాను. నెల రోజులకిందట అది కట్టుకుని కాలేజికి వెళ్లినప్పుడు చీర చాలా బాగుందన్నాడు విశ్వనాథం నవ్వుతూను...... అన్నట్టు, పచ్చచీర కాదు, మొన్న కొత్తగా కొన్న నీలిరంగుచీర కట్టుకుంటాను. అవును, దానికి రంగు కుదిరే జాకెట్టుకూడా ఉంది... ఈ సబ్బుబిళ్ల ఎక్కడ పెట్టానో రోజూ మరిచిపోతూ ఉంటాను. నాకు ప్రత్యేకంగా ఒకగదీ, ఒకబల్లా, ఒకబీరువా ఉంటే కాని పరిపడదు. ఇదుగో, ఇక్కడే ఉంది......సరి పోయింది! గదిలో ఎవరో స్నానం చేస్తున్నారు. ఏమ్మరోయ్, ఇంకా ఎంతసేపు? అయిదు నిముషాలే! అవును. నేను తొందరగా ముఖం కడుక్కోవాలి. ఉన్నదానిని ఉన్నట్టుగా, ఒళ్లు తుడుచుకోకుండానే బయటపడమనలేదు, తల్లీ. నువ్వు బట్ట విప్పుకున్న ప్పుడు నిన్ను చూడాలని నేనంత బెంగపెట్టుకోలేదు. త్వరగా కానియ్యి. అంతే... మొదట కలుసుకున్న ప్పుడు విశ్వనాథం ఒట్టి వెంకిఘటంలా కనిపించాడు, ఎప్పుడూ పొగరుబోతులా వెకిలి నవ్వులు నవ్వుతూ. ఏదోఒకవిధంగా నాదగ్గరికి రావాలనీ, నాతో మాట్లాడాలనీ ప్రయత్నిస్తూ ఉండేవాడు. నేను దగ్గి రున్నప్పుడల్లా, తెనాలి రామలింగడినీ, గిరీ శాన్నీ, మువ్వూరి కంబళిప్రకాశంగారినీ మించిన హాస్య గాడిలా కబుర్లు చెప్పబోయి, ప్రతివాక్యానికీ చివరిని నా కేసి పరీక్షగా చూసేవాడు. నిజానికి విశ్వనాథానికి అంత తెలివితేటలు లేవు. అతనితో తరచు తిరిగే భీమశంకరానికి ఎక్కువ తెలివితేటలు ఉన్నాయి. ముక్తసరిగా మాట్లాడినా ముత్యాలలాంటి మాటలు మాట్లాడుతాడు భీమశంకరం. పల్లెటూరు హాస్యాలు కావు. మనిషి మాత్రం మరీ అందవికారంగా ఉంటాడు. అతను ఎన్నడూ పళ్లుతోముకున్నట్టే కనపడడు...... వచ్చేవు తల్లీ? స్నేహితు డొకడొస్తున్నాడు. ఎవరయితే ఎందుకులే! నువ్వు తర్వాత చూడలే వని కాదు. విశ్వనాథం.......... గదంతా పాడుచేసి పోతారు. కంపుకంపు. దానికితోడు ఇదొక చీకటి కోణం. నిన్న రాత్రి జారిపడ్డాను కూడాను......... అన్నట్టు, తువ్వాలు మరిచిపోయాను ఈహడావిడిలో. అతను వచ్చేస్తాడో ఏమిటో. తువ్వాలు తెచ్చుకునే లోపున ఈగదిలో ఎవరూ రారుకద! జాకెట్టు విప్పి తలుపుమీద పెట్టిపోతాను...... ఎవరూ రాలేదు. కొళాయినీళ్లు ఎంత వేడెక్కిపోయాయి! ఈసబ్బుబిళ్ల సువాసన మరీ హెచ్చుగా ఉంది. మన స్వదేశీసబ్బు లన్నీ ఇంతే అనుకుంటాను.... నాముక్కు దిద్దినట్టు తిన్నగా లేకపోయినా, నానుదురు మరీ చిన్నదయినా, నాగడ్డం ఆసినిమానటి శాంతాబాయి గడ్డం ఉన్నట్టు ఇత్తడిచెంబుయొక్క కిందభాగంలా ఉన్నా నా ముఖంలోఉన్న కళకాంతులు ఎవరిముఖంలోనూ లే వన్నాడు విశ్వనాథం, మొన్న నే నటుక్కున మరొక సంగతేదో మాట్లాడుతూ ఉండగా. నానల్లని విశాల మైన కళ్లుచూస్తే ఎవరైనా మిగిలిన లోపాలు మరిచి పోతారట. కాస్త వాగనిస్తే విశ్వనాథం వాగినట్టు మరె వరూ వాగలేరు. నిజానికి విశ్వనాథం చాలా అమాయ కుడు. చిన్నపిల్లాడిలా కోపాలు పెట్టుకుంటూ ఉంటాడు. కానీ పట్లోనే మళ్లీ చిన్న పిల్లాడిలా అన్ని కోపాలూ మరిచిపోతూఉంటాడు. శారద గురించి తను నాతో చెప్పిన మాటలకి నాకు నిజంగా కోపంవచ్చిం

వచ్చున్నాడు. ఆ రాత్రికిరాత్రి కూర్చుని ఎనిమిది పేజీల ఉత్తరం వ్రాసి పడేసేడు నాకు. శారదా నేనూ ఎప్పుడూ కలిసి తిరుగుతుంటే అందరూ ఏమిటో అనుకుంటారు.......జారిపోయిందీ సబ్బుబిళ్ల. ఈ వెనకగదిలో క్రిందపడ్డసబ్బు మళ్లీ తీసుకునేందుకు లేదు. పోతే పోయింది. సరికొత్తబిళ్ల. నిన్ననే కొన్నాను. మరొక నాలుగణాలు దండుగ. బజారులో మూడణాలన్నారే. ఇక్కడ నాలుగణాలు...విశ్వనాథం నన్ను కలుసుకోక ముందు ఏ ఆడపిల్లతోనూ స్నేహం చెయ్యలేదు. తనకి గుంటూరులో ఆడస్నేహితు లున్నట్టు డాబుచేస్తాడు కాని, నేనే అతని మొదటి స్నేహితురాలిని. ఈ మొగ పిల్లలు ఇంతకిముందు ఆడవాళ్లతో సహవాసం ఉన్న వాళ్లో, లేనివాళ్లో తెలుసుకునేందుకు ఒకటే గుర్తు. ఇంతకిముందే ఆడవాళ్లతో సహవాసం ఉన్న వాళ్లు కొత్తగా మన సహవాసం సంపాదిద్దామని ఉద్దేశించినప్పటికీ అంత తెలివితక్కువగా మనవెంట పడరు. విశ్వనాథం మొదటిలో నవ్వుతూ ఉండేటట్టు మనం కనపడగానే వెకిలినవ్వులు నవ్వరు. మనవెంట పడకుండా మనని ఆకర్షించేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. మళ్లీ, వాళ్ల మానానికే కొత్తవల్ల సిగ్గుపడేవాళ్లు మాట్లాడకుండా ఉండడానికీ చాలా భేదం ఉంది. మొన్న శెలవలలో కలుసుకున్న పెద్దమనిషి ఆడపిల్లల్ని కొందర్ని ఎరుగుండుండాలి. లక్నోలో ఆయన చదువుచెప్తున్న ఆడపిల్లలే కొందరుండుండాలి. రెండురోజులు ఇంట్లో పెట్టుకుని, నాన్న ఆయన్ని నన్ను పెండ్లిచేసుకునేటట్టు చేద్దామని ప్రయత్నించాడు కాని ఆమనిషి పట్టుపడలేదు. చాలా గడుసుమనిషి. ఆయన వెళ్లిపోయాక ఆయన కొక ఉత్తరంకూడా వ్రాసేను. అదిచూసి ఏమనుకున్నాడో! జవాబు మాత్రం ఇవ్వలేదు. నాన్న తొందరపడకుండా అప్పుడప్పుడు కొంతసేపు మమ్మల్నిద్దరినీ వదిలేస్తే ఆయన ఏమి చేసుండునో! ఆఖరాఖరికి ఆ పెద్దమనిషి నాతో కూర్చుని మాట్లాడడం తనకి నచ్చినట్టూ, నాకు తను లోబడుతున్నట్టూ కనపడ్డాడు. నాన్న కిలాంటి సంగతు లేవీ తెలియవు. నాన్న ఒట్టి అమాయకుడు. అమ్మఎంత చెప్తే అంతే. ఎన్నడూ గట్టిగా తను మాట్లాడడం విన లేదు.......ఈ జాకెట్టేదీ? క్రిందపడిపోయింది. రామ రామ! గదిలో మూలపడెయ్యాలి. చాకలివాడు మళ్లా శనివారంనాడు వచ్చేదాకా అక్కడే పడుంటుంది. పాతబట్టలకి సంచిఒకటి కొనాలి. జుట్టంతాకూడా తడుపుకున్నట్టున్నాను. హడావిడిలో ఏపనీ సమంగా జరగదు......విశ్వనాథం ఇంకా రాలేదనుకుంటాను. లేకపోతే కబురొచ్చుండును. అతనికి నేనంటే ప్రతిరోజూ పెరిగిపోతోంది ప్రేమ. నావల్ల తన చదువు క్షీణిస్తోందని గోలపెట్టున్నాడు. ఈమధ్య, అందరి ఎదురుగుండానూ నాతో మరీ చనువుగా ఉన్నట్టు ప్రవర్తించొద్దంటే కోపం తెచ్చుకున్నాడు. నాలుగు రోజులు మాట్లాడలేదు. రావల్సినరోజున రాలేదు. నేను మళ్లీ క్షమించమని ఉత్తరం వ్రాసేవరకూ చూడడానికి రాలేదు. అప్పుడు వచ్చిననాడు మళ్లీ అపరిమితానందం చూపించాడు. నే నేమిటి చెయ్యమన్నా చేస్తాడతను. ధనవంతుడు. ఖరీదైన బహుమానా లిస్తాడు. వద్దంటే వినడు. చాలాడబ్బు గడించుండాలి విశ్వనాథం తండ్రి. నాకంటె అతను ఒక్క ఏడాదే పెద్ద...ఈ చీర పెట్టెకి అంకిందుగా ఉంది కాబోలు. పెద్దపెట్టెబదులు రెండు చిన్న పెట్టెలుంటే బాగుండును. నాన్నకీ అమ్మకీ బుద్ధిలేదు. ఈ పెద్ద తోలుపెట్టె ఎవరు కావాలన్నారు? పైగా, నాకోసం అప్పుడే కొనేసి ఉంచామని కబురు చెప్పడం! దీనికి సరిపోయిన జాకెట్టేదీ? అన్నట్టు, నిన్ననే చాకలివాడికి వేసేను. పోనీ, ఇది సరిపోతుందనుకుంటాను. ఇదికాదు. సరే, ఏదో ఒకటి...ఏమిటంటావు? విశ్వనాథం వచ్చేసేడా? కూర్చోమన్నావా? ఎందుకలా నవ్వుతావు? చెవిలో సబ్బుండిపోయిందా? ఏమీ లేందే! 'హేజలిన్ స్నో' పూసుకుంటున్నాననా? నువ్వెన్నడూ పూసుకోనట్టు! నీ వకీలు స్నేహితుడు వొచ్చినప్పుడు నువ్వు చేసుకునే సింగారాలో? ఊరికా మాట్లాడకూ! నేను చీర కట్టుకోవాలి. పైకైనా వెళ్లు. లోపలికైనా రా. సరే పో...ఇంకా నాలుగున్నర కాకుండానే సిద్ధం అయినట్టుంది విశ్వనాథం. కోపాలు పెట్టుకోకుండా ఈవాళ సరదాగా మాట్లాడితే బాగుండును. పెళ్లిచేసుకోమని అడుగుతాడేమో విశ్వనాథం ఎప్పుడైనా!

నా కేమీ తోచడంలే దీవాళ. గుండెలో ఒక దడ మోస్తరుగా ఉంది...పెట్టె తాళంవేసేనా? లేదు. నానా చీకాకుగానూ ఉంది. అద్దం ఏదీ? అసహ్యంగా ఉన్నాను. తలైనా సరిగ్గా దువ్వుకునేందుకు వేళ లేదు. నాకోసం అక్కడ కాచుకుని కూర్చోడం తనకి మామ్మూటికీ వచ్చుదని ఆనేకసార్లు చెప్పేడు విశ్వనాథం...మళ్లీ వచ్చావు, తల్లీ. నువ్వు పైకి వెళ్లేటట్టయితే గదికి తాళం వేసుకుని వెళ్లు. నా దగ్గిర తాళం ఉంది. ఇదుగో, వెళ్తున్నానుకా.

*

* *

౩. అతను

ఒరే, సుబ్బారావు, ఆ తువ్వాలూ సబ్బుబిళ్లా అక్కడపెట్టి-తర్వాత స్నానం చేద్దుగాని—నా జోళ్లకి కాస్త రంగువేసిపెట్టూ. విధవగీర్వాణాలకి పోకుమరి. ఇలాంటిపనులు నీ కెన్నిసార్లు చేసిపెట్టేనో. అవునురా. తొందరగా పోవాలి. అప్పుడే నాలుగు కావచ్చింది. నాలుగున్నరకి అక్కడుండకపోతే ఏకుస్తుంది. నీ ముఖం! రంగువేసిపెట్టు మరి. అలాగ!...అయితే, నన్ను చూస్తే ఎవరూ మోహించరంటావా? గుంటూరులో నా శోభ నీకు తెలియదు మరి. దరిద్రపు కాకినాడలో పుట్టిపెరిగేవు. అయితే రంగు చెయ్యడం అంటే అంతే? మరికొంచెంరంగు పులిమి ఆ గుడ్డముక్కతో జోళ్లు కాస్తమెరిసేటట్టు తోమరా, నాయనా. సరే, పో. నేనే చేసుకుంటానులే. మళ్లా నీ కేపనైనా చేసిపెట్టే ఒట్టు...ఈ పని చేసుకునైనా స్నానానికి వెళ్లేనుకాదు. ఇప్పుడు చేతులం మళ్లీ రంగవుతాయి. మళ్లీ సబ్బుతో చేతులుకడుక్కుని రావాలి ... ఏమిట్రా, మళ్లీవచ్చావు? అవునుమరి, నీ తాళం నువ్వు దగ్గిరుంచుకోకపోతే ఎలాగ? నేను గదికి తాళంవేసి వెళ్లిపోతాను...ఈ సుబ్బారావుగాడికి కల్యాణిసంగతంతా చెప్పేస్తున్నాను. వీడు తీరానలుగురికీ ఊదేస్తాడో ఏమిటో. ఊదడానికి ఏముందని కాని... ఈ కిటికీలో చెయ్యి కడుక్కుంటే చాలు. అంత మరీ రంగు కాలేదు...ఈ నెక్ టైలన్నా, ఈ పంట్లాములన్నా, ఈ కోట్లన్నా నాకు విసుగుపుట్టోంది. కాంగ్రెసు రాజ్యంవచ్చాక ఈ వేషాలన్నీ పనికిరావని వాళ్లోక తీర్మానం జరిపితే బాగుండును. మొన్న కల్యాణితో మాట్లాడుతూ కాలేజికి మొగాళ్లందరినీ గోచీలతో రానిస్తే బాగుండునని నేనంటే 'అవిమట్టుకు ఎందుకు?' అని జవాబుచెప్తూ అమాంతంగా గట్టిగా నవ్వడం మొదలెట్టింది. చుట్టుపక్కల వాళ్లంతా మాకేసిచూడడం మొదలెట్టేరు. ఈ మాటకూడా సుబ్బారావుగాడికి చెప్పేను. వాడు, ఆడవాళ్లందరూ పోకిరీ లయిపోతున్నారంటూ, కల్యాణి పేరు చెప్పి తిట్టిన తిట్లు ఇన్నన్ని కావు. నాకూ కల్యాణికీ ఉన్న పరిచయబలం వాడికింకా పూర్తిగా బోధపడలేదు.... నా తెలివితేటలు అపరిమితమైనవని కల్యాణి ఉద్దేశ్యం. నన్ను కలుసుకున్నప్పటినుంచీ నేను దగ్గిరుండగా, మిగిలిన వాళ్లెవరు మాట్లాడుతూ ఉన్నాకూడా, నాకేసే చూస్తూ కూర్చుంటుంది. క్లాసులోకూడా అంతే. నాకు చదువులో అంతశ్రద్ధ లేకపోయినా లోకజ్ఞానంలోనూ, హాస్యపు కబుర్లు చెప్పడంలోనూ నన్ను మించినవాడు లేడని కల్యాణికి తెలుసును. మొదటిరోజులలో నేను తమాషాగా మాట్లాడుతుంటే, ఒకటేనవ్వు నవ్వేది నేను మాటనడం తడవుగా...... సరిపోయింది! ఈ పంట్లాముకి ముఖ్యమైనచోట బొత్తాం విరిగిపోయింది. ఈ చాకలాళ్లందరూ ఒక్కసారిగా చస్తే బాగుండును! ఇప్పుడేమిటి చెయ్యడం? నా దురదృష్టం కొలదీ నా మిగిలిన మూడుపాటూ చాకలాడికి పడ్డాయి. కుట్టించేందుకు వేళ లేదు. 'సేఫ్టీ' పిన్ను పెట్టే సరిపోతుంది. పొద్దున్న సుబ్బారావు దగ్గిరొకటి చూసేను. ఇదిగో, బల్లమీదే పడేశాడు వాడు. అదృష్టవంతుడినే ఈ రోజుకి...... అన్నివస్తువులూ బల్లమీదే పడేస్తాడు ఈ సుబ్బారావుగాడు. ఎంత చెప్పినా లాభంలేదు .... నాలుగు గంటలయిపోయిందప్పుడే. ఆలస్యంఅయితే గోలపెట్టుంది. గోలపెట్టుందన్న మాటేకాని, నిజానికి, నేనువెళ్లిన పది పదిహేను నిముషాలవరకూ హాజరవదు. ఎప్పుడూ, ముందు తన స్నేహితురాలు, ఆ శారద వచ్చి, ఎంతో ఆప్యాయంగా నవ్వుతూ కూర్చోమని చెప్తుంది. నేనూ కల్యాణీ మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఏదో ఒక మిష పెట్టుకుని కల్యాణికి కనపడకుండానూ, నాకు

కనపడేటట్లూ ఎక్కడో ఒకచోట పచార్లు చేస్తానో, మంచునో, కూర్చునో సిద్ధం అవుతుంది. కల్యాణితో ఎప్పుడైనా చెప్దామనుకుంటే, నామాట నమ్మక, కస్సుబుస్సు మంటుందేమోనని కంగారు. ఈ ఆడపిల్లలు ఒకరితో ఒకరు ఇంతస్నేహంగా ఎందుకుంటారో నాకు తెలియదు. వీళ్లని బోధపరచుకోడం కష్టం........నాలుగూ అయిదునిముషాలు! రిక్షాలో వస్తేకాని వేళకి చేరననుకుంటాను. రిక్షా అయినా రమారమి అరగంట తీసుకుంటుంది. నాతాళాలేవీ? వీటికోసం వెతుక్కునేసరికి పుణ్యకాలంకాస్తా దాటిపోతుంది. స్నానాలగదిలో మరిచిపోయానేమో. లేదు. చేతిలో ఆడిస్తూ తెచ్చినట్టే జ్ఞాపకం. ముక్కూ, చెవులూ, వేళ్లూ ఉన్నట్టు దేవుడు మిగిలిన అవయవాలతోపాటు జన్మతో కావలసిన తాళాలన్నీకూడా శరీరాన్నే ఎప్పుడూ అంటుకునుండేటట్టు మనందరినీ సృజిస్తే బాగుండును. ఇవిగో, పంట్లాం జేబులోనే ఉన్నాయి. వీటి దుంప తెగ! మరి తాళంకప్పో? ఈ బల్లనిండా పుస్తకాలు పడేస్తావు నీవు. చదువూలేదు మన్నూలేదు. ఇదుగో నాలుగూ పదయిందప్పుడే!.........ఒరే, రిక్షా, ... ఎంత కావాలి? అరణా లే! రంగూను వెళ్లిరావచ్చు నా డబ్బుకి. రెండణా లిస్తాను. పదేపో. పోనీ, రెండణాలన్నర. మూడణాలకి తక్కువకి రావు? సరే, రా. అవసరంగా వెళ్లవలసొచ్చింది. బేరమాడేందుకు సమయంకాదు. త్వరగా పద. బక్కపీనుగులా ఉన్నావు నిన్ను తిట్టడంలేదురా, బాబూ. నీకు తెలుగు సమంగా రాదు. చెన్నపట్నంలో మాకు ఇదోకగోల... నాలుగూ పదిహేను! ఎన్నాళ్లు పోయాక, కల్యాణిని చూడడానికి వెళ్లేటప్పుడు నాకీ గుండెదడదడ మానుతుందో! కలుసుకున్నప్పుడు మొదట కల్యాణి చాలా గర్విష్ఠురాలిలా కనిపిస్తుంది కాని, నిజానికి చాలా మంచి అంతఃకరణ, చాలా నిర్మలమైన హృదయం. నేనంటే తనకి అపరిమితమైన ప్రేమ. నన్ను కలుసుకున్న మొదటి రోజునుంచీ తన మనసులో మిగిలిన కుర్రాళ్లందరూ ఒక ఎత్తునీ, నేనొకడినీ ఒక ఎత్తునీ చెప్పింది. ఉండి ఉండి నాతో అలాంటి మాటొకటి అంటూఉంటుంది. ...ఓయ్, రిక్షా, కొంచెం త్వరగా పోనియ్య మరి. తొందరగా వెళ్లాలి...అప్పుడప్పుడు కల్యాణి చాలా తెలివితక్కువగా మాట్లాడుతూఉంటుంది. చిన్నపిల్ల నాకంటె తను ఒక ఏడాదే చిన్న. కాని, లోకజ్ఞానం చాలా తక్కువ. ఆ మధ్య తను అందరిఎదుటా తనతో మరీ చనువుగా ఉండొద్దని నాతో చెప్పినప్పుడు, నేను తనకేసి చూడడం మానేసి, తనని చూడడానికి కూడా వెళ్లకపోయేసరికి, ఏడుస్తూ పెద్ద ఉత్తరం వ్రాసింది. జాలిపడి నేను మళ్లీ చూడడానికి వెళ్లినప్పుడు నన్ను చూసి తనుపడ్డ ఆనందం వర్ణించనలవి కాదు...ఏయ్, రిక్షా, అక్కడికికాదు. ఇంకాపైకి వెళ్లాలి. నేను ముందేచెప్పేనుగా. మూడణాలు ఇక్కడికే ననుకున్నావా? నీకు మతిపోయిందేమిటి? పోట్లాడితే జాగ్రత్త. ఎందుకొప్పుకున్నావు మరి?......వీడు పోట్లాడుతాడో ఏమిటో, గోల!...ఆడవాళ్లకి చులాగ్గా లొంగిపోతే లాభంలేదు. అప్పుడప్పుడు మనం కెట్టుసరి చేస్తేకాని మనకి గడవమాగడవదు, వాళ్లకి మనం అంటే మర్యాదా ఉండదు. ఒక్కవారంరోజులు తనకేసి చూడకుండా నిర్లక్ష్యంగా తిరిగేసరికి మళ్లీ నాకాళ్లమీద కొచ్చిపడింది. ఆ సమయంలో అది నేను కాకుండా మరొకడైయుంటే తెలివితక్కువవల్ల మరీలోకువైపోయుండును. ఎల్లకాలం వాళ్లగురించే ఆలోచిస్తున్నట్టూ, వాళ్ల వెంటేపడుతున్నట్టూ, వాళ్లకోసమే పడి ఏడుస్తున్నట్టూ స్థిరమైన అభిప్రాయం కుదరనివ్వకూడదు. కల్యాణికి నిజంగా అంత అనుభవజ్ఞానంలేదు. లేకపోతే అంత తెలివైనపిల్లకి అంతసున్నితమైన స్వభావంఉండడం కష్టం. నన్ను కలుసుకున్నంతవరకూ ఎన్నడూ పరాయి మొగవాడితో ఇంత చనువుగా మాట్లాడనంటదు. మన కుటుంబాలలో శారదాచట్టాలు ఎన్నివచ్చినా పరిస్థితులు అంతేకా... ... ... నిజానికి, కల్యాణి నన్ను ప్రేమించినంత కల్యాణిని నేను ప్రేమించలేననుకుంటాను. తను నాకువ్రాసిన ఉత్తరాలు కొన్ని సుబ్బారావుకి చదివి వినిపిస్తే వాడు గుండె బాదుకున్నాడు. ఇంగ్లీషు బాగా వ్రాయలేదు కల్యాణి. సుబ్బారావుకి చదివి వినిపించేటప్పుడు, తప్పులుసద్ది, తప్పులున్నట్టు తెలియపరచకుండా చదివి వినిపించాను. అందువల్ల సుబ్బారావు కల్యాణి వ్రాసే ఇంగ్లీషు శైలికూడా విని ఆశ్చర్యపడ్డాడు ... ... కల్యాణి అంత అందమైనదికూడా కాదు. ఆ ముక్కు ఆకారం మరీ అంద

వికారంగా ఉంటాయి. ఆ కళ్లయినా, మంచి నలుపై నప్పటికీ, మంచి వికాలం ఉన్నవైనప్పటికీ, దారుణ్యం లేనివాళ్ల కళ్లలా దిగపడిపోయి ఉంటాయి. ముఖం చూసి మోహించడం కష్టం. సుంద్రుడనిముఖం. సుంద్రుడనిముఖాలు నాకు నచ్చవు. కల్యాణి శరీరసౌష్ఠవం కూడా అంత చెప్పుకోతగినది కాదు. కాని చాలా తెలివైనది. శరీర సౌష్ఠవానికి నా చిన్నప్పుడు కార్నివాల్ సర్కస్సులో తీగమీద నడిచిన మలయాళపు పిల్లతర్వాత నే ఎవరినైనా చెప్పాలి. వాళ్లు గుంటూరులో ప్రదర్శనా లిస్తున్నప్పుడు ఆ పిల్లని చూసి నేను మోహించినట్టు నేనెన్నడూ మరెవరినీ మోహించలే దనుకుంటాను. బిగుతుగా పట్టేసి, నిగనిగ మెరిసేవి ఆబట్టలు తొడుక్కుని గొడుగు దివ్యంగా ఆడిస్తూ ఆతీగ మీద నడుస్తుంటే నా ఆనందం చెప్పాలా? చిత్రం, నా కప్పుడు పన్నెండేళ్లో పదమూడేళ్లో! ఆపిల్లకి పాతికేళ్ల దాకా ఉండుండొచ్చును! ఆపిల్ల ఎక్కడ, కల్యాణి ఎక్కడ!......... ఏమోయ్, రిక్షా, ఇక్కడే ఆపు. నాదగ్గర మూడణాల చిల్లర లేనట్టుందే. నీదగ్గిర చిల్లరుందా? నాలుగణాలకి. లేకపోతే ఎలా అనుకున్నావు మరి? తర్వాత నాగదికి రా...అక్కడికొచ్చి విశ్వనాథంగారికోసం వచ్చానని చెప్పు ఇస్తాను. ఏమిటి చెయ్యమంటావు మరి? వెంటపడకు. ఎక్కడికి పోతావు? చిల్లర లేదంటే వినవేమి? కావలిస్తే, రెండణా లిప్పిస్తాను. తర్వాత వచ్చి అణా పుచ్చుకో. ఏమిటా అనుమానం? నీతో తప్పుపేరు చెప్పి అబద్ధాలాడుతున్నాననా? వెంటపడ్డావంటే జాగ్రత్త. సరే, ఈ నాలుగణాలూ తీసుకుపో. వెధవగోలా నువ్వూను. ఇట్లా కేంచేస్తాను? వెధవా!... ఈరిక్షాలలో రావడమే తప్పు. కల్యాణి ఈవాళైనా సరదాగా మాట్లాడితే బాగుండును. నా కేమీ తోచడం లే దీవాళ. పరిమితి లేకుండా నన్ను ప్రేమిస్తున్నానని చెప్తే బాగుండును......అదుగో, అప్పుడే చూసింది నన్ను శారద. అవునండీ, కల్యాణికోసమే వచ్చాను. కూర్చుంటాను లెండి......శారదకి నేనంటే ఇంత అపేక్ష ఎందుకో! ......అవునండీ, కల్యాణికోసమే. అప్పుడే వారెవరో చెప్పేందుకు వెళ్లేరు......ఈ ఆడపిల్లలకందరికీ తెలుసును నేను కల్యాణికోసం వస్తున్నానని. కాని ప్రతి సారీ ఒకడజనుమంద్రైనా నన్నడిగి తేనేకాని తృప్తిపడరు. ......వెధవ రిక్షావాడు నాలుగణాలు లాక్కుపోయాడు......ఏమండీ? వస్తోందా? సరేలెండి. మిమ్మల్ని చాలా కష్టపెట్టేను.........వస్తోందని చెప్పడానికి మళ్లీ ఎందుకో రావడం ఈ శారద?.........అదుగో కల్యాణి!

* * *

3 వాళ్లిద్దరూ

ఆవిడ:—నాలుగున్నర కాకుండానే వచ్చేనే ఈవాళ!

అతను:—నాలుగున్నర దాటి ఏనాడయింది?

ఆవిడ:—ఏదీ, ఎంతయింది చూడనీ. అబ్బో! నీ గడియారం సరిగ్గా తిరుగుతోందీ? నే నింకా నాలుగున్నర దాటలే దనుకుంటున్నాను. తలదువ్వుకోబోతుంటే నువ్వు వచ్చినట్టు కబురొచ్చింది. దువ్వుకోకుండానే వచ్చేనేను. నా నా అసహ్యంగానూ ఉంది జుట్టు.

అతను:—ఇప్పుడే స్నానం చేసేవా?

ఆవిడ:—అవును ...ఏమి టింత మౌనంగా ఉన్నా వీవాళ?

అతను:—ఏమీ లేదు.

ఆవిడ:—నువ్వువచ్చేరోజున పొద్దుటినుంచి నువ్వువచ్చే వేళకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంటాను. నాకు మరొక పనేదీ జరుగదు. రోజల్లా అదే ఆలోచన. నీలాకాదు నేను....బయలుదేరేవేళకి తప్ప నీకు నేను జ్ఞాపకమే రాననుకుంటాను!

అతను:—నువ్వు మనకాలేజికివచ్చేటప్పుడు రిక్షావాడికి ఎంతిస్తావు?

ఆవిడ:—ఆ ప్రశ్నెందుకిప్పుడు?...రెండణాలు.

అతను:—ఇంతే?

ఆవిడ:—అవును. అంటే, ఇద్దరిద్దరంవస్తాంకాదూ, చెరొక రెండణాలూ ఇస్తాము.

అతను:—రిక్షాలో ఒక్కరేవస్తే?

ఆవిడ:—అప్పుడప్పుడు మూడణాలకే కుదురుతారు. అప్పుడప్పుడు నాలుగణాలూ ఇవ్వవలసొస్తుంది. ఎందుకీ ప్రశ్నలన్నీ?

అతను:—ఈవాళ నేనిక్కడికి రిక్షాలో వచ్చానులే. మూడణాలకి బేరమాడేను. తీరా ఇక్కడికి వచ్చాక నాలుగణాలు పుచ్చుకుంటే కాని వదిలేడు కాడు.

ఆవిడ:—పోనిద్దూ, ఒక అణాయేగా నష్టం.

అతను:—అణాకోసం కాదు...నువ్వెప్పుడూ ఇంతే. ...ఈ రిక్షావెధవలు...

ఆవిడ:—అవునులే. వాళ్లంతా దొంగవెధవలు. నాకు తెలుసును. నేనుకూడా అనేకసార్లు వాళ్లతో పోట్లాడేను...నువ్వివాళ ఎందుకో సరదాగా లేవు.

అతను:—సరదాగా లేకేమీ?...అన్నట్టు నేనుచెప్పిన సినీమాకి వెళ్లేవా?

ఆవిడ:—'భాగ్యచక్ర' కేనా? వెళ్లేను. నిన్న సాయింత్రమే వెళ్లేను.

అతను:—ఎలా ఉంది?

ఆవిడ:—బాగానే ఉంది. హిందీ తెలియకపోవడం వల్ల కొన్నికొన్నిచోట్ల బోధపడలేదు...నిన్న మన క్లాసువాళ్లు చాలామందొచ్చారు ఆ సినీమాకి.

అతను:—ఎవరెవరు?

ఆవిడ:—చాలామందొచ్చారు. నిరంజనరావు, నారాయణస్వామి, వెంకటశాస్త్రి, సుందరరావు, ప్రకాశరావు, శివరామ కృష్ణయ్య...

అతను:—ప్రకాశరావు కూడా వచ్చాడా?

ఆవిడ:—వచ్చాడు. రావడమే కాకుండా, తనకారులో మమ్మల్నిక్కడికి తీసుకువచ్చి దిగబెట్టేడు కూడాను.

అతను:—మిమ్మల్నంటే ఎవరెవరిని?

ఆవిడ:—నాతో ఇక్కడనుంచి మరొక ఇద్దరుపిల్లలు వచ్చారు.

అతను:—ఇంతమందికి అతని చిన్నకారు సరిపోయిందీ?

ఆవిడ:—సరిపోకేమి? మేము ముగ్గురమూ... అంటే, అదే, మిగిలినఇద్దరూ వెనకసీట్లో కూర్చున్నారు. నేను ముందుసీట్లో కూర్చున్నాను. అతను నడుపుతున్నాడు.

అతను:—ఏమంటాడు ప్రకాశరావు?

ఆవిడ:—ఏమంటాడు? 'భాగ్యచక్ర' చాలా బాగుందన్నాడు.

అతను:—ఉఁహూఁ.

ఆవిడ:—తర్వాత... ఎప్పుడైనా నన్ను చూడడానికి ఇక్కడికి వస్తానన్నాడు... ఈవాళే వస్తానన్నాడసలు...

అతను:—నువ్వు రావద్దన్నావా?

ఆవిడ:—తర్వాత ఎప్పుడైనా రమ్మన్నాను. కావలిస్తే, రేపు రమ్మన్నాను.

అతను:—నేనుండగా అతను రాకూడదనా?

ఆవిడ:—అదికాదు. అతనొస్తే మనం మామూలుగా మాట్లాడుకునేందుకు వీలుండదని.

అతను:—ఇప్పుడే చెప్తున్నాను, కల్యాణీ! నువ్వుమట్టుకు రేపు ప్రకాశరావువచ్చినప్పుడు అతన్నిచూడడానికి దిగొస్తే, నేను మరెన్నడూ నిన్ను చూడడానికి రాను, నీతో మరెన్నడూ మాట్లాడను.

ఆవిడ:—తీరా అతనొస్తే చూడకుండా ఉండడం ఎలాగ?

అతను:—ఎలాగేమిటి? నిశ్చయించుకుంటే అనేకమార్గాలుంటాయి. శలవని కబురుపంపించు. లేకపోతే ఆవేళకి ఎక్కడికైనా వెళ్లిపో.

ఆవిడ:—అతన్ని రమ్మని నేనేచెప్పి, వచ్చాక చూడకపోతే బాగుంటుందా?

అతను:—ఎందుకు రమ్మని చెప్పేవు?

ఆవిడ:—అతను వస్తానంటుంటే నే నేమని చెప్పను మరి?

అతను:—ఏదో సామెత చెప్పినట్టుంది. అన్నిటికీ ముఖ మాటమే?

ఆవిడ:—అతను కారులో ఇక్కడ దిగబెట్టి అప్పు డన్నాడు 'ఎప్పుడైనా వస్తా'నని.

అతను:—అతని కారులో ఎందుకు రావాలి నువ్వు? అక్కడ రిక్షాలులేవా? ట్రాము లేదా?

ఆవిడ:—అతను మర్యాదగా కారులో దిగబెట్తానం టుంటే ఎలావద్దనడం? అన్నిటికీ తప్పు పట్తావు నువ్వు. నాకేమీ తెలియదు. నేనొక తెలివి తక్కువ మొద్దుని.

అతను:—నువ్వేమీ మొద్దువికావు. చాలా గడుసు దానివి.

ఆవిడ:—ఈవాళ పొద్దుటినుంచి నువ్వు వస్తావనీ, నీతో సరదాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ కాలంగడ పొచ్చు ననీ ఆశ పెట్టుకున్నాను. రావడమే రుద్రుడులా వచ్చావు. ఈరోజల్లా నేను పడు తున్న చీకాకు లన్నీ నీతో చెప్తే నీకు తెలుస్తుంది నాతో ఇలా మాట్లాడి నువ్వు నన్నెంత కష్ట పెట్తున్నావో.

అతను:—నిన్నెవరు కష్టపెట్తున్నారు? నిన్ను కష్ట పెట్టగలిగే శక్తిగూడా ఉందేమిటి నాకు? ఏమిటి నీ చీకాకులన్నీ?

ఆవిడ:—ఎందుకు చెప్పాలని ఏడవడం నీకు నాలో సరదా లేకపోయాక?

అతను:—అయినా చెప్పు.

ఆవిడ:—నిన్నరాత్రి స్నానాలగదిలో జారిపడ్డాను. కాలు బెణికింది. వెన్నుఅంతా నొప్పిగా ఉంది. నిన్నరాత్రి నిద్రలేదు. ఈవాళ పొద్దుటినుంచి తలనొప్పిగానూ, ఒళ్లంతా బాధగానూ ఉంది. నడవడానికి కూడా కష్టంగా ఉంది.

అతను:—ఇప్పుడిలావస్తూ కుంటలేదే నువ్వు!

ఆవిడ:—కుంటాలికూడా కాబోలు.

అతను:—ఇంకాఏమిటి నీ చీకాకుకి కారణాలు?

ఆవిడ:—నీకంతా వేళాకోళంగా ఉంది.

అతను:—వేళాకోళం కాదు. చెప్పు.

ఆవిడ:—నా సబ్బుబిళ్ల పోయింది.

అతను:—సబ్బుబిళ్ల పోతేనే చీకాకా?

ఆవిడ:—రోజుకొక సబ్బుబిళ్ల పోతోంది. ఎలా పోతుందో తెలియదు. బజారులో మూడణా లన్నారే. ఇక్కడకొంటే నాలుగణాలూ అయి దణాలూను.

అతను:—ఒక్క అణాకదా భేదం!

ఆవిడ:—భేదం ఎంతయితే ఏమిటి, రోజుకొక సబ్బు బిళ్ల కొనుక్కోడం అవుతోంది. నీలా డబ్బున్న దాన్ని కాను.

అతను:—పోనిద్దూ, సబ్బుబిళ్లకి ఇంత హడావిడేమిటి? ఇంకా ఏమిటి కారణాలు?

ఆవిడ:—అదికాక శారదా నేనూ ఈవాళ ఘోరంగా పోట్లాడుకున్నాం.

అతను:—భేష్! దేనికని?

ఆవిడ:—దేనికేమిటి? ఒకకారణంఅని లేదు.

అతను:—అంత పోట్లాడుకున్నా, నే నొచ్చినట్టు నీతో చెప్పడానికి వెళ్లిందే మీస్నేహితురాలు!

ఆవిడ:—తర్వాత మళ్లీ తను వచ్చి నన్ను క్షమించ మని అడిగిందిలే...మరొకసంగతి నీ కింత వరకూ చెప్పలేదు. రెండువారాలకిందట మా అమ్మ నా కొక ఉత్తరం వ్రాసింది.

అతను:—ఏమని?

ఆవిడ:—నీకు చెప్పాలో, చెప్పకూడదో తెలియడం లేదు.

అతను:—చెప్పు. పరవాలేదు.

ఆవిడ:—ఎవరితోనూ చెప్పకూడదు నువ్వు.

అతను:—చెప్పను. చెప్పు.

ఆవిడ:—ఈయేడు పరీక్ష అయిపోయాక శెలవులకి ఇంటికి వెళ్లినప్పుడు మానాన్న నాకు పెళ్లి చెయ్యాలని స్థిరపరచుకున్నాడట.

అతను:—ఎవరి కిచ్చి ?

ఆవిడ:—ఎవరో ఇద్దరు మగ్గురిని చూస్తున్నా డట.

అతను:—నీకు తెలిసినవాళ్లా ?

ఆవిడ:— నాకు తెలియనివాళ్లే......అంటే, ఒకరిని మాత్రం ఎరుగుదును

అతను:...ఎవరది ?

ఆవిడ:—ఎవరో కృష్ణమూర్తి. లక్నోలో ఏదో కాలేజీలో ప్రొఫెసరు.

అతను:—నువ్వు చూసేవా ?

ఆవిడ:—చూసేను. చూసేను కాని మాట్లాడలేను. ఒకసారి ఆయన్ని మా ఇంటికి రప్పించాడు నాన్న, కింపటి శెలవలకి నేను వెళ్లినప్పుడు. ఇందుకోసమని అనుకోలేదు నేను.

అతను:—మీ నాన్న నీకు పెళ్లిచేస్తానంటేకూడా నీకు చీకాకైతే ఎలాగ ?

ఆవిడ:— నాకు పెళ్లిచేసుకోవాలని లేదు. మా నాన్న వెతుకుతున్న సంబంధాలు నా కసలేనచ్చవు.

అతను:—ఆ లక్నో ప్రొఫెసరు నీకు నచ్చలేదా ?

ఆవిడ:—లేదు.

అతను:—ఎందుకు నచ్చలేదు ?

ఆవిడ:—ఎందుకంటే ఏమని చెప్పను ? నచ్చలేదు. అంతే.

అతను:—నీకు నిజంగా ఎవరినీ పెళ్లిచేసుకోవాలని లేదూ ?

ఆవిడ:—లేదు....నీకో ?

అతను:—నీకు లేకపోతే నాకూలేదు.

ఆవిడ:—నాజోలి నీ కెందుకు ?

అతను:—నాజోలి నీకు లేదుకనక.

ఆవిడ:—పెళ్లాడితే నువ్వెటువంటిదాన్ని పెళ్లాడుతావో చెప్పు.

అతను:—నువ్వెటువంటివాడిని పెళ్లాడుతావో ముందు చెప్పు.

ఆవిడ:—నేను ఆ మనిషిని చాలాకాలం బాగా ఎరుగుండుండాలి.

అతను:—చాలాకాలం అంటే ?

ఆవిడ:—అధమం రమారమి రెండేళ్లయినా అనుకో.

అతను;—బాగా ఎరుగుండడం అంటే?

ఆవిడ:—తరచు కలుసుకుంటూ ఉండాలి. అన్ని సంగతులూ మాట్లాడుకుంటుండాలి.

అతను:—ఇంకా వర్ణించు.

ఆవిడ:—అందంగా ఉండాలి. అంతకంటె తెలివితేటలు ఎక్కువగా ఉండాలి. తెలివితేటలంటే పరీక్షలలో చూపించే తెలివితేటలే అని కాదు. చమత్కారంగా మాట్లాడుతూ ఉండాలి. ఎప్పుడూ నవ్వుతూ ఉండాలి. ఎప్పుడూ నవ్విస్తూ ఉండాలి.

అతను:—ఇదంతా నువ్వు నన్నే వర్ణిస్తున్నట్టు కనిపిస్తోందేమిటి ?

ఆవిడ:—నిన్నేమీ కాదు ఏమి గర్వం నీకు!

అతను:—నిజంగా నీకు నన్ను పెళ్లి చేసుకుందామన్న ఉద్దేశ్యం ఎన్నడూ కలగలేదూ?

ఆవిడ:—లేదు.

అతను:—నిజం చెప్పు.

ఆవిడ:—నాకు ఉద్దేశ్యం కలిగితేనట్టుకు ఏమిలాభం ?

అతను:—ఏమీ తెలియనట్టు నటించకు.

ఆవిడ:—ఏమిటి నానటన ?

అతను:—నేనెందుకు నిన్నిక్కడ చూడడానికి ఇంత తరచుగా వస్తున్నానో, ఈరెండేళ్లబట్టీ నువ్వూ నేనూ ఒకచోటే ఉండడం నాకెంత ఆనందం కలగచేస్తోందో, నిన్ను నే నెంత ప్రేమిస్తున్నానో.....

ఆవిడ:—మరి గుంటూరులో నిన్ను ప్రేమిస్తున్న ఆఅందమైన పిల్లలందరూనో?

అతను:—గుంటూరులో ఎవరూ అటువంటి పిల్లలు లేరు కల్యాణీ.

ఆవిడ:—నిజంగా?

అతను:—నిజంగా లేరు.

ఆవిడ:—నేను నమ్మను.

అతను:—నిజంగా చెప్తున్నాను. ఎవ్వరూ లేరు. నిన్నొక్కర్తెనే ప్రేమిస్తున్నాను నేను.

ఆవిడ:—ఇంతకిముందు నువ్వెవరినీ ప్రేమించలేదూ?

అతను:—లేను.

ఆవిడ—నిజం చెప్పు.

అతను:—లేదు... అంటే, చిన్నప్పుడొకసారి కార్లికారు సర్కస్సులో తీగమీద నడిచే పిల్లనొకర్తెని చూసి మోహించాను! ఒక నెలరోజులు మనస్తిమితం లేకుండా!

ఆవిడ:—అప్పుడు నీకెన్నేళ్లు?

అతను:—నాకా? పదిహేనో పదహారో. ఆ పిల్లకి పంధొమ్మిదో ఇరవైయో

ఆవిడ:—భేష్! మోహించి ఏమిటి చేసేవు?

అతను:—చేసేదేముంది? రోజూ వెళ్లి చూస్తూ ఉండేవాడిని.

ఆవిడ:—నిన్నావిడ చూసిందా ఎప్పుడైనా?

అతను:—చూసింది. రెండుసార్లు. ఒకసారి, మొదటిసారి మాపినతల్లి కొడుకు రమణయ్యతో,—వాడొకరౌడీ— వాడితో వెళ్లేను. అప్పుడు ఏదో మాటలలో మా ఇంట్లో కుక్క నాలుగు పిల్లల్ని పెట్టిందనీ, కుక్కపిల్లలన్నీ చాలా అందంగా ఉన్నాయనీ చెప్పేను. ఎలాగైనా ఒకకుక్కపిల్లని తనకి తెచ్చిపెట్టమంది. స్నేహితుడొకడికి కుక్కపిల్లకావాలని చెప్పి మానాన్నని బతిమాలుకుంటే ఇవ్వను పొమ్మన్నాడు. మా ఇంట్లో కుక్కపిల్లలన్నీ ఒక్కసారిగా హఠాత్తుగా చచ్చిపోయాయని చెప్పడానికి మళ్లీ వెళ్లినప్పుడు నన్ను రెండవసారి చూసింది. అంతే. ఎందుకు నవ్వుతావు?

ఆవిడ:—కథలు చెప్పడానికీ, అబద్ధాలు చెప్పడానికీ నీతర్వాతే ఎవరైనా!

అతను:—నిజంగా, కల్యాణీ ఈ ఏడాదయిపోయాక నువ్వెక్కడుంటావో, నేనెక్కడుంటానో! ...నన్ను మరిచిపోకుండా నాకు ఉత్తరాలు వ్రాస్తూవుంటావా?

ఆవిడ:—వ్రాస్తాను.

అతను:—వాగ్దానం చెయ్యి... చేతిలో చెయ్యివేసి.

ఆవిడ:—వాగ్దానం చేస్తున్నాను.

అతను:—చేతిలో చెయ్యివేసి

ఆవిడ:—ఎవరైనా చూస్తారు.

అతను:—పరవాలేదు. అలాగే... నన్నే పెళ్లి చేసుకుంటానని కూడా వాగ్దానం చెయ్యి.

ఆవిడ:—వదలు మరి. అందరూ వస్తూవెళ్తూ ఉంటారు...మరెవరినీ పెళ్లి చేసుకోను.

అతను:—అలాకాదు. నన్నే పెళ్లి చేసుకుంటానని వాగ్దానం చెయ్యాలి.

ఆవిడ:—అదుగో, వాళ్లెవరో చూస్తున్నారు. నిన్నే పెళ్లి చేసుకుంటాను...నా చెయ్యి వదలమన్నప్పుడే వదలవలసింది.

అతను:—పరవాలేదు, కల్యాణీ...కాని, ఇంతకి ముందు నువ్వెవరినైనా ప్రేమించావా?

ఆవిడ:—లేదు. నువ్వే మొదటివాడివి. నాకు అటువంటి ఉద్దేశ్యాలు అంకురించేవేళకి సరిగ్గా నిన్ను చూసేను. నిన్ను చూసినప్పటినుంచీ మరొకరి మీదికి నా మనసు వెళ్లనేలేదు.

అతను:—నిజంగా?

ఆవిడ:—నిజంగా. నువ్వీవాళ నన్ను పెళ్లి చేసుకుంటానని చెప్పకపోతే నే నీ జన్మంతా ఎంత దుఃఖపడుతూ ఉందునో నీకు తెలియదు.

అతను:—నిజంగా?

ఆవిడ:—నువ్వు లేకపోతే నాకేమీ తోచదు. నువ్వు నాపక్కని లేనప్పుడు నే నేపనైనా చేస్తున్నట్టు నటిస్తూ ఉంటాను కాని అంతసేపూ నాఆలోచనలన్నీ నిన్నుగురించే. నాకు రోజురోజుకీ ఈపిచ్చి హెచ్చయి పోతోంది.

అతను:—నిజంగా?

ఆవిడ:—ఇప్పుడు నువ్విక్కడున్నావు. నిన్ను వదిలి వెళ్లాలని లేదు. నువ్వు ఈకాసేపట్లో వెళ్లిపోడం నాకెంతో దుఃఖంగా ఉంటుంది. నువ్వువెళ్లిన కొంతసేపటివరకూ మరెవరితోనూ మాట్లాడాలనిపించదు. ఎప్పుడూ నీతోటే ఉండాలని నాఆశ. ఒక పిట్టనయిపోయి నీగదికిటికీమీద

వాలి రాత్రి నువ్వు నిద్రపోతున్నప్పుడు కూడా నిన్ను చూస్తూఉండాలని ఉంటుంది.

అతను:—కల్యాణీ! రేపు ప్రకాశరావు వచ్చినప్పుడు ఏమిటి చేస్తావు?

ఆవిడ:—చూడను. లేనని కబురు పంపిస్తాను.

అతను:—అలాకాదు. కని చూడు. అయిదు నిముషాలు మాట్లాడి మరోపనుందని చెప్పి లేచివెళ్లిపో. మళ్లీమళ్లీ వచ్చేటట్టు ప్రోత్సహించకు.

ఆవిడ:—ఛీ, ఛీ. ఇంకా నిన్ను నేనెంత ప్రేమిస్తున్నానో నీకు తెలియడం లేదు...అయిదుగంటలకి రమ్మన్నాను అంటే, అదే, అయిదుగంటలకి తనే వస్తానన్నాడు. అయిదూపది నిముషాలు కాకుండానే పంపించేస్తాను. నువ్వు అయిదుంపావుకి ఇక్కడికిరా. నీకే తెలుస్తుంది.

అతను:—ఛా, నేనెందుకు రావడం? నీమీద నాకు అపనమ్మకాలు లేవు.

ఆవిడ:—మాటవరసకి చెప్తున్నాను.

అతను:—మరి మీ నాన్న నీకు కుదర్చబోతున్న సంబంధాలమాటో?

ఆవిడ:—మా నాన్న చాలా కోపిష్టి. ఎంతకోపిష్టి అయినా ఎలాగో ఒకలాగ ఒప్పిస్తాను. శెలవలకి ఇంటికి వెళ్లగానే నీ మాట చెప్తాను. నీవిషయంలో ఒప్పుకోకపోతే ఎన్నడూ అసలు పెళ్లేచేసుకోనని చెప్పేస్తాను.

అతను:—అంత కోపిష్టా మీ నాన్న?

ఆవిడ:—నీకు తెలియదు. మా అమ్మ ఇప్పటికింకా బెదిరిపోతూ ఉంటుంది.

అతను:—నాసంబంధం ఒప్పుకోరంటావేమిటి మీ నాన్న? నేను ఉద్యోగం చెయ్యడంలేదనీ....

ఆవిడ:—అంత సులభంగా ఏదీ ఒప్పుకునే రకంకాదు. నాకు భయంగానే ఉంది. మీనాన్న ఒప్పుకుంటారా?

అతను:—మా నాన్న చాలాకాలం కిందటే చెప్పేసేడు, నాకు నచ్చినపిల్లని నేను చేసుకునేందుకు తనకేమీ అభ్యంతరం ఉండదని. పిల్లమట్టుకు మంచి కుటుంబానిదై యుండాలన్నాడు. నీ విషయంలో ఏమీ అభ్యంతరాలుండవు. అది నా ప్రాబీ. మా అమ్మకూడా చాలామంచిది. నేనంటే తనకి చాలా ప్రేమ.

ఆవిడ:—మా నాన్ననే ఒప్పించాలి నేను. నిజానికి నాకు కంగారుగానే ఉంది, ఏమంటాడో అని.

అతను:—నన్ను మీనాన్నకి వ్రాయమంటావా?

ఆవిడ:—నువ్వొద్దు వ్రాయించగలిగితే మీ నాన్నచేత మా నాన్నకో ఉత్తరం వ్రాయించు.

అతను:—ఓ, తప్పకుండా వ్రాయిస్తాను.

ఆవిడ:—ఇప్పుడిప్పుడేకాదు. నేను శెలవలకి ఇంటికి వెళ్లేక అంతా చూసి నీకు వ్రాస్తాను. అప్పుడు వ్రాయించు.

అతను:—సరే.

ఆవిడ:—నా కీవాళ నువ్వు ఎంత ఆనందం కలగచేసేవో నీకు తెలియదు.

అతను:—ఈవాళ నాకుకూడా ఎంతో హాయిగా ఉంది—నీవల్ల. ఈరోజు నేను జన్మలో మరిచిపోలేను...నీ చెయ్యి ఇలా ఇయ్యి.

ఆవిడ:—వద్దు.

అతను:—పరవాలేదు. ఒక్కసారి.

ఆవిడ:—చూస్తారు.

అతను:—ఎవరూ లేరు. ఎప్పుడు మనిద్దరం ఈ భయాలన్నీ లేకుండా స్వేచ్ఛగా ఉంటామో!

ఆవిడ:—మరి వెళ్లాలినువ్వు. అయిదుంపావుకి మా:ధకి వెళ్లాలని చెప్పేను.

అతను:—వెళ్తాను. ఈ రాత్రంతా నీ మాటే తలచుకుంటూ ఉంటాను.

ఆవిడ:—నేనూ నీమాటే తలచుకుంటూ ఉంటాను.

అతను:—వెళ్లనా?... ప్రకాశరావుతో అట్టే సేపు మాట్లాడకు.

ఆవిడ:—అసలు మాట్లాడనే మాట్లాడను. నేనువెళ్లాలి.

అతను:—అసలే మాట్లాడొద్దనికాదు.

ఆవిడ:—అవును. తెలుసును, తెలుసును....మళ్లీ కాలేజీలోనే కలసుకోడం

అతను:—సరే, వెళ్తున్నాను.

ఆవిడ:—ఉంటాను...చాలా ఆలస్యం అయిపోయింది.

ఆముక్తమాల్యదకవి శ్రీకృష్ణదేవరాయలే

దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి

"కృష్ణరాయ వసుధాధ్యక్షోదితాముక్తమాల్యద" అని ఆశ్వాసాంత పద్యములలో నున్నను, వ్యాఖ్యాతలు లాక్షణికులు చాటుపద్యకారులు ఆముక్తమాల్యదను పెద్దన రచించినాడని వ్రాసినట్లు పెద్దనవాదులు ప్రమాణముల నుల్లేఖించియున్నారు. ప్రారంభమున వీరిప్రమాణముల ప్రామాణికతను తెలిసికొనట యుక్తము.

లాక్షణికులు :

క్రీ. శ. ౧౬౫౬ లో ప్రారంభింపబడిన అప్పకవీయమందు:-

"ఆంధ్రకవితాపితామహుడు "శానిరౌ" వనటకు "శాన" నని చెప్పె "విష్ణుచిత్తీయమునందు"1 అని కలదు.

క్రీ. శ. ౧౭౫౦ లో రచింపబడిన "రంగరాట్ఛందస్సులో గూడఁ బెద్దన చెప్పిన యాముక్తమాల్యద"2 అని ఉన్నట్లు వ్రాసియున్నారు.

లాక్షణికులు తాము సాధించదలచిన సిద్ధాంతమునకుగాని, లేక ఖండించదలచిన సిద్ధాంతమునకుగాని పనికివచ్చు లక్ష్యములను ఎవరివద్ద విన్నను, వానిని ప్రామాణ్యములుగా స్వీకరించి, పాఠకుడు చెప్పిన గ్రంథమునుగాని, కవినామమునుగాని తమ గ్రంథములలో నుదాహరించినట్లు క్రింది ఇందుధరోపాఖ్యానపద్యచరిత్రము చెప్పుచున్నది:—

౧. తెనాలి రామకృష్ణుని యిందుధరోపాఖ్యానములోనిదని "ఒకనా డిందుధరుండు పార్వతియు ......" అనెడి యీపద్యము రంగరాట్ఛందమునందుదాహరింపఁబడియున్నది.

వ్యాసకర్త.

౨. "అప్పకవి యీపద్యమునే యాదిపురాణములోనిదని యుదాహరించియున్నాడు....

3. కాని "ఈపద్యము (నాచన) సోమునిహరివంశములో నున్నది." 3

ఉత్తర హరివంశములో "ఇందుధరోపాఖ్యానము" అను శీర్షిక క్రింద "ఒకనాఁ డిందుధరుండుఁ బార్వతియు......" అను పద్యము కాన్పించుచున్నది.

1. అప్పకవీయము, ౧ ఆ. ౧౯౯, ౧౩౧.
2. భారతి, ౨ సంపు. ౪ సంచిక, ౬౭ పుట.
8. ఆంధ్రకవులచరిత్రము, ౨౭౭ పుట.
4. ఉత్తర హరివంశము, ౫ ఆ. ౪౭ పద్య.

కాన, లాక్షణికు లిచ్చిన లక్ష్యములన్నిటిని, వా రాయా గ్రంథములను పరిశోధించి చూచి వ్రాసినారని తలంచుటకు అవకాశము లేదు. లేనిచో "కృష్ణరాయ వసుధాధ్యక్షోదితాముక్తమాల్యద" అని ప్రతి యాశ్వాసాంతమున నుండగా, లాక్షణికులు కృష్ణరాయుల పేరును ప్రస్తావింపకనే పెద్దన చెప్పిన ఆముక్తమాల్యద - అని వ్రాయుట ఎట్లు సంభవించును?-ఆలోచింపుడు.

గ్రంథాలయ సౌకర్యములు లేని ఆకాలములో నిట్టి పొరపాట్లు జరుగుట చోద్యము కాదు. కనుక, లాక్షణికులు వ్రాసిన పెద్దన ఆముక్తమాల్యదా కర్తృత్వమును నేడు ప్రమాణముగా నంగీకరించుటకు వీలులేదు.

తప్పు గావించిన అప్పకవి అడుగుజాడలలో నడచిన అహోబలపతి మాచిన వ్రాతను ప్రమాణముగా నంగీకరింపరాదు.

క్రీ. శ. ౧౭౫౮ కు పిమ్మట నెప్పుడో రచింపబడిన కవిశిరోభూషణములో:—

"ఏతత్సూత్ర మనువృత్త్యైవోల్లసాని పెద్దనకవినా ఆముక్తమాల్యదాయామ్."[5]

అహోబలపతి తనకవిశిరోభూషణములో "కాకునూర్యప్పకవినా గృహీతం"[6] అని అప్పకవిని ప్రస్తావించియున్నాడు. కాన ఇతను అప్పకవియభిప్రాయముతో నేకీభవించినాడని తలంచవచ్చును. తప్పుదారి త్రొక్కినవారిని గుడ్డితనముగా అనుకరించువారు అధిక సంఖ్యాకులైనను వీరివ్రాతకు ప్రాధాన్య మిచ్చుటకు వీలులేదు.

వ్యాఖ్యాతలు

వ్యాఖ్యాతలు ఆముక్తమాల్యదావ్యాఖ్యాన ప్రారంభములో వ్యాఖ్యానావతారికలను వ్రాసినారని కొన్ని ప్రతులలో కలదు.

శ్రీనివాసకవి "విష్ణుచిత్తతనయోద్వహనంబును. ... పెద్దనార్య దుర్ధురఫణితిన్ రచించె" నని వ్యాఖ్యాన ప్రారంభమున కొన్ని తాళపత్రగ్రంథముల లోనున్న మాట సత్యము. కాని, ఓరియంటల్ లైబ్రరీలోనున్న మరియొక వ్యాఖ్యాన తాళపత్రప్రతి ప్రారంభములో శ్రీనివాసకవి వ్యాఖ్యానావతారిక లేదు.

షష్ఠాశ్వాసాంతమువరకు గల యీతాళపత్ర గ్రంథము 7 చివర శ్రీనివాసకవి తన వ్యాఖ్యానావతారికను వ్రాసినాడు

"శ్రీకరగట్టుపల్లికుల సింగసుధాకరుడన్ గురూప (దే?) శే, శాకలితోరు శాస్త్ర హృదయ ప్ర(థి?)తుండను శ్రీనివాసుడన్, లోకహితంబ (దా?) దొవనము లో గణియించి రచించితి (న్) ము (హా?) హా టీక మనీషికోటికి గ్రహించు విధం బొడగూడునట్లుగాన్."[8] గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవి వ్యాఖ్యానాశ్వాసాంత పద్యములో అవతారిక నిమిడ్చియున్నాడు. కాన వ్యాఖ్యాత "పెద్దనార్య దుర్ధురఫణితిన్ రచించె" నని వ్యాఖ్యాన గ్రంథానిలో అవతారిక వ్రాయలేదని స్పష్టమగుచున్నది.

ఆముక్తమాల్యద పెద్దనకృత మను వ్యాఖ్యానావతారికలు లేని తాళపత్రప్రతులు కొన్ని దేశములో ప్రచారమందున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఒకటిమొదలు ఎనుబదిమూడు తాటియాకులసంఖ్య గల తాళపత్ర ప్రతిలో వ్యాఖ్యానావతారిక శిథిలమైనదని వాదించుటకు వీలు లేదు.

"శ్రీనివాసకవివ్యాఖ్య" గల మరియొక కాగిత ప్రతినిగూర్చి:—

"వ్యాఖ్యాత్రవతారికయు, గద్యము నిందు లేవు.[9]" అని కేటలాగులో వ్రాసియున్నారు. ఈకా

5. వసుచరిత్రవిమర్శనము, 114 పుట.

6. కాళిందీ కన్యా పరిణయము. 1 భాగ. పీఠిక 8, 4 పుటలు.

7. తాటియాకున కొకప్రక్కన 1 మొదలు 83 వరకు క్రమసంఖ్య గలదు. రెండు ప్రక్కల వ్రాసియున్నది.

8. No. D/414 ఓరియంటల్ లైబ్రరీలోని గ్రంథ వివరణపట్టిక (Descriptive Catalogue) ను చూచునది.

9. No. D/420, Des catalogue, ఓరియంటల్ లైబ్రరి, మద్రాసు.

గిత ప్రతి తాళపత్రపతికి నకలు కా దని ఊహింప వచ్చును.

"ఇదియు శ్రీనివాసకవి వ్యాఖ్యయే. మరియు నిందు "రామేశ్వరీయము" అని ప్రతిపుటమందును వైన వ్రాయబడి యున్నది." అని కేటలాగులో కలదు. "రామేశ్వరీయము" అను నామము తాళపత్రప్రతిలో లేదు. కావన వ్యాఖ్యానావతారికలు లేనిప్రతులు దేశములో ప్రచారమం దున్నట్లు నిశ్చయింపవచ్చును.

గుడిపాటి వెంకటకవి యను ప్రాచీనపండితుడు:—

"అల్లసానిపెద్దన యాముక్తమాల్య దాఖ్యకృతి సమంచితముగ జేసె(ను)[10]" అని వ్యాఖ్యానావతారిక వ్రాసినట్లు ప్రమాణము నిచ్చియున్నారు.

వెంకటకవి రచించిన "తాత్పర్యబోధినీ" వ్యాఖ్యానప్రతులు మూడుమాత్రము లైబ్రరీలో కలవు. వీనిలో రెండుప్రతులు ప్రథమాశ్వాసముతో ప్రారంభింప బడియున్నవి. కాని ఇం దొక్కదానిలోకూడ వ్యాఖ్యానావతారిక లేదు.[11]

ఇందువల్ల చాటుపద్యములను వ్యాఖ్యానావతారికలుగా కల్పించినారనికాని, లేక వ్యాఖ్యానావతారికలు లేని కొన్నిప్రతులు దేశములో ప్రచారమం దున్నవనిగాని అంగీకరింపక తప్పదు.

ఇంతేకాక ఆశ్వాసముకడపట:—

"...ఆత్రేయగోత్ర పవిత్ర నందవర వంశో త్తం (స?) స కృష్టిపాటి చ్ఛాయాపతిప్రధానానుజ చె న్నప్పప్రధాన తనూభవ నిత్యాన్నదానావద్య విద్యాపరి శీలన చతురతర నిశ్శంక వెంకటప్రధానైణాంక సంకల్ప రూప శ్రీహయగ్రీవ (ద?) దేవప్రసాద సమర్థిత సంస్కృతాంధ్రప్రబోధ నిబం(ధ?)న నాపస్తంబ సూత్ర హారితసగోత్ర గుడిపాటికిచ్చనామాత్యపుత్ర వెంకటకవీంద్ర విరచితాముక్తమాల్యదా ప్రబంధతాత్ప ర్యబోధినీసమాఖ్య ప్రఖ్యాతవ్యాఖ్యానంబు."[12] అని కలదు. వెంకటకవి వ్యాఖ్యానాంతగద్యములో వ్యాఖ్యానావతారికను ఇముడ్చి వ్రాసియున్నాడు గాన ఇతను వ్యాఖ్యానప్రారంభములో అవతారికను వ్రాసియుండ లేదని విశ్వసింపవచ్చును.

ఇంతేకాక, "కృష్ణరాయ వసుధాధ్యక్షోదితా ముక్తమాల్యద" అను ప్రథమాశ్వాసాంత పద్యమునకు గుడిపాటి వెంకటకవి "కృష్ణదేవరాయడనే రాజు చేతను పల్కబడిన "ఆముక్తమాల్యద అనే ప్రబంధ(ము) అని వ్యాఖ్యానము వ్రాసియున్నాడు.[13] ఇట్లే:—

గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవి "కృష్ణరాయడ (ని)? నేమహాప్రభువుచేత నిర్మింపబడ్డ ఆముక్తమాల్యదా పరి ణయమనే మహాప్రబంధ(ము)"అని వ్రాసియున్నాడు.[14] ఈ ఆశ్వాసాంత పద్యవ్యాఖ్యానమునకు విరుద్ధముగా "పెద్దన యాముక్తమాల్యదాఖ్య కృతి సమంచితముగ జేసె(ను)" అని గుడిపాటి కవియు,

విష్ణుచిత్త తపరోమాన్యపానంబును... పెద్దనార్య దుర్ధుర ఫణితిని రచించె(ను)" అని శ్రీనివాసకవియు, వ్యాఖ్యానావతారికలను గ్రంథాదిలో రచించినారని తలంచుట యుక్తియుక్తము కాదు.

కల్పిత వ్యాఖ్యానావతారికలను చూచి లాక్షణికులు పొరపడినారేమో నిశ్చయింపజాలము. ఇంకను వ్యాఖ్యాతల కాలనిర్ణయము కాలేదు. ఇంతకును సందిగ్ధసాక్ష్యము నిచ్చుచున్న వ్యాఖ్యానావతారికలనుగాని, లాక్షణికగ్రంథములనుగాని శిలాక్షరము లని విశ్వసించుటకు వీలులేదు.

---

10. ఆముక్తము, ౬౯ పుట.

11. No. D/ 402, D/ 403 Des. Cat. కాగిత ప్రతులలో ప్రథమాశ్వాసము కలదు.

12. No. D/౪౦౨, D/౪౦౩, D/౪౦౪ Des. Cat. ప్రతులలో వ్యాఖ్యావతారిక లేదు. No. D/౪౦౨లో వ్యాఖ్యానావతారిక లేదు. అని నా ప్రియ మిత్రులు, ఆంధ్రభూమి సంపాదకులు శ్రీయుత ఆంధ్ర శేషగిరిరావు (బి. ఎ.) గారు తెల్పినారు. వారికి కృత జ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాను.

13. No. D/402 Des. Cat. చూడుము.

14. No. D/414 Des. Cat. చూడుము.

క్రీ. శ. ౧౭౦౫ లో తోగి జగన్నాథరాజు తన వైష్ణవ గుర్వాదేశముతో ఆముక్తమాల్యదకు "బుధమనస్తోషిణి"[15] వ్యాఖ్యానమును రచించినాడుగాని, దానిలో పెద్దన రచించిన ఆముక్తమాల్యద అని లేక పోగా, ఆశ్వాసాంత పద్యములకు కృష్ణరాయలు ఆముక్తమాల్యదను రచించినట్లు వ్యాఖ్యానము కలదు.

ఆముక్తమాల్యదా మనుచరిత్రముల రచనాకాలము

ఆముక్తమాల్యదా, మనుచరిత్రముల రచనాకాల సంగ్రహచరిత్రను తెలిసికొనిన గాని, ఆముక్తమాల్యద కర్తృత్వమును నిశ్చయింపజాలము.

"అల్లసాని పెద్దన తెల్పె ముది మదిఁ జెప్పి యాముక్తమాల్య(ద)" [16] అని రామకృష్ణుని చాటువులో కలదు.

పెద్దన వృద్ధాప్యములో అనగా మనుచరిత్రాది రచనానంతరము ఆముక్తమాల్యదను రచించినా డని భావము కాబోలును ?

ఈ యూహను గుడిపాటివారి (కల్పిత) వ్యాఖ్య సావతారిక బలపరచుచున్నది.

"మనుచరిత్రాది సమ్యక్కావ్య రచనము చలిపిన వైష్ణవచక్రవర్తి, అలఘు డలసాని పెద్దన యాఘనుండు, మహిమ చేసిన యాముక్తమాల్యదా ప్రబంధ(ము)[17]" అని కలదు.

పెద్దరివాద మిట్లుండగా "కృష్ణరాయల పేరు నిడి నీవు రచియించితివి తొల్త విష్ణుచిత్తీయ మనఁగఁ, గాకిన్ని యర్థంబు గ్రాహ్యంబుగాదు సాధారణుల కని మాధవుడు పలుక, తరువాత మనుచరిత్రము నొనరించి యుత్తమకావ్యము" [18] అని మాధవుని వాదము కలదు. ఈరెండు పక్షములవారి వాదములో ఒకరిది చరిత్ర కాలక్రమానుగుణముగా నుండక తప్పదు. ప్రస్తుతము ఆముక్తమాల్యదా కర్తృత్వ వివాదమును విడిచి ఈ చాటువులలోని కావ్యరచనా చరిత్రను పరిశోధించి, పిమ్మట కర్తృత్వవివాదమును పరిశీలింతము.

రాయలు ఆముక్తమాల్యదలో వర్ణించని "భువనవిజయ" సభను, పెద్దన మనుచరిత్రములో వర్ణించినాడు:—

"శ్రీకృష్ణదేవరాయాగ్రగణ్యుఁ, డొకనాడు కుతూహలం బుప్పతిల్ల.

* * * *

"భువనవిజయాఖ్య సంస, ద్భవనస్థిత సింహపీఠి ప్రాజ్ఞులగోష్ఠిం, గవితామధురిమ డెందము, దవులం గొలు వుండి సదయతఁ......"

"కృతిరచింపుము మాకు శిరీషకుసుమ పేశలసుధామయోక్తుల పెద్దనార్య"[19] అని పలికెను.

పేయసు "విజయభవన" నిర్మాణచరిత్రను తెలిపియున్నాడు:—

"This house called the house of victory as it was made when the king came back from the war against Orya "[20]

దీనిబట్టి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు కళింగదేశ యుద్ధమునుండి తిరిగి రాజధానికి వచ్చిన పిమ్మట "విజయభవనము" ను నిర్మించినట్లు తెలియుచున్నది.

హంపీశిథిలములలో "విజయభవన" చిహ్నములు కలవు. ఇదిగాక రాయలు మరియొక "భువనవిజయము" ను నిర్మించినట్లు హంపీ శిథిలములలో చిహ్నములు కాన్పించుటలేదు. కాన పేయసు వర్ణించిన "విజయభవనము" నకును, పెద్దన వర్ణించిన "భువనవిజయము" నకును భేదము లేదని నిశ్చయింపవచ్చును.

పేయసు స్పష్టముగా చెప్పని "ఒరిస్సా" యుద్ధమును ఆముక్తమాల్యదా సహాయమున గుర్తింపవచ్చును.

---

15. D/405 Des. Cat. చూడుము.
16. ఆముక్తము పీఠిక. 69 పుట.
17. ఆముక్తము పీఠిక 69, 70. పుటలు.
18. కవిజీవితములు, 568 పుటలు.
19. మనుచరిత్రము, ౧ ఆ. ౧౧, ౧౨, ౧౪ ప.
20. A forgotten Empire-page 263.

"నీలాచల నీలచేలక సుభద్రేందీవరాభాక్షీక్షోణ దృగంచన్మృజవీర్యధుర్య జయసన్నాహోర్ఛటీ వాద్య ధీక్ష్వేదితేభేశ్వర కృష్ణరాయ." 21 ఈపద్యమందలి "నీలాచల" శబ్దము పురాణప్రసిద్ధమైన "శ్రీజగన్నాథ క్షేత్రము"ను సూచించుచున్నది. జగన్నాథ ప్రాంతములలో కటకము కలదు. కాన, ఈపద్యము కటకవిజయమును చెప్పక చెప్పుచున్నది.

సింహాచల ప్రాంతమందలి పొట్టునూరు విజయమును రాయలు "సింహాచల దంభకేసరి పదాభిష్టార్చనాలబ్ధ" 22 మైనదిగా వ్రాసికొన్నాను.

ఇట్లే:—

జగన్నాథ ప్రాంతమందలి కటకవిజయమును రాయలు "నీలాచల నీలచేలక సుభద్రేం దీవరా భాక్షీక్షోణ దృగంచ (త్తు)"గా వర్ణించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. సుభద్రా బలరాములతో కూడిన శ్రీకృష్ణుని కృపాకటాక్షము జగన్నాథప్రాంతమందలి కటకయుద్ధమును సూచించుచున్నది.

ఇంతేకాక 'జయసన్నాహము' 'ధీక్ష్వేదితేభేశ్వర' అని వాచ్యముగా చెప్పియున్నాడు. కాన ఇది కటక విజయమును చెప్పక చెప్పుచున్నది.

పెద్దన "కటకపురి గాల్చి గజరాజు గలగిపఱవ."23 అని మనుచరిత్రములో వర్ణించియున్నాడు. ఆముక్తమాల్యద పీఠికలోని వింధ్యవాటి గజపతి పలాయనముగాక, మరియొకసారి కటక విజయములో గజపతి పలాయనము జరిగినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. లేనిచో రాయలు చరిత్రకాలక్రమానుగుణ్యముగా తన విజయములను సంఖ్యాసూచకాశ్వాసాంత పద్యములలో వ్రాసిన ప్రయోజనము వ్యర్థమగుచున్నది. కాన కటకవిజయమునే రాయలు వైవిధ్యముగా వర్ణించినాడని నిశ్చయింపవచ్చును. కనుక కటకవిజయముతో ఆముక్తమాల్యదారచనము ముగిసినట్లు స్పష్టమగుచున్నది.

"నీలాచల" (జగన్నాథ) ప్రాంతమందలి గజపతి పలాయనమును వర్ణించిన ఆముక్తమాల్యదలో "భువన విజయ" ప్రస్తావము లేదు గాన, పేయసు వర్ణించిన "ఒరిస్సా" (Orya) యుద్ధము జగన్నాథ ప్రాంతయుద్ధమని నిశ్చయింపవచ్చును.

మరియు "భువన విజయ" సభలో నవరాత్ర్యుత్సవములు సెప్టెంబరు ౧౨ తేదీ ప్రారంభమయినట్లు పేయసు తెల్పుచున్నాడు.

"The feasts begin on the 12th of September and they last nine days."24

* * * *

Returning to the feasts, you must know that in the house of victory the king has a room (casa) made of cloth with its door closed where the idial has shrine." (?)25

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలపరిపాలన కాలములో నవరాత్ర్యుత్సవ ప్రారంభదినమయిన ఆశ్వయుజ శుద్ధ పాడ్యమి, సెప్టెంబరు ౧౨-వ తేదినాడు క్రీ.శ. ౧౫౨౦ లో తప్ప మిగిలిన సంవత్సరములలో రాదని లెక్కించి సూర్యరాయలు దొరగారు నిర్ణయించియున్నారు. కాన "భువన విజయము" 12-9-1520 కి పూర్వము నిర్మించినట్లు స్థూలముగా చెప్పవచ్చును. కాన ఇంతకుముందుగనే ఆముక్తమాల్యద రచింపబడినట్లు ఊహింపవచ్చును.

"స్తోత్ర విష్ణుచిత్తీయము...తిరువాతి మనుచరిత్రము నోనరించి" 26 నట్లు మాధవుని చాటువు చెప్పుచున్నది. దీనిని "భువన విజయ" చరిత్ర బలపరచుచున్నది. కాన, మనుచరిత్ర రచనానంతరము పెద్దన ఆముక్తమాల్యదను రచించినాడను రామకృష్ణుని చాటుపద్య చరిత్రముగాని, దీనిని బలపరచు నుడిపాటివారి వ్యాఖ్యావతారికయందలి చరిత్రముగాని విశ్వసించుటకు వీలులేదు.

ఆముక్తమాల్యదా రచనా ప్రారంభకాలమునాటికి రాయలు జయించిన దిగ్విజయములను పీఠికలో వ్రాసి

---

21. ఆముక్తము, 7 ఆ. 75.
22. ఆముక్తము, 4 ఆ. 28.
23. మనుచరిత్రము, 1 ఆ. 37. ప.
24. A Forgotten Empire, page 263.
25. A Forgotten Empire, page 265.
26. కవిజీవితములు, ౫౬౭ పు.

యున్నాడు. చరిత్రకాలక్రమ మెరుగని ప్రక్షిప్తకులు ఆ ముక్తమాల్యదా ప్రారంభపీఠికలో "కటకపురి గాల్చె గజరాజగలగి కలఁక"27 అను మనుచరిత్రపీఠికను చేర్చినారు. కాని "నీలాచల" (జగన్నాథ) క్షేత్రమందలి "జయసన్నాహోర్భటీవాద్యభీత్యుదితే శ్వర కృష్ణరాయ" అను కటకయుద్ధమును రాయలు గ్రంథపరిసమాప్తిలో వ్రాసినాడని గుర్తించలేదు.

మరియు ఆముక్తమాల్యదలో వర్ణించనట్టియు, కటక విజయానంతరము నిర్మించినట్టియు "భువనవిజయము"ను పెద్దన మనుచరిత్రములో వర్ణించినాడు గాన మనుచరిత్ర ప్రారంభపీఠిక పద్యములను, మనుచరిత్రరచనానంతర మెప్పుడో ప్రక్షిప్తకులు ఆముక్తమాల్యదా ప్రారంభపీఠికలో చేర్చినారని స్పష్టమగుచున్నది.

ఆముక్తమాల్యదా ప్రారంభపీఠికలోని మను చరిత్ర దిగ్విజయాదులను తీసివైచినను, మూల (స్వతంత్ర) పీఠిక సంపూర్ణముగా నున్నది. ఆముక్తమాల్యదా కాలనిర్ణయమునకు దీనిచరిత్రనే ప్రధానప్రమాణముగా గైకొనవలె గాని దీనిలోని మనుచరిత్ర విజయాంకములను చరిత్ర ప్రమాణములుగా గైకొనరాదని "భువన విజయ" చరిత్రము చెప్పుచున్నది. "నీలాచల" (జగన్నాథ) "జయసన్నాహ(ము)"తో పరిసమాప్తమైన ఆముక్తమాల్యదలో, "ఒరిస్సా" విజయానంతరము నిర్మింపబడిన "భువనవిజయ" సభావృత్తాంతము లేకుండుట చరిత్ర క్రమానుగుణ్యముగా నున్నది. గనుక రాయలు "భువన విజయ" నిర్మాణమును ఆముక్తమాల్యదలో వ్రాయక విడిచినాడని వాదించుటకు అవకాశము లేదు.

రాయలు పెద్దనను "భవచ్చతురరచన కనుకూలం బుగా"28 అని ప్రశంసించినట్లు పెద్దన మనుచరిత్రపీఠికలో వ్రాసికొన్నాడేగాని, అప్పటికి తాను రచించిన కావ్యములను వాచ్యముగా పేర్కొనలేదు.

27. మనుచరిత్రము 1 ఆ. 37 ను ఆముక్తమన 1 ఆ. 36 గా చేర్చియున్నారు.

28. మనుచరిత్రము, 1 ఆ. 16,

"మనుచరిత్రము నొనరించి యుత్తమకావ్యము... పిదప పెక్కు కావ్యములు పెంపెక్క విరచించి"29 నట్లు మాధవునిచాటువులో కలదు.

మరియు "మనుచరిత్రాది సమ్యక్కావ్య రచనము సలిపి"30 నట్లు గుడిపాటివారి వ్యాఖ్యానావతారికలో కలదు.

పెద్దనమనుచరిత్ర పీఠికలో "నవీనకావ్యరచన కనుకూలకథల్ దలంచు వాసమయమునన్." 31 అని అంగీకరించి యున్నాడు. కాన "చతురరచన" చాటువులకు సంబంధించినదే గాని మనుచరిత్రమునకు పూర్వము రచించిన కావ్యములకు చెందినది కాదని స్పష్టమగుచున్నది.

కాన "కృష్ణరాయల పేరు నిడి నీవు రచియించితివి తొల్త విష్ణుచిత్తీయ(ము)"32 అనుమాధవుని చాటువును విశ్వసింపరాదు. మనుచరిత్రమునకు పూర్వము పెద్దన మరే కావ్యమును గాని రచించక పోగా, పెద్దన మనుచరిత్రమునకు పూర్వము ఆముక్తమాల్యదను రచించినాడని తలంచుటకు అవకాశము లేదు. కాని ఇది మనుచరిత్రమునకు పూర్వము రాయలు ఆముక్తమాల్యదను రచించినా డనుసత్యమును తెల్పుచున్నది. అసత్యవాదియు ఒకానొకసత్యమును పల్కునని దీనివల్ల స్పష్టమగుచున్నది.

చాటువులు

" రాయనికిని పెద్దనకును సమకాలికుఁడైన రామలింగకవి ఆముక్తము పెద్దనకృతమే యని తెలిపినాడు. ఈతడు తత్సమకాలికుఁడని యితనిపండితారాధ్యచరిత్రమునం దెలియును."33 అని యొకచాటు పద్యమును ప్రమాణముగా నుల్లేఖించియున్నారు.

29. క. జీ. తము, 568 పుట.

30. ఆముక్తము పీఠిక, 69 పుట.

31. మనుచరిత్రము. 1 ఆ. 10.

32. కవిజీవితములు, 568 పుట.

33. ఆముక్తముపీఠిక, [illegible] పుట.

"ప్రౌఢదీర్ఘసమాస పదములు గూర్చి శ్రీ
నాథుండు కూర్చె నైషధంబు
దానికల్లగ నల్లసాని పెద్దన తెల్పె
మరి మది దప్పి యాముక్తమాల్య
నూహించి తెలియరాకుండె సూరపరాజు
భ్రమఁ గళాపూర్ణోదయము రచించె
నతిశ్లేషశబ్దవాగాడంబరం బొప్పఁ
బస ఘటించెను మూర్తి వసుచరిత్ర
నిట్టి కవులకు నేను వాకట్టుకొనఁ జెప్పినాఁడ
మదీయ వైచిత్రి మెరయ
పాండురంగ విజయమును బటిమ దనర
విష్ణుపరిష్ఠుఁడను రామకృష్ణకవిని."[34]

రామకృష్ణుని పాండురంగ మాహాత్మ్యములో నీ పద్యము లేకపోవుటయే గాక, ఇట్టి చాటుపద్యములను రచించు స్వభావము తనకు లేదని సూచించి యున్నాడు.

"చాటుకవిత్వ తత్త్వరస
సాగరపారగు లయ్యు సత్కవుల్
పాటిగఁ బట్టి విందు రొక
పాటివి గావన కన్యకావ్యముల్."[35]

"రామలింగ నామ విఖ్యాతు(డు), కావ్య నిర్ణయ ధురీణు(డు)"[36] అయిన రామకృష్ణుడు ఈ చాటువును రచించినాడని తలంచుటకు అవకాశము బొత్తిగా లేదు.

రామకృష్ణకవిని రాయల ఆస్థానకవులలో చేర్చుటకు వీలులేదు.

"భువిని విచిత్రవాక్సరణి
బొల్చిన తెన్నలి రామకృష్ణ స
త్కవికుల వజ్రపాణి ఘటి
కాగిరినాథ మహాచరిత్రముక్
సవరణగా రచించి కృతి
సంతతి కెన్నగ యోగ్యుఁడైన(?)
ధవుఁ డొకరుండు లేమిఁ గని
తా మదిలోన విచారఁ జెందుచున్.

*   *   *

కృతికన్య నింటనే యుంచె(ను)[37]

"రామలింగడే రామకృష్ణుడు" అయినను, ఇతను శ్రీ కృష్ణరాయల ఆస్థానమందలి అష్టదిగ్గజములలో నొకడుగా నుండినది సత్య మయినచో, రామకృష్ణుని కడపటి కావ్య మయిన ఘటికాచల మాహాత్మ్యమునకు "ఎన్నగ యోగ్యుఁడైన ధవుఁ డొకరుండు లేమి" సంభవించునా? పరికింపుఁడు.

ఇంతేకాదు ఆంధ్రభాషాభూషణము లైన కళాపూర్ణోదయాది కావ్యములను నిరసించు చాటువును రామకృష్ణుడు రచించినాడని తలంచుటకు అవకాశము లేదు. సత్కవులు "విందు రొకపాటివి గావన కన్యకావ్యముల్" అను నీతి నుపదేశించిన రామకృష్ణుడు ఈ చాటువును రచించలేదని ఖండితముగా చెప్పవచ్చును.

రామలింగడు రాయల ఆస్థానకవి యని చమత్కారకథలను సృష్టించినట్లే రామకృష్ణుని పేర ఈ చాటువును రచించి ప్రకటించినారని విశ్వసింపవచ్చును.

ఇవన్నియు "రాచకవిత్వబాధ పడరాదు పరామరిసింపు దైవమా" అను కాలమహిమతో కల్పింపబడిన చాటుకథలే కాని అన్యములు కావు.

రాయలు ప్రబంధకవి కాడా?

రాయలు ఆముక్తమాల్యదను రచించినట్లు, అతని ఆస్థానకవు లెవ్వరు పేర్కొనలేదను ముఖ్యాక్షేపణకు సమాధానము చెప్పకతప్పదు.

సైంధవద్వీప గంధనిబ
ద్ధాంధ్యాళి ప్రతిపదోదితాలయ విధవా
వంధ్య ప్రబంధ కృతి సం
బంధ్యము భావునకు..."[38]

ఇందలి సంకేతచరిత్రను తెలిసికొనినగాని పద్య భావమును గుర్తింపజాలము.

---

34. ఆముక్తము పీఠిక, ౬౯ పుట.
35. పాండురంగమాహాత్మ్యము, ౧ ఆ. ౧౪.
36. ఉద్భటారాధ్య చరిత్రము, ౧ ఆ. ౨౪.
37. ఘటికాచలమాహాత్మ్యము, ౧ ఆ. ౧౪, ౧౫.
38. పారిజాతము, ౧ ఆ. ౩౧.

౧. "వైంధ్యద్విప(ము)" అనగా "విడుము గజరాజా నీధాటి వింధ్యవాటి" 39 అను చరిత్రము గల గజపతిగాని అన్యము కాదు. "వింధ్యవాటి గజరాజు"ను "వైంధ్యద్విప" మని సంకేతము కావించినాడని స్పష్టమగుచున్నది.

౨. "అంధ్యాళి" అనగా "దయాపార మరంద పోషితార్థి భ్రమరోల్లాస గుణ." 40 మే గాని మరియొకటి కాదు.

ఇది రాయల "కళింగదేశ" దండయాత్రలోని దానములను సూచించుచున్నది. "ఉదిత" అను క్రియ మనుష్యసంసర్గమును,సూచించుచున్నది గాన "అంధ్యాళి" దానములు గ్రహించిన యాచకులని తిమ్మకవి సంకేతాభిప్రాయము ఊహింపవచ్చును.

౩. "ఆలయవిభవ (ము)" అనగా "భక్తి తద్విహ గోపుర ప్రణతి జేసి" 41 న శ్రీకాకుళస్వప్నవృత్తాంతమును సంగ్రహముగా సూచించుచున్నది. "ఆలయ" మనగా దేవాలయమను రూఢ్యర్థము వ్యవహారములో నున్నది.

దీర్ఘసమాసముగా కూర్చిన పద్యభావమును విశద పరచుట ముఖ్యావశ్యకము:

గజపతి గర్వమును అణచుసమయమందలి దానములతో మదించిన యాచకులచేత అన్నిచోట్లను చెప్పచున్న శ్రీకాకుళాలయ స్వప్నైశ్వర్యముతో ఫలవంతమైన కావ్యమును రచించుటవల్ల కూడిన "కవితాప్రావీణ్యఫణీశ" 42 అను మహిమ గలవానికి అని తాత్పర్యము చెప్పవచ్చును. లేక కావ్యము రచించుటవల్ల విఖ్యాంకుడు (పిల్లనిచ్చినవాడు) అనెడి మహిమ గలవానికి అనగా వేంకటేశ్వరునకు రాయలు తనకృతికన్య నిచ్చినాడని భావము. శ్రీకాకుళస్వామి "ప్రాత్త మిటు నేయు నీకుత్తరోత్తరాభివృద్ధి" 43 యని చెప్పియున్నాడు. దీనిని "అవంధ్య" శబ్దములో తిమ్మకవి సూచించియున్నాడు.

"నీలాచల" గజపతి పలాయనము వర్ణించిన ఆముక్తమాల్యదలో వర్ణించని "భువనవిజయాఖ్యసంస(త్తు)" 44 ను తిమ్మకవి పారిజాతములో వర్ణించియున్నాడుగాన, మన చరిత్రమువలెనే పారిజాతముకూడ ఆముక్తమాల్యదకు తరువాత రచింపబడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. కాన తిమ్మకవి ఆముక్తమాల్యదాపీఠికను చూచినాడని స్పష్టమగుచున్నది.

"కవితాస్త్రీలోలునకుఁ" అను పెద్దన పద్యాంతమునకు "కవితాస్త్రీకి కవి తండ్రిగాని వల్లభుఁడుగాఁడు దీనివలన రాయఁడు కవనరసజ్ఞుఁడు గాని కవికాఁడని సూచితము. 45 అని ఆక్షేపము కలదు. ఇది సమంజసమైన యాక్షేపము కాదు. ఎట్లనగా:

"శ్లోకంబుల్ శతకోటిఁ గాండములుగా
సూత్రించి రామాయణం
బేకైకాతుర మెల్లపాపముల మా
యింపంగ నిర్మించి యు
శ్లోకుండైన పురాణసంయమివరుల్
జాతు స్వనోపిక్షి వా
ల్మీకిన్ బ్రహ్మపదావతీర్ణకవి
లీలావతీవల్లభుల్. 46

కవితయనెడులీలావతి(స్త్రీ)కి వల్లభుడైనవాల్మీకి రామాయణమును రచించలేదని సంప్రదాయజ్ఞులైన పండితులు (విశ్వసించి) నిశ్చయింపు గలిగినచో,రాయలు ఆముక్తమాల్యదను రచింపలేదని అంగీకరించుటకు ఆక్షేపము లేదు. కాన "రాయఁడు కవనరసజ్ఞుఁడు గాని కవి కాఁడు" అను ఆక్షేపము సమంజసమైనది కాదు.

మరియు,

"కవితాప్రావీణ్య ఫణీశ" అను తిమ్మన కృతి విశేషణము "కవితాస్త్రీ లోలునకుఁ" అను పెద్దన కృతి

39. ఆముక్త, ౧ ఆ. ౩౯.
40 పారిజాతము, ౨ ఆ. ౧.
41. ఆముక్త, ౧ ఆ, ౧౬.
42. పారిజాతము, ౪ ఆ. ౧.
43. ఆముక్త, ౧ ఆ. ౧౪.

44. పారిజాతము, ౫ ఆ. ౧౧౦.
45. ఆముక్త, పీఠిక, 64. పుట.
46. భీమేశ్వర పురాణము (భీమఖండము), ౧. ఆ. ౫ పద్య.

విశేషణమునకు సమార్థకము" 47 అను (రాయలు కవి కాడను వాదముతో (వ్రాసినను) పెద్దనవాదుల సిద్ధాంతము సత్యదూరమైనదిగా తోచుచున్నది. అయిన "గాంగేయాచల చాప నా పురవచో గాంభీర్య లీలాస్పదా!"48 అనగా ఆదిశేషుని వాగ్వైఖరి వంటి వాగ్వైఖరి కలవాడా!" అని పెద్దన రాయలను సంబోధించియున్నాడు. ఇది "కవితాప్రావీణ్య ఫణీశ" 49 అను తిమ్మకవి సంబోధనమునకు ప్రతిబింబముగా కానిపించుచున్నది. పెద్దన సంబోధనములోని "వచో గాంభీర్య లీల" రాయల ఆశుకవిత్వమును, అవధానాది విద్యలను సూచించుచున్నది. దీనిని తిమ్మకవి స్పష్టముగా చెప్పియున్నాడు.

"కవితాప్రావీణ్యఫణీశ" అను తిమ్మకవి సంబోధనము కలన వేయిపడగలు (? ఖములు) గల ఆదిశేషుని వలె రాయలు సహస్రావధాన, ఆశువిత్వాదులయందు ప్రవీణతకలవాడని స్పష్టమగుచున్నది. ఒకవేళ ఈ సంబోధనములను అతిశయోక్తులని తలచినను రాయలు కవి కాడని చెప్పుటకు వీలులేదు. కవులు సత్యవిషయమును అతిశయోక్త్యలంకారముతో వర్ణింతురే గాని, అసత్య విషయమును వర్ణించరని ఖండితముగా విశ్వసింపవచ్చును. "సరససకళాధోరణీక" 50 అను తిమ్మకవి వక్తృత్వము "కవితాస్త్రీగోలనక" అను పెద్దన వక్తృత్వమునకు సమానార్థకమని చెప్పవచ్చును. ఇది రాయల ఆశుకవితాప్రజ్ఞను చాటుచున్నది.

రాయలు "బాసాడి" తెలుగు నేర్చెనా?

"ఎల్లనృపులు గొలువ నెఱుఁగవే బాసాడి, దేశభాషలందుఁ దెలుగు లెస్స" 51 దీనికి "ఆడి"—తెనుగును రాజులతో ఆడి నేర్చెనే కాని చదివి నేర్చినవాఁడు గాఁడు.—"నృపులు" అనుటచే తెనుఁగు అతనియింటి భాష గాదు." అని సంజీవినీవ్యాఖ్యానాంతములో కలదు. కాని, శ్రీకాకుళస్వప్నమును విన్న విద్వజ్జనులు దీనికి మరియొకఅర్థమును చెప్పియున్నారు.

"అతం డశేషనృపసేవం దత్తద్భాష. లెఱుంగవేయనుట యితోధికసమస్తసామంత సమాజసమాకర్షణంబును."52.

ఇందలి "తత్తద్భాష. లెఱుంగవే యనుట" రాయల బహుభాషా కోవిదత్వమును స్థాపించుచున్నది. కాని "బాసాడి" తెలుగును నేర్చినట్లు చెప్పుట లేదు.

"రసమంజరీ ముఖ్యమనురకావ్య రచన మెప్పించు కొంటి గీర్వాణభాష, నంధ్రభాష యసాధ్యంబె యందు నొక్కకృతి వినిర్మింపు (ము)53 దీనికి "సంస్కృతమందే అట్టి ప్రబంధములు రచించిన వానికి ఆంధ్ర భాషలో రచించుట యసాధ్యమా అనుట యర్థాపత్త్యలంకారము" అని సంజీవినీ వ్యాఖ్యానము కలదు. మరియు "అసాధ్యంబె—అసాధ్యమా (కాదనుట)" అనియు కలదు. ఇందలి కాకుస్వరము రాయలకు తెనుగు తెలియు నని సూచించుచున్నది. కనుకనే తెలుంగురాయడు "అందు నొక్కకృతి వినిర్మింపుము" అని కన్నడరాయని ఆజ్ఞాపించినాడు.

ఇంతేకాక "దేశభాషలందు దెనుఁగు లెస్స54 అను శ్రీనాథుని గీతపాదమును, "తెనుగు" అను దాని రూపాంతరము "తెలుఁగు" అను మార్పుతో తనగీతపద్యములో నిమిడ్చిన రాయలు "బాసాడి" తెనుగును నేర్చినాడని విశ్వసించుటకు వీలులేదు "బాసాడి," నేర్చినఅన్య భాషలతో చదివి నేర్చిన తెనుగుభాషను పోల్చి చూడుము అని తెలుగువల్లభరాయడు చెప్పినట్లు నిశ్చయింపవచ్చును. లేనిచో "ఆంధ్రభాష యసాధ్యంబె (కాదు కనుకనే) యందు నొక్కకృతి వినిర్మింపు (ము). 55"

---

47. ఆముక్తము, పీఠిక, 70 పుట.
48. మనుచరిత్రము, 1 ఆ. 45.
49. పారిజాతము, 4 ఆ. 1.
50. పారిజాతము, ౧ ఆ. 33.
51. ఆముక్తము, ౧ ఆ. ౧౫.
52. ఆముక్తము, ౧ ఆ. ౧౭.
53. ఆముక్తము, 1 ఆ. ౧3.
54. క్రీడాభిరామము, 1 ఆ. 3౬.
55. ఆముక్తము, 1 ఆ. ౧3.
56. జైమినిభారతము, ౧ ఆ. ౧౪, ౧౬, ౧౭.

అని రాయల నాజ్ఞాపించినట్లు వ్రాసికొనుట సంభవించి యుండదు. పైకారణమునుబట్టి రాయలు శ్రీనాథుని ఆంధ్రకావ్యములను కంఠోక్తిగ వర్జించినాడని చెప్ప వచ్చును.

క్రీ. శ. 1453 మొదలుకొని శాసనప్రసిద్ధుడైన సాళువనరసింగరాజు పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్ర కృతి జైమిని భారతమును అంకితము పొందెను.

"సాళ్వగుండయ నరసింగజనవిభుండు."

("జైమినిభారత మనగా")

"ఆ పురాణంబు గనఁ దెనుగరొయ్యఁజేసి, తెనుగు నుడికారమున మించు గనిరొమ చేసి"56 అని చెప్పినట్లు పినవీరభద్రుడు వ్రాసినదానిని బట్టి శ్రీ కృష్ణరాయలు పట్టాభిషిక్తు డగుటకు షుమారు ౪౦ సంవత్సరములకు పూర్వమే (అనగా రెండవరాజకుటుంబము నాటికే) విజయనగరాధీశులకు తెనుగు తెలియుననియు జైమిని భారత రచనమువల్ల స్థిరపడుచున్నది. తెనుగుభాష నెఱుంగని రాజులు తెలుగుకావ్యములను అంకితము పొందినారని తలచుట యుక్తిసహమయిన వాదము కాదు.

మరియు సాళ్వనరసింగరాజు సేనాపతిగా నుండి పిదప విజయనగరాధీశుడైన తుళువ నరసింహరాయలు తెనుగు వరాహపురాణము నంకితము పొందియున్నాడు. ఇతను శ్రీ కృష్ణదేవరాయల తండ్రి. కాన రాయలు తన తండ్రి అంకితము పొందిన తెనుగుకావ్యము నైనను చదివియుండలేదని వాదించుట సమంజసము కాదు. ఇంతేకాక రాయలు శ్రీనాథునికావ్యములను చదివినట్లు నిదర్శనము కలదు.

ముగింపు

మనుచరిత్ర "అల్లికజిగిబిగి"కిని, ఆముక్తమాల్యద "ఉద్ధురఫణితి"కిని నక్కకు నాకలోకమునకు ఎంత దూరమో అంత తారతమ్యము కలదు. ఆముక్తమాల్యద కవి శ్రీ కృష్ణదేవరాయలే గాని, పెద్దన కాడని చెప్పుటకు ఒక్క శైలీవ్యత్యాసమే చాలును. రాయల ఆస్థానకవిరైన తిమ్మనార్యుడు రాయల "ప్రబంధ కృతిని" (కావ్యరచనను) ప్రస్తావించుటయే కాక రాయలను "కవితాప్రావీణ్య ఫణీశ" అని సంబోధించి యున్నాడు. కాన రాయలు ఆముక్తమాల్యదను రచించ లేదను వ్యాఖ్యానావతారికలనుగాని, లక్షణగ్రంథములను గాని, చాటువులనుగాని విశ్వసించరాదు. ఇవన్నియు కల్పితము లని సప్రమాణముగా నిరూపించినా నని విన్నవించుచున్నాను.

అయిన, 'తిమ్మకవి "పైంథ్యద్విప" మనుపద్యములో "ఆముక్తమాల్యగ లేక గోదాకళ్యాణము" అను పేరు నిమడ్చక సంకేతముగా వ్రాయుటకు కారణ మేమైయుండును?' అని పాఠకులకు సంశయము కలుగ వచ్చును. కాని,

"గోదాదేవి" యనక "ముడిచి ధాల్చిన మాల్యమిచ్చు నప్పిన్నది"57 అని రాయలు రమ్యతరభంగ్యంతర స్వీకారముతో గ్రంథ ప్రారంభమునందే (గ్రంథనామము తెలియుట పూర్వమే) చెప్పియున్నాడు. తిమ్మకవి ఈ విధానమునే అవలంబించినాడని విశ్వసింపవచ్చును. చతుష్షష్టి (అరువది నాలుగు) కళలలో కవిత్వము చేరియున్నది.

"కావ్యక్రియేతి—సంస్కృత ప్రాకృతాపభ్రంశ కావ్యస్యకరణం ప్రతీత ప్రయోజనమ్."58

అనగా—

కావ్యక్రియ— సంస్కృతము ప్రాకృతము అపభ్రంశము మున్నగు సమస్తభాషలలోను కావ్యరచనము చేయుకళ(కు) కావ్యక్రియ యని పేరు. "కావ్యకళ"59 అని దీనినే శ్రీనాథుడు పేర్కొనియున్నాడు. పెద్దన రాయలను "నిరంకుశ ప్రతి కళాప్రౌఢిప్రియంభావుకా"60 అని సంబోధించియున్నాడు. కాన రాయలు "ప్రౌఢ"మైన ఆముక్తమాల్యదను రచించినా డనుటకు ఆక్షేపముండకూడదని మనవి చేయుచున్నాను.

---

57. ఆముక్త, ౧ ఆ. ౧౪.

58 వాత్స్యాయన కామసూత్రములు, ౧౧౬, ౧౩౨ పుటలు.

59. కాశీఖండము, ౨ ఆ. ౨౦.

60. మనుచరిత్రము, ౧ ఆ. ౭౧.

ఆధునిక విజ్ఞానం: పూర్వాచార పరాయణత్వం

వసంతరావు వేంకటరావు

"ఆ ఎర్రగా మెరుస్తున్నదేమిటో, నల్లగానున్న ఆకాశంలో ఎంత మనోహరంగా నుంది?"

"నీకు తెలియదూ? అది ఒక గ్రహం. నవగ్రహాలంటారు విన్నావా?"

"విన్నానుగాని, వాటి పేర్లు తెలియవు."

"అయ్యో! నీ వెర్రినువు, మామా. తెలుసు నన్న జ్ఞానం నీకులేదు. వారాల పేర్లేమిటనుకున్నావు, గ్రహాల పేర్లే. మొదటినుంచి తీసికో: ఆదివారం- ఆదిత్యుడు, సూర్యుడు; సోమవారం-సోముడు, చంద్రుడు; మంగళవారం, లేక భౌమవారం-భౌముడు, లేక కుజుడు; బుధవారం-బుధుడు; గురువారం-గురుడు; శుక్రవారం-శుక్రుడు; శనివారం - శని. వరుసగా ఇప్పుడు చూడు: సూర్యుడు, చంద్రుడు, కుజుడు, బుధుడు, గురుడు, శుక్రుడు, శని; ఏడు గ్రహాలయినాయి. ఇవి గాక రాహువు, కేతువు: ఇవి ఛాయాగ్రహాలు."

"అయితే, ఇదేమిటి?"

"పుట్టినప్పుడివన్నీ మండుచున్న పెద్ద అగ్నిగోళాలు. ఇప్పుడు చాలావరకన్నీ ఘనీభవించాయి. కొన్నిట్లో పర్వతాలు, మరికొన్నిట్లో సముద్రాలు కనపిస్తున్నాయి. నక్షత్రాలు మిణుక్కు మిణుక్కుమంటాయి, గ్రహాలు కాంతిచలనం లేకుండా విద్యుద్దీపాల్లా నుంటాయి. అదిగో తూర్పున చూడు, ఇప్పుడే ఇంకో గ్రహం ఉదయిస్తోంది. అదే గురుడు. సూర్యుడిని నవగ్రహాల్లో చెప్పేరే కాని, ఈ గ్రహాలన్నీ సూర్యుడిలోంచి జనించాయి. మన భూమికూడా గ్రహమే. సూర్యుడిలోంచి పుట్టుబట్టి ఇవన్నీ కూడా సూర్యునికి నిత్యప్రదక్షిణాలు చేస్తూ ఉంటాయి. మనభూమి ఒకప్రదక్షిణం చెయ్యడానికి ఒక ఏడాది పట్టుతుంది."

"అసలీ నక్షత్రా లేమిటి?"

"నక్షత్రాలన్నీ మండుచున్న అగ్నిగోళాలు. ఆగోళాలలో నంతా వాయువేగాని ఘనపదార్థాలు, ద్రవపదార్థాలు సామాన్యంగా లేవు."

"ఏమిటీ! నక్షత్రాలు మండిపోతున్నాయి!!" అంటూ మాకబుర్లకడ్డం వచ్చేరు శివరావుగారు.

అప్పుడే భోజనా లయినాయి. మండువేసవి, ఎండగాడ్పులతో దినమంతా ఎలాగో గడిపేము. రాత్రి భోజనాలయినానక అప్పుడే డాబామీద పక్కవాల్చి ఊర్ధ్వముఖంగా పడుకున్నాం నేను, మా మేనల్లుడు రామం. రామం అయిదోఫారం చదువుచున్నాడు. కొంచెం చురుకైన పిల్లవాడు; క్రొత్తవిషయం ఏదైనా కష్టపడి నేర్చుకోందాం అనే ఆసక్తి మెండు.

ఇద్దరం పడుకొని నిర్మలాకాశంవేపు చూస్తున్నాం. నాకు నక్షత్రాలు చూడడం అంటే సరదా. వాటి గురించి మాట్లాడడం అంటే మరీసరదా; అందులో పిల్లలకి చెప్పడం అంటే అపరిమితానందం. ఏమంటే, పిల్లలకేదైనా బోధపరచినప్పుడు మనం కూడా నేర్చుకుంటామని నాయుద్దేశం. సమగ్రమైన జ్ఞానం ఉంటేనేకాని వారడిగే యక్షప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పడం కష్టం. మనకి యథాలాభంగా నున్న భావాలన్నీ వారితో ప్రసంగించినప్పుడు సువ్యక్తమవుతాయి.

ఆ నిర్మలనీలాకాశంలో మెరుస్తున్న నక్షత్రాలని చూసేసరికి రామానికి మతిపోయిఉండాలి. ఆ నే

మిటా అన్నప్రశ్న వచ్చింది. సరిగ్గా మా నెత్తిమీదనే ఉన్నాడు కుజుడు. కుజుని చూడగానే 'ఎంతబాగుందీ' అన్న పలుకులు అప్రయత్నంగా జారినాయి వాడి నోట్లోంచి. మేమిలా మాట్లాడుతూంటే అప్పుడే మేడ మెట్లెక్కి గదిలోకి వెళుతూ నాతుదిమాట విన్నారు శివరావుగారు.

శివరావుగారు మా మేనమామ. నాలుగోపడి దాటిన వయస్సు, చామనచాయ. అంతపొడుగూకాదు, పొట్టీ కాదు. ముఖంలో ఛాందసం కొంత వ్యక్తం అవుతుంది. ఉద్యోగరీత్యా ఊపిరితిరగని పనులు చాలా ఉంటున్నా సంధ్యావందనం, గాయత్రీమంత్ర జపం, రామాయణ పఠనం, భగవద్గీతా పారాయణం అనుదినం కాలోచితంగా అంతరాయం లేకుండా సాగిస్తూ ఉంటారు. సంస్కృతగ్రంథపఠనం బాల్యావస్థనుండి అభ్యాసం. ఉద్యోగ నిర్వహణంలో నప్వడిప్పుడు విధిలేక అన్యాయానికి దొరకొన్నప్పటికి కష్టసుఖాలు విచారించే స్వభావం; నవనీతం లాంటి హృదయం. పూర్వాచారపరాయణులంటే గౌరవం, ఆధునికయువకులంటే కొంచెం ఒళ్లుమంట కూడాను.

మాపక్కకు ప్రక్కగానుంది ఆయనపరుపు. పరుపుమీదకొస్తూ మళ్లా గర్జించేరు "అయితే, నక్షత్రాలు మండిపోతున్నాయా? నిజంగా నంటున్నావా, కుర్రవానితో హాస్యమా?" ఆధాటీ చూసేసరికి నాకు భయమేసింది. కాని, ఈ విశ్వనిర్మాణాన్ని గురించి ముచ్చటిస్తూంటే సామాన్యంగా నాకు ఆవేశం ఎత్తుతుంది. ఆస్థాయిలోనే చెప్పేమాటలు నిష్కర్షగా చెపుతాను. ఎదిరి ఎవరైనాసరే జంకూ కొంకూ లేకుండా వాదిస్తాను. విశ్వసృష్టియొక్క మహత్తర విషయాలు కొన్నిఅయినా ప్రతివారికి హృద్గతం కావాలని నా ఆశయం. అందుచేత, చర్చకు దిగినపుడు నిర్మొగమాటంగా చెపుతాను.

ఆయన అలా ఉరిమినపుడు సామాన్యంగా మాట్లాడే ధైర్యం నాకుండదు. కాని, ఆయనప్రశ్నకి నాకు నవ్వువచ్చింది. 'ఈయనకీమాత్రం తెలియదా' అనిపించింది, తెలియనప్పుడు చెప్పడమే నాకర్తవ్యం అనిపించింది—నేను ఉపాధ్యాయుడిని, చర్చించే విషయంలో జ్ఞానంలేనివారికి జ్ఞానప్రదానం చేయడమే మా విధ్యుక్తధర్మం. వెంటనే జవాబిద్దామనుకుంటూ "ఆమాత్రం మీకు తెలియదూ?" అన్నాను. నా చొరవకు నాకే ఆశ్చర్యమైంది.

కొంచెం గతుక్కుమని "ఏమిరా, అది నీయుద్దేశమే" అన్నారాయన.

"నాయుద్దేశమా......నాదంటే భౌతికశాస్త్రజ్ఞానమన్న సందర్భంలో నాదే. ఆధునికశాస్త్రం చెప్పే విషయమే అది. నక్షత్రాలన్నీ మండుచున్న వాయుగోళాలు. వాటిలో పదార్థంఅంతా వాయురూపంలోనే ఉన్నది. అవెల్లప్పుడు మండుచున్నాయి, ప్రచండాగ్ని జ్వాలలు ప్రసరింప చేస్తున్నాయి. అధికతర కీలావిర్భావంతో, ఆ మహోజ్జ్వల తేజోవిక్షేపంతో క్షణక్షణం వాటివేడిమి తగ్గుతూంది. వేడిమితోపాటు వాటిలోనున్న పదార్థంకూడా తరిగిపోతూంది. ఇవి హాస్యానికన్న మాటలు కావు. భౌతికశాస్త్రవిజ్ఞానం ప్రసాదించిన రహస్యాలలో ఇవి కొన్ని" అని గొప్ప ఆత్మవిశ్వాసంతో, 'బస్తీమే సవాల్' అనే వివాద భావంతో నేనూ కొంత తీవ్రంగానే జవాబిచ్చేను.

"ఏదేదీ, ఈ నక్షత్రాలగురించి మీ భౌతిక విజ్ఞానం కనుగొన్నవిశేషాలు కొంచెం చెప్పు వింటాం."

నే ప్రారంభించేను. "ద్రవ్యానికి మూలమైనవి పరమాణువులు (atoms) పరమాణువులన్నీ కూడా ఎలక్ట్రాను(electron), ప్రోటాను (proton) సమ్మిశ్రణంతో ఏర్పడుచున్నాయి. ఈ ఎలక్ట్రానులు, ప్రోటానులు విద్యుచ్ఛక్తియొక్క మూలరూపాలు. ఇట్టి ఎలక్ట్రాను ప్రోటానులరూపాలతో విశ్వంలోనున్న ద్రవ్యమంతా ప్రప్రథమంలో విశ్వాభ్యంతరాల్లో ఒకేవిధంగా నిండి ఉండాలి. ఏదో కారణంచేత—అ దేదో నిశ్చయంగా చెప్పలేము—ఒకప్పుడీ ఎలక్ట్రాను ప్రోటానులు స్థలం అనే మహార్ణవంలో అక్కడక్కడ గుమిగూడుతూ దీవుల్లాగ ఏర్పడడానికి ప్రారంభించేయి. అట్టిదీవిని గెలక్సీ (Galaxy) అంటారు. గెలక్సీకి గెలక్సీకి మధ్యనున్నది శుష్కప్రదేశం. గెలక్సీగాచేరిన ఈ రెండురకాల విద్యుత్కణాలు వివిధవిధాల్లో సంకలనములై పరమాణువులేర్పడ్డాయి. పరమాణువులు కలసిఅణువు(molecules)

లయినాయి; అణువుల సమూహాలు మూలపదార్థాలుగాను, పదార్థాలగాను పరిణమించాయి. ఈ గెలక్సీ దీవులు చెదిరి నక్షత్రాలయినాయి. సూర్యుడొక నక్షత్రం. సూర్యునిలోంచి గ్రహాలుద్భవించి సూర్యుని చుట్టు తిరుగుచున్నాయి. ఇప్పటి సిద్ధాంతం ఇది."

"అబ్బా! ఒక్కమారుగా సృష్ట్యాదే కనుక్కొన్నారేం! ఎంత చులకనగా చెప్పేశావోయి! అలా పూస గ్రుచ్చినట్లు సుక్కవిడవకుండా చెప్పడానికెంత సాహసం. మీ భౌతికశాస్త్రజ్ఞుల దెంత గట్టిగుండె. ప్రత్యక్షంగా సర్వం చూచినట్లు అంత 'తూ' 'చా' తప్పకుండా విశ్వోత్పత్తి వర్ణించేశావే, ఏం దారుణం! ఏదీ, ఆ నక్షత్రాలమంటలు నాకు చూపించగలవ?"

"నక్షత్రాలు మనకి కోటానకోట్ల మైళ్లదూరాన్న ఉండడంచేత వాటిమంటలు కనుపించవు. కాని, వాటిలో నొకటగు సూర్యునిమంటలు చూడగలం. సూర్యగ్రహణ సమయమందు సూర్యబింబాన్నంతటిని చంద్రుడు మరుగుపరచినప్పుడు సూర్యోపరితలంనుండి లక్షలకొలది మైళ్లు ఆకాశంలోనికి దూసికొనిపోయే మంటలు కనుపిస్తాయి. ఏప్రసిద్ధ నక్షత్రాగారంలో తీసిన ఛాయాచిత్రమైనా చూడవచ్చును.

కాని, ఇంకొకవిషయం. పూజ్యుడైన ఏమహాఋషీశ్వరుని దగ్గరకో, ఏయోగిపుంగవుని దగ్గరకో వెళ్లి 'అయ్యా, యోగచింతానిమగ్నులై చైతన్య రహితులై నిర్వికల్పసమాధిలో కూర్చుంటా మంటారే, నన్ను కూర్చోపెట్టగలరా?', అంటే ఆయన ఏంచెప్పగలడు? 'నాయనా, కావాలనగానే లభ్య మయేది కాదోయి యోగనిష్ఠ. అనన్యమైన అభ్యాసం చెయ్యాలి. ఎవరి మట్టుకు వా రనుభవించాలి' అంటారు. ఆవిధంగా, మా పరిశోధనల ఫలితాలున్నాయి. తదనుగుణంగా ప్రతిపాదించిన నియమాలు, సిద్ధాంతాలున్నాయి. కుతూహలం ఉంటే అవి పఠించి గ్రహించుకోవాలి. అంతే కాని, శాస్త్రజ్ఞుని పరిహసించి ఏంలాభం?"

"విశ్వంలో శాశ్వతంగాను, స్థిరంగాను ఉండేవి లేనేలేవా? నక్షత్రాలకి క్షయం తప్పదా? ఎవరు చెప్పేరురా నీకు? సూర్యుడుకూడా క్షీణిస్తున్నాడంటే ఎలా నమ్మేవురా? సూర్యుడు శాశ్వతజ్యోతి అని మన ప్రాచీన శాస్త్రాలు ఘోషిస్తూంటే, ఈ క్షీణభావాన్ని మీ రెలా ఆమోదించేరురా?"

నాకు కోపంవచ్చింది, ఒళ్లుమండింది. "సరే, మీసంశయం బహుసమ్మతంగా ఉంది. అక్షీణభావమనడానికి మీ ప్రమాణా లేమిటో చెప్పండి" అన్నాను గద్గద స్వరంతో.

"ప్రమాణాలా? అలా దారికిరా. చూడు, ఆసంగతి మనఋషులు కనుక్కొన్నారు. వారుచెప్పిన విషయాల్లో కించిత్తయినా దోషంలేదు. భౌతికంగా కాకపోయినా మానసికంగా వారు సర్వం అనుభవించి, ఆ అనుభవాలు శాస్త్రాల రూపంగా మన కందజేసేరు. అవి నమ్మకతీరదు. నమ్మకపోవడం మన మూర్ఖత అన్నమాట!" అంటూ అంధునికి దృష్టి ప్రసాదించినట్లు తలపోస్తూ నా అజ్ఞానతిమిరాన్ని ఛేదించేశక్తిగల వాడిచూపులు నా మోముపై కేంద్రీకరిస్తూ సగర్వంగా క్షణకాలం నా వైపు తదేకదీక్షతో చూసేరు.

"ఆహా! మీ ప్రమాణాలని నమ్మవలసిందా, నమ్మనివారు మూర్ఖులూ, శుద్ధపశుప్రాయులూనా? పదార్థనిర్మాణం కనుక్కొని, అనంతకోటిమైళ్లదూరాన్న ఉన్న నక్షత్రాల ఛాయాచిత్రాలు తీసి, వాటినుండి వచ్చే కాంతిని విశ్లేషించి, పరిశోధనాగారాలలో వివిధ తాపక్రమాలలో ప్రజ్వలిస్తూన్న లోహాలకాంతిని విశ్లేషించి ఈరెండురకాల విశ్లేషణచిత్రాలు సరిపోల్చి, ఏయే నక్షత్రంలో ఏయే పదార్థంగాని, లోహంగాని ఏయే అవస్థలో నుండడానికి అవకాశమున్నదో నిర్ణయిస్తూ నక్షత్రాల బరువూ, దూరం, తాపక్రమం కనుగొన్న ఆధునిక శాస్త్రం దోషయుతమా? కేవలంకల్లా? అసత్యమా? ఆశాస్త్రాన్ని నమ్మినవారు కుంకలూ, శుంఠలూనా? కొంచెం తీవ్రంగామాట్లాడుతున్నాను, క్షమించండి. మన ప్రాచీనశాస్త్రాలంటే నాకు మహాగౌరవం. ఆధునికశాస్త్రజ్ఞు లిప్పటి కింకా కనుగోలేని రహస్యాలు విశేషంగా వాటిలోనున్నాయని నా యభిప్రాయం. అవి ఉత్కృష్టమైనవి, పూజనీయమైనవి, భావిశాస్త్రాభ్యున్నతికి మహోపయోగమైనవి అని నానమ్మకం. అందుచేత, వాటిమీద తిరస్కారభావంతో నే నిలా

మాట్లాడుతున్నానని మీరు భ్రమపడకూడదు. నేను చెప్పేవిషయాలు రవంత సావధానతతో గమనించాలని నా కోరిక. కొంచెం సావధానంగా వింటారా?"

"ఆ."

"మన ప్రాచీన శాస్త్రాలమీద నున్న మీ అభిమానం కొంత దురభిమానంగా పరిణమిస్తున్నదని చెప్పవలసి వచ్చినందుకు ముందు క్షమాపణం. ఎందుకంటే! మన ఋషీశ్వరులు అనుభవాలన్నీ మానసికంగా పొందేరనే నేనూ నమ్ముతాను. వారనుగమించిన మార్గమే వేరు. వారేమీ శాస్త్రీయోపకరణాలు ఉపయోగించినట్లు లేదు. ఉపయోగించేరనడానికంతగా ఆధారాలు లేవు. అసలు, ఆ భావమే అనవసరమనుకుంటాను. ఏమంటే, వారు కేవలం ఆత్మశక్తిని, ఆధ్యాత్మికచింతనాన్ని సాధనంగా పెట్టుకొన్నారు. యోగమార్గం అవలంబించేరు. భౌతికపదార్థాలతో వారికి సంపర్కం అక్కరలేకపోయింది. అంతవరకు మీతో నేకీభవిస్తాను.

ఆధునికులంటే పదార్థపరిశోధనంతో ప్రారంభించేరు. పరిశోధనకై సూక్ష్మమైనవి, సున్నితమైనవి ఉపకరణాలు నిర్మించేరు. పదార్థానికి శక్తికి ఉన్న సంబంధం కనిపెట్టేరు. వాటి అవినాభావం గ్రహించేరు. వీళ్లపథం వేరు. వీరు కేవలం భౌతికంగా పోతున్నారు. భౌతికావరణం అతిక్రమించేరు. ఆధ్యాత్మిక మండలంలోకి ప్రవేశిస్తున్నారు. ముఖ్యమైన ఈ భేదం గమనించండి.

ఇంక, మనశాస్త్రాలకు మనమే అపచారం చేస్తున్నామన్నాను. అది ఎలా జరుగుతూందో మీరు ఎరుగకపోవచ్చును, చెప్తావినండి. పాశ్చాత్యులు విమానాలు తయారు చేసేరు. అప్పుడు మన మేమన్నాం? 'ఓ, మాకిది క్రొత్త కాదయ్యా, పుష్పకం శ్రీరామ రాజ్యంలోనే ఉండేది. రావణసంహారానంతరం శ్రీరాములవారు పుష్పకంమీదే నిజరాజ్యంచేరుకొన్నారు. అది మహాగొప్ప విమానం. అందులో నెంతమంది కూర్చున్నా ఒక్కొనికి స్థలం మిగిలేదట. అలాంటి దాన్ని వీళ్లను తయారుచేయమను, చూదాం, వీళ్ల తాతలు దిగిరావాలి.' - వైర్లెసు (Wireless) కనుక్కొన్నారు మారొక్కని. అప్పుడేమన్నాం: 'ఇదేనండీ! దీనినే మనవాళ్లు దూరశ్రవణం అన్నారు. అదీ మనకు చిరపరిచితమే.' టెలివిజన్ (Television) సాధ్యమౌతూంది. దాని కేమంటున్నాం: 'దివ్యదృష్టి ప్రతి ఋషికీ తెలుసునయ్యా! ఒక్క మారు గట్టిగా కళ్లు మూసుకొంటే చాలును, ఈ లోకంలోనే కాదు చతుర్దశ భువనాల్లో ఎక్కడేది జరుగుతూందో చెప్పేవారా మహానుభావులు; మన కర్మం ఇలా కాలిందికాని.' మరికొంతమంది 'ఈదొంగలు మన వేదాలూ, ఉపనిషత్తులూ ఎత్తుకొనిపోయి, బాగా పరిశోధించి, విమానాలు, దివ్యదృష్టి, దూరశ్రవణం పైకి లాగేరు. శాస్త్రచౌర్యం!' అని మహా ఆర్భాటంగా అంటారు.

ఇట్టి భావానికి తావివ్వడం న్యాయమా అని ఎప్పుడైనా విచారించారా? అది మనకి గౌరవప్రదమా? ఇంతకన్న తీవ్రంగా మనశాస్త్రాలను అగౌరవపరచే విధానం లేదేమోఅని నా సందేహం. మీరు నుడివినట్లు ప్రాచీనులది ఆధ్యాత్మికమార్గమై, ఆధునికులది భౌతిక పథం అయితే ఈరెండింటికి సంబంధమేముంది? ఎవరి మార్గానుసరణం వారికే శ్రేష్ఠతరం కాదా? ఇందులో చౌర్యానికేముంది?

చూడండి, పుష్పకం ఉండేదని రామాయణంలో చదివేరు. విమానాలని ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నారు. కార్య నిర్వహణంలో రెండూ ఒక్కటే: గాలిలో ఆకాశయానం చేస్తూ ఒక ప్రదేశం నుండి మరొక ప్రదేశంలోనికి జీవులను, సరకులను చేర్చడం. అయితే, వాటి నిర్మాణంలో ఏమైనా సాదృశ్యం ఉన్నదా అని, పుష్పకంగూర్చి మనకు లభించిన జ్ఞానాన్ని విమాననిర్మాణంలో ఆధునికు లెంతవర కుపయోగించేరు అని యోచించవలసిన బాధ్యత మనపై లేదూ? దూరశ్రవణం ఋషులకు సులభసాధ్యమైనదే; వారది తీవ్రమైన అభ్యాసయోగంచే గణించేరు. ఈ యుగంలో కించిద్జ్ఞులకు రేడియో పలుకుతుంది. అంతే కాదు, ఆ యంత్రం పొలిమేర నున్న వారందరూ దూరశ్రవణానందభాగ్యం అనుభవించగలరు. దీనికి ఆత్మశక్తి గాని, యోగాభ్యాసంగాని అక్కరలేదు. అయితే, దూరశ్రవణానికి రేడియోకి సంబంధమేముంది? ఇప్పుడు

చెప్పండి: ఆధునిక విజ్ఞానమార్గం అన్యాయమా నా, కాదా?"

నావాదం చాలా సమంజసంగా నున్నట్లు ఆయన ముఖంలో కలిగినమార్పు తెలియజేసినప్పటికీ దాని నామోదించడానికి మనసు ఒప్పుకోనట్లు లేచి వికటహాసం చేసేశారు. ఇంతలే తొల్లిటి నిరసనభావం ముఖంలో ప్రకటమైంది. లేచి కూర్చున్నారు. కొంత సవరించారు.

"మీ శాస్త్రానికి స్థిరత్వం ఏడిసిందిట్రా? మీ వాదాలు సిద్ధాంతాలు రోజు రోజుకి మారిపోతూంటాయి. గురుత్వాకర్షణసిద్ధాంతం (Law of gravitation) ఏమయింది. న్యూటన్ కనుగొన్నానక సుమారు ౨౫౦ ఏండ్లదాకా నిలిచియుంది. ఇప్పుడది పనికి రాదంటున్నారు. కాంతితరంగాలంటారు, కాంతి కణాలంటారు. ఈథరు (Ether) ఒకమారున్నదంటారు, మరొకసారి లేదంటారు. మన ప్రాచీనశాస్త్రంలో నున్న శాశ్వత సత్యసూత్రాల్లాంటివి మీ ఆధునిక శాస్త్రంలో మచ్చుకైనా ఉన్నాయిట్రా?

అన్నిటికంటే దుర్భరమైంది—మీరు దేవుడు లేడంటారే! నోబెలు బహుమానం పొందిన జగద్విఖ్యాత పురుషుడు, మహాశాస్త్రవేత్త రామన్ మహాశయుడేమన్నాడు? దేవుడులేడన్నట్టుగా నొకమారు చెప్పేడు. ఇంకొకటి చెప్పు. ఆదిని విశ్వంలో సర్వత్ర వ్యాపించియున్న విద్యుత్కణాలు ఒకప్పుడక్కడక్కడ గుమికూడడం ప్రారంభించేయి అన్నావే. అలాగెందుకు కావాలో చెప్పగలవు? ఏవిషయమైనా సరే 'ఏమిటి' అంటే మీరు చెప్పగలరు. కాని 'ఎందుకు' అన్న ప్రశ్నకు సరిగ్గా సమాధానం చెప్పలేరు. మీది కేవలం నాస్తికత్వంరా, అదే నా వోర్లమంటకి కారణం."

"నాసమాధానం వినండి. మాశాస్త్రాలకు స్థిరత లేదనీ, అవెప్పుడూ మారిపోతున్నాయనీ అన్నారు. నిజమే. విజ్ఞానశాస్త్రం అంటే ఏమిటి? ప్రకృతిలో గమనించిన దృగ్విషయాలను సంకలనంచేసి, సందర్భానుసారంగా వాటిని విభాగాలుచేసి, ఒక్కొక్క శాఖకు అనువైనట్లు సిద్ధాంతాలు, నియమాలు ఏర్పరుస్తాము. పరిశోధనాశక్తి అభివృద్ధియైనకొద్దీ, యంత్రసౌకర్యం పెంపొందిన కొద్దీ, కనుగొనే విషయాలు కూడా అధికమవుతాయి. విషయాలు ఎక్కువైన కొద్దీ వాటికి కూడా యిమిడేటట్లు సూత్రాలను సవరించాలి. సిద్ధాంతాలు మారుతున్నాయంటే అస్థిరంచే కలిగినమార్పు కాదు. నూతన విషయసంకలనంతో సిద్ధాంతముయొక్క వ్యాప్తి విస్తరింపచేయాలి. అందుకు సిద్ధాంతాలను సమగ్రంచేయాలి.

చూడండి, కాంతికిరణాల్లో కాంతికణాలున్నాయన్నారు, మొదట ఆవాదంతో కాంతికిరణాలు పరావర్తనం చెందడం (Reflection)—అంటే ప్రతిబింబం కనుపించడం—వక్రీకరణం పొందడం (Refraction)—అంటే గాలిలోంచి నీటిలోనికి పోయినప్పుడు జలతలంవద్ద ఒకవైపుకు కిరణంవంగడం—అనే విషయాలు సమర్థించేరు. తరువాత సంఘర్షణం (Interference) అనే మరొకవిషయం బయల్పడింది. ఈ కణసిద్ధాంతం దానికి వర్తించలేదు. అప్పుడు కాంతికిరణాలు తరంగాలుగా నున్నాయన్నారు. ఇటీవల మరల కణసిద్ధాంతం ఒప్పుకొంటున్నారు. అలాగే పరమాణువు సందర్భంలో కూడా. పరమాణువులో నున్న ఎలక్ట్రాను విద్యుత్కణమనీ, ఉక్కుగుండులా గట్టిగానున్నదనీ భావించారు. విద్యుత్కణాలు పలుచనిరేకులమీద పడినప్పుడు తీసినచిత్రాలు పరీక్షిస్తే అవి తరంగాలలాగ గోచరించాయి. వాటికి రెండుగుణాలూ ఉన్నాయన్నారు. ఒకప్పుడు కణంలాగ, మరొకప్పుడు తరంగ సమూహంలాగ ప్రకటితమౌతుందన్నారు. దాని వ్యక్తిత్వాన్ని వ్యక్తమొనర్చే పరిస్థితులనుబట్టి, దేశకాలానుసారంగా ఒక్కొక్కవేషం వేస్తుందని సమర్థించారు. ఇట్టిపరిణామం విజ్ఞానాభ్యుదయాన్నే సూచిస్తుందిగాని, శాస్త్రచ్యుతిని గాదు.

రామన్ మహాశయులలాగెందుకన్నారో నే చెప్పలేను. ఆధునికశాస్త్రం దైవాభిప్రాయాన్ని గుర్తింపవలసినపరిస్థితు లేర్పడ్డాయి. విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు కొందరు పొరపాటుపడుతున్నారేకాని, లేకేని, దైవభావాన్ని యీపాటికే బహిరంగంగా ప్రకటించియుందురని నానమ్మకం. చూస్తిరా, ప్రకృతి రహస్యాలు కనులార వీక్షిస్తూ, అద్భుతమైన యంత్రాలు సృష్టిస్తూ, విశ్వాభ్యంతరాల్లో కోటానుకోట్ల మైళ్లు దృష్టి సారించి విశ్వగమనక్రమాన్ని బోధపరచుకోడానికి ప్రబలప్రయత్నాలు చేస్తూ, తత్సాధనదీక్షా నిమగ్నులై, క్షణక్షణం

క్రొత్తసంగతులు వెల్లగిస్తూన్న విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞుడే దైవ శక్తిని సంపూర్ణంగా అవగాహన చేసికోగలడనీ, దైవ భావాన్ని సగౌరవంగా శిరసావహించగలడనీ నా యభిప్రాయం."

"అబద్ధం! నీకు మతిపోయింది. ప్రాచీనశాస్త్రి లంటే నీకున్న అభిమానంచేత దైవం ఉన్నాడంటున్నావుగాని, పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులలో నెవడు ఒప్పుకుంటాడురా?"

"వారు కూడా దైవభావాన్ని గుర్తిస్తున్నారనే చేననేది. ఆభావం శాస్త్రసామ్రాజ్యంలోనికి ప్రవేశించిన విధానం చెపుతా వినండి. ఇప్పుడే మీ రడిగేరు: అణువు విద్యుత్కణా లెలాగ అక్కడక్కడ దీవుల్లాగ చేరేయి అని. ఎలాగంటే మన మెరుగము. వాటి నలా చేర్చిన కర్త ఎవరంటే మౌనమే సమాధానం, లేదా 'ఛాన్స్' (Chance) అనాలి. దానికి సరియైన తెలుగు పదం కిట్టడంలేదు, అందాకా 'విధి' అందాము.

ఇటువంటిదే రేడియో ధార్మికత్వం (Radio-activity) రేడియం పరమాణువులు విచ్ఛిన్నమౌతూ హీలియం (helium) గాను, సీసం గానుమారిపోతాయి. ఆ పరమాణువు గర్భంలోంచి కొంతశక్తి ప్రసరిస్తూ ఉంటుంది. అది పోగా సీసము మిగులుతుంది. ఆవిచ్ఛిత్తి ఎందుకు వాటిల్లుతుందంటే చెప్పలేము: దాని కార్య స్వాభావికం. విచ్ఛిత్తిమట్టుకు నిరంతరంగా అవుతూం దనే విషయం ప్రత్యక్షంగా ప్రదర్శించగలము. ఒక నియమానుసారంగా విచ్ఛిత్తి కావలసిందే కాని మన మెంత ప్రయత్నించినా దాన్ని మార్చలేము. బాహ్య వస్తులతో సంబంధం లేకుండా ఎట్టిపరిస్థితులలోనయినా విచ్ఛిత్తి ఒకేవిధంగా ఎలా వాటిల్లుతుందో చర్చిస్తూ జీన్సుపండితుడు "రేడియంపరమాణువును విధి తలుపు తట్టి పిలుస్తుందని, పిలిచి ఛిన్నముక్కలని బలాత్కరిస్తుందని ప్రతి విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞుడు నమ్ముతాడు" అని స్పష్టంగా చెప్పేడు. ఇంకొకసందర్భంలో "భూత కాలంలో జరిగినదాన్ని బట్టి భావి కార్యక్రమాన్ని మనం అనుకొన్నంత పూర్తిగా నిర్ణయించలేము. అది కొంతవరకు ఏదైవము లుంటే ఆ దైవముల చిద్విలాసాన్ననుసరించి ఉంటుంది[2] అన్నాడు. ఈయభిప్రాయాన్ని ఇతర శాస్త్రవేత్త లామోదిస్తున్నారు. కావున, శాస్త్రజ్ఞులమీద నాస్తికత్వాన్ని ఆరోపించవలసిన అగత్యం లేదు. ఆరోజులు దాటి పోయినాయి.

మరొక విశేషం గమనించేరా? విజ్ఞానం నిత్యాభివృద్ధి పొందుతూందంటే మానవజాతియొక్క నిరంతర వర్ధమానౌన్నత్యమే తెలియజేస్తుంది కాదూ? మానవుని దినదిన ప్రవర్ధమాన మేధాశక్తి అకాశమండలి అగోచర శక్తులను వశం చేసికొని స్వాభ్యుదయంకోసం నిరంకుశంగా వాటి నుపయోగిస్తూం దన్న సంగతిమానవుడు సగర్వంగా ప్రకటించ తగినదే కదూ? అన్యకోణంలో చూచినట్లయితే వ్యయ ప్రయాసముల కోర్చి, ఒక్కొక్క నూతనాంశం కనుగొనే సందర్భంలో ప్రాణత్యాగానికైనా తెగించి జ్ఞానం కేవలం జ్ఞానం కోసమే అన్న ఉత్కృష్టాశయం తోనూ, విజ్ఞానఫలాన్ని సామాన్య జనానికి సమర్పించే స్వార్థత్యాగబుద్ధితోనూ కృషి చేసే విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు అభినందనపాత్రు లవడానికి సందేహముంటుందా? మానవజాతికి వారు తలమానికములు కారా? ఏమంటారు?"

"ఆ! నీవు చెప్పేవన్నీ చాలావింత గానున్నాయి. వాటిలో నేను వితర్కించుకొంటే గాని, ఏం చెప్పలేను... నీకు నిద్రరాలేదూ?"

అప్పటికి ౧౨ గంట లైంది. రెప్పలు బరువెక్కేయి. పౌరుషంకొద్దీ వాదిస్తున్నానే గాని నాకూ నిద్ర ముంచుకొని వస్తున్నది.

"నాకూ నిద్ర వస్తున్నాదండీ" అన్నమాట జ్ఞాపకం ఉంది. అలాగే పడుకొని నిద్రపోయాను. తెలివి వచ్చి నలుదిక్కులు చూచేసరికల్లా భళ్ళున తెల్లవారింది. శ్రీఖభాస్కరు డన్నా నన్న కోపంచేత కాబోలు తీవ్రకరాభిఘాతంతో నన్ను లేపుతున్నాడు సూర్యుడు. కాఫీ పట్టుకొనివస్తూ "మామా, ఇంకా లేవలేదూ?" అన్నాడు రామం.

---

1. *Every physicist rather believes that fate knocks at the door of (each) radium atom......and compels it to break up'. Sir J. Jeans: Myserious Universe. Page 19.*

2. *Ibid, Page. 18.*

*పిక్టోరియల్ ఫోటోగ్రఫి ౨

కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తి

ఫోటోగ్రఫీ కళ అవునా కాదా అనే ప్రశ్న ఈనాటిది కాదు. ఈ ప్రశ్న విదేశాలలో చాలాకాలము క్రిందటనే బయలుదేరి కొద్దికాలం క్రిందటనే హిందూ దేశంలోకి ప్రాకింది. ఆంధ్రదేశంలోకి ఇంకా అడుగు పెట్టలేదు.

పై ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పకపూర్వము "కళ" అంటే ఏమిటో తెలుసుకుంటే మూడువంతులు పని పూర్తి అవుతుంది. కళ అంటే నేను విన్నదీ, నాకు తెలిసినదీ మనవిచేస్తాను. భగవంతుడు సృష్టించిన ఈ ప్రపంచంలో ప్రతి అణువులోనూ, ప్రతి వస్తువులోనూ, ప్రతివ్యక్తిలోనూ, ప్రతి ప్రదేశములోనూ, ప్రతి శబ్దములోనూ అందము (Beauty) వున్నది, పైన చెప్పినవాటిలో భగవంతునుకూడ వున్నట్టుగానే. ప్రతి వ్యక్తీ వాటిల్లో వున్న పరమాత్మను ఎట్లా చూడలేడో, లేక ప్రతి వ్యక్తికీ ఆ భగవంతుడు ఎట్లా అగపడడో అట్లాగే ప్రతివ్యక్తికీ ఈ బ్యూటీకూడ అగపడదు, లేక ప్రతివ్యక్తీ చూడలేడు. ఈ బ్యూటీని కొంతమందే చూడగలరు. కొంచెము తక్కువమంది చూచి గ్రహించగలరు. ఇంకా తక్కువమంది చూచి గ్రహించి దానిని ఇతరులకు చూపగలరు. ఎవడైతే ఆ అందాన్ని చూచి గ్రహించి ఇతరులకు అర్థమయ్యేటట్టు వున్నతభావంతో చూపగలడో వాడిని ఆర్టిస్టు అంటాము. అందరు వ్యక్తులూ ఒక మాదిరిగా వుండనట్టుగానే అందరూ ఒకరకంగా ఈ అందాన్ని చూపలేరు. ఆకారణం చేతనే వీరిలో మంచి చెడ్డ లేక చౌకఆర్టిస్టులు తయారవుతారు. ఈ నిర్ణయము అనుభవముమీదగాని బోధపడదు. ఈ అందమే కళ దాన్ని చూపగలిగినవాడు ఆర్టిస్టు. భగవంతుడికంటె గొప్ప ఆర్టిస్టు లేడు!

కళ వ్యక్తికి భోజనము, నిద్ర, స్త్రీ మాదిరిగా అవసరములేదు. కొనటానికి దొరకదు. లాట్రీలు తోడిగితే అబ్బదు.

పైన చెప్పినఅందాన్ని ఫోటోగ్రాఫరు ప్రకృతియందు చూచి గ్రహించి దానిని ఇతరులకు వున్నతమైన భావములతో చూపగలడా? ఫోటోగ్రాఫరులు ఈ అందాన్ని ఇతరులకు గంభీరమైనభావములతో చూపగలరని కళావిమర్శకులు వొప్పుకున్నారు. అనుమానం వున్నవారు ఫోటోగ్రఫీ ప్రదర్శనాలను చూడటం అత్యవసరం, అతిముఖ్యం. ఈ ప్రదర్శనాలు మనదేశంలో ఇంకా విరివిగా లేనందున ఈ ప్రదర్శనాలలో ప్రదర్శింపబడిన చిత్రముల ప్రచురణాలను చూడటం రెండో రకం. ప్రస్తుతం మనం అంతకంటె చేసేదీలేదు. ఈ క్రింద చెప్పబడిన పుస్తకాలు తెప్పించుకుని వాటిలోని చిత్రాలను చూస్తే మూడువంతులు తీరిపోతుంది.

1. Pictures from the Tyng Collection·
2. The year's Photography.
3. Photograms of the year.
4. American Annual of Photography.

ఇవి ప్రతిసంవత్సరమూ అచ్చవుతుంటయి. ఇవి కాక ఫ్రెంచిలోనూ, జర్మనిలోనూ అనేకం వున్నయి.

అయితే చాలమంది "దినపత్రికలలోనూ మాసపత్రికలలోనూ ఇన్ని ఫోటోలు అచ్చవుతున్నప్పుడు వీటిలో కళతోకూడుకున్న చిత్రాలు లేవా? వుంటే అవి ఏవి?" అన్నప్రశ్న వెయ్యవచ్చును పైనచెప్పిన పుస్తకాలు చూడకమునుపే. అసలు ఫోటోగ్రఫీ బయలుదేరినప్పుడు ఎవరూ దీనిని అట్టే గమనించలేదు. ఎందుకంటే మంచివిషయము ఎప్పుడూ కొత్తదికాదుకాబట్టి, (ఏ మంచిఅయినా మనశాస్త్రాలలో ఇదివరకే వున్నదారె!) కొత్తది ఎప్పుడూ మంచివిషయముకాదు

* ఈ వ్యాసాన్ని ఫోటోలుతీసేవారేకాక ఇతరులుకూడ చదవవచ్చు. కొ. కృ.

కాబట్టే! వజ్రాన్ని సానపట్టినప్పుడు అన్నివైపులా దాని కిరణాలు సమానశక్తితో ఏవిధంగా పరుగెత్తుతయ్యో ఫోటోగ్రఫీకూడ మానవునిజీవితంలో అట్లా ప్రవేశించింది కొంతకాలం అయినపిమ్మట. మానవుడికి ఫోటోలు అవసరమైనై. మనకు మామూలుగా కనిపించేవి కళతో కూడుకున్న చిత్రాలు కావు. పోతే ఒకటిరెండు చిత్రాలు బాగుండవచ్చు. దేనివల్ల? అతీయబడిన ప్రదేశం అందంగా వుండవచ్చు. లేకపోతే ఆ చిత్రంలో వున్న స్త్రీ అందంగా వుండవచ్చు. ఇంకా పోతే ఆమెపమిట తొలిగివుండటంవల్ల మనకు నచ్చవచ్చు! అంతే కాని వీటిల్లో చిత్రకారుడిపనితన మెక్కడ వున్నది అంటే ఎక్కడా లేదు. అప్పుడప్పుడు కళతో కూడుకున్న చిత్రాలుకూడ పత్రికలలోకి రాకపోవటంలేదు! కాని నివురుకప్పిననిప్పు కంటికెట్లా గోచరించదో అట్లాగే మనకు, మామూలుపత్రికలు ఇచ్చేఅచ్చు దానిలోవున్న అందాన్ని మూడువంతులు కబళించటంవల్ల, ఈ చిత్రాలలో (దారితప్పివచ్చే ఒకటి రెండింటిలో) చిత్రకారుడి కళానైపుణ్యము కనపడదు. ఈ విషయం సామాన్యంగా మనము ప్రతిదినం చూచేపత్రికలలోని చిత్రాలకు చెందుతుంది సుమండీ! ఈ పత్రికలలో ప్రచురింపబడే చిత్రాలు వ్యాపారసంబంధమైన వస్తువులు ప్రకటించటానికి తయారైనవి. మరికొన్ని ఫలానిప్రదేశంలో జరిగిన ఫలానివిషయానికి చెందివుంటయి. ఎటొచ్చీ కళతో కూడుకున్న చిత్రాలు వీటిల్లోకి రావు. వచ్చినా మనవాళ్లు ప్రకటించరు!

కళతో కూడుకున్న చిత్రాలు తియ్యటానికి సంబంధించిన ఫోటోగ్రఫీకి పిక్టోరియల్ ఫోటోగ్రఫీ అనిపేరు. ఇది అర్థము కాదన్నా, ఇటువంటిది లేదన్నా, ముఖ్యంగా అనవసరమన్నా, లేక అనవసరమైన శ్రమ అన్నా ఎవ్వరూ ఎక్కువగా పాటించ నక్కరలేదు. వీరిని పసిపిల్లలకింద కట్టి ముందుకుపోవచ్చు.

ఇంతవరకు చెప్పిన విషయంగాని, ఇక చెప్పబోయే విషయంగాని నేను సృష్టిచేశానని చెప్పను. కళకు సంబంధించిన విషయాలు ఒకరిసొమ్ము కాదు. పోతే అవి తిరిగిచెప్పేపద్ధతిలోమార్పుగాని, Improvement గాని వుండవచ్చు. ఈవిషయం ఇదివరకు "భారతి"లో అచ్చుపడిన వ్యాసంలో మనవి చేశాను. ఇప్పుడు మళ్లీను.

ఉదాహరణకు "ఆనందభవనం" తీసుకుందాము. ఈభవనంవిషయం మనందరమూ వినివుంటాము. కాని మనలో సహజంగా చాలతక్కువమంచి చూచి వుంటారు. దీనిని వొకవ్యక్తి ఫోటోతీస్తాడు. మామూలుగా దాన్ని చూడగానే "ఏమి టిది?" అని ప్రశ్నిస్తారు. "ఆనందభవనం" అని సమాధానంవస్తుంది. "ఓహో! అట్లాగా! ఒరేయ్, ఇదిగోరా ఆనందభవనం ఫోటో!" అని పక్కవాడికి చూపటం జరుగుతుంది. దీన్నిబట్టి వీరికి 'ఆనందభవనం'లోనే అభిరుచి వున్నదనీ (కారణం అది కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంటు గృహముకావచ్చు) ఆ ఫోటోలోమట్టుకు అట్టే అభిరుచిలేదనీ తెలుస్తుంది. ఆ ఫోటో నిజంగా కళతో కూడుకున్నదే కనక అయితే వెంటనే అది ఏమిటో తెలియకుండానే 'ఎంత బాగుందోయ్!' అంటారు. ఇది మానవస్వభావం. వినబడే సంగీతంలో నిజమైన ఆనందం వుంటే ఏరాగమో విచారించటాని కవకాశ మేమున్నది? ఆర్టిస్టు ఒక ప్రదేశాన్ని చూడగానే దాన్ని ఎంతసేపటికీ తనకువచ్చినట్టుగా ఇతరులకు చూపుతాడు. ఆర్టిస్టు కానివాడు ఆ ఆనందభవనాన్నే చూపిస్తాడు. అప్పుడు అది (చిత్రము) ఇతరులు ఆ భవనాన్ని గుర్తుపట్టటానికి మాత్రమే పనికివస్తుంది. లేకపోతే జవహర్లాలు గృహం ఇట్లా వుంటుందికామాలు అనుకోటానికి వుపయోగపడుతుంది.

మన పిల్లవాడిని ఇంకోరూపంలో చూచుకోటానికి ఫోటోతీశాము. ఇది నిజంగా మనపిల్లవాడిని ఎరగని ఇతరులకు ఎందుకు? ఆర్టిస్టు అయినవాడు తనకు దొరికే వస్తువుద్వారా తనకళానైపుణ్యాన్ని ఇతరులకు, తను ఎన్నడూ చూడలేనివారికి చూపాలి. అప్పుడు ఈ పిల్లవాడిని వారు పరీక్షచెయ్యరు. ఆపిల్లవాడిని చూపిన రీతిని పరీక్షచేస్తారు. వస్తువు ఎటువంటిదైనప్పటికీ, ఏదైనప్పటికీ ఆర్టిస్టుకు అడ్డంరాదు, రాకూడదు. ఇది మామూలు చిత్రాలకీ, కళతో కూడుకున్న చిత్రాలకీ ముఖ్యమైన భేదం.

మన జీవితంలో ప్రతిదినం మనం చేసేపనులకే శాస్త్రాలు, నిబంధనలు ఉన్నప్పుడు కళలకు శాస్త్రాలు, నిబంధనలు వుండటంలో ఆశ్చర్యములేదు. ఇవి వారు సృష్టిచేసినవి కావు. అనాదినించీ వస్తున్నాయి. ప్రకృతి స్వభావంలోనే గోచరిస్తాయి. వీటిలో Composition అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది. Composition లోనే Balance వగైరా వున్నాయి. కళమీద నిబంధనలు ఏ కళకు సంబంధించిన గ్రంథాలలోనైనా దొరుకుతవి. F. C. Tilney రచియించిన Principles of Photographic Pictorialism వుత్తమగ్రంథాల్లో వొకటి. కళయందు అభిరుచివున్న ప్రతివ్యక్తీ ఈ శాస్త్రాన్ని పఠించాలి. వకవాక్యాన్ని రాయటానికి వ్యాకరణం ఎట్లా తెలియాలో వకచిత్రాన్ని తయారు చెయ్యటానికి శాస్త్రం అట్లా కావాలి. కొంతకాలం గడిచిన తర్వాత ప్రతివ్యక్తీ వ్యాకరణరీత్యా సరిగా వున్నదా, లేదా అన్నగమనం లేకుండానే వ్యాకరణానికి సరిపోయేటట్టే వాక్యాలను సులభంగానే వ్రాయగలుగుతాడు. ఇతరకళలు కూడ అంతేనేగాని ఇతరకళల్లో ఎందుకనో స్థితి అవిధంగా లేదు! కారణం ఇతరకళల ద్వారా భావాన్ని చూపటం అంతసులభం కాకపోవటమేమో! భావం ప్రధానంగా పెట్టుకున్నవాడెవడూ శాస్త్రం కోసం శ్రమపడడు. అవిధంగా శాస్త్రంకోసమే తంటాలుపడితే ఆకళలో శాస్త్రమే వుంటుంది కాని అసలు ముఖ్యమైనది భావం ఎక్కడుంటుంది? పిల్లవాడు భావిలో పడ్డాడని తెలియగానే మానవుడైన వాడు భావిదగ్గరకు పరుగెత్తుతాడుగాని తాడుకోసం, నిచ్చెనకోసం వెతకడు. కీర్తనకు తాళం సరిపోవాలి. తాళంకోసం కీర్తనవిరిస్తే భావం నశించటానికి అడ్డు ఏమున్నది? వ్యాకరణంగాని, తాళంగాని, శాస్త్రం గాని వాటి అంతట అవి నడవాలి. మనస్సు మాత్రం ఎప్పుడూ అర్థానికి,రసానికి, భావానికి తయారుకావాలి ఈస్థితి రావటానికి వ్యక్తి శాస్త్రాల్ని కష్టపడి క్షుణ్ణంగా నేర్చుకుని మళ్లీ అంతకష్టపడి మరచిపోవాలి!

సంగీతాన్ని తీసుకుందాము. మోక్షసాధనానికి సంగీతం ఒకమార్గం. భగవంతుణ్ణి కృష్ణుణ్ణి గురించి భజన చేసేటప్పుడు, పాడేటప్పుడు తొడ పగిలేటట్టు తాళం వెయ్యటంవల్ల నొప్పి కలుగుతుండగాను, తాళం తప్పితే అందరూ గోలచేస్తారు అని ఒక భయం వుండగాను మనస్సు ఆభగవంతుడిమీద ఎట్లా నిలుస్తుంది? అర్జునుడికి పక్షితప్ప మరేమీ కనుపించలేదు! పాటపాడేవాడు తననోటివెంట వెలువడే శబ్దంవల్ల, భావంవల్ల కలిగే ఆనందంలో లీనమైపోవాలి. అప్పుడే అది ఇతరులకు ఆనందం ఇస్తుంది. ఈ స్థితిలో తాళానికి శాస్త్రానికి చోటులేదు. అంతమాత్రాన తాళంగాని, శాస్త్రంగాని అనవసరమని కాదు. అవి కొంచెము వెనక వుండాలి. త్యాగరాజు రచియించిన కీర్తనల్ని అర్థంతెలియని అరవసోదరులు ఎంతమాత్రమూ తెలుగు రానిజనాన్ని ముందుపెట్టుకొని బొంబాయివంటి నగరాల్లో పాడుతుంటే ఎవరికైనా కష్టంగానేవుంటుంది. ఇదేమన్నా సంగీతం పోటీపరీక్ష? శాస్త్రానికి పాండిత్యానికీ సమయాలు చోట్లు వేరే వున్నాయి. పైగా పాటకచ్చేరీలు "సంగీతకళయందు జనసామాన్యానికి అభిరుచి కలిగేటందుకు" పెట్టిస్తారు! అరవసోదరులు భావంతెలియక తెలుగుకీర్తనలు పాడితే పాడారు, తెలుగువచ్చినవాళ్లకయినా భావం తెలియదా అంటే "నగుమోము" అంటే వారు నిజంగా నగుమోము అని అన్నప్పటికీ (అనుమానించవలసిన విషయమే అనుకోండి!) అది మనకు "లగుమోము" అన్నట్టుగా వినిపిస్తుంది. తప్పు మనదే అందాము. "ఆగమమూగుల అవనిజలోగోల" అంటే తెలుగువాళ్లకు ఏమి తెలుస్తుంది? (వినుడు-సుబ్బలక్ష్మి భాగవతారు ప్లేటు — శ్రీరఘువరసుగుణాలయ) భావంలేకపోతే పోయింది అరసాన్ని చవి చూద్దామా అంటే ఎంతసేపటికీ తమలపాకురసం తప్ప రాదు కదా! ఒకవేళ తీరా వచ్చే సమయానికి (ఎన్నడూ రాదు లెండి!) స్వరం మొదలవుతుంది. ఇది పాటకచ్చేరి సుఖం. దీనిలో వున్న కళ మామూలు మానవులకు కనిపించటం లేదు మరి! ఆ పైన ఈ పాటకచేరీలు జనసామాన్యానికి ఈ సంగీతకళలో అభిరుచి కలిగించటానికి అని చెప్పటం మహాఘోరం. క్షమించరాని అపరాధం. ఒకసారి ఒక ఆయన ఒక ప్లేటు తీసుకెళ్లి ఆ సాయంత్రమే దాన్ని వాపసుచేశాడు షాపు వాళ్లకి. విచారించగా ఆయన ఆ ప్లేటుమీద గాయకుడి పేరు చూచే కొన్నాడట. కాని తీరా ఇంటికి వెళ్లి దాన్ని వింటే చివరభాగం అంతా మృదంగమేట! అం

దుకని ఆయనదృష్టిలో ఆ ప్లేటు అంతఖరీదు చేయదు గనక దండగట (మృదంగం వుండటం మూలానా!). ఇక ఎవరైనా శాస్త్రం తెలియనివాడు భావ తెలేని ప్లేటుగాని సంగీతాన్ని మెచ్చుకున్నాడంటే (ఎదురుగా వున్న వ్యక్తి స్త్రీ అయితే చెప్పలేంకాని!) ఆ సంగీతంలో నిజంగా కళవున్నదని చెప్పటానికి అభ్యంతరం ఏమిటి? తెలిసినవాళ్లకు బాగుండకపోతే అది కళ కాదు. తెలీనివాడికి బాగుంటేవాడికి నిజమైనకళ తెలియదు. ఇదేనా కళాధర్మం?

సంగీతంలో మాదిరిగానే ఫొటోగ్రఫీలో శాస్త్రమే ఎక్కువ తెలిసినవాళ్లు తయారయినారు. వీరు తీసే బొమ్మలనుబట్టి నిబంధనలపుస్తకాలు రాయవచ్చు—భారతాన్నిబట్టి వ్యాకరణం తయారుచేసినట్టు! టెక్నిక్ అత్యద్భుతంగా వుంటుంది. ప్రింటింగ్ క్వాలిటీ అసమానంగా వుంటుంది. అసలు ఈ ప్రింటింగు క్వాలిటీని పట్టే Royal Photographic Society వాళ్లు ఒకటి రెండుచిత్రాలను ప్రత్యేకంగా ప్రదర్శిస్తారు. ఐతే ముఖ్యమైనది భావం, భావప్రకటన గానిలేదు. కారణం శాస్త్రం తంటాలుపడి ప్రతివ్యక్తీ నేర్చుకోవచ్చు. కనీసం 35 మార్కులు రెండుసార్లు తప్పి అయినా, లేక డబ్బిచ్చి అయినా తెచ్చుకోవచ్చు. కాని తెలివితేటలు ఎక్కణ్ణించి వస్తయి? అసలు కళకు ప్రధానమైనది కావాలిసి వచ్చేటప్పటికి బయట పడిపోతారు.

ఒక్కొక్కప్పుడు ఒకవ్యక్తి మాట్లాడుతుంటే భావ అర్థం కాకపోయినా చెవులకు ఆనందంఇస్తుంది. అది సంగీతం. ఒకసారి సంగీతం ఏమీలేకుండా పాడితే మనస్సుకు ఆనందం కలుగుతుంది. అది ఆపాటలో వున్న భావం. ఈవిధంగా ప్రతికళలోనూ ఇతర కళల గుణాలు తయారవుతయి. నృత్యంచేస్తుంటే అది నిజంగా వుత్తమజాతి నృత్యం అయితే తయారయ్యే కాంపోజిషన్, curves lines చూస్తే ఏచిత్రకారుడికి ఆనందం కలగదు? బాలగంధర్వ ఒక్కొక్కప్పుడు ఆడవేషంతో స్టేజిమీద నిల్చుంటేనే తయారయ్యే చిత్రానికి మనస్సు కరిగిపోతుంది.

ఏకళైనా సరే ఆకళను చూపించేవాడికేగాని బాధ చూచేవాడికి లేదు. అవ్యక్తి శాస్త్రం నేర్చుకోటానికి ఎన్ని అవస్థలు పడ్డాడో లేక ఒక చిత్రాన్ని ఎన్నిసార్లు తయారుచేసి చించివేశాడో చూచేవాడికి అనవసరం. వ్యక్తి కష్టపడి తయారుచేసిన చిత్రాన్ని చూచి చూడనట్టుగా వదిలిపెట్టుతాడు. చూచేవ్యక్తి నిజమైన కళను చూడలేకపోవటం ఒక కారణం; లేక చిత్రకారుడే తనభావాల్ని చూపకపోవటం రెండో కారణం. నరాలు, నెత్తురు, మాంసం వున్న ప్రతివ్యక్తీ అందాన్ని చూడగలడు. ఆవ్యక్తిచెవులు సంగీతానికి లొంగకపోవచ్చు. నేత్రాలు మంచిదృశ్యానికి చలించకపోవచ్చు. గంభీరమైన భావాలు తల కెక్కకపోవచ్చు. కాని ఆవ్యక్తి ఆనందించలేని ఈ సృష్టిలో లేకపోలేదు. ఇక చిత్రకారుడే తన భావాన్ని సులభంగా అర్థమయ్యేటట్టు చూపకపోవటం సాధారణంగా జరుగుతుంటుంది. కారణం అసలు భావమే లేదు కాబట్టి! ఎంతసేపటికీ చిత్రాలలో టెక్నిక జాస్తిగావుండటంవల్లనూ, ఇది సామాన్యంగా ఎవ్వరికీ అర్థంకాకపోవటంవల్లనూ, ముఖ్యం అనవసరం కావటంచేతనూ వీటిని చూచే వారు వదిలివేస్తారు. ఇక ఒక్కొక్కప్పుడు చిత్రంలో భావం మరీ గంభీరంగా వుండటంవల్ల ఆ చిత్రంలో నిజంగా భావంవున్నప్పటికీ టెక్నిక్‌తోపాటు భావంకూడ అర్థంకాక తోసివెయ్యటం జరుగుతుంటుంది! ఇటువంటివారిని వుత్తమజాతి ఆర్టిస్టులకింద వెయ్యకూడదు. మావాడు చెప్పినట్టు పసిపిల్లలకిచ్చే మందులు సాధ్యమైనంతవరకు తియ్యవిగా వుండటం ఎంత అవసరమో ఆర్టిస్టు తను చూచిన దాన్ని, తననుభవించిన సుఖాన్ని దుఃఖాన్ని ఇతరులకు సాధ్యమైనంతవరకు అర్థం అయ్యేటట్టు చూపటం అంత అవసరం. సామాన్యవ్యక్తి గంభీరమైన భావాన్ని అర్థం చేసుకోగలిగితే ఆర్టిస్టు అనవసరమవుతాడు. ఆ భావాలను ప్రకృతిలోనే ఆవ్యక్తి చూడగలగటం దీనికి కారణం. ఆర్టిస్టు సామాన్యమానవుడైనప్పటికీ అతను సృష్టికర్తకూ జనానికీ మీడియం.

కొత్తనిబంధనలు రాగానే జనాభాఅంతా రెండు రకాలు అవుతుంది. ఈ నిబంధనలకు కట్టుపడి వాటి ప్రకారం తు, చ, లు తప్పకుండా ప్రవర్తించేవారు. మంచివారు, మర్యాదస్తులు. వీరిదగ్గరనుంచి గవర్న

మెంటువారు ధరావతులు వుచ్చుకోరు. వీళ్లకే మోక్షం వస్తుందని అందరీనమ్మకం. ఏది వచ్చినాసరే, నిబంధనలు మంచివి అయినా చెడ్డవిఅయినా ఎదురుతిరిగి రౌడీతనం చేసేవాళ్లు రెండోరకం చెడ్డవాళ్లు. జైళ్లకుపోతారు. నరకం వస్తుంది. ఈ చెడ్డవాళ్లు మరల రెండురకాలుగా తయారవుతారు. జీవితంమీద విసుగెత్తి, న్యాయానికి తావులేదని తెల్సుకొని ఏదికొత్తదివచ్చినా భరించలేక జనాన్ని పీడించేరకం వకటి. వున్నదాన్ని వుండనీయకుండా కొత్తదెందుకు, మనిష్టంవచ్చినట్టు మనం తిరగడానికి ఒకరి ఇష్టం యెందుకు, పాతదివుండగా ఈకొత్తదికూడ దేనికని స్వతంత్రాన్ని బయటపెట్టేవారు రెండోరకం. వీళ్లే సంస్కర్తలు. ఫొటోగ్రఫీలో పైన చెప్పిన జాతులన్నీ వున్నాయి. సంస్కర్తకు ప్రాముఖ్యం గౌరవం సంస్కారానికి అవసరమున్నప్పుడుగాని రాదు. అవసరం లేనప్పుడు సంస్కర్త లుండకూడదు. వుంటే వాళ్లగతి కెవ్వరూ బాధ్యులుకారు. వుంటే చెడ్డవాళ్లలో మొదటివాళ్లు అవుతారు! కొత్తగా వుంటుంది గదా అని చిత్రాన్ని తల్లకిందులుగా తయారుచేస్తే పిచ్చివాడంటారు అందరూ. ఇటువంటివారిది అతి తెలివి. పిల్లిజాతి! పోతూపోతూ తొంగిచూస్తారు. అనుభవిస్తారు!

నిబంధనలు నిజంగా ఆలోచిస్తే అనవసరం! ఇవి మంచివాళ్లకూ, తెలిసినవాళ్లకూ అనవసరం. తెలియని వాళ్లు, చెడ్డవాళ్లు వీటివల్ల మారరు, బాగుపడరు!

మనదేశంలో భావకవులు, నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు బయలుదేరినట్టుగానే ఫోటోలు తీసేవాళ్లలో కూడ Modernists బయలుదేరారు. వీరు ప్రతి వస్తువునూ నూతనదృష్టితో చూస్తారు. నూతన దృష్టితో చూడటం చాలముఖ్యం. చూడగలగటం అదృష్టం. కాని నూతనదృష్టితో చూడటం ఎందుకుటఅంటే "ఇప్పుడీదృష్టి సనాతనులకు నచ్చకపోయినా వచ్చేవారికి నచ్చవచ్చు లోకం మారుతూవుంటుంది. దాన్నిబట్టి దృష్టికూడ మార్చుకోవాలి" అని సమాధానం చెపుతారు! నూతనదృష్టేమంచి అనటం పప్పులో కాలువెయ్యటం వకటే. ఎందుకంటే వెనకటి దృష్టి ఇప్పటివారికి పనికిరానప్పుడు ఇప్పటిదృష్టి ముందు వారికి ఎట్లా పనికి వస్తుంది? ఇప్పుడున్నట్టే ముందు వుండనప్పుడు ఇప్పటిదృష్టే అప్పుడూ ఎందుకు వుంటుంది? ప్రతివ్యక్తిజీవితంలో ప్రతివ్యక్తిదృష్టి నూతనమైనదే! వెనకటి జీవితాన్ని, వెనకటి విషయాలను ఇప్పటిదృష్టితో చూస్తే ఆదర్శప్రాయంగా కనపడకపోగానే అవి చెడ్డవని తేల్చటం అర్థంకానిపని. వెనకటి విషయాల్లో ఏదో ఒకవిధమైనది వుండబట్టే అప్పటివాళ్లు అటుచూడటం జరుగుతున్నది! అన్నిటికంటె ఇప్పటిదృష్టి ముందు వచ్చేజనానికి పనికి వస్తుందేమోనని ఆశపడటం మహా అన్యాయం. ఎందుకనో ఎంత తెలిసినవాళ్లయినా ఒక్కొక్కప్పుడు పసిపిల్లలకే తప్పులు కనపడేటట్టుగా ప్రవర్తిస్తారు! సృష్టిలో ఇంతకన్న చిత్రము మరొకటి లేదు! సృష్టి ఆరంభమైనప్పటినుంచి అనేకం మార్పులు జరిగినై, యుద్ధాలు జరిగినై, జాతులు నశించినై, మతాలు వచ్చినై, మాయమైనయి. సారస్వతాలు పుట్టి, పెరిగి, నశించినై. దేశాల వైశాల్యం మారింది. వ్యక్తులచూపులే మారినై. కాలం గడుస్తున్నకొద్దీ సంస్కారాలు గాని, మార్పులుగాని మంచికేమారి తయారవుతూవచ్చినై. కాని సంఘంయొక్క మూలసూత్రాలు దాదాపు ఒకటిగానే వున్నాయి. స్త్రీపురుషులకున్న సంబంధం మారలేదు. సత్ప్రవర్తనకు గౌరవం పోలేదు. దుష్ప్రవర్తనకు గౌరవమూ కలగలేదు. ఇంతసృష్టిలో ఇక కళలెంత?

టెక్నిక్ కానీయండి, శాస్త్రం కానీయండి, నూతనదృష్టి కానీయండి మనకు అవి స్వాధీనంలో వున్నంతవరకూ ఎప్పుడూ ఇబ్బందిలేదు. వాటికి మనం దాసులమైనామా మరి మోక్షంలేదు.

కళల్లో అభిరుచి కోరుకోతగ్గదైనప్పటికీ మంచిది కాదు! స్త్రీ సంపర్కము అనుభవం లేనివాడు కొంతకాలము నిగ్రహించగలడు. కాని ఆ సంపర్కము చవిచూచినవాడు స్త్రీ లభించకపోతే పడేబాధ అందరికీ తెలిసినదే! కళల్లో అభిరుచి లేనివాడు ఎప్పుడూ అదృష్టవంతుడే! ఈ అభిరుచి కలగగానే వ్యక్తిలో ఒక చిత్రమైనమార్పు కలుగుతుంది. తోచదు, భోజనము సయించదు. ఒకటే ఆలోచన! ఒకవిధమైన "ఆకలి" బయలుదేరుతుంది. ఏం తిన్నా చల్లారదు. అన్నీ వగటు

వేస్తయి. ఈవిధంగా కొంతకాలం జరిగేటప్పటికి సృష్టిలో కొన్ని ఆనందం కలిగించేవి కనపడతై. ఈ ఆనందం ఇచ్చేవి సాధారణంగా ఈ వ్యక్తికి అందుబాటులో వుండవు. ఈస్థితిలో పడే బాధ నిజంగా విషాదకరమైనది వ్యక్తిజీవితంలో. ఈ "ఆకలి" తీరటం ఎట్లా? ఇది తీరేవరకూ తోచదు. కొంతమంది ఈ ఆనందం ఇచ్చే వస్తువులను చూచి లేచే తృప్తిపడిపోతారు. కొంత మంది అవి లభిస్తేనేగాని తృప్తిపడరు. కొంతమందికి లభిస్తుంది! కొంతమంది అవి పొందటానికి చేసే ప్రయత్నంలోనే ఈశరీరాన్ని విడుస్తారు - భక్తుడు రథంకింద పడి మరణించినట్టు.

కళల్ని పొందాలనుకునేవారు గమనించవలసినవి చాలముఖ్యంగా కొన్ని వున్నయి. పరీక్షలలో కాపీ కొట్టిప్యాసవుతూ వచ్చిన వ్యక్తి ఫలితాన్ని చూచి తృప్తి పడతాడేగాని తన్ను తనే మోసంచేసుకుంటాడనే గమనం వుండదు ఆవ్యక్తికి. ఈమోసపోవటం తర్వాత ఎంత హానిచేస్తుందో ఎవ్వరూ చెప్పనవసరంలేదు. ఆవిధంగానే కళని పొందాలనుకునేవాడు తనకూ కొంతేమ తెలుసు నని (ఏమీ తెలియకుండానే), ఇంకాకొద్దికాలంలోనే పండిపోతామని తలచటం అజ్ఞానం. ఈఅజ్ఞానానికి తన పక్కనవుండే జనం మూడుతంతులు కారణం. వారు ఏమీ తెలియకుండానే ఈ వ్యక్తిని పైకెత్తుతారు, లేక నిరుత్సాహపరుస్తారు. సత్యానికి దూరమైనప్పుడు ఈ రెండూ అపాయకరమే. ఇది వకరకం. తమచుట్టూ మరెవ్వరూ లేకపోవటంవల్ల ఇతరుల అజ్ఞానంతో (కళలో) తమ కున్న కొద్దిజ్ఞానాన్ని పోల్చి చూసి తృప్తిపడతారు. వీరు కాలంగడిచినకొద్దీ పడే బోల్తాలు అపారం! తమ కంటె ఏకొద్దిగా ఎక్కువ తెలిసినవాడు అగుపడినా హతమైపోతారు. కళోపాసకుడు క్రమంగా నడవాలి. మనుష్యులలోనే పరిపూర్ణతలేనప్పుడు కళలలో ఎట్లా వుంటుంది? ఈ సృష్టిలో కళోపాసకుడి జీవితం, అనుభవం ఒక అణువుకంటె హీనమైనది. అటువంటప్పుడు తనకూ సృష్టికీ పోలికెక్కడ? సృష్టికూర్పులో కళోపాసకుడి ఆదర్శం మారవచ్చుకాని తత్వం ఎన్నడూ మారదు. వెల్సు చెప్పినట్టు "No rest for the Man! He must go on!" వ్యక్తి కెప్పుడూ విశ్రాంతిలేదు. ఆగటానికి వీల్లేదు. తృప్తిలేదు. ఏవ్యక్తయినా శరీరం విడిచేవరకూ నేర్చుకుంటూనే వుంటాడు. అట్లాకాక 3౫ రూపాయల క్లరికల్ వుద్యోగంతో తృప్తిపడేవాళ్లని వెయ్యి రూపాయల జీతగాడితో పోల్చి వాడు కాస్త పనిచేసినా వెయ్యిరూపాయలు జీతం, నేను ఇంతపని చేసినా 3౫ రూపాయలే జీతం అని గునిసేవాళ్ల అజ్ఞానాన్ని ఎవడూ తెలిసినవాడు క్షమించడు.

కళోపాసకు డెప్పుడూ ఎవ్వరినీ మోసంచేయబోవటం లేదు కనకనూ, చేయలేదు కనకనూ స్వచ్ఛమైన మనస్సుతో తన తృప్తికే పాటుపడాలి. తన "ఆకలి"ని చంపుకోటానికి కదా తను తంటాలుపడుతున్నది? అటువంటప్పుడు ఇతరులకు సయించే పదార్థములు వండటం ఎందుకు? ఒకవేళ వండగలిగితే తన జిహ్వను చంపుకుని ఇతరులకు ఎన్నాళ్లు వండిపెట్ట గలడు? తనకు సయించే పదార్థములు ఇతరులకు రుచిగా వుండేటట్టు చెయ్యాలి. లేకపోతే ఆ చేతలో విలువ లేదు.

కళల్ని చవిచూడాలనుకునేవాడు ఎవడైనా ఏదైనా శాకం దన్నప్పుడు వెంటనే ఏమిబాగుంది, ఎందుకని బాగుంది అన్నప్రశ్నలు వెయ్యటం చాలమంచిది తనకు తెలియకపోతే. వాడు చెప్పలేడుగదా అని నలుగురిలో అవమానం చెయ్యరాదు. నూటికి తొంభైమంది బాగుంది అనటమే కాని ఎందుకు బాగుందో చెప్పలేరు. ఇది మానవస్వభావం. కాని అట్లాప్రశ్నిస్తే తప్పించుకునే టందుకుకూడ సృష్టికర్త అనేకమార్గాలు పెట్టాడు. నాకు బాగుంది, నా కంటికి నచ్చింది, నా చెవుకు ఆనందంగా వున్నదనటం ముఖ్యమైనది. పైప్రశ్నకు వాడు సరియైన జబాబు చెప్పలేడనుకుందాము. అప్పుడు ఆ వ్యక్తికి ఈ ప్రశ్న చాలమంచి చేస్తుంది అతని అదృష్టం బాగుంటే. అతనికే అనుమానం వేస్తుంది, ఇది ఎందుకు బాగుందా అని! ఇటువంటి అనుభవం రెండుమూడుసార్లు ఆ వ్యక్తికి కలిగినా ఆవ్యక్తి బాగుపడినట్టే! కారణం ఫలానిది ఎందుకు బాగుందో అతనికి తెలిసేవరకూ నిద్ర వుండదు. ఈ తెలుసుకోటంవల్ల ఎప్పుడూ చెడు లేదు. ఇక ఆవ్యక్తి నిజంగా తెలిసినవాడయితే మనం చాల

నేర్చుకుంటాము. చెప్పలేనివాడయ్యేనా తెలుసుకోటానికి అతనికి మంచి అవకాశం ఇస్తుంది. ఎటైనా చిక్కు లేదు!

తెలుసుకున్నప్పుడల్లా ఒకవిధమైన మంచివ్యాసం రాయగలగటానికి కొన్నివందలవ్యాసాలు రాసిపారెయ్యటం ఎంత అవసరమో మంచి బొమ్మలు పదేపదే తియ్యగలగటానికి కొన్నివందలఫోటోలు తీసి పారెయ్యటం అంత అవసరం. ఏదైనాగాని అనుభవంమీదగాని బోధపడదు. చేసిన పొరపాట్లు మళ్లీ చెయ్యకూడదు. ఏ ఆర్టిస్టూ ఒక్కరోజులో తయారుకాలేదు. అనుభవజ్ఞులూ, అనుభవంలేనివారూ ఎప్పుడూ ఒకటేకారు అనుభవంలేనివారు ఒకవేళ అనుభవంవున్నవారికంటె తెలివిగలవారైనప్పటికీ.

ఇతరుల చిత్రాలు దొరికినన్ని చూడాలి, చూడగలిగినన్ని సంపాయించాలి. వాటిని జీర్ణంచేసుకోటానికి ప్రయత్నం చెయ్యాలి. అర్థంకాకపోతే తెలిసినవాళ్లు వాటిని గురించి చెప్పినది వినాలి, చదవాలి. నచ్చకపోతే ఆచరించ నవసరంలేదు. రాళ్లనుకుని వదిలిపెట్టినవి వజ్రాలుగా ఎన్ని మారలేదు? చిన్నప్పుడు చేసిన పనులకు కొన్నిటికైనా చింతపడనివారెవరున్నారు? ఆరాధనలో భక్తివుండాలి. మనంచేసే పనియందు కనీసం మనకైనా గౌరవం వుండాలి. సంగీతం అంటే ఇష్టంలేనివాడు సంగీతం ఎన్నడూ నేర్చుకోలేడు. నేర్చుకున్నా అబ్బదు. అబ్బినా అది సంగీతంకాదు!

ఎవడు దేన్ని నేర్చుకోటానికైనా ఏదైనా ఖర్చుపెట్టి, లేక కాలాన్ని వృథాచేసి అనుభవం సంపాదించగలిగితే అది ఎప్పుడూ నష్టంకాదు. కాలంపోవచ్చు, ధనంపోవచ్చు. కాని అనుభవం ఎట్లాపోతుంది? దీనివిలువ ధనానికి లేదు. శక్తిగలవాడి కెప్పుడూ ఎటువంటి అనుభవంలోనైనా నష్టంరాదు. నిగ్రహం కలవాడు ఏ అనుభవానికైనా చలించడు. అయితే ప్రతివ్యక్తీ ఇటువంటి అనుభవాలను భరించలేడు. డబ్బు విషయంలోగాని, కాలం విషయంలో కాని. ఫోటోగ్రఫీలో మనం అనేకం చెడు వాటిని-అనగా సత్యంగానివి, లేక అనవసరమైనవి చేయటం జరుగుతుంది. తెలిసివుంటే ముందరే జాగ్రత్త పడవచ్చు. తెలియకపోతే అనుభవంలో నష్టము లేదు.

మన చిత్రాలను మనమే విమర్శనాదృష్టితో చూడగలగాలి. ఈవిషయంలో మనల్ని మనమే మోసం చేస్తే లాభంలేదు. అనుభవించేకళ్లము తర్వాత మనమే. కళతో కూడుకున్న చిత్రాలను తయారు చెయ్యటానికి ముందరే మంచివిమర్శకుడు కాగలటం ఆదర్శప్రాయమే గాని అవసరంలేదు. మంచి చిత్రాలెప్పుడూ మంచి విమర్శకుడి దగ్గరనుంచే రానక్కరలేదు కాబట్టీ, మంచివిమర్శ నెప్పుడూ మంచిచిత్రకారుడి దగ్గరనుంచే రానక్కరలేదు కాబట్టీ.

కళోపాసకు డెప్పుడూ ప్రతివస్తువునూ కళాదృష్టితో చూడగలగాలి. అంతేకాని కళాదృష్టితో వాటివిషయం మాట్లాడ నక్కర్లేదు! ఒకవేళ అట్లా చేసేటట్టయితే నలుగురూ ఆవ్యక్తిని పిచ్చివాడికింద కడితే ఎవరు ఏమి చేసినా లాభం లేదు! ఒక్కొక్కసారి మనం వూహించినచిత్రాలే ఎవరో చిత్రించగా చూడటం గలుగుతుంది. ఇది చింతించటానికి బదులుగా సంతోషించవలసిన సంగతి. మనం అనుకున్నది కొంచెమయినా మంచిదయి వుండాలి. కళాదృష్టితో ప్రతివస్తువునూ చూడగలిగినవాడు ఈ అనుభవానికి విచారపడడు. ప్రపంచం, సృష్టి వున్నంతవరకూ కళకూడ వుంటుంది. ఇంతపదార్థం వున్నప్పుడు మనకుకావలసినది మనము తీసుకోలేమా? తీసుకోలేనివాడు నిజమైన ఆర్టిస్టు కాడు. అదీకాక ఒక్కటే వుత్తమజాతిచిత్రాన్ని తయారుచేసి మానె అయిపోగానే దీపం ఆరినట్లు కాళ్లు బారచాపే ఆర్టిస్టు లేకపోతేనే నయం. అయితే నిజమైన ఆర్టిస్టు సృష్టిచేసినదంతా వుత్తమజాతికి చెందవలసిన అవసరంలేదు. కాని ముద్రమటుకు మారకూడదు. చిత్రం తయారుచేసిన వాడి ముక్కూ, నేత్రాలూ ఎంతప్రత్యేకంగా వున్నయో వాడి చిత్రాలుకూడ అంత ప్రత్యేకంగా వుండాలి. అప్పుడే వాటియందు ఇతరులకు గౌరవం కలుగుతుంది. అవి ఎన్ని చెప్పినా అతనివి!

చిత్రప్రదర్శనాలలో మనకుకూడ పోటీయ్యగానే మనల్ని పక్కనున్నవారితో, ఇద్దరికీ పోటీచ్చిన

కారణాన్ని ఆధారంగా తీసుకుని, సమానంగా చూడరాదు. ఎందుకంటే మనం, వాళ్లు ఒకటికాదు కాబట్టి! వారి అనుభవం మనకేది? మేమంతా కథలు రాసేవాళ్లమే అని ఒకశ్శక్తి పగ్గమున్న అనుభవజ్ఞుడితో తనను సమానంగా వేసుకున్నయెడల ఇతరులెవ్వరూ మోసపోతుకాని తనే మోసపోతాడు. నాకథలూ ప్రచురింపబడ్డాయి! ప్రచురింపబడటంలో సమానమేకాని వాదూ వీరూ ఎన్నటికీ సమానంకారు! 'కారమ్సు ఆట' వుంది. కాయలన్నీ దగ్గరగా విసిరిసిగా వున్నాయి. రెండు కాయలు కొట్టి మూడోది తప్పతాడు అనుభవం లేనివాడు. మరి ఆమహాత్వ మేమిటో చేతయినవాడు అన్నీ కొడతాడు. వాడు రెండుఫ్లాపులు కొట్టాడన్నా, తనకు మూడోకాయే ఎదురుతిరిగి వచ్చిందన్నా, అసలు స్ట్రైకరు తను కొట్టి నప్పుడు బోర్డు మీద తిన్నగా జరగలేదన్నా పక్కనున్నవాళ్లు నవ్వుతారు. ఏదైతేనేం వాడు అన్నీ కొడతాడు! చేతయినవాడికే అదృష్టం వుందంటే ఎవరూ నమ్మరు. కళలూ ఇంతే.

కళతో కూడుకున్న చిత్రాలలో వుండవలిసిన విషయాలు కొన్ని ముఖ్యమైనవి వున్నాయి.

చిత్రంలో ఆర్టిస్టు సందేశం ఒకటి వుండాలి. అది చూచేవాడికి సులభంగా అర్థంఅయేటట్టువుండాలి.

ఆ సందేశం మామూలుదైనప్పటికీ ఇతరులకు ఒకడు చూపించ తగ్గదిగా వుండాలి. వున్నతమైనదిగాను, ఆలోచనను రేకెత్తించేదిగాను వుండాలి. సందేశంలేని కళ వ్యర్థం. కాని ఇది నాటికి తొంభైమందిలో వుండదు. అయినప్పటికీ ప్రపంచంలో ఇది ఆంధ్రదేశంలో అరవ గాయకులు చలామణీ అయినట్టు చలామణీ అవుతున్నాయి. కారణం భగవంతుడి మాయ! నిజమైన ఆర్టిస్టులు దేశానికి ఒకరిద్దరికంటె వుండరు.

చిత్ర మెప్పుడూ పూర్తిగా వుండాలి. దాంట్లో మళ్లీ ఏదీ కావాలిసి రాకూడదు. తిరగమోతలోపం వుండకూడదు. వుప్పు తక్కువకారాదు. చిత్రంలో కన్ను దేనికోసరమో తిరగకూడదు. కన్ను ఎన్నివైపుల తిరిగినా తిరిగి ఒక ప్రదేశానికి చేరాలి.

భావాన్ని దాచకూడదు. అనేక భావాలకు ఒకచిత్రం పనికిరాదు. భావాన్ని ప్రకటించటానికి చిత్రంపేరు సగంతోడ్పడుతుంది. "పేరులోనేమి వున్నదియున్నది" అన్నమాట షేక్స్పియరు ఎంతపురాతనమైనవాడో అంతపురాతనమైనది. ఈ పేరు సాధ్యమైనంతచిన్నదిగాను, భావానికి సరిపోయేటట్టుగాను వుండాలి. భావానికి సరిపోయేటట్టు చాలమంది పేరు పెట్టరు! భావాన్ని ప్రకటించటానికి కింద ఒకపద్యంగాని, ఒక వ్యాసంగాని రాయకూడదు. ఈ పేరులో నాలుగైదుమాటలకంటె ఎక్కువవుండకూడదు. పైగా ఈ పేరు అర్థమయేటట్టుగా వుండాలి. భావాన్ని అన్నిటితోనూ చుట్టివేయకూడదు. దాన్ని సాధ్యమైనంతవరకూ నగ్నంగానే వుంచాలి...వస్తుపుతత్వం చిత్రంలో ఆనందకరంగా వుండాలి.

నగ్నచిత్రాలు

నగ్నచిత్రాలను చూడగానే కొందరు తమకేదో పరాభవం జరిగినట్టుగా చింతిస్తారు. ప్రబంధకావ్యాలను పదేపదే పఠించి అందులోవున్న రసాన్ని గ్రహించటానికి వీరి కభ్యంతరంలేదు. స్త్రీ అవయవాలను ఎంత నగ్నంగా వర్ణిస్తే వీరికంతతృప్తి! ఎవరన్నా 'ఈబూతు వర్ణనలేమిటో' అంటే దాంటో విషయాన్ని వదిలి ఆవర్ణనలోని సారస్యం, కవితాశక్తి గ్రహించమంటారు. ఈ పండితులు నగ్నచిత్రాలను మాత్రం ఆదృష్టిలో తీసుకోరాదు? అయినా నస్యంపీల్చేవాళ్లు సిగరెట్టు కాల్చేవాడిని తప్పపట్టటం ఏమిటి? ఈ నగ్నచిత్రాలు వీళ్లంతా బూతుకావ్యాలతో నింపి బాగుచేస్తున్న సంఘాన్ని చెడగొడతయ్యేమో మరి! ఎవరికి వారికి నగ్నచిత్రాలను చూడటానికి అభ్యంతరంలేదు. ఇతరులు చెడిపోతారేమోనని వీరిభయం. అది అపుదామని వీరి ప్రయత్నం!

ఫొటోగ్రఫీలో నీచజాతికి చెందిన నగ్నచిత్రాలు అనేకం వున్నాయి. బూతుకథ లుంటేగాని పత్రికలు ఖర్చుకావు. నగ్నచిత్రాలతో చూపిస్తేగాని వ్యాపారం జరగదు! ఈ చిత్రాలు వ్యక్తిని నగ్నంగా చూపించటానికే తయారయి వ్యాపారసంబంధమైన వస్తువులమీద

దౌత్యము —వీరరాఘవ.

మానవునికి ఆశ పుట్టించటానికే ఏర్పడ్డయి. వీటిల్లో ఉత్తమజాతికి చెందినవి అనేకం వున్నయి.

అసలు ఏవ్యక్తయినా ఏకళనో ఎందుకు ఆరాధించాలి? ఆవ్యక్తి చూచిన అందాన్ని, అనుభవించిన కష్టాన్ని, సుఖాన్ని, ఈ సృష్టిలో ఏదో ఒక వస్తువులో చూడటంవల్ల కలిగిన వికారాన్ని జీర్ణం చేసుకోలేక ఏదో ఒకరూపాన ఇతరులకు చూపిస్తాడు. ఈ ఆకలిని చంపటం, ఏదో ఒక అందాన్ని ఇతరులకు చూపటం ఆవ్యక్తిపని. ప్రతివ్యక్తీ ఒకరకంగా వుండనట్టుగా ప్రతివ్యక్తి ఆలోచనా, చూపూ, అనుభవం ఒకవిధంగా వుండవు. ఒకడికి గంభీరమైన సముద్రాన్ని చూస్తే ఆనందం కలుగుతుంది. ఇంకొకడికి ఈ మానవుడు నిర్మించగలిగిన మేడలను చూస్తే వికారం కలుగుతుంది. మావాడు చెప్పినట్టు తన కంటె కొన్ని వేల ట్లు బలమూ, ఆకారమూ కలిగిన సైకిళ్లనూ, వ్యక్తులనూ, కార్లనూ తప్పించుకుంటూ రోడ్డు ఈ చివరనుంచి ఆ చివరకు పోయే చీమను చూస్తే మనస్సు తిరిగిపోతుంది ఒకడికి. కారుమబ్బులను చూస్తే నెమళ్ల మాదిరిగా పొంగుతాడు ఒకడు. ఒకడికి వానచూస్తే భగవంతుని గొప్పతనం తెలుస్తుంది. ఒకడికి కొండలను చూస్తే, ఒకడికి నదులను చూస్తే, ఒకడికి శిథిలమైన కోటలను చూస్తే వివిధమైన వికారాలు కలుగుతై. ఇటువంటప్పుడు ఒకడికి సృష్టిలోకల్లా ముఖ్యమైనది, విచిత్రమైనది అయిన ఆ "వ్యక్తి"ని చూస్తే ఆనందం గాని, ఆశ్చర్యంగాని కలగటం విచిత్రం?

వ్యక్తిలో వున్న అందం ఏమిటి? జీవితం, శక్తి, వింత వింతగా మారి ఒకదానికొకటి కలిసివున్న అవయవాలు! ఈ అవయవాలతో ఏర్పడే curves, lines సృష్టిలో ఇంకెక్కడున్నయి? చిత్రకారుడికి curves, lines కంటె ముఖ్యమైనవి ఏమి వున్నయి? ఈ curves, lines పత్తిగుడ్డలలో నింపితే ఎట్లా కనపడతై? ఇంత అందమైనది, ఇంత శక్తిగలది, ఇంత విచిత్రమైనది ఒక కళోపాసకుడి ఆలోచనను లేపిందంటే విచిత్రమేమిటి?

నగ్నచిత్రాలు తయారుచెయ్యటం చాల సులభమని చాలమంది అభిప్రాయం. వ్యక్తిని నగ్నంగావుంచి Shutter నొక్కితే వస్తుంది నగ్నచిత్రం చిత్రంగా! ఈ అభిప్రాయాలు తక్షణం మార్చుకోమని మనవి. ఆవ్యక్తి ఎంతవిచిత్రమైనదో, ఎంత అందమైనదో, ఎంత శక్తి గలదో దాన్ని చిత్రించటంకూడ అంత కష్టమే! చేతగానివాడు తీస్తే నగ్నచిత్రమే వస్తుంది కాని కళ ఎక్కడనుంచి వస్తుంది? ఆ వస్తువును కళాదృష్టితో చూడాలి. ముఖ్యంగా గౌరవంతో చూడాలి. నగ్న చిత్రాలు చిత్రించటం వూహించటమే కష్టంగా వుంటుంది వూహించగలిగినవాడికి చిత్రకళలో ఇంత కంటె కష్టమైన వస్తువు కళోపాసకుడికి దొరకదు. నగ్నచిత్రాలు చిత్రించటానికి డాక్టర్లకు అవసరమైన ఎనాటమీ తెలిసివుండాలి ముఖ్యంగా. లేకపోతే అవయవాలు అవి నిర్దేశింపబడినట్టుగా రావు. కొన్నాళ్ల కిందట తెలుగుపత్రికల ముఖపత్రంమీద చిత్రాలు చూస్తే ఈ అనుమానం తీరుతుంది. ఈచిత్రాలుచూస్తే ఇంతవిపరీతమైన అవయవాలున్న స్త్రీ వున్నదా అనిపిస్తుంది! వీటిని చూస్తే డాక్టర్లు ముఖ్యంగా నవ్వుకుంటారు!

పాముకంటె అందమైన జంతువు మరొకటిలేదు కదా! పడగవిప్పినప్పుడు శిరస్సుదగ్గర కలిగేవంపుకళలో అభిరుచివున్న ఏవ్యక్తికైనా ఆనందం ఇస్తుంది. పాము శరీరంవంటిజడ, ఆ పాముపడగవంటి వంపుగలిగిన శిరస్సు మీదవుండే తలకట్టు కలిగిన స్త్రీ పామువలె వూగుతూండగా చూస్తే ఏమానవుడి హృదయమూ వుప్పొంగకుండా వుండదు. పామువంటి వస్తువును నగ్నంగా వుంచాలని ఆ సృష్టికర్తకే తెలుసు! ఆకళానిధికి నా నమస్కారాలు.

తెలుఁగు అక్కరములు

వ, ఙ, హై, మాపు

'కృష్ణ కుమారి'

భాష యొక మహాప్రవంతి. ఆ ప్రవంతిని పూవులఁబెట్టి పూజించి పుణ్యతోయములని కనుల నద్దుకొనువారును గలరు. దానిని నిర్లక్ష్యముచేసి అందు గడ్డిగాదములఁ జేర్చి చెఱచువారును గలరు. "పావనం జలం పీత్వా పునర్జన్మ న విద్యతే" యనుకొనునంతటి భక్తిపరులును గలరు. భాషకు లిపి యుజ్జీవకమని యిపుడు నేను విందలెత్తుకొంట అపహాస్యముగ నుండవచ్చును. లిపిసహితమగు భాష అడ్డగోఁకలు లేక పెరిగిపోవుచున్నది. ఇదమిత్థమని యూహించుటకు శక్యము కాని యట్లు క్షణక్షణమునకు దాని స్వభావము చూపులకు వెలుఁగుదోఁచునట్లు మాఱిపోవుచున్నది పరిశీలించిన కొలఁది నది యొక గంధర్వనగరి, అది యొక కామరూపిణి, అది యొక మాయామహేంద్రజాలమువోలెఁ గన్పట్టును.

లిపిరహితములగు భాషలు శ్రుతి, స్మృతిమాత్రము ఆధారముగాఁగలవై 'ఆహ్వాన విసర్జనములు' లేక 'నానాఁటికి తీసికట్టు దిగంబర భోట్లు' అగుచున్నవి. లిపిరహితమగు భాషలు నిరర్థకములే కాక అనర్థకము లని కూడ చెప్పవచ్చును.

లిపిరహితములగు భాషలు ఎక్కడనో కొండలలో, కోనలలో, మూలలలో, మూకలలో పరిమిత సంఖ్యాజనములచే భాషింపఁబడుచు, వారితోఁబాటు నవియు వృద్ధిక్షయముల నందుచున్నవి. అందును పెరుగుటకంటె తరుగుటయే యెక్కువ యని చెప్పవచ్చును.

ఇఁక లిపికల భాషలసంగతి చూతము. లిపి లేని భాషలకంటె లిపికలభాషలే యెక్కువమార్పు లొందుచున్నవి. జీవనదిలోనికే యుపనదులెక్కువ చేరి దానికి ఎక్కువమార్పులు కల్గించినట్లు జీవద్భాషలకే పరిణామావస్థలు ఎక్కువ.

తెలుఁగు: ఇప్పటిహిందూదేశభాషలలో తెలుఁగే యొక విధముగ పరిపూర్ణమగు వ్రాఁత కల భాష యని యంద ఱెఱింగిన విషయమే. ఎట్టి ధ్వనియైనను, ఎట్టి ఉచ్చారణమైనను వ్రాఁతలో నిముడ్చుటకు చాలినన్ని తెలుఁగుఅక్కరములు చాలియున్నవి. కాని యింకను కొన్ని ధ్వనివిశేషములు తెలుఁగువ్రాఁతలోనికి రాకున్నవి. దీనికి తెలుఁగునం దక్కరములు లేమియే కారణమని చెప్పుట సాహసము కాదు.

ఐన నిచట పాఠకుల కొక ఆశంక కలుగవచ్చును. "భాష యిప్పటికే హద్దుమీఱి పెరిగిపోవుచున్నది. ఇఁక దానికిఁదోడు లిపినికూడఁ బెంచినచో భాషయే కాక వాఙ్మయముకూడఁ జెడిగిపోవును. కాన నట్లు చేయ వీలులేదు." అని వారు వాదింపవచ్చును. కాని భాషను సంకెలలలోఁ గట్టఁజాలుకాలము కడచినది. అది యిపుడు విశృంఖలవిహారిణి. అట్టి యెడ మన యుచ్చారణకు సరిపడు నక్కరములు భాషాలిపిలో నున్నఁగాని యాలిపి సమగ్ర మనిపించుకొనదు. అట్లు పెంచుకొనకున్నచో పందిపుపడుగునకై విడిచిపెట్టి గుజ్జము నకుఁ గాలికి సంకెలలు కట్టినట్లగును. దానివలన ఫలితము గుజ్జము నందునకు తోర్లపడుటయే కదా.

అదిగాఁగాక తెలుఁగున పూర్వమునుండియు లిపి పెంచుకొను సంప్రదాయము నుండియేయున్నది. చూడుఁడు. మన అచ్చతెల్గునకు అక్కరములు ముప్పదియాఱు (36):—

అ, ఆ, ఇ, ఈ, ఉ, ఊ, ఎ, ఏ, ఐ, ఒ, ఓ, ఔ, అం=13. క, గ, చ, ౘ, జ, ౙ, ట, డ, ణ, త,

ద, న, ప, బ, మ =౧౫ య, ర, ల, వ, శ, ష, స, హ=౮ + ౧౩ + ౧౫=౩౬.

సాంస్కృతిక సహవాసము ప్రబల మైన కొలఁది తక్కిన యక్కరములను చేర్చుకొంటిమి. అవి యీ క్రిందివి:— ఋ, ౠ, ఌ, ౡ, అః=౫.

ఖ, ఘ, ఛ, ధ, ఝ, ఞ, ఠ, ఢ, థ, ధ, ఫ, భ, శ=౧౩+౫=౧౮. ప్రస్తుతాంధ్రము పైమొత్తపు టక్షరములతో వ్యవహరింపఁబడుచున్నది.

ఇంతలిపి నన్నయనాఁటికే సంతరింపఁబడినది నాఁటినుండి నేఁటిదనుక తెలుఁగున నెన్నో క్రొంగ్రొత్త పదములను, పరభాషాపదములను జేర్చుకొంటిమి. కాని వానికి సరియగు నక్కరములఁ గూర్చుకొనుటకు మాత్రము మనకు తెలియ లేకపోయినది. కొలఁదిగనున్న అక్కరములను కూడ లిపిలో చేర్చుకొనవో లిపి సమగ్రమగును. అపుడెకాని మన తెలుఁగు వారలు వ్రేలుపెట్టి చూపుటకు వీలుచిక్కదు. హిందీయందుకాని, ఆంగ్లమునందుకాని, అరవమునందుకాని, తురకమునందుకాని, యింకా చాలా యితర భాషలయందుకాని మన తెనుఁగునందున్నన్ని యక్కరములైన లేవు. అందుచే నవి పరభాషాపదములను తమ భాషలో నిముడ్చుకొనలే కున్నవి.

చూడుఁడు అరవఅక్కరములను:—

అ—அ, ఆ—ஆ, ఇ—இ, ఈ—ஈ, ఉ—உ, ఊ—ஊ, ఎ—எ, ఏ—ஏ, ఐ—ஐ, ఒ—ஒ, ఓ—ஓ, ఔ—ஔ, అక్—ஃ.

క—க, ఙ—ங, చ—ச, ఞ—ஞ, ట—ட, ణ—ண, త—த, న—ந, ప—ப, మ—ம, య—ய, ర—ர, ల—ல, వ—வ, ఴ—ழ, ళ—ள, ఱ—ற, న—ன.

వర్గునకు ఒకే అక్షరము. అదియే సందర్భమును బట్టి భాషాపద్ధతినిఁబట్టి పరుషసరళములుగ మారుచుండును. ఉదా:—"గాంధిగారు" అని వ్రాయవలయుచో காந்திகாரு (కాంతికారు) అని వ్రాయవలయును. ఇదెంత సౌకర్యమగు పద్ధతియో వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు.

రాజభాషయగు నాంగ్లమునకుఁగూడ నిట్టిపాట్లే కలవు. 'దట్' 'థాట్' ఈ రెండు అక్కరములకును that, thought–th ల సంయోగమే సంకేతమైయున్నది. కాని యిపుడిపుడు వారు పరభాషాపదములకుఁ గొన్ని క్రొత్తగుఱుతుల నిడుచున్నారు. "భారతము"-ఇందు దీర్ఘపు "భా" ఉన్నది అని తెలుపుటకు "Bhārathamu" అని "A" కు పైన నొకగీత నిలుపుచున్నారు. ఇట్లే ఇంకను కొందఱు కర్తలు కొన్ని కలవు.

మన లిపియందు అన్నిలోట్లు లేకున్నను ఉన్న కొలఁది కొఱతలను సవరించుకొనుట మంచిది. అందు కొన్నిఁటిని నాకుఁ దోఁచినవాని నీక్రింద వివరించుచున్నాను.

Father-Fruit (ఇంగ్లీషు)

फल, फसली (హిందీ)

దీనికి మన తెనుఁగునందు 'ఫ' అనునక్కరము నుపయోగించుచున్నాము. కాని యది పై అక్కరముల యుచ్చారణధ్వని నిచ్చు నక్కరముకాదు. ఆ యక్షరము 'ఫలమ్' ఇత్యాది సాంస్కృతిక పదములనుండి సంగ్రహింపఁబడినది. 'ఫ' F, फ़-మొదటి మన తెనుఁగు అక్కరమునకును, దానితో నించుమించు సమానమగు ధ్వని కల తక్కిన హిందీ ఆంగ్లాక్షరములకును ఉచ్చారణభేద మున్నది. ఆంధ్రాక్షరము పెదవులను కొలఁదిగ మూసి 'ప' కరమును గట్టిగ వత్తి పలుకవలయును. తక్కిన అక్షరములు క్రింది పెదవిపై పైపండ్లనాన్చి ఆ వత్తును తేల్చి పలుకవలయును. ఇది చదువరులు గమనించియే యుందురు.

ఆ పరభాషాపదముల యుచ్చారణ నొసఁగు అక్షరమును మన తెలుఁగులో 'ఫ' అని సంకేతించుకొనుట బాగని నా యుద్దేశము. అక్షరము తీరునుబట్టి చూచిన నిది 'ప, ఫ' వరుస కొంచెము దగ్గఱగనే యుండును. ఇట్లే (ழ) తమిళము. Treasure, Measure (ఆంగ్లము) అను పదములలో క్రీఁగీఁటిగల యక్కరమునకు తెలుఁగున జ, ఝ, అను రెండక్షరము లున్నవి. కాని యవియు పైయక్కరముల యుచ్చారణ సరిగ నియ్యఁ

జాలియుండలేదు. ఈ యుచ్చారణము తెలుఁగున ‘ఴ’ అను నక్షరము అస్పష్టముగ పూర్వ, ప్రపూర్వ శాసనములలో నగపడుచున్నదని గాని, నదియైనను నాలవ శతాబ్ది నాఁటికే—తెలుఁగునకు కన్నడమునుండి వేఱుపడుట ప్రారంభమై ప్రాకృత సంపర్కము చెరసిపోవుకాలఁది—అంతరించినదనియు పరిశోధకులు కొందఱు నుడువుచున్నారు. ఆ యక్కరము కొంచెము బండి‘ర’కును (ఱ), కొంచెము ‘ఉ’ వర్ణసహిత ‘ల’ కారమున (లు)కును దగ్గఱగ నున్నది. వ్రాఁతకొందరలలో నాయక్షర మీ రెండక్షరములతోఁ గలిసి పోనే వచ్చును. ఇపు డాపూర్వాక్షరము నుద్ధరింపనైన నుద్ధరింపవచ్చును. లేదా “ఌ” యని వేఱొక యక్కరము నైన కల్పించుట మంచిది. ఇపుడు నా సూచించిన ఈ యక్షరము వ్రాఁతకొందరలలో ‘ఱ’,‘లు’ లతోఁ గలయక, ‘స,జ’ల సంయోగమును అకారము చేతనే తోపింపఁజేయుచు ‘su’, ‘ఴ’ అను ఆంగ్లతమిళాక్షరముల యుచ్చారణను చక్కఁగ నిచ్చునదై యుండు నని నాయూహ.

ఇంతియకాక పిల్లియఱుపునకు, Mat, Pass, మేఁక (వ్యావహారికోచ్చారణము)- వీనికి సరియగు అక్కరము తెలుఁగున లేక పిల్లి అఱుపునకు ‘మ్యావు’ అనియు, ఇక్కడ ఆంగ్లోక్తులకు మ్యాట్, ప్యాస్ అనియు మనము సాధారణముగ వ్యావహారికమున నుపయోగించు ఎత్వసహిత అకారోచ్చారణకు నిట్లే ఇంకేయో అసందర్భపు టక్షరములను నుపయోగించుచున్నాము. ఈ అసందర్భపు అక్షరముల కూర్పుకంటె ఆ యక్షరములపై నా విలక్షణోచ్చారణకు నొక గుఱుతు చేర్పరచుట మంచిది. అది యొకచుక్కగనైనను, గీఁతగనైనను, లేక చ, జ, లకు వలె నొఁగరిటెగనైనను నుంచవచ్చును ఉ:—మావు, మాపు, మాట్. ఇది “మె” కారముపైనైనను నుంచవచ్చును: “మేపు-మేట్, మేవు” వలె.

ఇఁకనొకటి కలదు—అది ముక్కు పలుకు. దీనికిని పూర్వము తెలుఁగున అరసున్న నుంచెడివారు. కాని అరసున్నల యర్థము గజిబిజియై, గందరగోళమై, గాసరపూసరై, కలగూరగంపయై ఆఖరునకు అరవసాంబారై పోయినది. ఇపు డద్దానిని ముక్కుపలుకునకై ప్రత్యేకించుట మనతరము కాదు. ँ (హింది) హిందీయం దిట్లు దీనికి గుఱుతున్నది. అట్లే తెలుఁగున ఈయుచ్చారణకు అక్షరముపై అరచంద్రుని నిల్పి, ఆ అరచంద్రుని డొందములో మచ్చవలె నొక చుక్క నుంచుటయే యనుసరణీయము. అపుడు “హై” అని వ్రాయవచ్చును.

ఇట్లే యింకను తెలుఁగున ననేకములగు నుచ్చారణలకు, ధ్వన్యనుకరణములకును అక్షరములు లేకయుండవచ్చును. ఇందుకై ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు కాని, అభినవాంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు కాని దీనియందు శ్రద్ధ వహింపరైరి. నా అల్పమతికి తోఁచిన యూహలను పాఠకులయెదుటఁ బెట్టితిని. పదుగు రాడు మాటయును, పెద్దలాడు మాటయును పాటియై ధరలోఁ జెల్లుబడి యగును. కాన సాహిత్య పరిషత్తుల వారో, లేక శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి ప్రభృతి పెద్దలో దీని నాలోచించి నిర్ణయఫలమును తెలుఁగులకు ప్రసాదించుట మహోపకారమని యెంచెదను.

టైపు చేర్చుటకు సౌకర్యముగ నుండుకొఱకును, పిల్లలకు నేర్పుటకు సకరముగ నుండుకొఱకును తెలుఁగక్కరములను మఱి కుదించవలెనని కొందఱు కొందఱి అభిప్రాయములై యున్నవి. అట్లు అవసరములగు లిపి తగ్గించు మాట వేఱుసంగతి. లిపిని సమగ్రమొనర్చుకొనుట మున్ముందు విధికృత్యము. అవెనుక కావలసిన తగ్గించుకొనవచ్చును. కాన అవసరములగు నక్కరములను ఏర్చి, కూర్చి, చేర్చి, పేర్చి లిపిని సమగ్రముగ నొనర్చుటయే భాషాదేవిని సర్వాంగసుందరిగ నొనర్చుట యగును. అదియే యామెకు విన్నాణమని నాయూహ. ఆటుపై పెద్దలయిష్టము.

సాహిత్యం ఎందుకు?

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

రచన ఎందుకు? ఒకవ్యక్తి తన పంచేంద్రియములయొక్క సహాయంతో తన మనస్సు సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని ఇతరులకు సులువుగా అందచెయ్యటానికి. (ఇక్కడ జ్ఞానమనేదాన్ని స్థూలంగా తీసుకోవాలి.) మంచిజ్ఞానం ఉంది, చెడుజ్ఞానం ఉంది; పనికివచ్చే జ్ఞానం ఉంది, పనికి రాని జ్ఞానం ఉంది; వేదకాలంలో జ్ఞానాన్ని "కమ్యూనైజు" చేసేవారు—అంటే కొందరు పెద్దలు పనికివచ్చేదీ మంచిదీ అనుకున్నజ్ఞానాన్ని ఒకచోట పోగుపెట్టారు. ఆ కాలంలో వాఙ్మయమూ, సారస్వతమూ, సాహిత్యమూ అంతా కలిపి ఒక్క వేదమే. ఇటువంటి కమ్యూనిజం శాశ్వతంగా సాగటం అసంభవం. ఈనాడు మంచి దనిపించిన జ్ఞానం రేపు చెడ్డదిగా పరిణమించుతుంది; ఇవాళ పనికివచ్చిన జ్ఞానం రేపు పనికిరాదు. "సూర్యుడు తూర్పుసముద్రంలో పుట్టి భూమిచుట్టూ ప్రదక్షిణంచేసి పడమటి సముద్రంలో అస్తమించుతున్నాడు" అన్నది ఈనాడు నిజంగా కనపడి, రేపు అబద్ధంగా పరిణమించుతుంది. ఒక్క పుస్తకంలోనే ఒకపేజీలో సూర్యుడు భూమిచుట్టూ తిరుగుతున్నాడనీ, మరో పేజీలో భూమి సూర్యుడిచుట్టూ తిరుగుతున్నదనీ రాయటం ఆపుస్తకంయొక్క విలవకు హానికరం. ఇట్లా మారే జ్ఞానంతోపాటు ఎప్పటికీ మారనిజ్ఞానముంది—"ఎనిమిదిమూళ్లు ఇరవైనాలుగు" లాంటిది. జ్ఞానం చిలవలూ పలవలూ వెయ్యసాగేటప్పటికి జ్ఞానాన్ని కమ్యూనైజు చెయ్యటం అసంభవమయి, జ్ఞానాన్ని విభజించవలసి వచ్చింది. ఆవిభజనలో సమస్తస్మృతులూ, శాస్త్రములూ, పురాణములూ, కావ్యములూ, ప్రబంధములూ, నవలలూ, నాటకములూ, కథలూ, ఖండకావ్యములూ బయలుదేరినై. ఇవన్నీ వేదములలోనించే వచ్చినవనటం ఒకవిధంగా సత్యమే. అంతమాత్రాన వేదములవిలవ అధికం కాలేదు.

మానవుడు అనేక ప్రకృతిప్రేరేపణల (Instincts) కు లోనవుతున్నాడు. అటువంటి ప్రేరేపణలలో జ్ఞానాన్వేషణ ఒకటిమాత్రమే. దానిని మానవుడు కొంతవరకు తృప్తిపరిచేటప్పటికి మరొక Instinct తలఎత్తి "నా మాట ఏమిటి? ఇంతజ్ఞానం సంపాదించావు. దేన్ని ఏవిధంగా వినియోగించబోతున్నావు? అది నువ్వు నిర్ణయించేవరకూ నేను శాంతి పొందను" అన్నది. అప్పుడు మానవుడు తను సంపాదించిన జ్ఞానంవల్ల తనకు చాలా ప్రయోజనం ఉందని తెలుసుకున్నాడు. ఈ జ్ఞానం తనలో గుప్తంగా ఉన్న శక్తులను బయటికి తీసుకురావటమే కాక ప్రకృతిలో

ఉంటూ ఉన్న శక్తులనుకూడా తెచ్చి తనకు కరగతము లయ్యేటట్టు చేస్తున్నది. " ఇది చాలా బాగుంది. ఈజ్ఞానం మూలంగా నేను శక్తివంతుడి నైనాను. నే నీశక్తులను వినియోగించుతాను. గొప్పవాడి నౌతాను అందర్నీ శాసిస్తాను, నామాట విననివాణ్ణి నాకు నాజ్ఞానంవల్ల లభించిన శక్తులతో రూపు మాపుతాను," అనుకున్నాడు. ఇంతలో మరొక insti ct అతన్ని నిలవ వేసి, "నువ్వీశక్తులను జాగ్రత్తగా ఉపయోగించు. ఈశక్తులవల్ల నీకు ఎంత ఉపకారం ఉందో అంత అపకారం కూడా ఉంది సుమా. నీశక్తులను ఎట్లా ఉపయోగించుతున్నావో తెలిసి ఉపయోగించు. ఇది నీనెత్తి అడిచినట్టయితే నువ్వాపీ టిని దుర్వినియోగపరిచినవాడి వవుతావు" అని ఉద్బోధించింది. దానివెనక మరొక In tinct తలఎత్తి, "నువ్వు ఒక్కడివీ. నీజ్ఞానంవల్ల బాగుపడి ఏం ప్రయోజనం? నీసాటి వాళ్లంతా ఉన్నారు చూడు. వారందరూ నీవల్ల శక్తిమంతు లయినట్టయితే, నీతోపాటు వారుకూడా బాగుపడితే నువ్వులోకసంగ్రహం చేసిన వాడివి అవుతావు. అప్పుడు జ్ఞానాన్వేషణలో నీకు తోడుపడుతారు. అప్పుడు ఇంకా బోలెడంత శక్తి మీాఅందరికీ లభిస్తుంది. దానితో ఇతర లోకాలన్నీ జయింతురు గాని. మిమ్మల్నందరినీ పుట్టించిన భగవంతుడితో మీారంతా సమానం అయే వరకూ మీాఅభివృద్ధి ఎక్కడా ఆగనవసరం లేదు. మీాజాతియావత్తూ పట్టుబట్టి బ్రహ్మాండంలో ప్రతి అంగుళమూ జయించవచ్చును," అని చెప్పింది.

జ్ఞానానికి పిల్ల పుట్టింది. "అసలు జ్ఞానం ఇదీ!" అన్నాడు మానవుడు. భగవంతుడి స్వరూపము అవగాహన చేసుకునేటందుకు ప్రయత్నము చెయ్యటమూ, ఆతరువాత అతన్ని సమీపించటానికి ప్రయత్నించటమూ,— ఇదీ, ప్రతిమానవుడికీ కర్తవ్యం! ఈ నూతన జ్ఞానోదయపు ఉత్సాహంలో మానవుడు చాలా పొరపాట్లు చేశాడు. తను భగవత్స్వరూపాన్ని అర్థం చేసుకోవటం పూర్తి కాక పూర్వమే ఆవేశం కొద్దీ పెద్దపెద్ద అంగలు వేసి ముందుకు వెళ్లి తప్పుదారి అని గ్రహించి మళ్లీ వెనక్కువచ్చాడు. అతను చేసిన మొదటి తప్పేమంటే తన 'nstinct ఆఖరుకు చెప్పిన మాట మరచిపోయి తాను ఒంటరిగా భగవంతుణ్ణి అర్థం చేసుకుని అతన్ని చేరుకుందామని ఆశించాడు. ఈలోపుగా సాటిమానవులు తను సంపాదించిన జ్ఞానంతో తను ఊహించలేని శక్తులనన్నిటినీ సాధించి ఆశక్తులను ఎడాపెడా దుర్వినియోగపరుస్తున్నారు. ఇందువల్ల జాతికంతకూ ప్రమాదం సంభవించే టట్టున్నది. అది కూడదనిపని. తన ఆశయం ఫలించాలంటే— ఈ నూతన జ్ఞానోదయంవల్ల ఏదైనా సాధించాలంటే తన ఒక్కడివల్లా కాదు. ఇది ప్రత్యేకవ్యక్తి ఆశయం కాదల్లే కనిపిస్తున్నది. జ్ఞానసంపాదనకూ దాన్ని ఉపయోగించటానికీ ఒక జీవితం ఎట్లాగూ చాలదు. ఈపని తాను

అనుకున్న దానికంటె బహుదుర్లభంగా ఉంది. ఇది జాతికి వదిలిపెట్ట వలసిందే. ఈ అన్వేషణలో తను చావటమే తనవల్ల కాగల పని. ప్రతిమానవుడూ వాడి సంతానమూ, వారందరి సంతానమూ - ఈవిధంగా బ్రహ్మప్రళయంవరకూ, లేక ఈ ఆశయం ఫలించే వరకూ, ప్రయత్నం ఆగకుండా జరగవలిసిందే... ముందు తను సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని ఇతరులు దుర్వినియోగం చెయ్యకుండా కొన్ని కట్టుబట్లు చేయాలి. జ్ఞానంమీదా, అందువల్ల పొందదగిన శక్తుల మీదా తనకున్న హక్కే అందరికీ ఉన్నది. కాని ఈ సహజమైన హక్కుకు వారంతా అర్హత సంపాదించలేదు. వారికి ఆత్మవికాసంలేదు సంస్కారం లేదు.

సృష్టిలో ఉన్న శక్తులనూ తనకు ప్రకృతి ప్రసాదించిన శక్తులనూ దుర్వినియోగపరచకుండా మానవుడి స్వేచ్ఛను అవసర మైనంతవరకు అరికట్టటానికి గాను న్యాయచట్టమూ నీతిచట్టమూ పుట్టినై. మానవుడి సంస్కారమూ ఆత్మవికాసమూ పెంపొందిన కొద్దీ మానవుడు ఎక్కువ స్వేచ్ఛకు అర్హత పొందుతూ, ఒక చెంపనించి వృద్ధి అవుతున్న జ్ఞానాన్ని జాతియొక్క ఉన్నతికి ఎక్కువగా ఉపయోగించుకో గలుగుతూ, తనను బంధించిన చట్టాలను క్రమంగా సంస్కరించుకుంటూ వాటినుంచి ఉపాయంగా విముక్తి పొందుతాడు.

కాని మానవజాతి యొక్క చరిత్ర చూస్తే ముందునడకకంటె వెనక్కు-ముందుకూ ఊగటం జాస్తిగాఉంది. మధ్యమధ్య జాతియొక్క యోగక్షేమాలు మూఢులచేతుల్లో పడటం జరుగుతున్నది. అటువంటి మూఢులు ఈచట్టాలను భగవంతుడు మనకు మనపొగరు అణచటానికీ, మనస్వేచ్ఛ అరికట్టటానికీ శిక్షకింద ఇచ్చాడన్న నమ్మకంతో వాటియందు విశ్వాసంకంటె భయభక్తులు ఎక్కువ కలిగినవారై, వాటిని అవసరమైన విధంగా సంస్కరిస్తూ ఉండటానికి మారుగా వాటిని మరింత బిగిస్తూ, సంస్కారానికి బయటినించి అపకారం జరగకుండా ఉండటానికిగాను పెట్టిన గోడలకు మరినాలుగు గోడలను జతచేసి మానవజాతిని ఖైదీలను చేసి ఇంకా తృప్తిపొందలేకుండా ఉన్నారు. వేదకాలం నాటినించీ మానవజాతి క్రమంగా అధోగతికి వెళ్లుతున్నదనీ, అట్లా వెళ్లవలిసిందేననీ విశ్వసించేవాళ్లుండటం నాకాశ్చర్యంకలిగించదు. కాని వాళ్లే, జాతిని పైకి తీసుకురావటానికి ప్రయత్నం చేద్దామంటే అటువంటి ప్రయత్నం విఫలమవుతుందని విశ్వసిస్తూ కూడా, ఈసంకెళ్లను మరింత బిగించాలని చెప్పటం నాకుచాలా ఆశ్చర్యకరంగా ఉంటుంది.

మనకు కావలిసింది వెలుగు —— ఆత్మవికాసం - సంస్కారం - శాస్త్రాలు మన పెడుతున్న జ్ఞానంద్వారా మన కరగత మ తున్న శక్తిని సద్వినియోగం చేసి జాతిని పైకి తీసుకురావటానికి స్వేచ్ఛ ముళ్లమీదినించి గుడ్డను ఉపాయంగా లాగినట్టు జాతికి ఈచట్టాలనించి విముక్తి! భగవంతుడి యందు

మనకు సరియైన నమ్మకమే ఉంటే, అతన్ని చేరుకోవటానికి మనము నడిచే నడకే అభివృద్ధి అని మనం నమ్మితే, భగవంతుడు మనకు అందుబాటులో ఉంచిన ప్రతిశక్తీ వినియోగించితేనే కాని మన అభివృద్ధి పరిపూర్ణంకాదని గ్రహించగలిగితే ఈ శక్తిని దుర్వినియోగం చెయ్యకుండా ఉండగలందులకు మనకు సంస్కారం అవసరమని అంగీకరించితీరాలి. వట్టిచట్టాలు స్వేచ్ఛను దుర్వినియోగం చేసినందుకు శిక్షించుతవే కాని సద్వినియోగం చేసే యోగ్యత కలిగించలేవు. ఈ సంస్కారాన్ని మనము శతకోటిలక్షల విధాల సంపాదించ గలగవచ్చును. కాని వాటిలో కలం కాగితంమీద పెట్టడంకూడా ఒకటి అయితే, ఆవిధంగా సంస్కారం పెంపొందించగలది సాహిత్యం తప్ప వాఙ్మయంలో మరొకటి లేదు.

నీతిచట్టాలూ న్యాయచట్టాలూ అవసరం లేదని నే ననటం లేదని స్పష్టంగా తెలుసుకోవాలి. సాహిత్యం ఎందుకు పుట్టిందో ఆచట్టాలూ అందుకే పుట్టినై—జాతియొక్క అభ్యుదయానికి. కాని ఈరెండూ జాతికి ఉపకారంచేసే విధానాలు ఒకదానికొకటి విరుద్ధంగా ఉంటున్నవి. సంస్కారము పెరుగుతున్న కొద్దీ [illegible]రూపమైన న్యాయమూ నీతీ తరిగిపో[illegible]. ఇప్పుడు న్యాయచట్టం చేసేపని అప్పు[illegible] సంస్కారమే చేస్తుంది. (ఈనాడు మనం మన ఆడవాళ్లను భర్తలతో సహగమనం చేయించకుండా ఉండటానికి ఒకచట్టం అవసరం లేదు!) చట్టంలో నూతనంగా కలిగిన మార్పును సాహిత్యం ప్రచారం చెయ్యవచ్చును. కాని చట్టంలో జరగవలసిన మార్పుకు సాహిత్యం ఎప్పుడూ విరుద్ధంగానే ప్రచారం చేస్తుంది. మనపూర్వ సారస్వతం ప్రచారం చేసినధర్మం అప్పుడే కొత్తగా అమలులోకి వచ్చినదీ, ఎక్కువమందికి రుచించనిదీ అయిఉండాలి; లేదా అప్పటికి గ్రంథకారులకు సాహిత్యంయొక్క ఈప్రయోజనం తెలియకపోయి ఉండాలి; అవీ కాకపోతే, ధర్మశాస్త్రం రాసినసత్పురుషుడే ఆసాహిత్యం కూడా రాసిఉండాలి. అమలులో ఉంటూ ఉన్న నీతికిగాని న్యాయానికి గాని ప్రచారం ఇవ్వటమే సారస్వతంపని అయితే సారస్వతం నీతిశాస్త్రముగానూ న్యాయశాస్త్రముగానూ *మారిపోయి, నిజమైన సాహిత్య లక్షణం* పోగొట్టుకుంటుంది.

ఇది స్పష్టంగా అర్థంచేసుకోని వారికి నేటి సాహిత్యం అవినీతిని ప్రచారంచేస్తున్నదనే అపోహ, వేదాలూ, ఉపనిషత్తులూ తొక్కిన మార్గం తొక్కలేదు కనక ఈసాహిత్యం చెత్తలాగు పెరుగుతున్నదనే అపోహ కలగటం వింతకాదు. ఒక కుర్రవాడికి నేను చదువు చెప్పటానికి కూర్చున్నప్పుడు నేను వాడితో మాట్లాడేవిషయమూ అందుకు ఉపయోగించే భాషా వాడివెనకటిచదువుమీదా, వాడికిగల భాషాజ్ఞానంమీదా ఆధారపడి ఉంటై. నావల్ల వాడికి ఉపకారం కలుగుతున్నంతవరకూ వాడికి నాకంటె పండితుడితో పని లేదు—మీదుమిక్కిలి అపకారం ఉండవచ్చును. వెనకటివారు పెద్ద

పరుగులు పరుగెత్తి ఉండవచ్చును. దానికి ఈనాటి కవులు బాధ్యులు గారు. భగవంతుణ్ణిగురించి వేదాలు చేసిన ఘోషయావత్తూ మనల్ని నాస్తికులను చేసి విడిచిపెట్టింది. (మనం స్వార్థంకోసమో, భయంకొద్దినో గుళ్లో బొమ్మరాళ్లకు దణ్ణాలు పెట్టుతున్నామేమో! మన అంతఃకరణలను చీల్చిచూస్తే అక్కడ భగవంతుడి వాసన ఏమీ లేదు.) ఆదర్శపురుషుల జీవితాలు మన హృదయాలను తాకలేవు. వాళ్ల చరిత్రలు మనం నాటకరంగంమీద చూడవచ్చుగాక వాళ్లతో నిజమైన సానుభూతి మనకు లేదు. వాళ్లగొప్పతనం మనల్ని అంటలేదు. వాళ్ల దౌర్బల్యం మనం అర్థంచేసుకోలేం.

ప్రతిరోజూ భార్యను చావగొట్టుతూ ఉండేవాడికీ, సంసారం దుర్భరం అనిపించినవాడికీ చెప్పవలసింది కాంతం కథలు--సీతారాములదాంపత్యం కాదు. తెచ్చిపెట్టుకున్న పాతివ్రత్యం సంసారసుఖాన్ని ఎట్లా ధ్వంసం చేసిందో చూపగల సమర్థుడింకా తెలుగు రచయితల్లో రాలేదు.

వేదాలూ, ఉపనిషత్తులూ, రామాయణ భారతాలూ ఒకే మార్గాన వెళ్లినవని పామరుడు అనుకోవాలి. పండితుడు ఒక్కనాటికీ అనుకోడు.

కావ్యానికి ఉపదేశించటమే ఉత్తమ ధర్మం అనటం ఉండే, భగవంతుడి దీపారాధనకు వినియోగించే ఆముదం భేదిమందుగా ఉపయోగించటం మహాపాపమన్నట్టుంటుంది. నేటి సాహిత్యం ఉపదేశం చెయ్యకుండా కూడా సంస్కారం పెంపొందించటానికి చాలా పనిచేస్తున్నది. అసలు ఉపదేశమనేది మారిపోయి అనేకరూపాలు పొందింది.

శ్రీ శ్రీనివాస శిరోమణిగారి "ప్రతిఫలం" అనేకథ చూడండి. అందులో ఒక భర్త తన భార్యను, ఆమెతప్పేమీ లేందే, వదిలిపెట్టి తిరిగి వివాహం చేసుకుంటాడు. అతనుచేసిన యీపని అతనిజీవితానికి అవగింజంత అపకారం చెయ్యలేదు. కాని నిర్దోషిఅయిన అతని మొదటిభార్య విడాకుల చట్టం లేని కారణంచేత స్త్రీత్వానికీ మాతృత్వానికీ దూరమయింది. ఇదిచూచి అమిత సంస్కారీ నాగరికుడూ అయిన యువకుడొకడు భార్యను వదిలిపెట్టినవాణ్ణి చంపి అతని భార్యకు వైధవ్యం కలిగించుతాడు. ఆవిధంగా ఆమె స్త్రీత్వానికీ మాతృత్వానికీ అర్హత పొందుతుంది! ఈకథలో ఒక అధర్మమైన, అన్యాయమైన, అవినీతికరమైన హత్య సమర్థించబడింది. ఇందులో ఉపదేశం ఏమీ లేదు—"ఇటువంటి భయంకరమైన అసంస్కారమూ అనాగరికతా సమాజంలో ప్రబలిఉన్నందుకు అందరూ తలలువంచుకోండి" అనితప్ప. ఇది ఉన్న న్యాయచట్టంమీద దెబ్బతియ్యటమే. విడాకులచట్టం తెచ్చుకోండి అని ప్రబోధ ఇందులో లేదు. ఎక్కువమంది స్త్రీలు అసంస్కారులయినప్పుడు భర్తలు తమరిని విడిచేదాకా ఆగకుండా తామే భర్తలను విడిచిపెట్టి ఇష్టం లేనప్పుడల్లా ఒక మొగుణ్ణి మార్చటం

ప్రారంభించ వచ్చును. భర్తకు ఎడంగాఉన్న ప్రతిభార్యా భర్తచేత విడవబడిందో, భర్తను విడిచిందో ఎవరు చెప్పగలరు? అసంస్కారి హృదయం స్వేచ్ఛను దుర్వినియోగ పరచటానికి ఉబలాట పడటం సహజం.

అదీకాక శ్రీనివాసశిరోమణి గారి కథ మన అలోచనరేపుతున్నది - మన న్యాయచట్టం గురించి. అందరు స్త్రీలకూ స్త్రీత్వమూ మాతృత్వమూ సార్థకం చేసుకునే స్వేచ్ఛ ఇస్తూ, కొన్ని పరిస్థితులలో మరొకస్త్రీకి ఆస్వేచ్ఛలేకుండా చేసి, ఒక హత్యద్వారా - హత్యద్వారా మాత్రమే - ఆమెకు తిరిగి ఆస్వేచ్ఛను ఇవ్వగలుగుతున్నది. "దీనికి ఏమంటారు?" అని ఆకథ మనల్ని పృచ్ఛిస్తున్నది.

శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు ఆలోచన రేపేకథలు కొన్ని అద్భుతంగా రాశారు. ఒకకథలో ఒక అంటరాని వాడు తురకల్లో కలిసి గ్రామమధ్యానికి వస్తాడు!... శాస్త్రిగారు దేశభక్తిని గురించి ఆలోచన రేపే కథ ఒకటి రాశారు. అందులో ఒక దేశభక్తుడికి తన దేశం ఏది - ఆంధ్ర దేశమా? భారత దేశమా? — అని సంశయంవస్తుంది. (ఇటువంటి సంశయాలకు అనాలోచనపరులు త్వరపడి సమాధానం చెప్పకుండా నోరు మూయు గల సత్తా ఉంది శాస్త్రిగారి కలానికి.)

ఈ ఆలోచన రేపేగుణంలో ఉపదేశానికి లేని శక్తి ఉంది. గాంధిమహాత్ముడు అస్పృశ్యతా నివారణకు గాను చేసిన ఉపదేశం అంతా చెయ్యలేని పని శాస్త్రిగారి కథ ఒక్కటే చేస్తుంది. ఉపదేశం మనవ్యక్తిత్వాన్ని పరాభవిస్తుంది. ఆలోచన రేపే గుణం మనవ్యక్తిత్వాన్ని నిద్రలేపుతుంది.

అనాగరికుడూ అసంస్కారీ తనహక్కులను దుర్వినియోగ పరిచినట్టే బానిసతనానికి అలవాటు పడ్డవాడూ, భావదాస్యం చేసేవాడూ తన హక్కులను సులభంగా జారవిడుస్తాడు. అటువంటి 'బానిసల' ఉపయోగార్థం 'హక్కులు' అనే శీర్షికకింద కొన్ని సంఘటనలు రాసి శ్రీముద్దుకృష్ణ గారు చక్కని సాహిత్యం సృష్టించారు. వారికి తగినప్రోత్సాహం లేకనో మరేకారణం చేతనో ముద్దుకృష్ణగారు సంతృప్తిపించుకున్నారు. మరొకరు ఆ దారియలకు పోలేదు నవ్యసాహిత్యచరిత్రలో ఇది ఒక శోచనీయాంశంగా కనిపిస్తుంది నాకు.

శ్రీ భమిడిపాటి కామేశ్వర రావుగారూ శ్రీవిశ్వనాథ కవిరాజుగారూ హాస్య నాటకలు రచించి మన మనస్సులకు శాంతీ సుఖమూ కలిగిస్తారు. సాహిత్యం తాత్కాలికంగా చెయ్యగల ఉపకారాలలో ఇంతకంటె ఉత్తమ మయినది కనిపించదు. విశ్రాంతీ, ఆనందమూ మన ఆరోగ్యానికి ఎంత అవసరమో మననాగరి కతకూ అంత అవసరం మనల్ని చూసి మనం నవ్వుకో గలగటం మాట చెప్పే దేమిటి?

ఇప్పుడిప్పుడు శ్రీనివాసశిరోమణిగారి లాటి ప్రముఖుల సహాయంతో "ఖులాసా

కథ " పైకి వస్తున్నది. ఈకథ ప్రచారంలోకి వచ్చిన తరువాత ఎన్ని వేలమంది ఆంధ్రులో పఠనంలో ఆనందం కనిపెట్టగలిగారు! భావి కవులంతా తమతేమానికి ఇప్పటి "ఖులాసా కథ" ఆధారభూతముయుందని గ్రహించవలసి ఉంటబోతుంది.

ఇదంతా ఇట్లావుండగా సాహిత్యకళ యొక్క ప్రాముఖ్యత అట్లాగే ఉంది. తెలుగులో తొలిగ్రంథమైన భారతంనాటి నుంచీ మనకు వ్యసనంమోస్తరుగా అయిపోయిన రసానందం ఈనాడు చంపుకోలేం. కృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో తెలుగు కావ్యకన్యను వయసువచ్చిన భోగినితో పోల్చి ఒక కవీశ్వరుడు రాయలచేత స్వయంగా కాలికి గండపెండేరం వేయించుకున్నాడు. అప్పటి కవులంతా కావ్యకన్యచేత రాయలఆస్థానంలో గజ్జకట్టి ఆడించారు. వారి పుస్తకాలవల్ల జరిగిన లోకసంగ్రహం చూసినట్టయితే పెద్ద సున్నా! ఉపదేశమే కావ్యప్రయోజనమైతే ఆ గ్రంథాలన్నీ తగలవెయ్యవలసిందే కాని మరొకటి లేదు.

సాహిత్యకళను ఈనాటి భావకవులు ఏ యుగంలో కవులూ ఆరాధించనిరీతిగా ఆరాధిస్తున్నారు. శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిగారు, శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు, శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు మొదలైన కవుల చేతుల్లో సాహిత్యకళ భరతనాట్యం చేస్తున్నది. వచనకావ్యం హృదయాన్ని సంస్కరించలేదు. ఈకవులు హృదయసౌకుమార్యాన్ని వృద్ధిచెయ్యగలుగుతున్నారు. ఎప్పటికైనా మేధస్సుకంటె హృదయమే ముందు భగవంతుడి సాన్నిధ్యం సంపాదించుకుంటుం దనిపించుతున్నది ఈకవుల కవిత్వం చూస్తే. నవ్యసాహిత్యం పుట్టేవరకూ సాహిత్యకళ చేత మెదడుకు మెరుగుపెట్టించుతూవచ్చారు. ఈనాడు ఈసౌందర్యం కవిత్వాన్ని ఆశ్రయించి ఆమెచేత హృదయాన్ని సంస్కరింపజేస్తున్నది.

అయినా వచనకావ్యానికికూడా కళ అవసరమే. మంచిగ్రంథం అందంగాకూడా ఉండటం ఎంతయుక్తమో, మంచిరచన అందంగా రచించబడటంకూడా అంతయుక్తమే. అందుకనే నాబోటి రచయితలను భాష నేర్చుకోమని ప్రబోధిస్తున్నారు తెలిసినవారు.

ఎట్లాగూ సమర్థించటానికి వీలు లేని రచనారచయితలూ నవ్యసాహిత్యంలోకి చొరబడుతూండటం నే నెరుగుదును. స్కూలు ఫైనలు చదివే కుర్రవాళ్లు ఆవేశంకొద్దీ రాసే పిచ్చికథలనూ, వాటిని అచ్చువేసే పిచ్చిపత్రికలనూ, ఎక్కడిసించో కథలను ఎత్తుకుని వచ్చి వాటిని పాడుచేసి అచ్చువేయించుకునే దొంగలనూ సమర్థించటం ఎవరివల్లా కాదు. వాళ్లెప్పుడూ ఉంటూనే ఉంటారు. వారిరచనలు పత్రికలు అచ్చువెయ్యకపోతే స్వంతాన అయినా వారు ముద్రించుకోకుండా చెయ్యలేం. వాటిని మనం చదవవలసిన అగత్యం లేదు. వాటిని గుర్తించటం కూడా కష్టం కాదు. అన్నమంతా పట్టి చూడనక్కర్లేదు.

" ఈరచనలన్నీ ఎందుకు? " అని అడగటం అమిత అమర్యాదకర మైన పని.

ఆమాంశీ మనుష్యులను గురించి అడిగితే మన జీవితాన్ని రూపాయికి భీమా చెయ్యటానికికూడా ఏకంపెనీ అంగీకరించదు! అయినా, "ఆర్యులు చూపించిన ఆదర్శాలకు భిన్నంగా నడిచే ఈ మనుష్యులంతా ఎందుకు?" అని అడగటం మనకు నోటివట్టమే కాని దానివల్ల ప్రయోజనం ఏమిటి?

కొందరు పేరుపడ్డ రచయితలు తమకు ప్రచారం కలగటానికిగాను నవ్యసాహిత్య పరిషత్తును పట్టుకొని వేళ్లాడుతూ, దానితోనూ అది అభిమానించే నవ్యసాహిత్యంతోనూ సానుభూతి లేకపోగా ప్రముఖ వేటుగా దాన్ని నిరసించి మాట్లాడుతూ ఉంటారు. వారిని ఏం చెయ్యగలుగుతున్నాం?

ఒక సుప్రసిద్ధ నవకవి రేపు ఒక పురాణం పద్యరూపంగాకూడా రాయబోతున్నాడట! నవ్యసాహిత్యంతాలూకు ముక్కోదో మొహ మేకో తెలియని ఈ కవిశేఖరుణ్ణి రేపు నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు ఏమి చెయ్యగలదు? ఏమీ లేదు!

పూరి:
రథోత్సవము

గృహం

ఏకాంకిక

మల్లాది అవధాని

స్థానము : కపిలవాస్తు

కాలము : రాత్రి

సిద్ధార్థునిశయనమందిరము. అది చతురప్రాకారము, విశాలమును.

కుడ్యములను వివిధ మనోహర భంగిమలలో నున్న విలాసవతుల చిత్రపటములున్నవి. 'చాందినీ' నుండి కాచగోళములు వ్రేలాడుతున్నవి. వాటిలో చంపక కళికలవంటి దీపికలు వెలుగుతున్నవి. బంగరు ప్రమిదలలో సుగంధధూపరేఖలు తీగలవలె పెనవేసుకొంటూ పైకెగసిపోతున్నవి.

తెరచిఉన్న గవాక్షములనుండి బయటి ప్రకృతి గభీరముగా కనబడుతున్నది—అంధకారము...మబ్బుపట్టిన ఆకాశము...మినుకు మినుకను ఒకటి రెండు నక్షత్రములు... దూరమున వంకరటింకరలు తిరిగిన అంచులు గల పర్వతములు—

లోపల—పర్యంకముపై ఉపధానమునకు చారబడి ఆలోచనలో కన్నులరమోడ్చినాడు సిద్ధార్థుడు. ప్రక్కను కూర్చుండి జడలోని పువ్వులచెండును సరిగా సర్దుకొంటూ ఉన్నది గోప. గోప అతని భార్య. ఆమె ఒడిలో శిశువు రాహులుడు తన బొటనవ్రేలిని చప్పరించుకొంటూ హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు.

సిద్ధార్థు డిరువదిరాగ్లేండ్లవాడు. ఆజానుబాహువు. అతని నయనములు జ్యోతిర్మయములు. గోప అతనికన్న నాలుగేండ్లు చిన్న. శ్యామలాంగి. ఆమె కన్నులు సోగలు, విశాలములు. అవి అయస్కాంతముల వంటివి.

ఎదురుగా తివాసిపై కూర్చుండి వీణలను మృదంగాది వాద్యములను సంకులముగా పల్కించుచూ వాటితో తమ గాత్రములు మేళవించి 'నిశాగీతము' నాలపించుచున్నారు వారవిలాసినులు. విదేశపు యువతు లిరువురు మయూరవ్యంతములతో రాజదంపతులకు విసురుతున్నారు.]

సిద్ధార్థుడు— [త్రుళ్లిపడి దిగ్గునలేచి] సంగీతం చాలించండి. మరి వినలేను.

వారవిలాసినులు—[చకితలై వాద్యములను విడచి కళవళపాటుతో నిల్చున్నారు.]

గోప—భర్తతో ఏమిటిది?

సిద్ధార్థుడు—స్వస్థతపడి తిరిగి కూర్చుండి ఏమీలేదు!

గోప—[వారవిలాసినులతో] మీరు వెళ్లవచ్చును.

[వారవిలాసినులు తలలు వంచి నమస్కరించి వెళ్లిపోయినారు.]

[గోప యువతుల వైపు చూచినది. వారు వృంతములను దిగువ నుంచి వెళ్లిపోయినారు. ఆమె వచ్చి భర్తప్రక్కను కూర్చుండి వీవనను తీసి దానితో నెమ్మదిగా విసరుతున్నది.]

గోప—కన్నులు మూసుకొని నిద్రపోవటానికి యత్నించండి!

సిద్ధార్థుడు—నిద్ర రాదు.

గోప—మరికొంచెం సేపు సంగీతం వింటే.

సిద్ధార్థుడు—[గాభరాతో] వద్దు! వద్దు! ఎంతమాత్రమూ వద్దు!

గోప—ఎందుచేత?

సిద్ధార్థుడు—"ఎందుచేత" అని అడుగుతావేమిటి గోపా! నీకు ఆసంగీతంలో ఏమీ వినబడలేదూ?

గోప—సంగీతంలో ఏమిటి వినబడుతుంది?

సిద్ధార్థుడు—జాగ్రత్తగా విన్నావా? ఏమీ వినబడలేదూ? సన్నగా ఆరంభమై క్రమక్రమంగా అధికమై పోయిన రోదనం వినబడలేదూ?

గోప—[భీతితో] రోదనమా? సంగీతంలోనా?

సిద్ధా—నువ్వు గమనించలేదు. ఇంకా ఆయేడుపు నాహృదయంలో మారుమ్రోగుతూనే వుంది. ఏమి రోదనం! అదేమో స్తరు! నిన్న సాయంత్రం ఆగుడ్డి పిల్లవాడు ఆరోగి ఆమృతుని వెనుక నడుస్తున్న బంధువులూ ఆవృద్ధుడూ అందరూ కలసి ఏడుస్తున్నట్టనిపించింది.

గోప—వారవిలాసినులు మీకు దీనుల లాగా వాళ్లసంగీతం రోదనంలాగా తోచిందా?

సిద్ధా—అవును గోపా! కనులు తెరచినా, మూసుకొన్నా, నాకు ఆ గ్రుడ్డిపిల్లవాడు ఆవృద్ధుడు, ఆమృతుడు ఆదుఃఖజనమే కనబడుతున్నారు. నాకు సంగీతం వినబడదు. రోదనం...రోదనం.

గోప— ఏమో! మిమ్మల్ని చూస్తే నాకు దిగులుగా వుంది. నిన్న సాయింత్రం షికారునుంచి వచ్చిన దగ్గిర్నుంచి మీరంతా ఒక్కసారిగా మారిపోయినారు.

సిద్ధా—ఎలాగ మారిపోయినాను?

గోప—మీ రదోలాగ...వింతగా చూస్తారు. ఆచూపు చూస్తే నా గుండె అదిరిపోతుంది.

సిద్ధా—[మ్లానహాసము] వెర్రిదానా!

గోప—మీ రలా నవ్వకండి! అదుగో మళ్లా నవ్వుతున్నారు! ఆనవ్వు నన్ను భయపెడుతూంది. అది దుస్స్వప్నంలాగ నామనస్సును మథిస్తూంది.

సిద్ధా—[తల్లి ఒడిలో నిద్రిస్తున్న రాహులునివంక చూస్తూ] దుస్స్వప్నం... భయం... ఏమీ తెలియక హాయిగా బాబాయి నిద్రపోతున్నాడు.

గోప—[శిశువును తండ్రి అంకమున పండుకోబెట్టి] పిల్లవాణ్ణి చూడండి! చింతలన్నీ మరిచిపోయి పండుకొనండి. తెల్లవారే వరికి మనస్సు నిర్మలంగా వుంటుంది.

సిద్ధా—నిద్ర నామనస్సులోని బాధను తొలగించగలదా? అలాగనయితే నేను శాశ్వతంగా నిద్రింతునే. స్మృతిలో నేను దాగినా, నాకన్నుల కా గుడ్డిపిల్లవాడు వృద్ధుడు కనబడతారు, రోదనం దుఃఖం విన బడుతుంది. నన్నాదృశ్యం ఆశబ్దం విడిచి పెట్టవు... గోపా! అలా నిలువున కంపించి పోతున్నా వేమి?

గోప—[తడబడుతూ] మీ మాటలు మరి వినలేను. [కంట తడి.]

సిద్ధా—అమాయకురాలా! ఇటురా! ఇలాకూర్చో! చూడు నేను అంతా మరిచి పోతానులే. గుడ్డిపిల్లవాణ్ణీ, అందర్నీ కూడా మరిచిపోతాను మనం మునపటిలాగనే వుం దాము. బెంగపడకు. [కన్నీరు తుడుస్తూ] పిచ్చిపిల్లా! ఈమాత్రానికే కంట నీరుపెట్టు కోవాలెనా! [నిద్రిస్తున్న రాహులుని] బాబాయ్!

గోప! ఊరికే వాణ్ణెందుకు లేపివేస్తారు. లేచిపోయినాడంటే ఒకంతటికి గాని తిరిగి పండుకొనడు.

సిద్ధా—తనివితీరా యీరాత్రే వీణ్ణి "బాబాయ్ బాబాయ్" అని పిల్చివేస్తాను.

గోప—[నవ్వుతూ] రేపుదయం పిలవ రాదా?

సిద్ధా—రేపు! రేపు! [హాసము] రేపు నేనిక్కడ వుంటానని నిశ్చయమేమిటి?

గోప—ఉండక ఎక్కడికి వెళ్లుతారు?

సిద్ధా—నిన్నటి ఆమృతుని విధంగా నేను రేపు చనిపోకూడదా?

గోప నిశ్చేష్టురాలైనది. కన్నులలో గిర్రున నీరు తిరిగినది.]

సిద్ధా—మరణమనేమాట విన్నంతమాత్రమున యేడుస్తున్నావు. నేను మృతులను చూశాను మృతులకంటే ఘోరజీవులను, వృద్ధులను, రోగపీడితులను చూశాను. సూర్యచంద్రులు జగత్తును చూస్తున్నట్టే నేనూ దుఃఖితులను చూస్తున్నాను. కిక్కురుమనకుండా వూరుకొని వుంటున్నాను. అంతేకాని నేనేడ్వలేదు. ఏడ్పుమాత్రం ప్రయోజన మేమిటి?.. అదుగో మళ్లా ఏడుస్తున్నావు. వెక్కివెక్కి యేడుస్తున్నావు.... నేను పండు కొంటున్నాను. కళ్లు తుడుచుకో! నవ్వుతూ సరదాగా నాతో మాట్లాడు! నేను సర్వం మరిచిపోతాను నిన్నూ బాబాయినీ గాక.

[సిద్ధార్థుడు పండుకొన్నాడు. గోప అతనికి విసరుతున్నది. నిశ్శబ్దము—గోప రెండుసార్లావులించినది. ఆమెచేతులోనుండి వీవన దానంతటనదే క్రిందపడి పోయినది. గోప కూడ గాఢనిద్రకు వశమైపోయినది.

క్షణముతరువాత మెల్లగా సిద్ధార్థుడు లేచినాడు. మందిరములో అంతటను నిశ్శబ్దము.

బయట చినుకు పడుతున్నది. మబ్బులు కమ్ముకొంటున్నవి.]

సిద్ధా— [గోపను చూస్తూ] అమాయకురాలు! [ఆమె ముంగురులను సవరించినాడు, ఆమె కపోలములను క్రింది పెదవిని తన మునివ్రేళ్లతో తాకినాడు. దృష్టి ఆమెనుండి మరల్చుకొన్నాడు. పల్యంకమును విడచివచ్చి గవాక్షము దగ్గర నిలచి ఆకాశమువంక చూస్తూ] వాన రావచ్చును. రొజ్జ గాలి వేస్తూంది. పిల్లవాడు లేచిపోతాడు [కిటికీ తెరలను మూసివేయబోయి, మాని] మబ్బులెంత చక్కగావున్నాయి! నేనొక మబ్బును కారాదా? దేవతలు కరుణించి నన్నొకమబ్బును చేసివేస్తే ఆకాశం నడుమకు ఎగిరిపోతాను. అక్కడ నిలుచుని నాశరీరంలోని రక్తాన్నంతటినీ... ప్రతి బిందువును కూడా... దుఃఖజీవుల కోసమని భూమిమీదకు వర్షించివేస్తాను. కాని నేను దుర్బలుణ్ణి, దుఃఖితులను రోగగ్రస్తులను మృతులను చూచి కూడ శక్తిలేక చేతగాక నిశ్శబ్దంగా నిర్వ్యాకుల్యనై పూరుకుంటున్నాను

[ప్రతీహారి వచ్చినది. ఆమె ముప్పది సంవత్సరముల యువతి వినయముగ సిద్ధార్థునకు నమస్కరించినది.]

సిద్ధా—ప్రతీహారీ!

ప్రతీహారి—ప్రభూ!

సిద్ధా—ఏమివచ్చినావు?

ప్రతీ—ప్రతీహారమున వుంటిని. తమరు తమలోనే యేమేమో మాటాడు కొంటున్నట్టు వినబడి వచ్చాను.

సిద్ధా—అవును. ఉన్మత్తుని విధంగా నాలో నేనే మాటాడు కొంటున్నాను.

ప్రతీహారి—క్షమించండి ప్రభూ! నాఅభిప్రాయ మదికాదు. తమరు తీవ్రాలోచనచేస్తున్నట్టున్నారు. అర్ధరాత్రి అయింది. ఇంకా పండుకోలేదు. నిద్రలేకుంటే శరీరానికి జబ్బు చేస్తుందని వైద్యులు చెపుతారు.

సిద్ధా—మరి నీవింతవరకు పండుకోలేదేమి?

ప్రతీహారి—ఉద్యోగధర్మం!

సిద్ధా—సరే వెళ్లు. నిద్రపోతానులే.

[ప్రతీహారి నమస్కరించి వెళ్లిపోయినది.]

[గాలి వేస్తున్నది. చినుకులు పడుతున్నవి ఒక్కసారి మెరుపు మెరసినది.]

సిద్ధా— నిద్ర! ఈరాత్రి వర్షంలో ఎన్ని జీవులు రోగబాధతో జరతో నిద్ర రాక దుఃఖిస్తున్నారో! వారంతా నావంటి వారేకదా! వారు నాస్వజనం కారా? ఆగ్రుడ్డిపిల్లవాణ్ణిచూస్తే నాకు మాబాబాయి జ్ఞాపకము వస్తాడు. ఆవృద్ధుణ్ణిచూస్తే నాన్నగారు తలపునకు వస్తారు. వారంతా నాబంధువులు. వాళ్లు తలదాచుకుందుకుచోటులేక బాధపడుతున్నారీరాత్రి. నే నీమందిరంలో హాయిగా వున్నాను....

దరిద్రులంటే యెవరో అంధులూ, రోగులూ, వృద్ధులూ, మృతులూ అంటే యెవరో వారిబాధలు ఏమిటో నిన్న ఛందకుడు నాకు బోధపరిచాడు. లోకంలో వుండే సకలజీవుల

రోగాలూ దుఃఖాలూ నాకు వచ్చివేసి వారు హాయిగా వుంటే యెంత బాగుంటుంది. లోకంలోని ప్రతిజీవివంతూ నే నొక్కసారి మరణించగలను. కోటికోటి సార్లు మరణిస్తాను. మళ్లా పుట్టగలను. కాని... కాని నేనే మీా చెయ్యలేను.....దుర్బలుణ్ణి.....నేనెంత దుర్బలుణ్ణి! [నిట్టూర్చివచ్చి కూర్చున్నాడు.]

రాహులుడు—[నిద్రలో] అమ్మా.

సిద్ధా—పడుకో! బాబాయి! పడుకో!

రాహులుడు—[నిద్ర లేచి కూర్చుండి] అమ్మా!

సిద్ధా—లేచి పోయినావా?

[రాహులుడు గురుపెడుతూవున్నాడు.]

సిద్ధా—[దగ్గరకు తీసికొని బుజ్జగిస్తూ] పండుకోనాయనా! నువ్వు మామంచివాడవు. రేపు నీకు రంగురంగులచిలకలు యిస్తాను. పండుకో బంగారుతండ్రీ!

గోప—[కనులు తెరచి ఆవులించి బద్ధకము తీర్చుకొని] లేచిపోయినాడూ?

సిద్ధా—నన్నుకూడ లేపివేసినాడు.

గోప—[నవ్వుతూ] కొంటెమాటలు! మీారే వాణ్ణి లేపి వుంటారు.

సిద్ధా—[ఆమె పెదవులవంక చూస్తూ] ఎంత చక్కనినవ్వు, మెరుపు తీగవలె ఎంత సొగసైన నవ్వు... గోపా!

గోప—ఏమి?

సిద్ధా—గోపా, గోపా, నీచుబుకమున నీసోగకన్నులు నీ పూలరేకు పెదవులు నీమెడ నన్ను మోహపెట్టుతున్నాయి నీసౌ రూపజాలములో మీానంవలె చిక్కుకొనిపోతున్నాను.

గోప—మీాకీ రాత్రి నిద్ర రావడం లేదు.

సిద్ధా—నిన్ను విడిచిపెట్టి వుండగలనా? నా కది సాధ్యమా?

గోప—ఏమిటి మీామాటలు?

సిద్ధా—తుపానుగాలులు వీస్తున్నాయి. ఆగాలుల వేగంలో ఎండుటాకువలె నే నెగిరి పోతానేమో.

గోప—[లేచి వెళ్లి స్వర్ణపాత్రికలో పుష్పాసవం నింపి తెచ్చి] మీారు ఆసవం స్వీకరింపక తప్పదు. లేకుంటే తెల్లవార్లూ యిలాగనే కలవరింతమాటలతో మేలుకునికూచుంటారు.

సిద్ధా—[ఆసవం త్రాగి] ఏదీ నీకుడిచెయి అమృదువయిన మునివ్రేళ్లతో నానుదుటిని స్పృశించు.

గోప—నిద్రపోరూ? నామాట వినరూ [విసురుతూ] క్షణం కన్నులుమూసుకోనండి.

సిద్ధా—నన్ను తల్లివలె బుజ్జగించుతున్నావే....చిన్నతనంలోనే మా అమ్మ పోయింది...

[క్రమంగా నిద్రపోయినాడు. కోటలో నుండి అర్ధరాత్రి 'నగారా' వినబడుతున్నది. గోపకూడ ఉపధానముపై నిదురలో వాలినది. చాలాసేపు నిశ్శబ్దము.

బయట వర్షం కురుస్తూ ఉన్నది. మేఘములు అరుస్తున్నవి. మెరుపులు పరుగిడుతున్నవి. రొజ్జగాలి వీస్తున్నది.

సిద్ధార్థుడు ఎవరో తనను లేపినట్టుగా త్రుళ్లిపడి లేచినాడు. చేతులో చుబుకము నుంచుకొని ఆలోచిస్తున్నాడు.]

సిద్ధా—ఎవరు నన్ను పిల్చింది? అన్నా అని వొకరు 'నాయనా,' అని వొకరు, సరే. ఆగుడ్డిపిల్లవాడు నాతలదగ్గర కూర్చుని 'అన్నా' అన్నాడు వృద్ధుడు 'నాయనా' అని జాలిగాపిలుస్తున్నాడు. కొండవెనక కోటికోటి జనం నన్ను పిల్చారు. అంతా స్వప్నమా?

[బయట మేఘములోనుండి ఉరిమినది.]

సిద్ధా—[ఉరుము విని చటుకున లేచి నిలచి] అదుగో! అదుగో! తన వురుము గొంతుకతో భగవంతుడు నన్ను "సిద్ధార్థా! జీవుల కోసం లోకంలోనికి వెంటనే వెళ్లు" అని శాసిస్తున్నాడు—ప్రతీహారీ, [నిశ్శబ్దము.]

సిద్ధా—ప్రతీహారీ ప్రతీహారీ నిద్రపోతున్నావా? ఒక్కసారి లేచి యిటురా అమ్మా.

ప్రతీహారి—[నిదురకన్నులతో వచ్చి వంగి నమస్కరించి] ప్రభూ! తమ రింకా.....

సిద్ధా—వెంటనే వెళ్లి ఛందకుని పిలుచుకు రావలెను.

ప్రతీహారి—ఛందకునా?

సిద్ధా—అవును. సారథిఅయిన ఛందకునే.

ప్రతీహారి—ఇంత రాత్రి.

సిద్ధా— విలంబం చేయవద్దు. వెంటనే వెళ్లు.

[ప్రతీహారివెళ్లబోయినది.]

సిద్ధా—ఇదుగో.

[ప్రతీహారి ఆగిపోయినది.]

సిద్ధా—అతనిని రథంతో రావలసిందని చెప్పవలెను.

[ప్రతీహారి సంశయిస్తున్నది.]

సిద్ధా—ఈసంగతి ఎవ్వరికీ తెలియరాదు. బహుగోప్యం.

ప్రతీహారి—ఇంతరాత్రి రథంలో ఎక్కడకు ప్రభూ.

సిద్ధా—ఉదయం గోపలేస్తుంది. మందిరంలో నేను కనబడను. కళవళపడుతుంది. బెంగ పడుతుంది. అపుడు నువ్వు నెమ్మదిగా చెప్పు "సిద్ధార్థుడు తనయింటికి వెళ్లిపోయినాడు" అని.

ప్రతీ—తనయింటికా?

సిద్ధా— అవును. నాయింటికి. ఇది ప్రవాసం.

ప్రతీహారి—నాకేమీ బోధపడడంలేదు.

సిద్ధా—రేపు గోపకుకూడా నామాటలు అగమ్యంగా వుంటాయి గాబోలును. ఇక నీవు వెళ్లు.

[ప్రతీహారి వెళ్లిపోయినది.]

సిద్ధా—గోప... వెర్రిగోప...అమాయకురాలు.

గోప—[నిద్రలో కలవరింత] ఈ గులాబీలు వాసన చూడండి...ఉహు...నా కపోలములు గులాబిలా...ఏమి టాపరిహాసం...

సిద్ధా—[తదేకదృష్టితో ఆమెనుచూచి] గోపా గోపా [ఆమె పల్యంకముదగ్గర మోక

రించినాడు. కనులనుండి జలజల బాష్పబిం
దువులు రాలినవి.]

[ప్రతీహారి వచ్చి, వెనుతగ్గి వెళ్లిపోబో
తున్నది.]

సిద్ధా—[లేచి కన్నీరు తుడుచుకొని]
ఛందకుడు వచ్చినాడా?

ప్రతీ—వచ్చినాడు.

సిద్ధా—రథంలో ?

ప్రతీ—రథంతోనే వచ్చినాడు.

సిద్ధా—వానిక్కడకు రమ్మను.

ప్రతీ—సారథినా ? శయనమందిరం
లోనికా ?

సిద్ధా—అవును.

[ప్రతీ వెళ్లిపోయినది.]

సిద్ధా—నేను గోపవైపు చూడను.
నేను నాయింటికి వెళ్లిపోతాను. లోకం...
దుఃఖజీవులు... ఇది ప్రవాసం. [ఛందకుడు
వచ్చి ద్వారముదగ్గర నిలచినాడు.]

సిద్ధా—ఛందకా. బయలు దేరు
దామా ?

[ఛందకుడు నిర్వాక్కు.]

సిద్ధా—విశాలమైన లోకం నాయిల్లు.
రోగులు ఆర్తులూ సకలదుఃఖ జీవులూ
నాస్వజనం. ఈమందిరం నాకు ప్రవాసం.
ఈప్రవాసంలో నే నెంతకాల మని వుండ
గలను?

ఛందకుడు—ప్రభూ! రాత్రి... అర్ధ
రాత్రి. హోరుమని వర్షం. ఎక్కడనో రెండు
పిడుగులుకూడ పడినాయి. ఉరుములు, మెరు
పులు...

సిద్ధార్థుడు—ఇదంతా దేవతల విచిత్రా
శీర్వర్షం వెళ్లు. గుర్రాలను హుషారు చెయ్యి.
వస్తున్నాను.

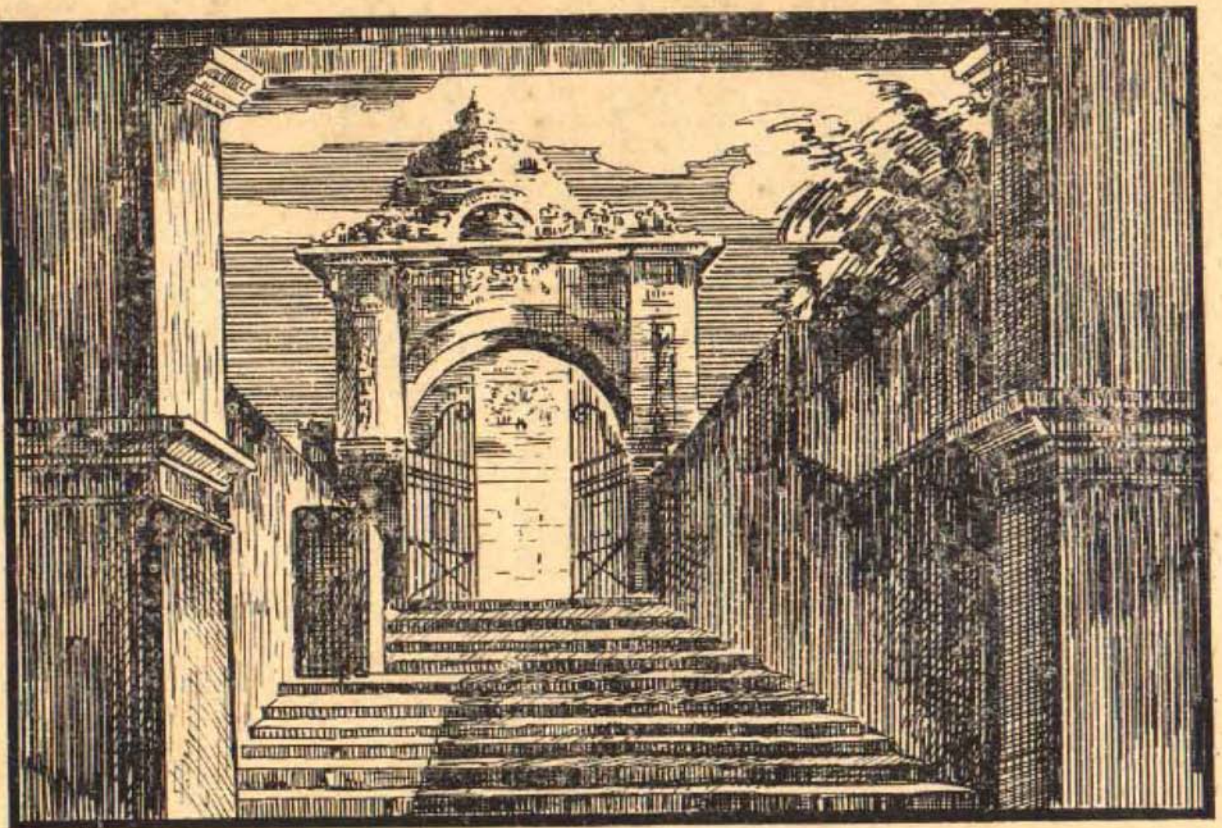
[ఛందకుడు సంశయిస్తున్నాడు.]

సిద్ధా—గోప అనాథ అయిపోతోంది.
బాబాయి దిక్కుమాలిన పిల్లవాడయిపో
తాడు. వెళ్లి నిద్రిస్తున్న గోపనూ రాహు
లునీ చూచి గద్గదస్వరముతో చాల మెల్లగా
గోపా గోపా, బాబాయి, వెళ్లుతాను. [తొంద
రగా తిరిగి ద్వారముదగ్గరకు వచ్చి] ఛందకా
పద పద. వెంటనే పద, వెనుదిరిగి చూస్తినా,
మరిరాలేను. గోపవైపు చూడను.

జందకుడు—ఏమి ప్రభూ!

సిద్ధా—గోప ప్రేమఖాతం......గోప
అనురాగనిర్ఝరి. అందులో పడిపోయితినా
మునిగిపోతాను.

[సిద్ధార్థుడు ఛందకునితో బయటికి నడ
చినాడు. మెరుపు మెరసినది. హోరుమని
వర్షము కురుస్తున్నది. నిదురలో చెడుకలగని
కాబోలు గోప కలవరించినది. శిశువు నోటి
లోతన బొటనవ్రేలిని చప్పరించుకొంటూ
అమాయకముగా నవ్వుతూ హాయిగా నిద్ర
బోతున్నాడు.]

మల్లికార్జునదేవాలయ ద్వారము, బెజవాడ. —వేణుగోపాల్.

పంచదార పరిశ్రమ

అంతర్జాతీయసమావేశము : భారతదేశముయొక్క ప్రస్తుతస్థితి

'రావు'

పంచదారపరిశ్రమ ప్రాచ్యఖండంలో క్రీ. శ. ౫వ శతాబ్దాంతంలోకూడ వ్యాప్తిలో ఉన్నట్లు దృష్టాంతా లున్నాయి. పశ్చిమదేశాలలో మాత్రం ఆటు తర్వాత చాలా కాలానికి గాని చక్కెర అనే పదార్థం ఎలా ఉంటుందో కూడ తెలియక పోయింది. క్రీ. శ. ౧౫ వ శతాబ్దంలో మదీరా, కానరీ ద్వీపాలలో పోర్చుగీసువారు చెరకుపంట ప్రారంభించారు. ఆపై స్పెయిన్ దేశీయులు వెస్టిండీస్ దీవులలో మొదలు పెడితే అక్కడనుండి క్రమేణ మధ్య అమెరికా, దక్షిణ అమెరికా దేశాలకు వ్యాపించింది. ఇలా అభివృద్ధిచెందిన పంచదారపరిశ్రమ నేకు ప్రపంచ వ్యాపార సమస్యలలో ప్రథమ తాంబూలం గ్రహిస్తోంది. కాని హిందూదేశంలో మాత్రం తమ దేశీయ పరిశ్రమ అని చెప్పకోతగిన దీన్ని గూర్చి ప్రజలు తగినంత దూరదృష్టి, ప్రభుత్వము వలసినంత అభిమానము చూపింపలేనందుకు నిజంగా విచారింపవలసే యుంటుంది.

ఆలోచించి చూస్తే మన దేశంలో యీ పరిశ్రమాభివృద్ధికి కావలసినన్ని అవకాశా లున్నాయి. సారవంతమైన భూమి, సరియైన శీతోష్ణస్థితి మొదలైన సౌకర్యాలు సమృద్ధిగా ఉన్నాయి. కాని యిన్ని యుండి కూడ యీ విచిత్రపరివర్తనానికి కారణ మేమై యుంటుంది?

విదేశీయులపోటీ

ఇంగ్లాండ్, మరియితరమైన యూరపుదేశాలలో పూర్వము తరచుగా బీటుచక్కెర (ఒకవిధమైన తెల్లని దుంపలవల్ల తయారుకాబడే చక్కెర) వాడబడుతూ వచ్చింది. కాని జావా, క్యూబా, హిందూదేశము మొదలగు చోట్ల చెరకువల్ల పంచదార తయారు కాబడుతూంది. ౧౯౧౪-౧౮ సంవత్సరము వరకు ఈ రెంటి యొక్క వ్యాపారము ౧౯౦౨ లో జరిగిన బ్రస్సెల్స్ సమావేశములోని షరతుల ననుసరించి జరుగుతూ వచ్చింది. అయితే పానుమహాయుద్ధంతో పరిస్థితులు తారుమారయినాయి. యూరపు దేశాలనుంచి ఇంగ్లాండుకు దిగుమతిఅయ్యే బీటుచక్కెరఫ్యాక్టరీలు, జర్మన్ పక్షంవారి అధీనంలో ఉండటం తటస్థించింది. అందువల్ల ఇంగ్లాండుకు పరదేశాలమీద ఆధారపడవలసిన అవస్థ పట్టింది. ఈ అవకాశా న్ననుసరించి జావా, వెస్టిండీస్, క్యూబా మొదలగుచోట్ల చెరకు పంచదారపరిశ్రమ అద్భుతమైన అభివృద్ధిని ప్రదర్శించింది.

ఈ క్రింది ఫలితాలు పై నుదాహరించిన విషయాలను స్పష్టం చేస్తాయి.

ప్రపంచలో

సంవత్సరం	తయారయిన పంచదార (టన్నులు)
౧౯౧౩-౧౪	౧౭,౮౩౬,౦౦౦
౧౯౩౫-౩౬	౨౭,౬౭౧,౦౦౦

	చెరకుచక్కెర	బీటుచక్కెర
౧౯౧౩-౧౪	౯,౭౦౨,౦౦౦	౮,౬౩౫,౦౦౦
౧౯౩౬-౩౭	౧౯,౭౭౧,౦౦౦	౯,౯౨౬,౦౦౦

యుద్ధానంతరం బీటుచక్కెరపరిశ్రమదారులు తమకు సంభవించిన అనర్థాన్ని గ్రహించారు. కలిగిన నష్టాన్ని సవరించుకోవాలని ప్రయత్నించారు. తగినంత జయం మాత్రం సంపాదింపలేకపోయారు. తమ వ్యాపారాన్ని, పరిశ్రమను వృద్ధిపరచుకోటానికి విదేశీయుల పోటీని భరింపలేక యూరపువారు రక్షణచట్టాలను

ప్రయోగించారు. దిగుమతి సుంకాలను హెచ్చు చేశారు. స్వేచ్ఛా వ్యాపారము ఈ రక్షణ కట్టాల మధ్య నన్నగిల్లి పోయింది. దీనితో పరిశ్రమాభివృద్ధికి ప్రబలమైన ఆటంకం సంభవించింది. ఇది యిటీవలి వరకు విదేశాలలో కలిగిన పోటీవలన ప్రాప్తించిన పర్యవసానము. ఇక హిందూ దేశము మాట?

మొదటినుంచీ భారతీయుల వాణిజ్య విషయాల్లో వెనుకంజ వేయటం పరిపాటి అయిపోయింది. ప్రభుత్వం కూడ యిందుకు హర్షించి ఊరుకుంటూంటే యిక అడుగవలసిన దేముంటుంది?

ప్రపంచంలో వివిధ దేశాలు దినమునకు ౧౫౦ టన్నులకు మించి తయారుచేయుగల చెరకు చక్కెర ఫ్యాక్టరీలు ౯౦౦ మొదలు ౧౦౦౦ వరకు స్థాపించి విపరీతమైన పంచదార వ్యాపారము చేస్తున్న కాలంలో కూడ, అనగా ౧౯౩౧-౩౨ లో మన దేశంలో ౩౨ ఫ్యాక్టరీలు మాత్రం ఉంటూ వచ్చాయి. వీటిలో సక్రమంగా పనిచేసేవి ౨౮. దేశంలో ఉత్పత్తి చేసే చక్కెర కన్న పై దేశాలనుంచి దిగుమతి అయ్యే సరకు అధికమైంది. మొత్తంమీద ౧౯౩౨ లో ౧౫౪,౫౮౧ టన్నుల పంచదార దేశంలో తయారైతే ౫,౬౬,౨౦౦ టన్నులవరకు పైదేశాలనుంచి తెప్పించుకోవలసివచ్చింది. అప్పటికి ప్రజలలో కొంత మెలకువ కలిగింది. దీనివిషయమై కొంత ఆందోళన జరిగింది. ప్రభుత్వముకూడ కొంతవరకు ఔదార్యము వహించి హిందూదేశంలో పంచదారపరిశ్రమకు ఎలాగైతే నేం ౧౯౩౨ నుంచీ రక్షణ ప్రసాదించింది. అంతవరకు సంతోషింపవలసిన అంశమే.

విదేశపు పంచదారపై దిగుమతి సుంకము వేయటంతో స్వదేశపరిశ్రమకు కొంత ఆధారం దొరికింది. క్రొత్త క్రొత్త ఫ్యాక్టరీలు నెలకొల్పబడ్డాయి రైతులు చెరకును విరివిగా పండించారు. ప్రజలుకూడ పంచదారను చౌకగా కొని ఉపయోగించుకోటానికి అవకాశం కలిగింది. ౧౯౩౫ నాటికి ఫ్యాక్టరీల సంఖ్య ౧౪౩ వరకు పెరిగింది. నేడు దాదాపు ౧౮౯ ఫ్యాక్టరీలు దేశంలో వేర్వేరుచోట్ల జయప్రదంగా పనిచేస్తున్నాయి.

దీనిఫలితంగా విదేశాలనుంచి మనకు దిగుమతి అయ్యే చక్కెర తగ్గిపోయింది. ౧౯౩౨ లో సుమారు ౬ కోట్ల రూపాయల విలువ గల చక్కెర, అనగా ౫౧౬,౨౦౦ టన్నులు దిగుమతి చేసినవాళ్లము ౧౯౩౬-౩౭లో ౨౨,౩౭౮ టన్నులు, అనగా రు. ౨౨,౯౭,౨౦౩ విలువగల చక్కెరనుమాత్రము తెప్పించుకొనియున్నాము. మొత్తంమీద మన దేశానికి యావత్తు సరిపోగల పంచదారను విదేశాలనుండి తెప్పించుకొనకుండా మన దేశంలోనే తయారు చేసుకోగలస్థితి యేర్పడ్డది. ఈపరిశ్రమవల్ల ప్రస్తుతం ౨ కోట్ల జనులకు జీవనాధారం దొరకుతూన్నట్లు అంచనా వేయబడ్డది. రైతులకు చెరకు పంటవల్ల ౧౯౩౫-౩౬ లో ౮ కోట్ల రూపాయలు లభించినట్లు తెలుస్తోంది ఇంతవరకు ఈఫలితాలు చాల ప్రోత్సాహకరంగానే యున్నాయి.

ఈసందర్భంలో యింకొక ముఖ్య విషయం గమనించటం మంచిది. ప్రస్తుతం దేశంలో పండే చెరకు పంటలో నూటికి ౧౬ వంతు మాత్రము పంచదార తయారుచేయటానికి ఉపయోగపడుతోంది. మిగతా ౮౪ వంతులు బెల్లము మొదలగు యితర వ్యాపారాలకు సహాయపడుతోంది దీనిని బట్టి యిక్కడ పండే చెరకుపంటవల్ల మన దేశానికే కాక పరదేశాలకుకూడ చాలినంత చక్కెర తయారుచేయగల సమర్థత మనకు ఉన్నట్లు స్పష్టమవుతోంది.

ఎగుమతి వ్యాపారము

సాధారణంగా ఒక దేశంయొక్క అర్థసంపదలు ఆదేశీయుల యెగుమతి వ్యాపారంవల్ల ఊహించుకోవచ్చు. విదేశాలతో యెగుమతివ్యాపారం లేనిది పరిశ్రమలకు పట్టులేదు. ఈవిషయంలో యింకా హిందూదేశం బాల్యావస్థలోనే ఉన్నదని చెప్పవచ్చు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వము ఒటావా మొదలైన ఒడంబడికల మూలంగా సామ్రాజ్య దేశాలకు లాభాలు చేకూరుస్తున్నామని ప్రకటిస్తున్నా నిజానికి మనకు ప్రత్యక్షంగా కన్పించిన ప్రయోజన మేమీ లేదు.

గ్రేటు బ్రిటను సగటున సాలుకు ౨౦ లక్షల టన్నుల చక్కెరను ఉపయోగిస్తుంది, ఇందులో రే

౩,౪ లక్షల టన్నులో మాత్రం ఇంగ్లాండులోనే దీటు చక్కెర తయారు అవుతుంది. మిగతా చక్కెర యావత్తు విదేశాలనుంచి తెప్పించుకోవలసిందే. ఈదిగుమతి అయ్యే పరకులో కూడ ౨/౩ వంతు పరదేశాలనుంచి, ౧/౩ వంతు మాత్రం సామ్రాజ్యదేశాలు, అనగా క్వీన్సులాండు, నేటాలు, వెస్టు ఇండీలు, మారిటస్, ఫిజి మొదలగు చోట్లనుంచి తెప్పించుకుంటుంది అయితే సామ్రాజ్యదేశాలనుంచి వచ్చే దిగుమతిచక్కెరకు సుంకం తక్కువ. విదేశపంచదారకు మణుగు ౧కి ౬/౮ షిల్లింగులు (రూ. ౪-౨-౯) అయితే సామ్రాజ్య దేశాలకు ౩ ౧/౩ షిల్లింగులు (రూ. ౨-౩-౬) వంతున మాత్రం వసూలు చేశారు. తిరిగి యీ సామ్రాజ్యదేశాలలో కూడా మారిటస్ మొదలైన చోట్లనుంచి వచ్చే చక్కెరకు మూడోవంతు (అంటే మణుగు ౧కి ౦-౧౨-౦) సుంకం మాత్రం చాలన్నారు. కాని ఒక్క హిందూదేశానికి యీఅవకాశాలు ఏవీకూడ కల్పించడానికి బ్రిటిషువారు సమ్మతించలేదు. ఒక పర్యాయం ఢిల్లీ కేంద్రశాసనసభలో సభ్యులు ప్రశ్నిస్తే యీదేశంలో తయారయ్యే చక్కెరవెల జాస్తిఅగుటవల్ల విదేశవ్యాపారంలో పోటీకి నిలువలేదని ప్రత్యుత్తరం వచ్చింది.

కాని ఈ ప్రశ్న అంత సులభంగా త్రోసివేయతగ్గది కాదు. చక్కెర ఉత్పత్తి వెల తగ్గుటకు ప్రభుత్వ మెంతవరకు సహాయం చేసిందో తెలియని విషయం కాదు! ౧౯౩౧-౩౨ లో తాత్కాలికంగా రక్షణచట్టం ప్రసాదించినా పరిశ్రమ పూర్తిగా వృద్ధికాకముందే ౧౯౩౪ లోను, తిరిగి యీ సంవత్సరం (౧౯౩౬) లోను కేంద్ర ప్రభుత్వం స్వదేశ పంచదారపై ఎక్సయిజు పన్ను వేసి అడ్డు తగిలింది. గత మార్చిలో ఫైనాన్సు బిల్లు శాసనసభలో ప్రవేశ పెట్టుచూ ఆర్థిక సభ్యుడు ప్రభుత్వానికి వచ్చే ఆదాయంలో విదేశ పంచదారయొక్క దిగుమతి వ్యాపారం తగ్గుటవల్ల ౧౦కోట్లు లోటువస్తున్నట్లున్నూ, ఎక్సయిజు పన్ను విధించినా దాని మూలంగా ౨౦ కోట్ల కన్న జాస్తీ రాబడి రాదన్నట్లున్నూ చెప్పి తన చర్యను సమర్థించటానికి ప్రయత్నించాడు. ౧౯౩౦ వ సంవత్సరపు లెక్కలను ఆధారంగా తీసుకొని ఆదాయము తగ్గినదని అంచనావేసి చెప్పుట అంత న్యాయముగ లేదు. దిగుమతివ్యాపారములో రాబడి తగ్గినంత మాత్రాన స్వదేశంలో చెరకు విరివిగా పండించినందువల్ల వచ్చిన రివిన్యూ, చక్కెర వ్యాపారస్థుల వల్ల లభించిన ఆదాయపు పన్ను (Income - tax) క్రొత్త ఫ్యాక్టరీ స్థాపించటానికి కొనిన విదేశ యంత్రములపై వచ్చిన దిగుమతిసుంకమూ, మొత్తంమీద ప్రజలకు కలిగిన లాభమూ, పరిశ్రమయొక్క అభివృద్ధిని గమనించి ఉన్నట్లయితే పైన వివరించినట్లు ఎంతవరకు నిజమో తెలుస్తుంది.

ఒకవేళ మాటవరుసకు ప్రభుత్వముయొక్క ఆదాయము దీనివల్ల కొంత తగ్గినట్లు ఒప్పుకున్నప్పటికీ, యింతవరకు క్రమక్రమంగా వృద్ధిపొందుతూన్న పంచదార పరిశ్రమపై ఎక్సయిజు పన్ను వేయటంకన్న వేరొకవిధంగా సవరించి యున్నట్లయితే సమంజసంగా యుండేది. నిరర్థకమైన సైనికవ్యయంమాత్రం కొంచెమైనా తగ్గించకూడదు. ప్రభుత్వంలో ఉన్నతోద్యోగుల జీతాలు తగ్గరాదు. ఇలాంటి అవకతవకలు అడ్డులేకుండా జరిగిపోవలసిందే. ఎటు వచ్చీ దేశీయ పరిశ్రమలకు మాత్రం సహాయం ఉండదు.

ఈ యెక్సయిజు పన్నువల్ల పంచదారపరిశ్రమకై దాదాపు ౩౦ కోట్లరూపాయలు వ్యయపరచి ఆశలతో యెదురుచూస్తున్న వ్యాపారస్థులకు నిరుత్సాహం కలిగింది. చెరకుపంటనే జీవనాధారంగా భావించుకుని వ్యవహరిస్తున్న రైతులకు క్రొత్తసందేహాలు బయలుదేరాయి.

అంతర్జాతీయ సమావేశము

ఇది యిలావుండగా మరియొక నూతనవిశేషం అవతరించింది. విదేశవ్యాపారస్థులు పరస్పరంగా జరుపుతూన్న పోటీని తగ్గించుకుని యెదోవిధంగా తమ పరిశ్రమలను బాగుపరచుకునే అభిప్రాయంతో గత మేనెలలో లండనునగరమందు ఏర్పాటుచేయబడిన అంతర్జాతీయ సమావేశానికి హాజరైనారు. సుమారు ౨౦ దేశాలనుంచి ప్రతినిధులు వెళ్లారు. కాని హిందూదేశానికి ఆహ్వానంగాని, సరియైన ప్రాతినిధ్యంగాని లేదు!

అక్కడ జరిగిన సంభాషణల ఫలితంగా వేర్వేరు దేశాలు ఉత్పత్తిచేసి విదేశవ్యాపారము చేయతగిన

చక్కెరయొక్క విలువనుగూర్చి ఒడంబడికలు గావించు కున్నారు. చివరకు ఎలాగో డాక్టర్ మాథుగారు హిందూదేశము తరఫున ఒడంబడిక సంతకము చేసినట్లు ప్రకటించారు. ఈ ప్రాతినిధ్యము భారతీయుల అభిప్రాయమును పురస్కరించుకుని చేసిందో, లేక ,తిరస్కరించుట కుద్దేశింపబడినదో వేరే వ్రాయవలసిన అగత్యంలేదు. ఒడంబడిక గత మే ౬ వ తారీఖున ప్రతినిధుల ఆమోదమును సంపాదించింది. దీని ననుసరించి యికముందు హిందూదేశము బర్మాను తప్ప యితర దేశాలకు పంచదార యెగుమతి చేయగూడదని నిర్ణయింపబడ్డది! డాక్టర్ మాథుగారు భారతప్రభుత్వానికి అంతర్జాతీయ సమావేశాన్ని గూర్చి ఒక నివేదిక సమర్పించినట్లు కూడ తెలుస్తుంది. కాని ఆనివేదికలోని విషయాలు ఇంకా ప్రజలకు తెల్లడికాలేదు.

దీనిబట్టి ప్రభుత్వము ప్రజల కెంత సహాయకారిగా ఉన్నదో స్పష్టమవుతూనే ఉన్నది. ఎక్సైజు పన్ను విధించటం ఒకటి—ఎగుమతివ్యాపారం నిషేధించటం ఒకటి—ఈ రెండున్నూ కలసి యిప్పుడిప్పుడే తలయెత్తుతూన్న పంచదార పరిశ్రమకు నిరోధక సాధకాలవుతాయంటే విచిత్రమేమీ లేదు.

ప్రజలయొక్క కర్తవ్యము.

ఈసందర్భంలో జనసామాన్యము తమయొక్క బాధ్యత గుర్తింపవలసిన అవసరము కనిపిస్తుంది. శాసనసభలలో దీనినిగూర్చి తగినంత ఆందోళన జరుగవలసియున్నది. ప్రస్తుతము దేశములో పర్యటనము చేస్తూన్న టారిఫ్‌బోర్డు సభ్యులకు వ్యాపారస్థుల కష్టనష్టములను పూర్తిగా తెలుపవలసియున్నది. అంతేకాకుండా సాధ్యమైనంతవరకు పరిశ్రమాభివృద్ధికి మార్గముల వెదుకవలెను.

ముఖ్యంగా యితర ప్రాంతీయులకన్న ఆంధ్రులు ప్రత్యేకశ్రద్ధ తీసుకొనుట అత్యావసరము. బొంబాయి, బీహారు, సంయుక్త ప్రాంతములకన్న మద్రాసు చాల వెనుకబడియున్నట్లు లెక్కలవల్ల తేలుతూంది. కృష్ణ, గోదావరి, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో చెరకుపంటకు చక్కని సదుపాయా లున్నాయి. అయినా మనము వెనుకబడుటకు కారణం ప్రజలలో వలసినంత అభిమానము, ఆసక్తి లేకపోవటంవల్ల నేమో అనిపిస్తుంది. అఖిలభారత వ్యవసాయ పరిశోధకమండలివారిచే జరుపబడుతూన్న పరిశోధనా ఫలితాలను తగురీతిగా పరిశ్రమదారులు వినియోగపరచుకుని లాభములుపొందుట మంచిది. ప్రస్తుతము మద్రాసులో ౧౯౩౪-౩౫ అంచనాప్రకారం ౧౨౫,౩౧౦ యెకరముల భూమి చెరకుపంటకొరకై సాగుబడి అవుతోంది.

ఉన్న అవకాశాలు జారవిడువక పరిశ్రమను ప్రోత్సహింపవలసిన బాధ్యత మన ఆంధ్రులంతా గుర్తించవలసి యున్నది. కేవలము మూలధనము సంపాదించి ఫ్యాక్టరీలు స్థాపించినంతమాత్రమున చాలదు. వ్యాపార కార్యనిర్వహణలో కౌశలం చూపించాలి. ఆంధ్రులచేత స్థాపింపబడి, ఆదరణలేక కృశించి, చివరకు ఆంధ్రేతరులచేతిలోనికి పోయి అభివృద్ధిపొందిన అనేక పరిశ్రమలు, కర్మాగారాలు ఈ ఆంధ్రలోకంలోనే ఉన్నాయి. ఇవి మనవాళ్లకు తెలియని విషయాలు కావు. అయినప్పటికీ తాత్కాలికోత్సాహం తప్ప కార్యదీక్ష, దృఢనిశ్చయము మనకింకా అలవాటుపడలేదనటం సత్యదూరం కాదు. ఇది ముఖ్యంగా యావద్భారతసమస్య అయినప్పటికీ వేర్వేరుప్రాంతీయులు తమతమ ధర్మాలు గుర్తించి కార్యరూపంలో ప్రదర్శింపకపోతే ప్రయోజనం లేదు.

ప్రస్తుతం కేంద్రశాసనసభలో యీవిషయాన్ని గూర్చి తీవ్రమైనచర్చ రాకతప్పదు. ప్రభుత్వముకూడ ప్రజాభిప్రాయమును కొంతవరకైనా పాటించకపోదు. అంతేకాక బీహారు, మద్రాసు, సంయుక్త ప్రాంతాలలో కాంగ్రెసు మంత్రులు పంచదార పరిశ్రమకు తగినంత ప్రోత్సాహమిచ్చేసూచనలు కన్పిస్తూన్నవి. ఇలాంటి అనుకూలవాతావరణాన్ని గమనించి ప్రజలు మన యీ జాతీయ పరిశ్రమను పట్టుదలతో అభివృద్ధిపరచుటకు ప్రయత్నించుట శ్రేయస్కరము.

విధి

బొడ్డు బాపిరాజు

ఏలమంద చెప్పింది:

నాప్రాహా తెలిసింది మొదలుగా నాన్నతోకంటే అమ్మతోనే ఎక్కువ పరిచయం. అమ్మపేరు కోటి. అమ్మకు నేనంటే తగని ప్రేమ. గుండెల్లేని ఆ జాతిలో అటువంటి దయావంతురాలు వుండడం విరుద్ధమే. నాకప్పటికి ఇంచుమించు ఐదేళ్లప్రాయముంటుంది. మాముఠాలో అందరికంటే కొంచెం అందం కలవాణ్ణి నేనే; దుర్బలుడనూ నేనే. మా వాళ్లందరూ మద్యమాంసాలకు అలవాటు పడ్డవారే. నాకంటె చిన్నవయసుగల మాలోని కొందరు యిటువంటివి పుట్టుకతోనే అభ్యసించారు. నాకేదుచేతనో వాటి పేరు వింటేనే డోకువచ్చేది. నాయెదుట తిని త్రాగేవాళ్లని అసహ్యించుకొంటూ వుండేవాడిని. ఏ కారణమో తెలియదు కాని, అమ్మకూడా నన్ను వాటికి దూరంగా వుంచేది; ఎవరైనా కొంటితనంగా నాకలవాటు చేయడానికి పూనుకొన్నారంటే వాళ్లని గట్టిగా మందలించేది.

నాకు చిన్నతనంనుండి మంచి అలవాట్లు నుప్పేందుకు అమ్మచేసిన ప్రయత్నాలు యిప్పటికీ కళ్లకు కట్టినట్లగుపిస్తాయి. ఆడవాళ్లయితేనేం, మగవాళ్లయితేనేం మావాళ్లలో చుట్టలుకాల్చనివాళ్లు లేరు. చిన్నకారు రోడ్లవెంట పారేసిన ఎంగిలి పీక లేరుకొని భోగం వెళ్లబోసేవారు. నాకూ బాల్యచాపల్యాన వాటిమీద మోజుపుట్టేది. సుళ్లు సుళ్లుగా పొగ పైకి పోవడటం చూస్తూవుంటే అదోసరదాగా వుండి, అలా నేనుకూడా చేయాలనిపించేది. ఒకసారి దొంగతనంగా చుట్టపీకి కాల్చేను. నాకది సరిపడింది కాదు. అన్నం కక్కుకొన్నా. రహస్యం బయలయింది. చీవాట్లు సరేకదా, ఎన్నడూ కళ్లెర్రచేయని అమ్మ ఆరోజున కొట్టినట్టుగా కూడా గుర్తు. మా సంఘానికీ నాకూ పరస్పర సంబంధం వుండకుండా వుండేట్టుగా చూసేది వేయికళ్లతో. ఆ మహాసముద్రంలో కొట్టుకుపోతూ గుక్కెడు వుప్పునీళ్లయినా మింగలేదంటే అమ్మ జాగ్రత్తే అనాలి.

తరువాత జరిగిన విషయాలు స్మృతికి పట్టివుండేఅంత ప్రభావం కలవికావు. నాకు పదేళ్లు వచ్చినప్పటినుండి జీవితం వొకవిధంగా స్థిరపడ్డదని చెప్పవచ్చు. అప్పటి మా కాపురం ఏలూర్లో. నేనూ అమ్మా వొక చిన్న గుడిసెలో సంసారము సాగించేవాళ్లం. మా ముఠా అంతా ఏమయిందో, అప్పటి మా జీవితవిధానానికేహేతువో అంతగా చెప్పలేను. అప్పటికి అమ్మకు ముసలితనం అంకురిస్తూవుంది. కాని, ఏమాత్రం అలసత్వం, దుర్బలతా అన్నమాట వినిపించదు.

అమ్మ వొక బ్రాహ్మలయింట్లో పని చేసేది. ఒకపూట భోజనం, నెలకు అయిదు రూపాయాలజీతం. పొద్దుట అయిదింటికి

వెళ్లేది. మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు వచ్చేది. తిరిగి మూడింటికి వెళ్లి ఆరింటికి యింటికి చేరుకొనేది. ఇదీ దినచర్య. ఏలూరు వచ్చినప్పటినుంచి నా జీవితంలో కొంత మార్పు కూడా సంక్రమించింది. వున్నతికి అవకాశం లభించింది కూడాను.

ఇదివరకే నాకు కొద్దిగా చిన్న చిన్న పేర్లు కూడబలుక్కొని చదవడం, వ్రాయడం అమ్మకృషివల్ల వచ్చినై. ఏలూరు వచ్చిన వెంటనే మా బ్రతుకుతెరువు యేర్పరచుకొన్నమీదట నన్నొక చిన్నబడిలో చేర్పించింది. నాకు పద్నాలుగేళ్లు వచ్చేటప్పటికి కొంచెంకొంచెం లోకానుభవం చిక్కింది. అంతవరకు రెక్కలమరుగున పిల్లలాగా మా అమ్మ అంకసీమనే సకలమనుకున్నా. అమ్మను మించి నాకు ప్రపంచమే లేదు.

నేను కొన్నాళ్లకు మున్సిపల్ హైస్కూల్లో చేరాను. స్కూలునుంచి యింటికి వచ్చే త్రోవలోనే మా అమ్మ యజమానుల యిల్లు వుండేది. స్కూలు వొదిలిన వెంటనే ఆయింటికి వెళ్లి అమ్మను కలుసుకొని యిద్దరం యింటికి పోయేవాళ్లం. ఆరోజుల్లో చాలానంతోషంగా మా కాలం గడిచిపోయేది. స్కూల్లో సంగతులు నేనూ, యజమానుల సంగతులు అమ్మా చెప్పుకొంటూ ఆనందించేవాళ్లం. మా అమ్మ పనిచేసే యింటి యజమానురాలికి నేనంటే యెంతోచేతనో చాలా కనికరం. ప్రతిదినం అమ్మకోసం వెళ్లినప్పుడు ఆయమ్మ నా కేవో తినుబండాలో, అర్థణా అణో, యింటివారి పంచీకండువాయో ఏదో వొకటి యిచ్చేది కాని, వుత్త చేతుల్తో వొకనాడూ నన్ను పంపేది కాదు. నా చక్కనిరూపం, సౌమ్యవర్తనం ఆతల్లి నాకర్షించివుంటాయి.

ప్రస్తుతం నా కిప్పుడు పదియేడేళ్లు. ఎంతవరకూ నా దృష్టి విద్యార్జనమీదనే వుండేది. మనసిచ్చి పెంచే అమ్మ నాకే విధానా కొరత చూపించేది కాదు. నే నా అల్పజీవితంలో నే ఆనందం ననుభవించేవాణ్ణి. నాకంటే భోగభాగ్యాలలో అదృష్టంలో ఎన్నోరెట్లు మున్ముందుగు వేసిన ధనికుల బిడ్డలు చదువులో, మంచినడతలో నాకంటే మైళ్లకొద్ది వెనుకపడ్డారు.

ఆరోజు సాయంత్రం బడిలో కొంచెం ఆలస్యమయింది. నేను వచ్చి మామూలుగా ఆబ్రాహ్మలిట్లో 'అమ్మా!' అని పిలిచాను. 'ఓయ్' అంటూ యజమానురాలు ఆరోజున వండుకొన్న దేదో రొట్టె చేతులో పెట్టి 'కోటి కొంచెం జ్వరం తగిలినట్లుంటేనంచేత యింటికి ముందుగానే వెళ్లిపోయింది' అన్నది. ఆమాట వింటూనే నేను వెళ్లబోయేటప్పటికి ఆయమ్మ నన్ను పిల్చి నా చదువు సంగతులు అవి యివీ అడుగుతూ తల్లి వీల్లేక చెయ్యించదనంటే చదువు మానవద్దని, తన భర్తతో చెప్పి సాయం చేయిస్తానంటూ ఎంతో ఆప్యాయంగా చెప్పింది.

***

కోటి చెప్పింది:

మేం లంబాడీవాళ్లం. మా మగవాళ్లు చాలా క్రూరంగా ప్రవర్తించేవాళ్లు. నా తలిదండ్రుల నంత బాగా యెరుగను. చిన్నతనంలోనే పోయివుంటారు. అప్పట్నించి మేనమామే నన్ను పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాడు. చివరకతనే నన్ను పెళ్లిచేసుకొన్నాడు. నేనంటే అతనికి పంచప్రాణాలున్నూ. నామాట

ఎప్పుడూ అడుగుదాటేవాడు కాడు. అతనే మా లంబాడీతండా కంతటికీ పెద్ద. అతను చేసేపనులు నాకు సుతరాం గిట్టేవి కావు. మా తండావాళ్లకూ నాకూ ప్రవృత్తిలో చాలా వ్యత్యాసం వుంది. నాకు జీవితం శాంతంగా సాగిపోవడం ఇష్టం. వాళ్లది పూర్తిగా దౌర్జన్యం. ఇంత వ్యతిరేకప్రకృతులు గల మా దంపతులం వొకసారీ కలహించి యెరుగం. అతను నామాట కొంత యెదురాడకపోయినా అతనంటే నాకు చాలా భయం, భక్తీ వుంది.

ఆరోజుసంగతి యిప్పటికీ కళ్లకు కట్టినట్లు కన్పిస్తూనే వుంది. బహుళపక్షం లోని అష్టమి. మసకమసక వెన్నెల చాల తమాషాగా వుంది. శ్రావణం అనుకొంటా. కొంచెం గాలి చలిచలిగా మావాళ్లు అక్కడనుంచి మకా వుంది. యెత్తి వేశే రోజది. మాపనియెప్పుడూ వొక వూర్నించి వొకవూరికి మారడమే. ఏవూళ్లోను కాల్నిలిచి నాలుగురోజులుండే వాళ్లం కాం. అట్లా వుంటానికన్నా మా వృత్తినిపట్టి వీల్లేదు. పగ లేపనులు చేస్తూనో వుండేవాళ్లం. రాత్రుల్లు మావాళ్లు చిల్లర చిల్లరగా దొంగతనాలకు బయల్దేరిపోయే వాళ్లు. ఒక్కొక్కసారి దారులుకాచి కొల్ల గొట్టేవారు కూడాను. మాలంబాడీతండా వెంట వొకపశువులమంద తప్పకుండా వుంటుంది. ఏవూళ్లో మకాంచేసినా ఆవూళ్లోవి యే నాలుగైదు పశువులో మా మందలో కలుపుకొని అర్ధరాత్రిని లేచిపోయేవాళ్లం. ఇదీ మావృత్తి.

ఆరోజున గుడివాడనుంచి మకాంయెత్తి ఏలూరు చేరాలని మాసంకల్పం. ఇది పది యేడు పద్దెనిమిది యేళ్లక్రితం మాట. అప్పటికి ఏలూర్నించి గుడివాడకు మోటార్ల రస్తా యేర్పడలేదు. మాతండా చట్టీ నెత్తిన పెట్టుకొని ఆమసకవెన్నెట్లో పడి దారితీశాం. చల్లని గాలి గిలిగింతలు. మావాళ్ల యేల పదాలు. అప్పుడే వూరిపొలిమేరకు వచ్చాం. ఆ సన్ననిగాలిరొదలో కలిసి యెక్కడ్నించో వొక శిశుకంఠం వినిపించింది. ఆసమయంలో ఆచోట శిశువుకంఠం! నాకు సందేహం కలిగింది. నలువైపులా పరకాయించి చూచా. రోడ్డువారనే వున్న బెల్లపుచెట్టు మొదట తెల్లని గుడ్డల్లో వొకనెలగుడ్డు గుక్కపట్టి యేడుస్తూ వున్నాడు. ఏతల్లి పాపఫలమో అతను!

నా కప్పటికి యిద్దరు బిడ్డలు పుట్టి పోయారు. పిల్లల్ని తలచుకొంటే గుండె చెరువయ్యేది. ఆ పోయిన నిసుగులకోసం యెన్ని రాత్రిల్లు కళ్లవెంట నీళ్లు కారుస్తూ వాపోయినానో నాతోపాటు మిణికే చుక్కలకు తెలుసు. ఏ పసిపాపను చూచినా నా బిడ్డల మీద తంపుబారి కడుపు చుమ్మలు చుట్టుకుపోయేది.

ఆ మసకవెన్నెలవెలుగులో, ఆ నల్లని బెల్లపుచెట్టు పరచిన కొమ్మలక్రింద, ఆ చలి గాలిలో, నిరాధారంగా నిర్జనంగా పడి విలపిస్తూవున్న పసికందును చూస్తే యేతల్లిప్రాణమైనా తల్లడిల్లకమానదు. ఏ పిరికిగుండె గల తల్లో కనిన తప్పును పట్టిచ్చే యీబిడ్డను యిట్లా వుంచిపుంటుంది. ఆ దిక్కులేని బిడ్డను చూస్తూవుంటే మాతృత్వం నాలో తిరిగి మొలచినట్లయింది. నా అనేవారు లేని ఆ చిన్నితండ్రికి కడుపుకాలిన నేను తల్లిగావుండ

దానికి అభ్యంతరం పెట్టేవారు లేరు. మే
మిద్దరం వొకరిలో టొకరు తీర్చుకున్నాం.

నెమ్మదిగా ఆబిడ్డను తీసుకొని అక్కున
హత్తుకొన్నాను. ఒకరోజయినా గడువని ఆ
చిన్నిబిడ్డ తల్లిచేతుల్లో మోస్తరు యేడు
పంతా మాని వూరుకొన్నాడు. వెచ్చని
ఆపాపతలను రొమ్ము కాన్పుకోవడంతో నే
పాలు చేపొచ్చినై. నాకూ ఆబిడ్డకూ ఏదో
తెలియని జన్మాంతరసంబంధం వుండి వుంటుం
దనుకొన్నా. కొన్నాళ్లబాటు బాలెంతసుఖం
అనుభవించా.

ప్రాణం వొకెత్తుగా బిడ్డను పెంచుకొం
టూవున్నాను. అతని ఆకారం అదీ చూచి
బ్రాహ్మల బిడ్డయి వుంటాడని వూహించాను.
మా జట్టువాళ్లందరి మోస్తరుగా అతను
చెడిపోవడానికి నామన స్సంగీకరించలేదు.
అతనిమీద చిన్నప్పటినుంచి కన్నుంచి కాపా
డకొస్తూ వున్నాను. తినేది మా అన్నమే
అయినా అతనికి చెడ్డరుచులు మప్పలేదు.
'అమ్మా!' అని నోటినిండా పిలిచేవాడు. నా
తండ్రి ఎలమంద వొకరోజున తప్పక అదృష్ట
వంతు డవుతాడని నా కదో పిచ్చినమ్మకం
మట్టుకు వుండేది.

మా జట్టువాళ్లందరు అంతవరకూ మా
మీద యెంతో గౌరవం చూపించేవారు. ఒక
సారి భద్రాచలంఆప్రాంతాలకు పోయాం.
అక్కడ మా మామకు మన్యజ్వరం అంటు
కొంది. పాపం! దాంతో అతను చాలాబాధ
పడ్డాడు. ఒకయేడాదిపాటు పడవలసిన శ్రమ
లన్నీ పడి తనత్రోవ చూచుకొన్నాడు.

మా మామ పోవడంతోనే నాకు జట్టు
లో వుండ బుద్ధికాలేదు. అదివరకే వాళ్లుచేసే
పను లసహ్యించుకొంటూ వుండేదాన్ని. మిగి
లినవాళ్లందరూ వుండమని బ్రతిమాలారు
కాని, నే నిష్టపడలేదు. అప్పటికి మామామ
దినవారాలఖర్చుల కైనదిగాక వొకయాభై
రూపాయలు నాచేతిలో వున్నవి. అవి తీసు
కొని మంచిగా బ్రదుకు తెరువు చూచుకొం
టానికి ఏలూరు చేరుకొన్నాను. అప్పటికి
ఎలమందకు పదేళ్లు, నాకు నలభైయేళ్లుపైగా
వుంటాయి.

ఒక బ్రాహ్మలింట్లో పనిమనిషిగా
కుదిరాను అట్లాగే ఎలమందకు చదువు
చెప్పిస్తూ వున్నాను. మా తల్లీకొడుకుల
మీద యజమానురాలి కపరిమితమైన దయ.
ఇద్దరిలో ఎలమందంటే మరీ ప్రాణం. అటువంటి
కొడుకు లేనందుకు చింతిస్తూవున్నట్టుంటాయి
ఆయమ్మకళ్లు. మా ఎలమందకు పుస్తకాలకూ,
బడిజీతాలకూ, ఆ తల్లి చాలా సాయం
చేసింది. ఆయమ్మకు మేం చాలా ఋణపడి
వుంటాం. ఇంట్లో చేసుకొన్న దింతేనా వా
నికి పెట్టకుండా వుండేది కాదు. 'ఎందుకో
అంతప్రేమ?' అనిపించేది నాలో నాకు.

ఆరోజున సాయంకాలం కొంచెం
వుష్ణం తగిలినట్టుంది. కొంచెం తలనొప్పి
కూడా దానికి జతయింది. ఎందుకో నాకు
పనిచేస్తూఉంటే భార మనిపించింది. రమ
ణమ్మ - మాయజమానురాలుగారితో చెప్పి
యింటికి వచ్చి నన్ను తెలియకుండా కుక్క
మంచంలో పడ్డాను. నావెన్నంటే యెల
మందకూడా వచ్చాడు. 'అమ్మా!' అంటూ
పలకరించి మంచందగ్గర చతికిలపడి నా కాళ్లు
పట్టి పరిచర్య చేశాడు.

నాకు రోజురోజు జ్వరం పెరుగుతూ
వచ్చింది. ఎలమంద బడికికూడా మాని

ముప్పొద్దూ నన్ను కనిపెట్టుకొని వుండేవాడు. ప్రతినిమిషం 'అమ్మా! ఎట్లా వుంది?' అని అడిగేవాడు. పాపం నిర్భాగ్యుడు! ఏ సంపన్నుల యింటిలోనో పెరగవలసినవాడు నా దరిద్రజీవితంలో అతుక్కొనిపోయాడు. అంతఃపురాల్లో మెరవవలసిన మణిదీపం పాడుగుడిసెల్లో కళతప్పి వుంది. అతని కింతయినా జన్మవృత్తాంతం తెలియదు. నన్నే కన్నతల్లిగా భావించుకొంటూవున్నా డింతవరకు. నిజంగా యేతల్లి యింత సుగుణవంతుడైన కొడుకును చూచి మురిసిపోయే అదృష్టం చేతులారా తప్పించుకొన్నదో!

ఇక నాకు జీవితంమీద ఆశ లేదు. మృత్యువుకూడా దగ్గరకు వస్తూవున్నట్లు నా కనిపిస్తూవుంది. మాయజమానురాలు రమణమ్మగారు వొకటిరెండుసార్లు నౌకర్లను పంపి నాఆలనా పాలనా కనుక్కొంది. మా ఎలమందకూడా అప్పుడప్పుడు ఆక్కడకు వెళ్లి నా సంగతి చెప్పివచ్చేవాడు. వారి యింటి ప్రక్కనే వొకడాక్టరుగారిల్లు వుంది. అతన్ని మందివ్వవలసిందిగా రమణమ్మగారు పురమాయించారు. నిత్యం ఉదయం, సాయంత్రం వైద్యుడింటికి వెళ్లి మందు తెచ్చేవా డెలమంద. నా కెందుకనో తిరిగీ భూమ్మీద కాలు పెడతా నన్న ఆశమాత్రంలేదు. కాని, వొకచింతమాత్రం నన్ను దహించివేస్తూవుంది. 'ఇంతవరకు నాచాటున కాలంగడుపుకొన్న ఎలమంద కిక పైన?' అన్నది నాగుండెలుతొలిచివేస్తూవుంది. అతనిలో చాలా మంచిగుణాలున్నై. మోసమెరుగడు. అంతఅమాయికునకు లోకం ఏం సాయం చేస్తుంది? భగవంతుడే వున్నాడు! దిక్కులేకుండా చెట్టుక్రింద పడి అర్ధరాత్రి దేవు రించే నెలగుడ్డుకు ఆధారం చూపిన ఆ భగవంతుడు, ఆ దయామయుడు యిప్పుడూ చూపకపోడు. ఆరోజునే అతని ప్రాణం చెల్లిపోవలసివుంటే పురిటిగదినే దాటడు. అతని భవిష్యత్తులోనివి వెలుగుకిరణాలో, చీకటి మబ్బులో!

నా కారోజునుంచి యిప్పటివరకు తేలికన్నమాట లేదు. ఇవ్వేళ చాలా ఆయాసంగా వుంది. ఇక నా బ్రదుకుకథ ముగిసిపోతూవుంది. నా కేం చింతలేదు, ఎలమంద విషయంతప్ప. ఇంతకాలంవరకు దాచివుంచిన అతని నిజవృత్తాంతం యివ్వేళయినా, జీవితం ముగిసే యివ్వేళయినా చెప్పడం న్యాయం. తప్పక చెప్పితీరాలి. అన్ని మోసగించికాకపోయినా, అతనికి యెరుకపరచకుండా మాతృగౌరవాన్ని అనుభవిస్తూవున్న నేనీ అంత్యసమయంలో కూడా నాతోపాటూ రహస్యాన్ని మోసుకొనిపోవడానికి నా మనసు సమ్మతించలేదు. నే నున్న సంగతి చెప్పగానే బిడ్డ ఎంత తెల్లపోతాడో! ఇంతవరకు నామీద చూపిన గౌరవం! అబ్బా! అతనితో యీసంగతి ఎలా మొదలుపెట్టాలో నాకే తెలియడం లేదు. పదియేడేళ్లనుంచి అతన్ని నేను కడుపున మోసి కనలేదన్న మాటగాని తల్లికంటే ఎక్కువగా పెంచాను. ఇప్పుడు నాకూ అతనికీ ఏమాత్రమైన సంబంధమూ లేదని చెప్పాలి. ఎంతకష్టం! అయినా సత్యం. అందుకనే చెప్పాలి.

***

రమణమ్మ చెప్పింది:

అప్పుడే లేచాను. ఇంకా ముసిముసి చీకటిపోలేదు. రోజూ ఆవేళకే పాసిపని చేయడానికి కోటి వచ్చేది. నెలరోజులనుండీ దానికి సుస్తీగా వుండడంచేత వేరొకమనిషిని పుర

మాయించుకొన్నాం. 'కోటికి ఎట్లావుందో!' అని అనుకొంటున్నాను. దొడ్డితలుపు చప్పుడయింది. తలుపు తీశాను. ఎలమంద గొల్లుమంటూ వచ్చి నాకాళ్లదగ్గర కూలబడ్డాడు. అతనికళ్లనుంచి కన్నీళ్లు చెక్కిళ్లమీదుగా వెల్లువలు కట్టి ప్రవహిస్తూ వున్నాయి. అతనికళ్లు బాగా కెంపెక్కివున్నాయి. రాత్రల్లా నిద్రలేనట్లు అతని ఆకారం చెప్పక చెబుతూవుంది. కోటి ఆనాడుదయాన్నే అనంతంలో విలీనమైంది.

ఎలమందను ఆరేడేళ్లనుండీ చూస్తూ వున్నాను. ఎందుకో అతణ్ణి చూస్తూవుంటే నాకొక విధమైన మమత జనించేది. అతనిలో నా హృదయం కొంత నిక్షిప్తంగా వున్నట్లనిపించేది. అతని అమాయికపు కళ్లల్లో ఏదో అవ్యక్తమయిన నా ఛాయ కనిపిస్తూవుండేది. అతను నాదగ్గర నిలుచుంటే నాలోనుంచి పోయిన వొక అంశం తిరిగి కలుసుకొన్నట్లు నిండుతనం అనుభవించేదాన్ని. అతన్ని చూస్తూ నా చిత్త మేదో స్మృతిసీమలో ప్రయాణం చేస్తూ వుండేది.— పదియేడేళ్ల క్రితం. అప్పుడు నాకు పదియేనేళ్లు దాటినై. అభాగినినైన నాలో నిండు యౌవనం పిక్కటిల్లివున్న రోజు లవి. నాఅందం చందం, విద్యాసంపద అన్నీ వృథాచేసి నాభర్తఅన్న ఆ వ్యక్తి యిరవైయేళ్లలోపలనే పరమపదించాడు. అతనికోసం నేను బ్రహ్మచర్యం పాలించవలసిందని సంఘం శాసించింది.

నాపెళ్లి జరగడంకూడా చాలా ధనలోభంచేతనే జరిగింది. అతనంటే మా మేనత్తకొడుకు కృష్ణమూర్తి బీదవాడవటమే నా పాపం పండింది. అతనంటే నాకూ, నేనంటే అతనికీ బహుప్రేమ. ధనం చూసి మా తండ్రి సంబంధం తప్పించాడు. మానవప్రయత్నంలో సౌభాగ్యమే వుద్దేశింపబడ్డది. కాని, పాపిష్టిదైవం నా మంగళసూత్రాన్ని రద్దుచేశాడు. ఆ విచారంవల్ల యేడాది తిరుగకుండా మాఅమ్మ స్వర్గానికి వెళ్లింది. ఇక నేనూ మాతండ్రీ. మాయిద్దరకూ వండిపెట్టడానికి మామేనత్త-కృష్ణమూర్తితల్లి వచ్చింది. తల్లివెంట అతనుకూడా వచ్చాడు.

ఇక యింట్లో మాదే రాజ్యం. నాన్నగొడవ నాన్నదే. అమ్మ పోయినప్పటినుంచీ తిన్నగా ఆయనకు మతే లేదు. అత్త మాకెన్నడూ యెదురాడేది కాదు. నిండుయౌవనంలో వున్నా మిద్దరమున్నూ కళ్లాలులేని గుర్రాలం. మాకు నిమిషాలకూ రోజులకూ వున్న తేడాయే తెలవడంలేదు. అంతా హాయ్! హాయ్!!

మా చీకటిరహస్యం బయలుపెట్టడానికి చిహ్నాలు కనిపించినై. మాపనులన్నీ తెలియనట్టు నటించినా, మా అత్తకన్నీ తెలుసును. ఆవిడే మా కంత వీలుకూడా జతపరచేది. అప్పుడు మా బావ యింటరు చదువుతున్నాడు. సెలవలు ఆఖరైనంతనే ఏలూరు వెళ్లిపోయాడు విడువలేక విడువలేక. నా రహస్యం అత్తజాగ్రత్తవల్ల రెండో కంటికి తెలియలేదంటే మా నాన్నగారి మాట చెప్పాలా ?

చక్కని బిడ్డ. ముక్కూ మొగం అంతా మాబావదే. నాకు మనస్సొప్పకపోయినాఅత్త బలవంతాన్న ఆ బుడుతని అప్పగించక తప్పలేదు. కాని, అత్తచేతమాత్రం ప్రాణాలతో యేచెట్టుక్రిందో విడిచివచ్చేటట్లు వొట్టు వేయించుకొన్నాను పూరవతల బెల్లపు

చెట్టుక్రింద పెట్టివచ్చానని మా అత్త నాతో అపుడే చెప్పింది.

నిండా సంవత్సరం గడిచింది. సెలవలకు మాబావ మళ్లీ వచ్చాడు. ఈ సంవత్సరంలో లోకానికి, ముఖ్యంగా మాతండ్రికి చాలా మార్పు వచ్చింది. వ న్నెన్నోసార్లు దగ్గఱకు తీసుకొని నా అవస్థకు విచారించేవాడు. ఆయనచూపులో ఆ సమయాల్లో పొంగే వాత్సల్యానికి అంతు లేదు. విధవావివాహాల ప్రబోధంకూడా అప్పుడే. ఇదివరకు జడిసేవారంతా కొంచెఁకొంచెం సేద తీర్చుకొంటున్నారు. పెద్దక థెందుకు, నాకూ బావకూ పెళ్లయింది.

ఎలమంద వచ్చి కోటి చచ్చిపోయిం దని చెపుతూ అది పోయేముందు తనకు చెప్పిన కథంతా చెప్పి బావురు మన్నాడు. అత నా కథ చెపుతూవుంటే నా జీవితాన్ని యేకరువు పెడుతూవున్నట్లుంది. నా కతనిమీాద అవ్యాజంగా కలుగుతూవున్న అనురాగానికి కారణం యిప్పుడు బోధపడ్డది. కన్నతల్లి గుండెలు యెన్నేళ్లక్రింద పోయిన బిడ్డనైనా గుర్తించుకోలేకపోవు. చేతులార త్రోసివైచిన నా వంశధనాన్ని భగవంతుడు తెచ్చి యిచ్చాడు. మా ప్రేమలో కల్మషం లేదన్నమాట. వెక్కి వెక్కి యేడుస్తూవున్న ఎలమందను దగ్గఱకు తీసుకొని గుండెకు హత్తుకొన్నాను.

ఇదంతా ప్రక్కగదిలోనుంచి వింటూవున్న మాబావకూడా కళ్లు చెమ్మగిలుతూవుండగా అక్కడకు వస్తూ 'విధి' అన్నాడు.

తేనెటీగల పెంపకము

పైకి వస్తూఉన్న గృహపరిశ్రమ

(స చి త్ర ము)

మనుష్యజాతికి ఎక్కువగా ఉపకరించే ప్రాణుల్లో తేనెటీగ ఒకటి. తిండి కేమాత్రమూ చాలనిరాబడితో కృశిస్తూఉండే చిన్నపల్లెటూరిజనము తేనెటీగలను పెంచుకొని ఎక్కువ రాబడిని గడించుకోవచ్చును. తేనెటీగల్లో ఎన్నోరకాలవి ఉన్నవి. వాటిల్లో పెంపకానికి చక్కగా సరిపోయేవి దేశీయపుటీగలే. చెట్ల తొర్రల్లో, రాళ్లపగుళ్లలో, పాడుపడ్డ కట్టడాల్లో తేనెటీగలు పట్లుపెట్టడం మామూలు.

తేనెటీగలను పెంచుకోడానికి అవకాశాలు ఉన్నచోట్లను ముందట కర్రగూడు ఒకటి చేయించుకోవాలి. అది ఒక చిన్నపెట్టెవలె ఉంటుంది. దానిమూత [illegible]గా ఉండవలెను. ఆగూటిలో ఆరేడు కర్రచట్రాలు ఉంచడానికి అవకాశం ఏర్పరచుకోవడం అవసరం.

౨. తేనెటీగల గూడు

౧. కుర్రవాడు చెట్టు తొర్రలోనుండి తేనెపట్టులను తీస్తున్నాడు

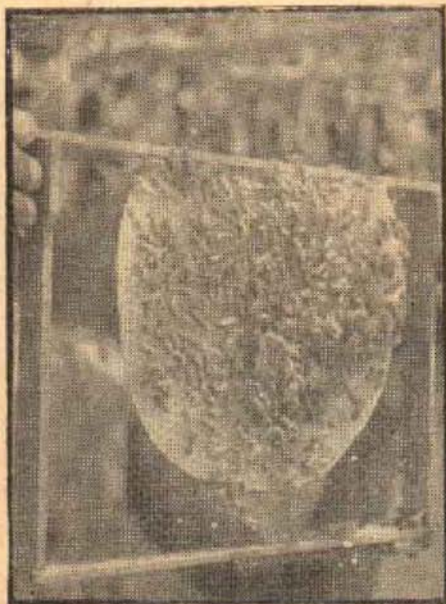
ఈగల రాకపోకలకు పెట్టె అడుగున ఒకరంధ్రం ఉండవలెను. గూటిలో ఉండే చట్రాలకు తేనెపట్లను కట్టి నిలవచేయవలెను. ఈగూడును నాలుగు రూపాలక్రయానికి వ్యవసాయశాఖవారమ్ముతారు. లేకుంటే సులీవుగా తామే చేయించుకోవచ్చు.

ఇంక తేనెపట్లను సంపాదించి ఆ గూట్లోకి చేర్చాలి. తేనెపట్టు ఉన్నచోటు కనిపెట్టి వాటిమీదికి పొగపెడితే ఈగలు పారిపోతవి. అప్పుడు తిన్నగా పట్లను ఊడదీసి, ఒక్కొకచట్రాని కొక్కొకపట్టును అరటినారతో జాగ్రత్తగా కట్టిపెట్టవలెను. తర్వాత చట్రాలను గూట్లో ఇముడ్చి, లోపలికి ఈగలు చేరుకునేటట్లు చేయవలెను. తల్లి ఈగను కనుక్కొని దాన్ని

లోపలకు ప్రవేశింపచేస్తే తక్కినవన్నీ సులువుగా ప్రవేశిస్తవి. తల్లి ఈగకూ, తక్కినవాటికీ అపూర్వమయిన అనుబంధం ఉండడం మూలాన్ని, అన్నీ కూడా దాన్ని అనుసరించే తిరుగుతూ ఉంటవి. తల్లి ఈగ అన్నిటి కంటె పెద్దదిగానూ, రూపంలో కొంత విభిన్నంగానూ ఉంటుంది. ఆ గూటిని తర్వాత ఇంటికి తీసుకునిపోయి తోటలో కాని, పంచపాకలో కాని భద్రపరచవలెను. దాన్ని చీమలుఅంటకుండా జాగ్రత్తగా మాచుకోవలెను. చీమలు తేనెటీగలకు పరమశత్రువులు. అవి ప్రవేశించిన వంటే మాత్రం ఇంక తేనెపట్లన్నీ స్వరూపనాశనం

౪. పూర్తిగా తేనెపట్టిన పట్టు

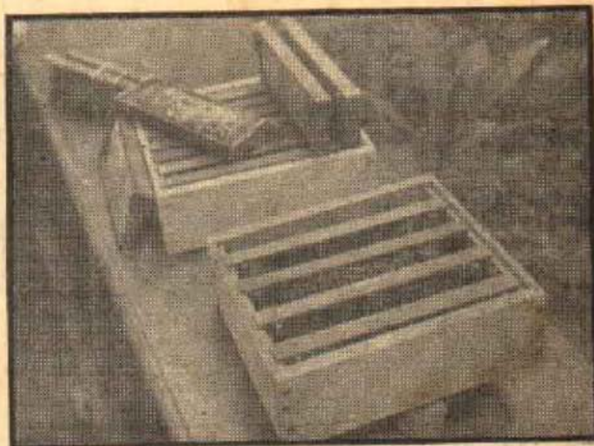

౩. చట్రానికి కొంతగా పట్టినపట్టు

కావలసిందే. చీమలు పట్టకుండా ఉండడానికి గూటిని చిన్న బల్లమీద పెట్టి దాని నాలుగుకాళ్ల క్రింద నీటి గిన్నెలను పెట్టడం అవసరం. కోతులు మొదలయిన చిలిపిజంతువు లేవీ పాడుచేయకుండా గూటిమూతనుగట్టిగా కట్టి పెట్టడంకూడా అవసరం.

ప్రతిదినమూ ఒకమారు గూటిని తెరిచి చూచుకుంటూ ఉండవలెను. తల్లి ఈగఉందో వెళ్లిపోయిందో, పట్టుకు ఈగలంపరిగా ముసురుకున్నవో లేవో తెలుసుకుంటూఉండవలెను. తల్లి ఈగ లేకపోతే పట్టువృద్ధికి రాదు. కాబట్టి, అది లేకపోయినపుడు మరోదాన్ని లోపలికి చేర్చాలి. కొంచెం జాగ్రత్తఉండి అలవాటు చేసుకుంటే తేనెటీగలను పెంచడానికి కావలసినజ్ఞానం సామాన్యంగా కలుగుతుంది.

పట్లల్లో తేనెనిండుగా కూడినతర్వాత, మరి కొన్ని చిన్నచట్రములను మీద ఉంచవలెను. వాటికి, గూటిలోపల ఉండే చట్రములనుండి తేనెనిండిన పట్ల నూడదీసి జాగ్రతగా కట్టవలెను. ఈగలన్నీ పైవాటికి క్రమంగా చేరుకుంటవి. క్రిందివాటిల్లోను తేనె కొంత

౫. ఇందులో గూటిలో చట్రాలమీద నుంచే చిన్న చట్రాలు ఉన్నవి

౬. చిన్నచట్రాలలో ఉండే పట్టుల మీద పలచనిపూత తేనె ధారాళంగా స్రవించడంకోసమని కత్తితో గిచివేయబడుచున్నది.

నిలిచిపోతుంది. దాన్ని ఈగలకోసం విడిచిపెట్టడం మంచిది. పైచట్రాల్లో, పట్టులు తేనెతో నిండినతర్వాత వాటిని పైకితీసి తేనె పిండుకోవలెను. పట్టులను చట్రాల

౭. తేనె పిండుకునే మర

నుండి ఊడదీసి వాటిల్లో తేనెను చేత్తో పిసికిపిండుకోవడం పాతపద్ధతి. ఆతేనె శుభ్రంగా ఉండదు. కొంచెంగా వస్తుంది కూడ.

ఇప్పుడు తేనెపిండడానికి ఒకమర తయారయి ఉంది. దానివెల తొమ్మిదిరూపాయలు. వ్యవసాయ శాఖవారమ్ముతారు దాన్ని. పట్టులు దాంట్లో ఉంచి మరతిప్పితే తేనె క్రిందికి ప్రవిస్తుంది. ఇట్లాచేయడం వల్ల తేనె పరిశుభ్రంగా ఉంటుంది. పట్టుకూడా తర్వాత ఉంచుకోవడానికి పనికివస్తుంది.

కొంచెం శ్రమ తీసుకుంటే, ఒక్కడు ఆరేడు గూళ్లను పెట్టుకోవచ్చును. ఒక్కగూటివల్ల ఏడాదికి పదిరూపాయల క్రయంచేసే తేనె దొరుకుతుంది. ఎక్కడ అనుకూలంగా ఉంటే, ఎక్కడగాకూడా దొరుకుతుంది. తేనెటీగలు అన్నిరకాల పూవుల నుండీ, పంటలనుండి తేనెను సేకరించుకొంటవి. జొన్న, కంబు, రాగి, ఆముదం, పత్తి, చింత,

౮. దొడ్లో జాగ్రతపెట్టి ఉంచిన గూడు. బల్లకాళ్ల క్రింద నీటిపాత్రలున్నవి చీమలు ఎక్కకుండా.

వేప, అరటి, మామిడి మొదలయిన వాటిల్లో తేనె పదార్థం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి ఇవి శ్రేష్ఠమయినవి. ఇండియాలో ఇవిలేని గ్రామమంటూ సామాన్యంగా ఉండదు. అందుచేత, పల్లెటూళ్ల దారిద్ర్యాన్ని పోగొట్టడానికి ఈ తేనెటీగల పెంపకము కొంత వరకు తోడ్పడుతుంది.

— మూర్తిరాజ్

ప్రకృతం తిరుచినాపల్లి జిల్లాలో ఈ పద్ధతి పెంపకం అమల్లో ఉంది. ఆఫ్రికాలో ఇంతకంటే సలీసుగా, లాభసాటిగా ఉండే పద్ధతి వాడుకలో ఉందట. ఆఫ్రికావారు 'బెంబో' అనే దేశీయపు సారాలో తేనెను చాలఎక్కువగా చేర్చుకుంటారట. అయితే ఇంతకర్చుచేసి ప్రత్యేకంగా గూళ్లు వాళ్లు చేయించు కోరట.

వాళ్లు బోలుగా ఉండే లావుపాటి కర్రను రెండు వైపుల బిరడాలతో బిగించేస్తారు. మీద నొక రంధ్రాన్ని యీగల రాకపోకలకోసమని చేస్తారు.

దాన్ని తీసుకుపోయి తేనె టీగలుండే చోట చెట్టుకు వేలదీస్తారు. ఇలాటిబుర్రలు వందలకొలదిగ తయారుచేసి ఎవరిమట్టుకు వారు చెట్లకు వేలదీసి పెడతారు. అవి గాలిలో ఆడుతూఉంటవి. వాటిలోపలికి రంధ్రంగుండా ఈగలు ప్రవేశించి లోపల పట్లుపెట్టి తేనె కూరుస్తవి. అవకాశం ఎక్కువగా ఉన్నాకూడా ఒకరిబుర్రను ఇంకొకరు ఆదేశంలో సామాన్యంగా అపహరించరట. చెట్ల తొరటల్లో పట్లుపెట్టడం కంటే ఈ బుర్రల్లో పెట్టడమే ఎక్కువ క్షేమకరమని ఈగల తలంపు. సకాలంలో ఎవరి బుర్రల్లోనుంచి వారు తేనెను తీసుకుంటారు. ఆ తేనెలో మైనమూ, పిల్ల ఈగలూ కలిసిఉంటవి. దాన్ని డబ్బాలలో తీసుకొని పోయి పట్నస్థలాల్లో మంచివెలకే అమ్ముకుంటారు. ఈపద్ధతి. మనదేశంలో అడవి ప్రదేశాలలో ఉండేవారికీ, పండ్లతోటలు ఉండేవారికీ పనికివస్తుంది. దీనికి శ్రమ తక్కువ, ఫలము అధికము.

ఓరుగల్లు నంది

విశ్వనాథ వేంకటేశ్వరులు

మోము మలంచి దుఃఖమున మున్గిన నీమెద దాయి కాఁగ నే
  బాములఁ ద్రవ్వికొంచుఁ గడఁబట్టితివో! యల యోరుగంటి రా
ట్ఛ్రీ మహనీయ హస్తమున చెందిర దాకిన గంగడోలు బా
హ్వామిత వారి నల్లబడి ప్రాకుడు పట్టినదే వృషేశ్వరా!

ఎన్నాళ్లైనది నిన్ను నెక్కి శివుఁ డూరేగ౯ ఖణిల్లన్న య
ద్యన్నవ్యాంబుదగర్జ, అంకె యిడి కాల్ద్రివ్వ౯ భవన్మూర్తిచే
స్విన్నంబై తెలుగఁటి యాఁబోదుగు వర్షించు౯ సుధాధార సం
పన్నత్వంబున నోరుగల్ తడుపఁగాఁ బ్రాల్మాలి యెట్లుందువో!

స్థాణు౯ నమ్మి భవత్ప్రభావములున౯ స్థాణుత్వముం జెంద ని
ద్రాణంబైనది యోరుగల్లు బసవా! త్రయ్యంతనాదాకృతుల్
శ్రేణీమంజులముల్ శ్రవఃప్రియములు౯ జిల్లక్ష్మి నృత్యోన్మిష
త్ప్రాణోత్తేజకముల్ భవద్గళస్థ నవఘంటానాదముల్ లేమిచే౯.(?)

వేయికంబములందు వేయి జోతులు పెట్టి యారాత్రికల నెత్తె నాంధ్రశిల్పి
ఖడ్గధారాంచలో గ్రానల ప్రభఁ బెట్టి నీరాజనము తెల్గునేలతేఁడు
వీరమాహేశ్వర విక్రమాత్మార్పణ క్రమసిద్ధి గనె నోరుగల్లునగరు
కవితాసరస్వతీ కమ్రనృత్యోన్మిష ద్భోగంబు లిడె నాంధ్రభూతల కవి
ఓరుగల్ రుద్రుఁ కంటఁ బెల్లుబ్బు సెకల - జీవనాడుల కడిమి యుష్ణీకరించి
లీల నాడితి శ్రీశివలీల లెన్నొ - నేఁటి కిట్లైతి వెట్లుగానీ, వృషేంద్ర!

నీకకుదంబు నాంధ్రరమణీయ పురీరమణీ కుచంబుగాఁ
జేకొని తాఁ జెమర్చెనొకొ చిత్తమున౯ శివుఁ డొక్కనాఁడు, దీ
తూ కమనీయమూర్తి విటు కాలు కదల్పవు వేయి యేండ్ల కే
నీ క్రియనుండు మెప్పటికి నీ శివమూర్తికి వెట్ట పుట్టునో!

ప్రోలుఁడు మింటికెత్తి నల పువ్వులదీపిక తెల్గునేల వె
ల్గె, లలితంపు వల్లు లయి, కాకతివంశ్యుల దీప్తశౌర్యపుం

శైలముచే సుపుష్టమయి, తావక శృంగయుగాంతరస్థలీ
శిలమణి ప్రరోహమయి నేఁటికి మాసెనుగా వృషాధిపా!

సీ॥ ఱంకె గర్జయై నెఱియలువాఱిన పర్వతంబులు వజ్రపటలి కురిసి
నీవు కాల్ద్రివ్విన భావమ్ము లిగిరించి పుడమిధేనువు పంటపుల్కలంది
నీ బుసకొట్టుటల్ నెగసి వాయువు లూది యరిసైన్యములు వంతవంత బాఱె
నీవు కొమ్మునఁ జిమ్మ నెగడి యోర్గలు హేమశిఖరి బంగారు వర్షించి మించి
నీదుమయమై చెలఁగుఁ దెల్గు నేలయెల్ల - నీవు నిద్రింప నీలోన నిద్రఁ జెందె
వృషభలోకేశ త్వత్తనూవృతమహాగ్ని-కుండములనూది దానిమేల్కొలుపరాదె!

గణపతి రుద్రదేవు లెల్ల కాపరులై నిను నోరుగంటి ప
చ్చనిబయలందు మేపుకొన సాముగవంగిన మూపురంబు గో
మునఁ గరఁగుల్ నవాంధ్రగవి ముగ్ధరసాకృతి యాచుఁ బుల్కరిం
చినయెద మాధుర్యక్షరులు చిందినదయ్య మహోక్షచంద్రమా!

క్రుమ్మిన కోరకొమ్మకొనఁ గ్రూరభుజంగమరాజు నిక్కికల్
చిమ్మఁగ ఫూత్కృతుల్ నెఱపఁ జెంగున దూకిన గిట్టతాకునన్
దమ్ము తుఱింగలించి శివద్రోహులు లుత్తములై చెడంగ ను
గ్రమ్మగు నీదుమూర్తి కనరాదు తెలుంగులు చిన్నవోవఁగన్.

భవుఁడు భవానియు బాపురే యని మెచ్చ నోరుగల్ గవనిలో హుంకరించి
యరిసైన్యములకంటి కజగవ ఖడ్గశూలాలంకృతమ్ములు హారతనువులు
శతసహస్రమ్మైన్మ తోఁప నమయాంతపుష్కలావర్తకాశనిపాత భయదములు
శఫశృంగ ఘట్టనల్ శాతవాలోత్క్షిప్త వహ్నిస్ఫులింగముల్ పట్టికాల్పఁ
బాయవడియును జచ్చియుఁ జేయికాలు-నార్ప నేరక శివశివాయంచు సురిగి
యాంధ్రవైరులు నీధాటికాఁగలేక-శరణుజొచ్చిరి బసవ! మచ్చరము లుడిగి.

ప్రభవసంస్థితిలయ ప్రథితముల్ భాను విష్ణుగిరీశఘనపరంజ్యోతు లెవట
జ్యోతిర్మయంబైన శుద్ధాకృతిఁదాల్చి త్రైలింగశిల్పవిద్యామహస్సు
శతసహస్రస్తంభదర్పణప్రతిబింబి తాంధ్రప్రతాపదివ్యార్చిఁగూడి
కొలువుఁ గాకతిదేవి తెలికన్నుఁగవకాంతి పద్మాక్షినవతనూప్రభలుకలసి
యారతులుదిద్ద నప్రతిహతము నద్వితీయ మప్రమేయమ్ము జ్యోతిస్సువగుచు
ఆంధ్రమున స్వర్గతేజమ్ము లలరఁజేసి-యేకశిలమున శిలవైతివే వృషేంద్ర!

తెలుఁగుశిల్పులు ఊయి మలచి ప్రాణముపోయు శిల్పవిద్యాధ్వరానల్పవిధికి
త్రైలింగరాజ్య కేదారఖండమ్ముల సస్యేందిరానృత్యసవనవిధికి
తెలుఁగున రేంద్ర హేతిజ్వాల దీపించి యరిహావిస్సులవేల్చు హావనవిధికి
తెలుఁగురాజ్యేందిర తులనక్రమాతీత సౌభాగ్యమిడు విశ్వసత్రవిధికిఁ
గలిమి సధ్వర్యుఁడవయాచుఁ గనకవృష్టి-కృతమహావభృథస్నానకేళిఁగాంచి
సర్వ మఘవుసికొంఱకుఁగా సన్న్యసించి-యచలమూర్తినిగొంటి వోయాదివృషభ!

ఇది యాగంబు శివార్థమై జరిగనిం దెవ్వారి కెల్లెనను౯
దుది నోంకార మహాగ్రపీఠమున సంస్తుత్యప్రభాజ్యోతివై
చిదతీతస్థితి నుందు పూర్జిత జగజ్జేగీయమానుండవై
మది నాంధ్రంబు కరంగుచుండుత భవన్మాహాత్మ్య దివ్యాబ్ధిలోఁ.

హంపీ-విట్ఠలరాయ దేవాలయమునందలి శిల్పసమంచిత స్తంభములలో నొకటి. ఇందు మార్దంగికభంగిమము భావస్ఫోరకము. — D. A. R.

కీ. శే. దూసి రామమూర్తిశాస్త్రిగారు

నలువది యేండ్లయినను నిండని పిన్నవయసుననే శ్రీ దూసి రామమూర్తి శాస్త్రిగారికి మూరేండ్లు నిండనవి కడచిన ఆగస్టు ౧౮ వ తేదీని వారియాత్మ భౌతిక దేహమును విడిచినది. వారి అకాలమృతి తెలుగు వాఙ్మయమునకే కాక దేశమునకును తీరని లోపమును కలుగ జేసినది; బంధు మిత్రులను అపారమగు దుఃఖమున ముంచివేసినది.

శ్రీ రామమూర్తి శాస్త్రిగారు పసితనముననే విద్యానగరమగు విజయనగరములోని మహారాజ సంస్కృత కళాశాలయందు విద్యనభ్యసించిరి. వీరు స్వప్రతిభచే గురువులను మెప్పించి విద్యార్థులలో మిన్నలయి, ౧౯౨౨ వ సంవ మద్రపుర విశ్వ విద్యాలయ విద్వత్పరీక్షయందు ఉత్తములుగ ఉత్తీర్ణులయినారు. అంతియ కాక వీ రాం... ఛాందో వ్యాకరణములయందపారమగు కృషి సలిపి మంచి లాక్షణికులుగ ప్రసిద్ధి కెక్కినారు.

ప్రభుత్వ, ప్రజాసంస్థల యాదరాభిమానములకు అంతగా పాత్రులు కాని ప్రాచ్యపాఠ్యగ్రంథము ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, కోన్నత పాఠశాలలయందలి పండిత పదవులతోనే సంతృప్తిని పొందవలసివచ్చుచున్నది. అదృష్టవశమున శ్రీ శాస్త్రిగారీదుర్దశకు పాల్పడలేదు. పరీక్షయందుత్తీర్ణత గడించినవెంటనే వీరికి తాము విద్యనభ్యసించిన విజయనగర సంస్కృత కళాశాలయందే ఆంధ్రాధ్యాపకపదవి లభించినది. అది అన్ని విధములను వీరి యభివృద్ధికి కారణమైనది. శ్రీ వజ్ఝల చిన సీతారామస్వామి శాస్త్రి గురుపాదుల అంతేవాసిత్వమున గడించిన వీరి పాండిత్యము రిత్తవోలేదు. అది దినక్రమమున అభివర్ధితమయి వీరి ప్రతిభావిశేషమునకు విస్తృతిని కలిగించి విలువకు మించిన కీర్తిని సంపాదించిపెట్టినది; రమారమి పదునై దేండ్లపాటు పెక్కురు విద్యాంసులను, ఉభయభాషా ప్రవీణులను తయారుచేయుండినది; విశిష్టగ్రంథ నిర్మాణమునకు వీలు కలిగించినది.

బంగారమునకు పరిమళమబ్బినట్లు, అభ్యాసము వీరి పాండిత్యమునకు మెరుగుపెట్టినది. స్వయంకృషివలననే వీరు చక్కగా కవిత్వము చెప్పగలిగినారు; ఉత్తమ పండిత, విమర్శకులలో ఉచితస్థానమును గడింపగలిగినారు. వీరి రుక్మిణీకల్యాణము, ఉదయసుందరి, పారిజాతాపహరణ సురభివ్యాఖ్యానము పయినవియములకు ఉదాహృతులు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు సరళస్వభావులు; సహృదయులు; విద్యార్థిపోషకులు; సత్యము నిర్వహించుపట్టుల మొగమోటమి లేనివారు; ఎట్టి కఠినవిషయము నయినను సవిమర్శముగను, సులలితముగను విద్యార్థులకు బోధింపగల సమర్థులు. ఎట్టి కొమ్ములు తిరిగిన పండితులయెదుట నైనను జంకు లేక ప్రవచన మొనరింపగల దిట్టలు.

వీరు పెక్కేండ్లక్రిందటనే ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తువారి 'ఉభయభాషా ప్రవీణ' పరీక్షకు పరీక్షకులయినారు. వీరి గ్రంథము లాంధ్ర, మద్రపుర విశ్వవిద్యాలయములలో వివిధపరీక్షలకు పఠనీయములుగ నిర్ణీతములయినవి. బ్రతికియుండినచో వీరింకను ఎన్నియో గౌరవములను పొందియుండెడివారు. ఆంధ్రవాఙ్మయమున కెంతయేని సేవ చేసి యుండెడివారు. 'కాలస్య కుటిలా గతిః!'

పాపము! పతిప్రాణయగు వీరి సతీమణి జీవితము నిరవధికదుఃఖభాజనమయిపోయినది. అనపత్యత దాని నత్యంతదుర్భరము నొనర్చుచున్నది!

ఉ. వేం. ర.

ఈ పండితుని యకాలమృతికి భారతియును కన్నీరు విడుచుచున్నది. వీరి పాండిత్యప్రసంగములను, అతివిరళముగనే యగుగాక, తలను దాల్చినది. కొంతకాలమునుండియు వీరి రచనములు భారతికి లభించుచున్నవి. సజీవులయి యున్నచో నిక ముందయిన లభింపగలవను ఆశయుండెడిది. ఇపుడట్టి యాశ పూర్తిగా నశించిపోయినది

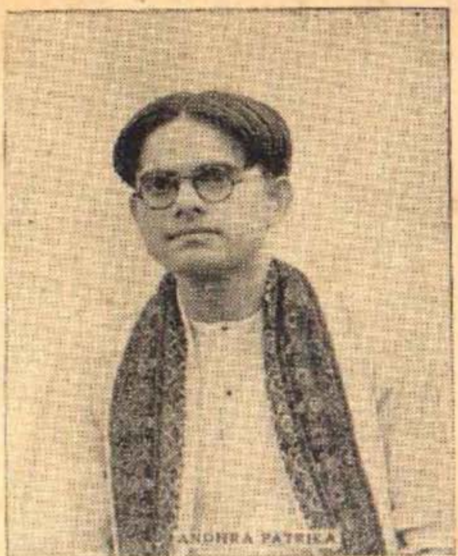
ఎట్టివారి మృతివలన గలుగు దుఃఖమయినను కాలక్రమమున సన్నగిల్లిపోవుట సహజము. అట్లు సన్నగిల్లునదాక గట్టి మనస్సుతో ఊరట నొందియుండుటయే తదీయుల కర్తవ్యము.

సం. భా.

తాడేపల్లి శ్యామసుందరరావు, యం. బి., బి. యస్.

బొంబాయి గ్రాంటుమెడికల్ కాలేజిలో వైద్యము చదివి యం. బి., బి. యస్. పరీక్షయందు దీరేదు బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయమున సర్వప్రథములుగ విజయమును గాంచిరి. వీరు ప్రకృతము బొంబాయి జె. జె. వైద్యాలయమున గౌరవవైద్యులుగ నున్నారు.

శ్రీ మారేమండ రామరావు, యం ఏ., బి, ఇడి.

చరిత్రపరిశోధనలకు ఫలముగ మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము రామరావుగారికి కిటీవల డాక్టరు బిరుదమునిచ్చి గౌరవించెను. వీరు మొదట రెండేండ్లు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ పరిశోధనశాఖయందు ఆంధ్రకాకతీయరాజుల చరిత్రమునుగూర్చి పరిశోధనచేసిరి. వీరి చరిత్రరచనములు కొన్ని ఆంధ్రేతిహాసమండలి (రాజమహేంద్రవరము) పత్రికయందును, భారతి మున్నగు పత్రికలందును ప్రకటితములయినవి. వీరు పైమండలికి సభ్యులుకూడ. మండలి ప్రకటించిన 'కాకతీయ సంచిక'కు వీరు సంపాదకులు. గద్వాలసంస్థాన చరిత్రమునుగూడ వీరు వ్రాసినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ప్రకృతము వీరు గుంటూరు హిందూ కళాశాలలో చరిత్రోపన్యాసకులుగా నున్నారు.

కలగూరగంప

అఖిలభారతభాష-ప్రాంతీయభాషలు

గాంధీ సూచించిన ౧౭ నిబంధనలు

(౧) మనము చేయుచున్న యావత్తు కార్యక్రమము, ప్రభుత్వ విద్యావిధానము ఆయా ప్రాంతీయ భాషలలోనే జరుగవలెను. హిందుస్తానీ, హిందీ, ఉరుదూ, బెంగాలీ, గుజరాతి, మరాటి, తమిళం, తెలుగు, కన్నడం, మలయాళం, ఓఢ్రం, అస్సామీసు, సింధి, పంజాబీభాషల నిందులకు వాడవలెను.

(౨) హిందూస్థానీ మాటలాడు ప్రాంతములలో హిందీ, ఉరుదూభాషలు ఆలిపులతోకూడ అధికార రీత్యా ఆమోదించవలెను. సామాన్యప్రకటనలన్నియు ఉభయలిపులలోను చేయవలెను. కోర్టులు మొదలైన వానిలో ఉభయలిపులలో ఏదైన వాడవచ్చును.

(౩) హిందూస్థానీప్రాంతములలో అన్నివిషయములు హిందూస్థానీలోనే బోధించుచు, రెండు లిపులు కూడ వాడవచ్చును. ఎవరకు ఇష్టమువచ్చిన లిపి వారు వాడుకొనవచ్చును.

(౪) హిందూస్థానీ అఖిలభారత భాషగా సుత్రించవలెను. హిందూస్థానీలో నిరాక్షేపణీయముగా ఏ ప్రభుత్వ కార్యస్థానములో నైనను తాను మాటలాడ వచ్చును, వ్రాయవచ్చును.

(౫) దేవనాగరి, బెంగాలీ, గుజరాతీ, మరాటీ లిపులనుకలిపి అచ్చుకు, టైపుకు పనికివచ్చు క్రొత్తలిపి కనిపెట్టవలెను.

(౬) సింధీలిపి, ఉరుదూతో కలిపి సులభము చేయవలెను.

(౭) దేవనాగరివలె దక్షిణభాషలు తయారు చేయుటకు ప్రయత్నించవలెను. అది సాధ్యముకానిచో తమిళము, తెలుగు, కన్నడం, మళయాళం భాషలకు ఒక సమానలిపి పరిశోధించవలయును.

(౮) లేటిన్ లిపి ఉపయోగించిన దానికిఎన్నో సదుపాయములున్నవి- కాని అది మనము వాడుటకు ప్రస్తుతము వీలు లేదు.

దేవనాగరి, బెంగాలీ, గుజరాతీ, మరాటీ, ఉరుదూ, సింధీ, దక్షిణభాషలు- ఇన్నింటికి సరిపోవు క్రొత్తలిపి కనుగొనవలెను.

(౯) హిందీ, ఉరుదు ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా అభివృద్ధి చెందుచుండుట ప్రమాదకరముగా భావించ నక్కరలేదు. ఏది అభివృద్ధియైనను భాష బాగుపడును. ఎప్పటికైనను జాతీయైక్యము ఏర్పడును. ఇది లాభించును.

(౧౦) మనము జనసామాన్యమగు సులభశైలిలో భాషలన్నియు నుండునట్లు చేయవలెను. వానికి సంబంధించిన విషయములను గూర్చి వ్రాయవలెను. పెద్ద సమాసములు, అలంకారములు, జిలుగులు వదలిపెట్ట వలెను. దీనివలన హిందీ, ఉరుదూలు ఒకటే అగును.

(౧౧) ఇంగ్లీషులో బేసిక్ ఇంగ్లీషు ఉన్నట్లు సరళమగు బేసిక్ హిందీకావలెను. ఇందులో వ్యాకరణ క్లిష్టత, అర్థక్లిష్టత లేకుండ అది సులభముగా తెలియ వలెను. ఇది సంపూర్ణభాష కావలెను. అన్ని భాషల లోను ఉన్న సులభపదములను ఈ క్రొత్తభాషలో వాడుక చేయవలెను.

(౧౩) విద్యయంతయును ఆయా ప్రాంతపు దేశభాషలలోనే గఱపవలెను-క్రింది ప్రైమరీ తరగతుల నుండి యూనివర్సిటీ తరగతులవరకు ఆయా దేశ విద్యార్థికి వానిమాతృభాషలోనే అన్ని విషయములను నేర్పవలెను.

ఒకే రాష్ట్రములో అనేక భాషలు మాటలాడువారున్నను సరే, వారివారి మాతృభాషలోనే వారివారికి విద్యగరపు అవకాశములు కల్పించవలెను. సెకండరీ విద్యలో ఆ ప్రాంతభాషనే నిర్బంధముగా చదువవలెను.

(౧౪) హిందూస్థానీ రాని దేశములలో బేసిక్ హిందూస్థానీ సెకండరీ తరగతులలో చెప్పి, లిపి ఇచ్ఛవచ్చినది ఉపయోగించునట్లు చేయవలెను.

(౧౫) విశ్వవిద్యాలయ విద్య ఆప్రాంత మాతృభాషలోనే జేర్పవలెను. హిందూస్థానీయును, ఇంకొకవిదేశ భాషయును నిర్బంధముగా జేర్పవలయును. పెద్దశాస్త్రవిషయములు జేర్చుకొనువారికి భాషానిర్బంధ ముండ నక్కఱలేదు.

(౧౬) సెకండరీ పాఠశాలలలో విదేశ భాషలు, ప్రాచ్యభాషలు జేర్చుటకు వీలునుంచవలెను. అవి నిర్బంధము చేయవలెను.

(౧౭) విదేశసారస్వతములలోను, ప్రాచీన వాఙ్మయములలోను గల ప్రాచీనాధునాతన గ్రంథములను దేశభాషలలోనికి తర్జుమా చేయవలెను. దానివలన మన భాషలలో సారస్వతము, విజ్ఞానము, పరదేశములలోని నాగరికత, విజ్ఞానము, సంఘాభివృద్ధి మున్నగునవి తెలుసుకొనవచ్చును. దానివలన మన భాషలకు వాఙ్మయరూపమైన పుష్టి చేకూరును.

నిద్ర

మనము మన ఆయుః పరిమితిలో మూడవవంతు కాలమును నిద్రలోనే గడుపుచున్నాము. ఇంతకంటెను సులభముగా చెప్పవలయునన్న-దాదాపు ౩౩ సంవత్సరములు మనము ప్రజ్ఞలేకుండ పడియుండుమని చెప్పవలయును. ఈ నిద్రయనన దేమి? నిద్రలేకకూడ ఉండుట సంభవమా?

"నిన్నరాత్రి నీకు బాగుగా నిద్రపట్టినదా?" అని యెవరైన నడిగిన "ఓ! బాగుగా పట్టినది. మొద్దునిద్రపోయినాను" అని చెప్పుట తరచు వినుచుందుము. కాని యిది పట్టి అసంభవము. ఎవడును మొద్దువలె నిద్రపోడు. శాస్త్ర మట్లని నిరూపించుచున్నది.

మరికొందరు "అబ్బబ్బ! రాత్రిళ్లు వారము రోజులుగా నిద్రయను మాటయే లేదు. కంటికి కునుకు పట్టి యుండిన ఒట్టు" అని ఫిర్యాదు చేయుచుందురు. నిజము చెప్పవలసివచ్చినచో వారును అబద్ధమే ఆడుచున్నారు. వైద్యశాస్త్ర ప్రకారము "మొద్దు నిద్రపోయినవా" రెంతసత్యవాదులో వీరును అంతేసత్యవాదులు.

పరిశోధనలుచేసిచేసి నిశ్చయము చేసిన దేమనగా: మామూలుగా నిద్రపోవువాడు చాలసేపు ఒకే సంస్థానము(Position)నం దుండజేరడు: పొరగిలపండుకొనును; వెల్లకిల తిరుగును; అటుపొర్లును, ఇటుపొర్లును; ముడుచుకొనును; చాచుకొనును. ఇట్లు సుమారు ఒక్క ఎనిమిదిగంటల కాలములో అథమపక్షము ౩౫ మార్పులయినను వాని శయన సంస్థానమున మనము గమనింపవచ్చును. కాబట్టి మొద్దువలె ఇటునటు కదలికూడక నిద్రపోయితిమనుట కట్టుకల్ల.

మరి 'కంటికి కునుకేలేదు' అనువారి మాటయేమి? ఏండ్లపర్యంతము నిద్రపోని పలువురు వ్యక్తులను గురించి మనము వినియున్నాము. ఈ మధ్యనే కలకత్తాలోని యొకకోటీశ్వరుడు 'ఎవరయినను సరే దినమునకొక్కటే ఒకగంటసేపయినను నాకు నిద్రవచ్చునట్లు చేసినయెడల నాయాస్తిలో సగము బహుమతి చేసెద'నని సవాలు చేసియున్నాడు. పాప మాతడెన్నాళ్లనుండి నిద్రాసుఖమెరుగనివాడో!?

నిజముగా వీరు సత్యమునే పలుకుచున్నారనుకొందురేమో? 'స్లంబరోమీటరు' అను నొక క్రొత్త యంత్రముతో పరీక్షించినయెడల ఇది పట్టి యబద్ధమని తెలియగలదు. నిద్రలేమిచే బాధపడుచున్న మనవారు గూడ నిద్రపోవుచునేయున్నారనియు, అనిద్ర 'అలల' రూపముగా పైకొనుచుండుననియు నీ యంత్రము ఋజువుచేయుచున్నది.

నిద్రను మనము గుణమునుబట్టి కొలవవలయును గాని పరిమాణమునుబట్టి కాదు. గాఢనిద్ర ఒక్క పది నిమిషములు పట్టించాలును; కూసునిద్ర ఎన్నిగంటలు పట్టినమాత్ర మేమి లాభము? జాక్ డెమ్సీ తనమీదనే గాఢనిద్ర పోయెడివాడు! ఎడిసన్ తన పరిశోధనా

గారములో తాను కూర్చున్నచోటనే నిద్రపోయెడివాడు!! ఎన్ని నిమిషములు? పదినిమిషములకు మించదు. నెపోలియన్, డ్యూకు మొదలైన విఖ్యాత పురుషులందరును చాలకొద్ది కాలమే నిద్రపోవుచుండిరి. ఎవరో ఏల? మన గాంధిమహాత్ముడు రెండుమూడు గంటలకంటె నెక్కువసేపు నిద్రపోడనుట మన మెరుగరా?

“నిద్రలేని”వారుకూడ బ్రతికియున్నా రనిన వారు అల్పలలోనే, అనగా తూగులలోనే నిద్రపోవుటకు నేర్చుకొనియుండుటయే యందుకు కారణము. నిద్రలేమి అనునది ఒకరోగము కాదు. అది కేవల మొక అనుమానమే. నిద్రలేదను భయమే నిద్రలేమిక్రిందికి దిగినది. నిద్రవచ్చుటలేదేయను నాశంకయే నిద్రలేమి యన్నమాట.

నిద్రకు ప్రబలశత్రువు చింత. భయముకూడ నిద్రను పోగొట్టును. రాత్రికి నిద్రపట్టదేమో యను భయమే ఆనిద్రను రానీకుండ చేయుచుండును. కోపము, అసహ్యము, ప్రేమ, దుఃఖము, మితిమించిన యాహారము అనునవి కూడ నిద్రను భంగపరచును. చెడ్డ తలంపుకూడ అటువంటిదే.

పడకగదిలో పరిశుభ్రమైన గాలి, తేలికరై వెచ్చనైన బట్టలు, పండుకొనబోవుటకుముందు ఒక లోటా పాలు, అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది నిర్మలమైన మనస్సు—ఇవికుదిరినప్పుడు ప్రశాంతమైన మంచినిద్ర తనంతకు దానేవచ్చును. పగలు ఎక్కువగా నిద్రపోకుండుట గూడ రాత్రిపూట గాఢనిద్ర పట్టుటకు అనుకూలించును.

[టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా వీక్లీ.]

ఘంటాకర్ణుని శ్రాద్ధము

ఘంటాకర్ణునను శివభక్తునిగురించి మనము పురాణములందు చదివియున్నాము. అతని నిజమైన పేరేమో కాని ఘంటాకర్ణుడనునది యతనికి నడుమంత్రపు పేరు. అతడు వీరమాహేశ్వరుడు. హరి పేరు చెవులబడకూడదని యతని పట్టుదల. తప్పిదారి యేక్షణమైన నాపాడుపేరు వినవలసి వచ్చునేమోయని యతడు చెవులకు బ్రహ్మాండమైన ఘంటలను వ్రేలవేసుకొనెడివాడు. వానిమ్రోతలో నాయప్రాశస్త్యపదము లీనమై పోవునని యతని యూహ. ఈ ఘంటలవలన వచ్చినదే ఘంటాకర్ణుడను పేరు. అతడు చచ్చి చాల సంవత్సరములు దాటిపోయినవి. మనకు వానిపేరు గ్రంథములందు కనబడుచున్నది. కాని, నేపాళదేశములో నేటేట నతడొకసారి ప్రజలకు కనబడిపోవుచుండును.

నేపాళదేశములో నొకభాగమగు ఖాట్మండులో ప్రతిసంవత్సరము శ్రావణ బహుళ చతుర్దశినాడు ఘంటాకర్ణుకు ‘ప్రత్యక్షు’మగుచుండును. వీథిలోబోవు ప్రతివాడును వాని చేతనయినంత మట్టుకు అతనికి కానుకలు సమర్పించి తీరవలయును. ఇది సుగ్రీవాజ్ఞ.

పూర్వ జన్మమందు ప్రాప్తమైన యొకానొక శాపమునుండి విముక్తిపొంది యతడు పరమపదించిన దినమది. అతని శ్రాద్ధకర్మల నానాడు చేయువానికి గూడ వానికివలెనే యనర్థనివృత్తి కలుగునని యొక విశ్వాస మాప్రాంతమున ప్రబలిపోయియున్నది. ఆనాడు వారుచేయు కర్మలకు ‘గోథేమంగళ్’ అనిపేరు. అనగా గృహమునకు శుభమన్నమాట.

ఒక్క ఖాట్మండులో తప్ప ఆదేశపు మరి యేభాగములోనుగూడ ఈతంతుజరుగుట లేదు. దీని ఖర్చు వెచ్చములకు గూర్ఖాలు చందాలు పోగుచేసెదరు. బహుశా ఈ సంప్రదాయము రెండుమూడు వందల యేండ్లకు ప్రాచీనమైనదికాదేమో! నేవారు మల్లరాజులు రాజ్యపాలనము చేయుచుండిన కాలమున నిది పుట్టియుండవచ్చును.

కార్మిక యువకుల కానాడు గొప్పసంబరము. సరదాగా వా రీతంతును నడపెదరు. వేకువజామున నాలుగునాలుగున్నరకే లేచి, పాచిపనులు ముగించుకొని పెక్కుగుంపులుగా విభజనయయి పట్టణవీథులందంతట చతుష్పథములలో మకాముచేయుదురు. వీథుల మూలలందును, కూడలిస్థలములందును కఱ్ఱలతోను, వెదురుటాకులతోను చిన్నచిన్న ప్రతిమలుకట్టిపెట్టి వానిచుట్టును గుమిగూడి ‘ఘంటాకర్ణకే జగత్’ (ఘంటాకర్ణునికి శుల్కము) అని ఆదారిన నెవడైనను కనబడగానే గొల్లుమని యరచుచుందురు.

ఎంత మొండివాడయినను ఈశుల్కము నీయకుండ తప్పించుకొనిపోజాలడు. వారుచేయు గల్లంతుకు 'ఎట్లయినను వీరినుండి బయటపడిన చాలు రాభగవంతుడా' యనిపించును. ఒకవేళ వారి కేదైనను పడవేసి ముందుకు దాటిపోయినను అక్కడ మరియొకగుంపు ముట్టడించును. అక్కడను ఏదైనను వేయకతప్పదు. గమ్యస్థానము చేరులోపల నిటువంటి గుంపులను ఎన్నిటినో తప్పించుకొనిపోవలసియుండును. జేబునిండ డబ్బులున్నచో నేబాధయు నుండదు. లేకపోయిన కష్టమే.

ఈ సుంకరి గుంపులకు మంచిరాబడిసమయము సాయంకాలము. ఊరి పెద్దపెద్దలందరును విహారమునకు పోవుసమయ మది. కాబట్టి అప్పుడు వారికి డబ్బులనిండుగా వెండిరూకలు పడును. రోజంతయు నిట్లు వసూళ్లతో గడచిపోవును.

చివరకు రాత్రి ఎనిమిది తొమ్మిది గంటలకు వారందరును వీధులలో తాము కట్టిపెట్టిన ప్రతిమల నన్నిటి నెత్తుకొని ఊరి వెలుపలిప్రదేశములకు పోయి తదనంతర కర్తవ్యమునకు - అనగా దహనమునకు సన్నాహము గావింతురు. అక్కడ మరికొన్ని జాతులవారు వీరితో చేరుదురు. అప్పటి కొకపెద్దప్రతిమను గడ్డితో తయారుచేయుదురు. పూర్వపు చిన్నచిన్న బొమ్మలన్నియు నీపెద్దదాని ప్రతినిధులుమాత్రమే. ఒకపిల్లవాడు ఒక కొరవిపట్టుకొని ఆపెద్ద ప్రతిమచుట్టును మూడుమార్లు తిరుగును. తరువాత ఆబాలునిగూడ ప్రతిమతోబాటు కఱ్ఱలమీద పెట్టుకొని దహన ఘట్టమునకు తీసుకొనిపోవుదురు. వెంట వందలకొలది జనము ఆడుచు పాడుచు అల్లరిచేయుచు పోవుదురు. అంత నక్కడ ఆఘంటాకర్ణప్రతిమకు దహన సంస్కారము జరుగును. అంతయు నయినతర్వాత అక్కడచేరినవారందరును పగలువసూలుచేసిన డబ్బులను పంచుకొందురు. ఇండ్లకుపోవుటకు ముందు అందరికిని భోజనములుకూడ ఏర్పాటు చేయబడును.

ఇవన్నియు ముగిసినతర్వాత వారు వారివారి యిండ్లకు వెళ్లి పండుకొనబోవుటకుముందు తలవాకిండ్లముందర ఏవేవో బొమ్మలు బొగ్గుతోగీచి ధూపదీపములువేసి మంత్రములు జపింతురు.

మరునాటి యుదయము ప్రతివాడును చేతియందొక ఉంగరము-రాగిదో, లేక ఇత్తడిదో-ధరించి యుండును. వీనికి 'గోఘేమంగళ్' ఉంగరములని పేరు. వీనిని తలేజాభవాని దేవాలయమున పురోహితులు మంత్ర తంత్రములతో సంస్కరించియుందురు. వీనిని ధరించినచో భూత ప్రేతముల బాధ తొలగుననియు, అనిష్టములు నివారణయగుననియు నక్కడివారి నమ్మకము.

[క్రైస్ట్ ఆఫ్ ఇండియా పత్రిక]

వ్రేలిముద్రలనుబట్టి రోగములను నిర్ణయింపవచ్చును

వ్యక్తులయొక్క వ్రేలిముద్రలను పరిశీలించి వారి లోనప్పుడుండు రోగములను, రానున్న రోగములనుకూడ తెలిసికొనవచ్చునని శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టినారు. వారిలో నొక రేమిచెప్పుచున్నారనగా:

"నేను వేలకొలది వ్రేలిముద్రలు పరీక్షించినాను. ఒకేరకమయిన జబ్బుతో బాధపడుచుండువారి వ్రేలిముద్రలనుగూడ అనేకములు పరిశీలించినాను. వ్యక్తులనుబట్టి వ్రేలిముద్రలు మారుచుండినప్పటికిని ఒకే జబ్బుగలవారి విషయములోమాత్రము అవి సమాన ధర్మముగలవిగానే నేను నిశ్చయించగలిగితిని. తరువాత ఆరోగ్యముగా నుండువారి వ్రేలిముద్రలనుగూడ అనేకములను పరిశీలించితిని. అవికూడ సమాన ధర్మము గలిగియున్నట్టుగానే నాకు కనుపించినవి.

"ప్రస్తుతము మానవులకు మహోపద్రవకరములుగా నుండు కర్కాటక వ్రణము, క్షయ అను నీ రోగముల మీదికే మొట్టమొదట నాదృష్టి పారినది. ఎవరెవరి కీ రోగము లున్నవో వారందరి వ్రేలిముద్రలు ఒకే రీతిగా నున్నట్లు నేను గ్రహింపగలిగితిని.

"ఇంతవరకును వ్రేలిముద్రలప్రమేయము గలిగిన దొక్క నేరములుపరిశీలించునుద్యోగులకే. వారు పరిశీలించి పరిశీలించి నిర్ణయించినదేమనగా ఏసందర్భములో

గాని ఒకరి వ్రేలిముద్ర మఱియొకరి వ్రేలిముద్రను పోలి యుండదు.

"నా పరిశోధన తద్విపరీతమైన నిర్ణయమునకు వచ్చినది. అన్నివిధములగు పోలికలను ఏ రెండు ముద్రలలోను నేను చూడలేదుగాని కొన్ని కొన్ని విశిష్ట లక్షణములు మాత్రము అనేకముద్రలయందు నేను చూడగలిగితిని. అటువంటిముద్రలనుబట్టి ఆ వ్యక్తుల జాతి, వంశము మొదలైనవానినిగూడ మనము చెప్పవచ్చునని నేను కనిపెట్టితిని.

"యూరోపియనులకు ప్రత్యేకముగా నొకరకమైన వ్రేలిముద్రగలదు. ఆ లక్షణములు ఏవో కొన్ని భారతీయజాతులు, ఉత్తర ఆఫ్రికాలో కొన్నిభాగములు, ఇండియాదగ్గరనుండు నొక చిన్నద్వీపము వీనిలో తప్ప మరి యెక్కడను చూడలేము.

"జాతినిబట్టి, దేశమునుబట్టి మాత్రమేకాక గ్రామములు, పట్టణములు, మండలములను బట్టికూడ నీ వ్రేలిముద్రలలోని లక్షణములలో భేదము లగుపడు చుండును.

"ఆరోగ్యవంతులయొక్కయు, అనారోగ్య వంతులయొక్కయు వ్రేలిముద్రలను తులనాదృష్టితో పరిశీలించినందులకు ఫలితముగా ఆ ఉభయుల ముద్రలలోనుగల సామాన్యలక్షణములేవో, ఏ సందర్భములందు అవి భేదపడినవో వ్యక్తముగ తెలిసికొనగలిగితిని. చిన్న బిడ్డలకు వచ్చునట్టి యొక భయంకరజాడ్యముకలదు. దానిని 'పోలియోమైలిటిస్' అందురు. అది వచ్చిన వారికి తొడలు వికలమగును. ఈ జబ్బు వచ్చినవారి వ్రేలిముద్రలలో నొక ప్రత్యేకలక్షణ మున్నట్లు తెలిసికొంటిని. ఆ లక్షణము ఆరోగ్యముగానుండు బిడ్డలలో నెక్కడను నాకు కనబడలేదు.

"ఆరోగ్యపరిస్థితులు వ్రేలిముద్రల తారతమ్యములకు ముఖ్యకారణములు. కాబట్టి వ్రేలిముద్రలనుబట్టియే ఆయావ్యక్తులకు ఏయేరోగములున్నవో, భవిష్యత్తులో నేయేరోగములు రానున్నవో కూడ మనము తెలిసికొనవచ్చును. ఇది నేను బహుదినములు ప్రయాసపడి తేల్చిన సత్యసిద్ధాంతము"

[టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా పత్రిక]

అంకోరుకు మార్గములు

["అంకోరు పూర్వచరిత్ర" అనువ్యాసము భారతి జూలయి (౧౯౩౫) సంచికయందు ప్రకటిత మయినది.]

అంకోరుకు పోవుటకు రెండుమార్గములు కలవు. ఫ్రెంచి రానివారు సయాములోని బాంకాకు నుండ పోవుట మంచిది. సరిహద్దునకుండు అరన్యా నగరమునకు బాంకాకునుండి సరాసరి ఇనుపదారి కలదు. ఆయిను పదారి అక్కడతో నాగిపోవును. అక్కడనుండి అంకోరుకు నూరుమైళ్లు దూరము. అక్కడనుండి ఫ్రెంచి కాంబోడియా. ప్రయాణికులకు మోటారుకారులను, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, ఇతర దేశభాషలు వచ్చినవారు, హిందువులు నయిన దారితోడు మనుష్యులను కుదుర్చుటకు అక్కడ ఏజంట్లు కలరు.

సైగాను నగరమునుండి పోవునది రెండవమార్గము. అక్కడనంతయు ఫ్రెంచిమయము. ఇంగ్లీషు మాటలాడగలవా డక్కడ మందునకయిన దొరకుట అరుదు. ఇనుపదారి సౌకర్యము లేదు. కాని మంచి మెట్టబాటలున్నవి. అక్కడనుండి అంకోరుకు ౨౯౦ మైళ్లు దూరము. ప్రయాణమునకు పూర్తిగ నొక్కపగలు పట్టును. తిన్నగ తెల్లవారకమునుపే మోటారు బస్సు బయలుదేరును. ప్రయాణికులు సామాన్యముగా క్రిక్కిరిసియే యుందురు. అంకోరు కది సాయంకాల మారేడు గంటలవేళకు చేరును. సొంతముగా కారుల నేర్పాటు చేసికొని పోవచ్చును; కాని, బస్సుకంటె అవియు ఏమంతత్వరగా పోయిచేరవు. కాకున్న ప్రయాణము కొంత సుఖముగ నుండును కాని.

అంకోరులో హోటళ్ల వసతి ప్రశస్తము. శిథిలముల దగ్గరనే ఒక చిన్న హోటలున్నది. శిథిలపాలకులే దానిని నిర్వహింతురు. అక్కడకు రెండుమైళ్ల దూరమున 'సీమ్ రీప్' నగరమున పెద్దహోటలున్నది. అక్కడ వ్యయమెక్కువ. ఆ ప్రక్కనే ఫ్రెంచివారు పెట్టిన చిన్న హోటలున్నది. అది చాల ప్రశస్తమయినది; వ్యయమెక్కువయును కాదు. చీనావారి నిర్వహణమున కొన్ని బస లున్నవి. అక్కడ భోజనాదుల కేరుపాటులు లేవు. నివాసమునకు మాత్రమే. అంకోరువద్ద కావలసిన సౌకర్యములు కలవని యాత్రికులు చెప్పెదరు.

స్థలదర్పణ గ్రంథములు మూడు ఫ్రెంచిభాషలో నున్నవి.

ఫణీంద్రనాథబోసు ఇంగ్లీషులో చంపచరిత్ర యను పేరు నొక చిన్న గ్రంథమును రచించెను. అది అతడప్పుడప్పుడు రచించిన వ్యాసముల సంపుటీకరణ మాత్రమే. దానిని అడయారు (చెన్నపురి) వారు ౧౯౨౭ లో ప్రకటించినారు.

సర్ చార్లెస్ ఎలియట్ రచియించిన 'హిందూ-ఇజం బుద్ధిజం' అను గ్రంథము మూడవ సంపుటమున కంబోడియాను, చంపను గురించి రెండధ్యాయములు కలవు. అందలి విషయమునకు ప్రామాణ్యముకలదు. అతడక్కడకుపోయి చూచినవాడు. ఫ్రెంచి చరిత్ర పండితుల ననుసరించి ఆకాలపు చరిత్రను చక్కగా చదివినవాడు. ఆ రెండధ్యాయములే ఇంగ్లీషున ఇప్పటి కున్నవానిలో నుత్తమములు.

'త్రివేణి' ఆగస్టు సంచికనుండి.

నారనవ్వారు

నూలుతోగాని, నారతోగాని నవ్వారు నేయవచ్చును. నారను పురిపెట్టి, ఆపురితో నవ్వారు తయారుచేయవలెను. గోగునారతో గాని, జనుపనారతో గాని పురిపెట్టవచ్చును. కాని జనుపనార పురి ఆరోగ్యకరము కాదు. గోగునారపురి యంత్రముల మీదగాని, తక్కెడిమీద చేతితోగాని తయారగును. మరపురికంటె చేపురి నాణెమయినది. పెక్కుమందికి పని కల్పించును. కాబట్టి, గోగునారను చేతితో పురిపెట్టి, చేతితో నేసిన నవ్వారు శ్రేష్ఠము.

మణుగుపురి సుమారు రు. ౩-౦-౦ అగును. తక్కెడి వెల రు. ౦-౮-౦ కు మించదు. నేతమగ్గము మంచిది రు. ౧-౦-౦. కాన, పెట్టుబడి రు. ౫-౦-౦ లకు లోపుగానే ఉండును. పురిపెట్టువానికి రోజుకు ౨, ౩ అణాలు గిట్టును. నేయువానికి రోజుకు ౪ అణాలు గిట్టును. రోజుకు ౬ గంటలలో ౫౦ గజములు నేయవచ్చును. ౫౦ గజాల నవ్వారు వీసెడు తూగును. దాని ఖరీదు రు. ౦-౧౩-౦. మంచమునకు ౩ వీసెలు పరిపోవును. చాల గట్టిగా ఉండును. నులకకంటె చాల మేలుగా ఉండును.

స్త్రీలును, పురుషులును, వృద్ధులును, పిల్లలును ఈపని చేయవచ్చును. ౧౦ ఏండ్లలోపలివారు కూడ చేయగలరు. నీళ్లలో నానవేసినను నవ్వారు చెడిపోదు. నూలునవ్వారుకంటె చాల ఏండ్లు మన్నును.

కాబట్టి ఇది ప్రోత్సహింపదగిన తేలికపని. ౧౦ రోజులలో నేర్చుకొనవచ్చును. వలయువారు వినయాశ్రమములో శిక్షను పొందవచ్చును.

గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి

[గ్రంథాలయసర్వస్వము]

కూచిపూడివారి రంగము

కూచిపూడివారికి స్థిరములగు తెరలతో కట్టిన రంగములు లేవు. నాటకమాడవలయునన్న వారు వారి రంగమును పరిమితమగు కాలములో ఏర్పరుచుకొనవలయును. కూచిపూడిబ్రాహ్మణులు వలయు కొలది పరికరములను తమతో తెచ్చికొందురు. గ్రామములకు నాటకములు వేయుటకు వచ్చినప్పుడు గుడారము నొకదాని వైచికొని టిక్కెట్టులు పెట్టు ఆచారము వారికి లేదు. క్రమక్రమముగా నేటికి "టిక్కెట్టు" దాపరించి కళాభిరాములగు దరిద్రుల ను కొందరను కళాభిలాషము నుండి తొలగించినది. గ్రామమున నాలుగు వీధులకు మొగను గడకర్రలతో ఎత్తుగా పందిరి వేయించెదరు. పందిరిపై పచ్చని కొబ్బరాకులు పరచెదరు. నటులు కూర్చుండుటకు గాని, నిలుచుండుటకు గాని బల్లలతో రంగమున్నతముగా నమర్చెదరు. ఉన్నతమగు రంగమునకు ముందు కొంత విశాలస్థలము నృత్యాదులకు వదలివేయుదురు. వెనుకభాగమున ఒకటి రెండు తడికలు నిలవబెట్టుదురు. నాలుగు గోడల మధ్యనే గాని వారికంఠములు ప్రతిధ్వనింప వను భయము వారికి లేదు. ముందుభాగమున నున్న ఉభయపార్శ్వస్తంభముల కొక దారము గట్టి ౨ గజముల వెడల్పు గలిగిన తెర నొకటి రింగులతో నమర్చెదరు. ఈ తెరలపై రంగులతో చిత్రము లుండవు. నాటక సమాజముల నామాక్షరములు వ్రాయబడియుండవు. దీనికి కప్పి లవసరము

... లాగవలసిన బాధ్యతయు లేదు. పొరపాటుచే త్వరగా త్రాడు వదలింపబడినచో తెరలకు కట్టిన త్రాడులవలన నటులు గాయములు పడ నవసరము లేదు. చేతితో ముందుకును, వెనుకకును తెరను ఆ సంఘనియంతయే లాగుచుండును. తెర వాల్చుటకును, ఎత్తుటకును మధ్య గంటలకొలది కాల వ్యవధి యుండదు. రెండు మూడు నిమిషముల వ్యవధి కాలములో తెర దించుటయు, ఎత్తుటయు గూడ నగును.

బల్లలతో సున్నతముగా సమర్చబడిన రంగము మీద ఒక కుర్చీగాని, రెండు కుర్చీలుగాని వేయబడి యుండును. హంసతూలికాపర్యంకములతో నలంకృతము లయిన కృత్రిమసింహాసనాకృతు లుండవు. ఈ వేదికకు వెనుక భాగమున రంగులు పులుముకొనుటకు వేషముల గదిగాని, మరచిపోయిన పాత్రసంభాషణముల నందించుటకు పుస్తకములు చేత బుచ్చుకొని చదువుకొనిపోవుటకు కూరుచుండువారు గాని యుండరు. నాటకసామాజికుల కందరకు వారి వారి భాగములే గాక నాటకమంతయును నాంది మొదలు భరతవాక్యమువరకు కంఠస్థముగానే యుండును. వలసినచో గంగాప్రవాహమువలె అనర్గళముగా వేదపండితులు వేదమును వల్లించురీతి తలక్రిందుగా కూడ చెప్పగలరు. ఇట్టివారికి విని వినబడని పటాంతరములయందుండి వచ్చు నందింపులతో పని యేమి? రంగవేదికకు ప్రక్కగా వెనుకనుండి వేషము ధరించుకొని వచ్చిన వేషధారి రంగము ప్రవేశించుటకు వీలుగ నుండుటకు తగిన ద్వారము ఒకటి యుండును. ఇది వారి ప్రాచీన నాటక రంగము. ఇపుడుకూడ (సినిమారంగములు లేని) గ్రామాదులకు వచ్చినప్పుడు, వేయునాటకము ననుసరించి తగిన వైశాల్యము గలిగిన రంగముల నేర్పరించుకొందురు.

కూచిపూడివారి రంగములయందలి యంగముల పరిశీలింతము. దీనికే కూచిపూడివారి 'సరంజా' మందురు. ఉన్నతమయిన కృతకవేదిక కిరుప్రక్కలను మృదంగముతో మార్దంగికుడును, శ్రుతికొరకే వినియోగింపబడు హార్మోనియముతో నింకొకడును ఉందురు. హార్మోనియముపై పాటల నెక్కించి పాట లందించువారు పాటింపరు. ఇవ్వారు బద్దెలతో బిగించి కట్టిన తాళద్వయములను చేతబట్టుకొని కొందఱును, మెడలో వైచికొని కొందఱును బ్రాహ్మణులు మొలకు తెల్లని వస్త్రములను బిగించి, మొగమున విభూతి రేఖలు బాగుగా దిద్ది నిలబడుదురు.

కూచిపూడివారు నాటకము వేయుదు రన్నచో ఊరిపెద్దలకే కాదు పని. తెలికలవాని దగ్గరనుండి చాకలి మంగళ్లవరకును తొందరయే. ప్రాచీన గ్రామములయందు సంప్రదాయములు వేరు. ఆయా సంప్రదాయము లింకను కొన్ని కొన్ని మూలమూలల యుండలి గ్రామములయందు నశింపలేదు. గ్రామము యొక్క కట్టుబాటుప్రకారము, ఊరిపెద్ద నియంత్రణానుయోగమున ఎవరిపనులను వారు నిష్పక్షముగ నాచరింపవలసినదే. ఊరిపెద్దను తిరస్కరించి ప్రతికక్షిగా గ్రామమున ఒక కాకి యయినను బ్రతుకలేదు. ఊరిపెద్ద యన నెవరు? గ్రామస్థులందరు నామోదించి ఆపెద్దరికమాతనియందు నిలిపిననేగదా ఆతడు గ్రామమునకు పెద్దయు, నియంతయు, న్యాయాధికారియు నయినాడు?

ఈసంప్రదాయము ననుసరించి చాకళ్లు కాగడాలు వేయుటకు సిద్దెలతో సూర్యాస్తమయమునకు వచ్చి గ్రామభవన సమీపమున హాజరు కావలయును. మంగలి కూచిపూడి బ్రాహ్మణుల వసతిగృహ సమీపమున వారికి కావలసిన సదుపాయములు చేయుటకు నడుముకట్టుకొని నిలుచుండియుండవలయును. తెలికలవాడు గ్రామ నియంతయొక్క సెలవు ప్రకారము రాత్రి సరిపోవునంత ఆముదము సిద్దెలలో పోసి చాకళ్లకీయవలయును. గ్రామమున నున్న తిలఘాతకుల కుటుంబము లన్నియును సమాలోచించుకొని భాగములు వైచుకొని చేసికొనవలసిన విధి యిది. పొడుగు కఱ్ఱలకు చివర గుడ్డలను చుట్టి చాకళ్లు తెల్లవారువరకును రంగపురోభాగమున గడకఱ్ఱల నానుకొని కాగడాలను వేయుదురు. కాగడాల దీపములు పోయిన వెనుకనే అక్షిరోగములు ప్రబలమయిన వని పెద్దల వాదము. నాటకములకు ముందు కాగడాల దీపములు

ఉంచుట, ఒక్క దినములోనే అక్షిరోగములు వచ్చునని కాదు. తదితరములగు దీపవిధానములు గ్రామములయం దలభ్యములు. విద్యుచ్ఛక్తి దీపము లక్కడ కెట్లు వచ్చును? ఇప్పుడు తేనియాళ్లకు ఇరుగుపొరుగున నున్న గ్రామములనుండి 'గ్యాసు లైట్లు' తెప్పింపబడుచున్నవి. రంగమునకు పైని క్రింద ప్రతిబింబదీపములతో వారికి పని లేదు.

కూచిపూడివారి రంగములయందు గ్యాసులైట్లు ఇపు డుపయోగింపబడినను వారు వేషములు వైచికొను గదులలో నాముదపు దీపము తప్పక యుంచుకొందురు. ఆముదపు దివ్వెయొక్క చక్కని జ్యోతిలో అద్దములయందు ముఖబింబములు సుస్పష్టముగా గనబడు నందురు. వా రుపయోగించు రంగులు ఆముదపు దీపముల కళలలో విచిత్రముగ ప్రకాశించుననియు, తదితర తైలదీప జ్యోతులలో అంతగా ప్రకాశింపవనియు వా రందురు. అందులకే కాబోలును, పూర్వులు ఆరోగ్యదాయకములు, శోభాకరములు నగు కాగడాల దీపముల నుపయోగించెడువారు. అదియును గాక 'గ్యాసులైట్లు మొదలగు దీపములు' వేడి ఎక్కువైనచో వగిలి సమీపమున గూర్చుండి యున్న సామాజికుల కుపద్రవములు తెచ్చిపెట్టు నను భయము పూర్వులకు పోయియుండదు. ఇంతటితో కూచిపూడివారి రంగము సర్వాంగములతో కూడుకొని సుందరమయినదని చెప్పవచ్చును.

దివాకర్ల రామమూర్తిగారి వ్యాసమునుండి
[గ్రంథాలయసర్వస్వము]

అంకారానగరము

(టర్కీ దేశపు రాజధాని)

ఎన్నాళ్లనుండియో కలలుగనుచుండిన 'గంధర్వనగరము' ఇప్పటికి తయారయినది. ఆధునికవాస్తుశిల్పమునకును, నగరనిర్మాణ ప్రణాళికకును గొప్పనిదర్శనమై, కాగడాపెట్టి వెదకినను యావత్ప్రపంచమున సాటిలేదనిపించుకొనగల తాహతుపొంది అది ఆసియామైనరులో నేడు విరాజిల్లుచున్నది. పుట్టి యింకను పండ్రెండేండ్లయినను గాదు యందరిదృష్టికిని కేంద్రమయినది. ఇసుక యెడారిగా నుండిన యొక గ్రామభాగము నేడొక సుందరమైన నగరముగా వెలసినది: అది టర్కీకి రాజధానీనగరమగు అంకారానగరము.

టర్కీ రిపబ్లికకు అధ్యక్షుడును, నూతన టర్కీకి నిర్మాతయు నగు కెమాల్ అటాటర్కు ప్రభుత్వపీఠమును ప్రాత రాజధానీనగరమగు ఇస్తాంబుల్ నుండి ఆసియాలోని యొక గ్రామమగు అంగోరాకు మార్చినప్పుడు అందరును ఆశ్చర్యపడిపోయిరి. క్రొత్త రిపబ్లికను ప్రాతనగరమునుండి పరిపాలింపకపోవుటకు కెమాలుకు ప్రబలకారణములు లేకపోలేదు. మసీదుల తోను, అంతఃపురములతోను నిండిపోయిన ఇస్తాంబుల్ నగరము ప్రాచీన మహమ్మదీయ కళావైభవమునకు నిదర్శనముగా నుండెను. దానిని క్రొత్తపంథాలోనికి మారిపించుట కెమాలుకు కష్టమనిపించెను. అందలి భవనములును, సంస్కృతిచిహ్నములును అన్నియు నిరంకుశపాలనము చేయుచుండిన కాలిఫులనాటి సంప్రదాయములను, సంస్కృతులను, భావములను వ్యక్తపరచునట్టి చిహ్నములుగా నుండెను.

వానిని సర్వనాశనము చేయుట అంత మంచిపని కాదు. కాని రాజ్యనిర్మాణపద్ధతి, శాసననిర్మాణవైఖరి, సాంఘిక-సాంసారిక జీవితములు సకలమును పరిక్రొత్త నడకలతో నడుపబడుచుండు నొక దేశమునకు అంగుళ మంగుళమందును ప్రాచీన సంప్రదాయములే-చరిత్రవైన నేమి, మతమువైన నేమి - ప్రతిబింబించుచున్న ప్రాచీన నగరము రాజధానీ నగరముగా నుండుట కెవడొప్పును? అందులోను - కెమాలును, అతని ప్రభుత్వమును నిరసించుచుండు సంప్రదాయముల మధ్య మరల తలదూర్చుటకు ఏయభిమానధుడు సమ్మతించును?

కాబట్టి ఘాజీకి ఆసియాలోని ఈ చిన్న యెడారి గ్రామము రాజధానీ నగరముగా నుండుటకు తగినదిగా తట్టెను. వెంటనే వలయు సన్నాహములు చేయబడెను. అమెరికా యూరపుల నగ,నిర్మాణ ప్రణాళికలను ఆలోడనచేసి, వీలైనంతవరకు తదనుగుణముగానే నిర్మాణ మా

రంభింపబడెను. కొన్ని యేండ్లలోనే ఆ కుగ్రామము నేటి గొప్ప సుందరనగరముగా మార్పుచెందెను.

ఆకాశమునంటు సుందరభవనములతోను, మనోహరములైన క్రీడావనములతోను, విశాలమైన వీధులతోను అనగరము కన్నులకానందము గొలుపుచుండును. నగరమున కంతటికిని నీటిని సరఫరాచేయుటకు తగినన్ని జలాధారములు కల్పింపబడియున్నవి. అన్నివిధములను అంకారానగరము అలకానగరమును తలపించుచున్నది.

నగరము మొత్తము మూడు భాగములుగా విభజింపబడియున్నది: జనులనివాసములు; వాణిజ్యభవనములు; పారిశ్రామికాగారములు. నివాసభవనములు, ప్రభుత్వసంస్థలభవనములు అన్నియు నేకరూపముగా తయారయి ఆధునికములలో నాధునికమగు వాస్తుశిల్ప సంప్రదాయములను ప్రదర్శించుచున్నవి. భవనము లన్నియు చదరముగానుండి సర్వసాధారణ మయిన రూపముతో చూడ ముచ్చటగొలుపుచుండును. ఈనగరము చంకాయ పర్వతముయొక్క అడుగుభాగమును వ్యాపించియున్నది. కొండ అడుగునుండి వరుసగా కొండపైవరకు ప్రభుత్వ భవనములు కట్టబడియున్నవి. అన్నిటికంటెపైన కొండ కొనకొమ్మున కెమాల్ అటాటర్కుయొక్క విల్లా ఉన్నది. అదియొక లోకమోహనమైన ప్రాసాదము.

సుందరభవనసంపద యొక్కటే కాదు అంకారాకు అంత గొప్పదనము తెచ్చిపెట్టినది. కెమాలు అధికారమునకు రాకపూర్వము టర్కీదేశపు పట్టణమందు కుంచెటికొమ్మునగా నుండిన ప్రతిమాశిల్పసంపద నేటి మహమ్మదీయ రాజధానీనగరమందు వెల్లివిరియుచున్నది. మహమ్మదు ప్రవక్త తన యనుయాయులకు మానవాకృతిని కాని, చివరకు మానవముఖమును గాని చిత్రములందును, శిల్పమునందును ప్రదర్శింపనే ప్రదర్శింపకూడదని సుగ్రీవాజ్ఞ చేసియుండెను. అందువలననే యీ రెండు కళలును మహమ్మదీయదేశములం దెక్కడను కనిపించవు. మసీదులలోగాని, ఇండ్లలోగాని, వస్తుప్రదర్శనశాలలందు గాని మచ్చునకైన ప్రతిమాశిల్పము, చిత్రములు మనకు కనబడవు. మహమ్మదీయకళావేత్తలు తమనైపుణిని ప్రదర్శించుట కింకెన్నియో రంగముల నాశ్రయించుచుండిరి. కాని మానవరూప చిత్రణము మాత్రము చిత్రకళయందుగాని, శిల్పకళయందుగాని మహాపాతకముగా నెన్నబడుచుండెను. పదునేనేండ్లయనంతరము ఇప్పుడు అంకారాలో కెమాలజాదినను విగ్రహశిల్పములు కనబడుచున్నవి. అంకారాలోనే కాక టర్కీలోని ప్రతిపట్టణమునందును, పల్లెయందును అధ్యక్షుని శిలాప్రతిమలు వందలకొలది నేడు చూడనగుచున్నవి. ఇది అధ్యక్షుని పిచ్చకు కాక అతని ధైర్యసాహసములకును, సంస్కరణబుద్ధికిని ప్రమాణమైయున్నది.

అంతకుముం దుండిన నిషేధశాసనమును తొలగించుచు కెమాలు చిత్ర, శిల్పములయందు ప్రతిమాకృతులను బాహాటముగా ప్రోత్సాహపరచుట కారంభించిన క్రొత్తలో వారు నతనిని తిట్టిపోసిరి. ప్రాచీనసంప్రదాయములను వదలుకొనుట ఆ దేశస్థులకు కంటకప్రాయముగానుండెను. కాని కెమాలు పట్టినపట్టు వీడలేదు. మంచిపేరుగల శిల్ప, చిత్రకారులను పిలిపించి తనయొక్క విగ్రహశిల్పములను పెక్కులను తయారుచేయించి, ఆ విగ్రహములను రాజధానిలోను, తక్కినపట్టణములందును గూడ నగాలకూడలలలోను స్థాపింపజేసెను. బహిరంగస్థలములందంతటను ఈ విగ్రహములను చూచుచువచ్చిన, సద్వాసనలుగల ప్రతివాదులను అదివెందలు ఆతని అడుగుజాడలనే పట్టిపోవజొచ్చిరి. ఇంటింట కెమాలుయొక్క అర్థాంగవిగ్రహమును గలిగియుండుట ఇప్పుడాదేశములో నొకపరిపాటి యయినది.

ఈ కళలయందు చక్కని కౌశలమును బడయుటకై టర్కీయువకులకు చాలినన్ని సౌకర్యములు సమకూర్చుచు కెమాలు గొప్ప ప్రోత్సాహమిచ్చెను. ప్రతిమాచిత్రణముగాని, ప్రతిమాశిల్పముగాని కుంచెటికొమ్మయియుండిన టర్కీలో నిప్పుడు ఇస్తాన్‌బుల్‌లో ఒక లలితకళాపరిషత్తు స్థాపింపబడి కళాసంపదను వెదజల్లుచున్నది. యువతీయువకులు వేలకొలదిగ నాపరిషత్తులో పాల్గొని కళాసేవ చేయుచున్నారు.

నగరనిర్మాణపద్ధతులందుకూడ కెమాలు క్రొత్తదారినే త్రొక్కినాడు. అందులోగూడ ప్రాచీనవైఖరులు అతనికి 'సుతరాము' నచ్చలేదు. వానిని దిద్దితీర్చి, క్రొత్తరూపములనిచ్చుట అంతకంటెను నచ్చ

లేదు. కావున దేశదేశములను సూక్ష్మదృష్టితో విలోకించి నాడు. ఏయే వైఖరి తనకుబాగుగ తోచినదో ఆయా వైఖరుల నన్నిటిని అనుకరించి తన నగరమును భూలోక స్వర్గముగ నిర్మింపజేసినాడు. ఈ విషయమునందును అతను సంప్రదాయబద్ధులను లెక్కచేయ లేదు. రాజ్యాంగ విధానమునందుకూడ నూతనత్వమును ప్రదర్శించి, ధర్మ సమ్మతమని తనకుతోచిన రాజ్యతంత్రమును స్వీకరించి నాడు.

అతను క్రొత్తగా ప్రవేశపెట్టిన విద్యావిధానము గూడ సర్వసాధనలుగలదై హేతువాదబద్ధమైయున్నది. అమెరికా, యూరపులందలి విద్యావిధానముకూడ దీని ముందు దిగదుడుపుగా చెప్పుచున్నారు. టర్కీలోని— అంకోరాలోని— ప్రతివిద్యాసంస్థయు రమణీయము లైన పూలతోటలమధ్యలో నిర్మింపబడి, సాంకేతిక విద్య లకు కావలసిన పరికరములన్నిటితోడను, ఆరోగ్యపారి శుద్ధ్య సౌకర్యములతోడను నిండియున్నవి. వానిలో ముఖ్యముగా పేర్కొనదగినది ఇస్మెట్ ఇనోనుపాఠ శాల. అందులో బాలికలకు, స్త్రీలకు తమజీవితములలో కావలసినన్ని ప్రతిఅంశమును నేర్పబడుచున్నది. వంటచేయుట, కుట్టుపని, దుస్తులు తయారుచేయుట, శిశుపోషణ, ఆపన్నపరిచర్యలు, తదితరములైన యంశములు ఎన్నియో బాలిక లాపాఠశాలలో నేర్చుకొను చున్నారు. తాము నేర్చుకొన్న విషయముల నితరులకు బోధించుట కవసరమైన పరిజ్ఞానమును వారు గడించు చున్నారు. పాఠశాలలో విద్య ముగిసినంతనే వారంద రును పాటకజనమున కవే విద్యలను నేర్పుటకు పల్లె టూళ్ళకు పంపబడుచుందురు.

చదువు నేర్చుకొనగోరు యువతులకు అక్కడి విశ్వకళాపరిషత్తు అన్ని భాగములకును ప్రవేశమిచ్చు చున్నది. ఇది నేర్వవచ్చును, అది నేర్వగూడదు అను నిర్బంధములు ఇతరదేశములం దక్కడక్కడ నుండు నట్లు అక్కడలేవు. స్త్రీవిద్య నానాటికిని హెచ్చి పోవుచున్నది. ౧౯౨౩ నుండి ౧౯౩౩ లోపల ప్రాథ మికపాఠశాలలకు పోవు బాలికలసంఖ్య ౫౦౦౦౦ నుండి ౨౦౧౦౦౦ కు పెరిగెను; ఉన్నత పాఠశాలలకు పోవువారి సంఖ్య ౬౫౦ నుండి ౧౧౫౦౦కి హెచ్చెను. ఇట్లే కళాశాలలకు పోవువారి సంఖ్యలోకూడ పూర్వ మునకును ఇప్పటికిని చాల అంతరము కనబడుచున్నది.

మగపిల్లలకుగూడ అనేకపాఠశాలలు గలవు. ప్రతియొక వాణిజ్యమును నేర్పుటకును పాఠశాల లేర్ప రుపబడియున్నవి. అందులో వ్యవసాయకళాశాల ప్రత్యేకముగా పేర్కొనదగినది. అది విశాలమైన ఒక బయలులో పండ్రెండు ప్రత్యేక ప్రత్యేక భవనములుగా నిర్మింపబడియున్నది. భౌతిక, రాసాయనికాది పరిశో ధనలకు అందులో ప్రత్యేక భవనములుగలవు. ప్రయోగ శాలలుగాను, పశువుల మేతకును, పాలు, పెరుగు, వెన్న, మీగడ మొదలైనవి తయారుచేయుటకును కొన్నిభవన ములు ప్రత్యేకింపబడియున్నవి. పశువుల శస్త్రచికిత్సకు గూడ ఏర్పాట్లుగలవు.

ఈ కళాశాలలోని ఉపాధ్యాయులందరును దా దాపు జర్మనీవారే. బాగుగా వ్యాప్తిలోనుండు పర భాషలు మూడు: జర్మను, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి. కాని టర్కీభాషవిషయమై కెమాలు అశ్రద్ధచూపుట లేదు. టర్కీభాషలో అరేబియనుమాటలను, పర్షియనుమాట లను వేనవేలు గలవు. కెమాలు భాషావిషయములో గూడ క్రొత్తసంస్కరణమునకు ఆరంభించినాడు. భాషాచరిత్రవేత్తలను ప్రోత్సహించి వేరువేరు మండల ములందు ప్రచారములోనుండు భాషాశైలులను అన్నిటిని సమకూర్చి, పరిశీలించి, విమర్శించి ప్రమాణముగా నుండ దగిన యొక టర్కీకోశమును తయారు చేయవలసినదిగా కోరినాడు. దేశములో ప్రకటింపబడు పత్రికలన్నియును ప్రతివారము తమభాషలోనికి దొర్లిపోయివచ్చిన అరబ్బీ, పర్షియనుమాటల పట్టికలను ప్రచురించుచు, వానిస్థానమున నుపయోగించుటకు తగిన క్రొత్త టర్కీమాటలను సూచిం చవలసినదిగా పాఠకులకు విన్నపములు చేయుచుండును.

నూతన టర్కీలో బాలబాలికలు ఉభయులను కలసిచదువు విధానము గలదు. టర్కీలిపి పిల్లలకు చాల శ్రమసాధ్యమైనదగుటచేత దానికిబదులు రోమనులిపినే కెమాలు ప్రవేశపెట్టవలసినవాడాయెను. టర్కీలిపికి అటు వంటి గతి యుండినందుచేతనే పూర్వమక్కడ నిరక్ష రాస్యత ప్రబలముగానుండెను. నూతనటర్కీలో దానిని సమూలముగా పోగొట్టుటకు ప్రయత్నింపబడుచున్నది.

ముసలివారు గూడ సాయంకాలపు తరగతులకు పోయి నూతనపద్ధతుల ప్రకారము వ్రాయను, చదువను నేర్చుకొనుచున్నారు.

టర్కీ దేశపు బాహ్యస్థ రూపమును, తత్త్వమును కూడ ఇట్లు కెమాలు మార్చివేసినాడు. చాలమట్టుకు నిరక్షరాస్యతను రూపుమాపినాడు. పురుషులతో బాటు సమాన స్వత్వములను స్త్రీలకు ప్రసాదించినాడు. కాని ఒక సంస్కరణను ప్రవేశపెట్టుటకు మాత్రము కష్టపడుచున్నాడు: టర్కీటోపీ (ఫెజ్) అతనికొక సమస్యయై పోయినది. దానిని తొలగించలేకున్నాడు. పడమటి దేశముల హ్యాటును ఉపయోగించుట అవమానకరమైనదిగా దేశస్థులు గోలపెట్టుచున్నారు. ఆత్మాభిమానము గల యేటర్కీ దేశస్థుడును పడమటి సంప్రదాయమగు హ్యాటుకు సమ్మతింపకున్నాడు.

అందుకు ఒక యెత్తు ఎత్తినాడు. తన యుదాహరణతోనే ఆ ప్రకరణమున కంకురార్పణ చేయవలెనని సంకల్పించినాడు. సభలకు సమావేశములకు వెళ్లినప్పుడు తాను హ్యాటును పెట్టుకొనియే పోవనారంభించినాడు. కెమాలు ఏమి చేయునో అదియే మేలుబంతి టర్కీకి! అంతతో అతని సంకల్ప మీడేరినది. మొట్టమొదట అతని అనుచరబృందము నాయకుని ననుకరింపదొడగెను. వారిని చూచి మరికొందరు. ఇట్లు పోయిపోయి యిప్పుడా దేశములో ప్రతివాడును హ్యాటుధరించువాడే.

క్రమముగా స్త్రీ ప్రపంచమున పరదాపద్ధతియు ముసుగులును కూడ తొలగిపోయెను.

టర్కీలో ప్రబలిపోయివచ్చుచున్న మార్పుల నన్నిటిని రాజధానీ నగరము అంకోరా స్పష్టముగా చాటుచున్నది.

లండను—'ఇండియా హౌస' లోని కళాసంపద

ఈ దేశమునుండి లండనుకు పోయివచ్చువారు ఒకప్పుడుగాకపోయిన మరియొకప్పుడైనను - పనియుండియో, లేక వట్టి చూపులకొరకో 'ఇండియా హౌసు'కు వెళ్లి చూచిరాకమానరు. ప్రభుత్వ కార్యాలయమను

దృష్టితో గాక దర్శనీయమయిన భవన మను దృష్టితోనే చాలమంది అక్కడికి వెళ్లివచ్చుచుందురు.

ఏదైనను ఒకమాట కర్థముకావలసి నిఘంటువును చూచునప్పుడు మనకు ఇతరతరములైన మాటలమీదికిని, విషయములమీదికిని దృష్టిపోవి, అసలు చూడదలచు కొన్న మాటసంగతి కట్టిపెట్టి ఆ పెరమాటలను, విషయములను పరిశీలింప గోరిక పుట్టునట్లే ఈ 'ఇండియా హౌసు'ను వెళ్లువారుగూడ పోయిన పని మానుకొని అందలి రమణీయమయిన భాగములను, దర్శనీయమయిన వస్తువులను చూచుచుపోయి, భారతీయ కళల యొక్కయు, భారతీయ పరిశ్రమలయొక్కయు గొప్పదనమును చూచి చూచి మురిసిపోకమానరు.

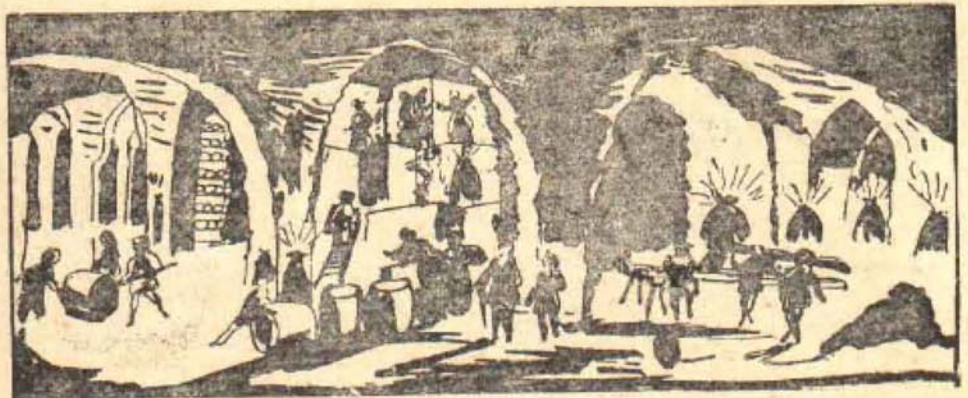
ఈ భవనమును కట్టినది సుప్రసిద్ధ శిల్పియగు సర్ హెర్బర్ట్ బేకర్ అను పాశ్చాత్యుడు. అతడు పాశ్చాత్యుడే కాని ప్రాచ్యశిల్పము నవగాహనచేసుకొని, భారతీయమాహాత్మ్యమును సంపూర్ణముగా ప్రదర్శింపవలయు ననునాదర్శముతోనే యీ భవనమును నిర్మించినాడు. ఈ నిర్మాణములో అలంకరణ భాగమంతయు భారతీయ శిల్ప సమంబితముగానే చేయుటలో నాతనికి పట్టుదల యుండినట్లు కన్పించుచున్నది.

బాహ్య స్వరూపమునందు పరిసరముల ప్రభావమువలన కొంత వేరుపాటు గోచరించుచున్నను లోపలి నిర్మాణమున శిల్పికి ఆదర్శమును మీరవలసినంత అడ్డంకులు వచ్చినట్లు తోచదు. ఆ భవనములోనికి ప్రవేశించిన తక్షణమే భారతీయ వాతావరణము మన మనస్సును ముంచెత్తివేయును. గోడలకును కప్పులకును అమర్చి పెట్టిన వర్ణచిత్రములు చూపర మనస్సులను భ్రమింపజేయక మానవు. ఆ చిత్రములన్నియును భారతీయ చిత్రకారుల సృష్టియే. భవనములోని స్తంభములు ఎఱ్ఱని ఇసుకరాతితో మలచబడినవి. చిల్లరముల్లర నిర్మాణము చేవరాతి మయము. కొయ్యపనులకును, ఆసనాది పరికరములకును హిందూదేశపు రకరకములైన మ్రానులుపయోగింపబడినవి. ఇట్లు సర్వవిధములుగాను 'ఇండియా హౌసు' భారతీయ వాతావరణమును ప్రదర్శించుచున్నది.

ఈ భవనములోనే భారత దేశము యొక్కయు, భారతీయ ప్రజలయొక్కయు సర్వ వ్యవహారములును పరిశీలింపబడి నిర్వహింపబడుచుండును.

భారతీయ కళలకును, భారతీయ శిల్పమునకును, భారతీయ పరిశ్రమలకును, వేయేల-భారతదేశపు మహత్త్వమునకే ఇది యొక మచ్చుతునకయని యీ భవనమును చూచివచ్చినవారు చాలమంది పొగడియున్నారు.

[టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా నుండి]

భారతీయమహిళామండలి

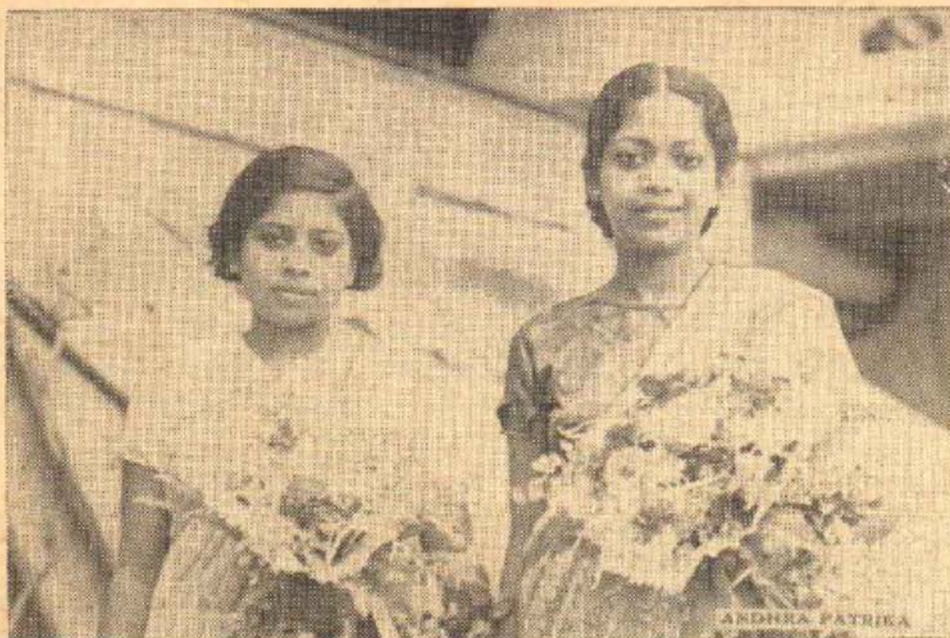
శ్రీమతి డి. హేమలత, బి. ఏ.

ఈమె కాశీ హిందూ విశ్వవిద్యాలయమున చదివి సంగీత గృహనిర్వహణ శాస్త్రములందు పట్టము నపొందెను. కర్ణాటక హిందూస్థాని సంగీతములం దీమె గడించిన ప్రావీణ్యమునకు ప్రత్యేకముగ బహుమానకృత యయ్యెను. వీణావాదనమున నీమె కడు ప్రవీణ. తన తొమ్మిదవ యేటినుండి ‘పాటకచేరీలు’ చేయుచుండెను. ఈమెప్రాయ మిపు డిరువదేండ్లు. మదరాసు నివాసులు దామర్ల గోపాలరావుగారి కీమె కూతురు; దర్శి సుభద్రమ్మగారికి పుట్టుము.

శ్రీమతి చందావతికన్య

మదనపల్లి బాలికాపాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయురాలు. ఈమె బెంచికోర్టుకు ప్రెసిడెంటుగా నియమింపబడెను.

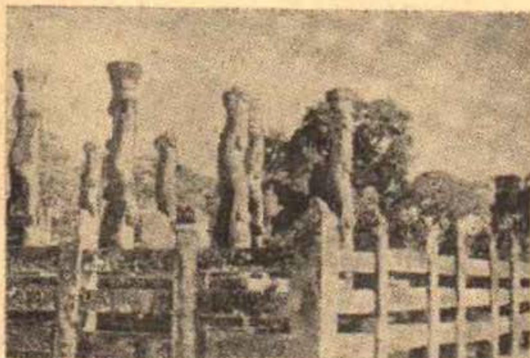
లలిత (కుడి), వృథ (ఎడమ)

శ్రీయుత జె. సి. కుమారప్పసోదరుని కూతుండ్రు. ఆర్థికశాస్త్రమునందు ప్రావీణ్యమును గడించుటకయి అమెరికాకుపోయిరి. కార్నెలు, వెలెస్లీ విశ్వవిద్యాలయములందు చదువుదురు.

సింహళద్వీపపు ప్రాచీనపట్టణములు

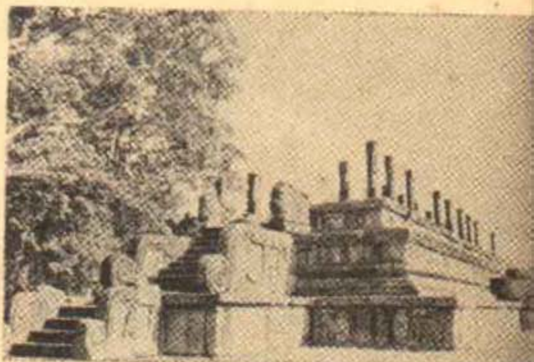
అనూరాధపురము : పోలన్నరువ

సింహళద్వీపమునందు ఇప్పుడు అడవులతో నిండి పోయియుండు నొకానొక భాగమున రెండు వేల యేండ్లకు పూర్వము లండనంత పెద్దది ఒకపట్టణ ముండెను. ఆపట్టణములోని కెల్ల నగ్గలమైనది బ్రేజన్ ప్రాసాదము. అది తొమ్మిదంతస్తుల కట్టడము. అందలి అభయ గిర్యదాగాబా లండనములోని సెంటుపాలు చర్చి శిఖరమునకంటె ౨౦ అడుగులు పెద్దది; ఆదాగా బాలోని ఇటికలతో ఇప్స్విచ్ వంటి యొక పట్టణమునే

పోలన్నరువలోని 'పుష్ప పూజాపీఠము'

కట్టవచ్చును. ఆపట్టణములో నొక్కటే యొక వీథి ఉత్తర ద్వారమునుండి దక్షిణద్వారమువరకు సుమారు ౧౬ మైళ్ల దూరము వ్యాపించియుండెను. ఆ ఒక్క పట్టణమందలి జనమే ఇప్పటి సింహళద్వీపము మొత్తము యొక్క జనసంఖ్యను మించియుండెను. నున్నని నల్ల రాతితో కట్టబడిన స్నానతటాకములు కట్టడము యొక్క బలిమివలన నిప్పటికిని చెక్కుచెదరక నిలిచి యున్నవి. రోగులు చికిత్సలు పొందుటకు ఆస్పత్రు లును, బీదలకు అన్నపాన గృహములును ఆపట్టణములో

పోలన్నరువలోని యొకానొక సభామందిరము

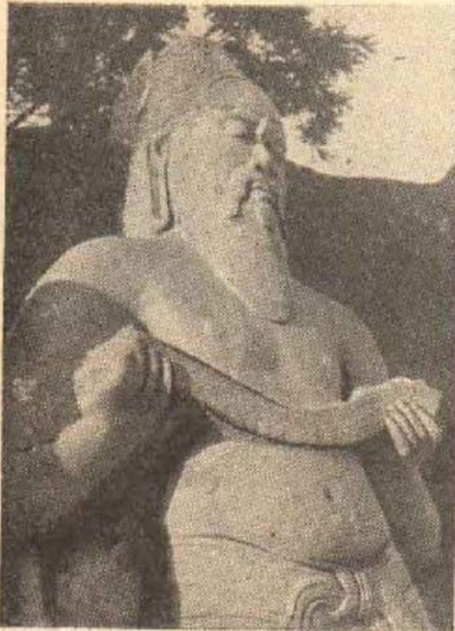
పెక్కు లుండెను. దూరమునుండి చూచువారి కా నగరమునందలి మధ్యభాగము భూలోక సూర్య బింబమువలె కనబడుచుండియుండవచ్చును. ఏలన : బ్రేజన్ ప్రాసాద మంతయును ఇత్తడిరేకులతో కప్ప బడియుండెను; లోపల, అందలి ౯౦౦ గదులను నిలుపు చుండిన స్తంభములకు రాతిరేకుల తాపడము వేయబడి

అర్ధ వలయములగు చంద్రకాంతశిలలు దేవాలయముల ముందును, అవశేషగృహముల ముందును అమర్చబడి యుండుతీరు

యుండెను; ప్రాసాదము యొక్క నడిమిభాగమున నున్న దంతపు సింహాసనమునకు బంగారుతో సూర్యుడును, వెండితో చంద్రుడును, ముత్యములతో నక్షత్రములును అలంకరింపబడియుండెను. ఇన్నిటికాంతి యెంతయుండెనో గదా!

నగరపు వెలుపలి పరిసరములందు అనేక పుష్పవాటికలుండెను. వానిలో పండుగపర్వదినములందు దేవాలయములకును, భిక్షుకులకును, డాగోబాలకును అలం-

పోలన్నరువనుండి వెంగనుత్రిప్పి నిలిచిన పరాక్రముండు

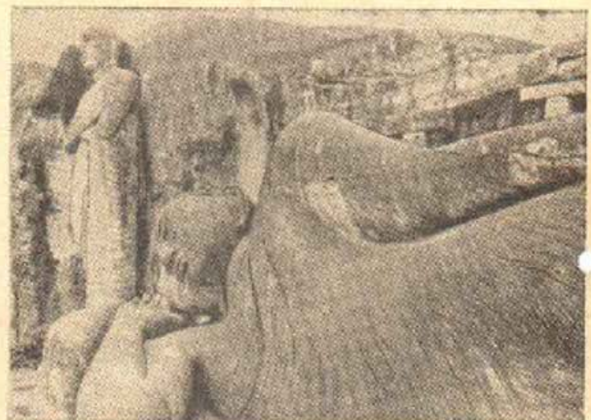
కరించుటకు నిమిత్తమై రకరకములైన పుష్పములు పెంచబడుచుండెను. అనేకసందర్భములందు, అతిపవిత్రముగా తలంపబడుచుండి బుద్ధుని జత్రు అస్థితో వెలయుచుండిన యొక డాగాబా అపాదమస్తకముగా కమలములతోను, జాజిపూవులతోడను, ఇంక నెన్నియో ఉత్తమమైన పూవులతోడను కప్పివేయబడుచుండెను. ఇటికల సింహములను ఈడాగాబాకే చుట్టుముట్టునుండిన ఇతరనిర్మాణములకంటెను బలవత్తరములై చాల కాలము చెక్కుచెదరక నిలువగలిగి మన కిప్పటికిని కనబడుచున్నవి. ఆనగరపు శిథిలము అసలురూపములతో నిలిచిన దిది యొక్కటే.

కాశ్యపుని సభామందిరము

ఈ పుష్పవాటికల నడుమనుండిన విశాలములైన వరిపొలములకు నీటిపారుదలవసతులు సమృద్ధిగా చేయబడుచు వచ్చుచుండెను. లంక — ఇది సింహళమున కప్పటి పేరు — యందంతటను అప్పటి రాజులు యథేష్టముగా కాలువలు పెద్దవైన జలాధారములను కల్పించియుండిరి. ఇక్కాలమున ఈ ద్వీపము తన ప్రజలకు కావలసిన వరిబియ్యమును అపారముగా దిగుమతిచేసుకొనుచున్నది గాని ఆరోజులలో నిది అపారమైన తన జనసంఖ్యకు కావలసినన్ని యాహారవస్తువులను పండించుచుండినదే కాక అందులో చాలభాగము ఎగుమతి కూడ చేయగలుగుచుండెను. ఆద్వీపము యొక్క సంపద యంతయు రత్న

'గలవిహారము' దగ్గర నమర్చబడియుండు బుద్ధుని శయనవిగ్రహము

ములయుండే యుండెను. దేశదేశములనుండియు వర్తకులు వచ్చి పట్టుబట్టలు, కంబళ్లు, తివాసీలు, చందనవస్తువులు మొదలయినవి విక్రయము చేయుచు కెంపులు, పచ్చలు, ముత్యములు మొదలైన విలువగలవస్తువులను కొల్లగొట్టి కొనిపోవుచుండిరి.

లంకకు రాజధానీనగరమైన అనూరాధపుర మింత మహోన్నతమైన వైభవములో దాదాపు పం్రెండు శతాబ్దములుండెను. ఇండియానుండి సింహళీలు మొట్టమొదటిసారి ఆ ద్వీపమును ప్రవేశించి అక్కడ నంతవరకునుండిన ఆదిమవాసులను (ఇప్పుడు వారికి

'గలవిహారము' దగ్గర నుండు బుద్ధుని శయన విగ్రహమును కావలి కాయుచున్న ఆనందుని 24 అడుగుల ఎత్తు విగ్రహము

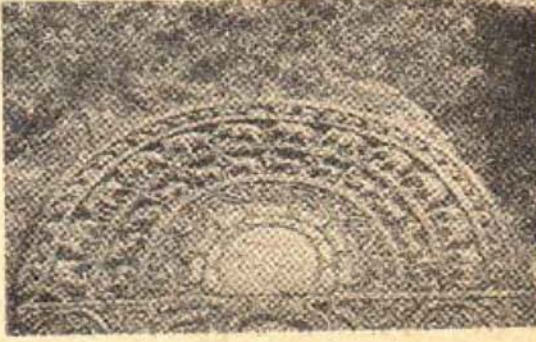
వెద్దాలనిపేరు) అరణ్యములకు తరిమివేసి ఆక్రమించిన తర్వాత నొక శతాబ్దమునకు క్రీ. పూ. ౪౩౭ లో అనూరాధపురము నిర్మింపబడినది.

'గలవిహారము' నందలి బుద్ధవిగ్రహము

క్రీ. పూ. మూడవ శతాబ్దములో ఇండియా నుండి మహింద్రో అను నొక మత ప్రచారకుడు ఆద్వీపమునకు వెళ్లి అప్పుడు దాని నేలుచుండిన తిస్సా అను రాజును నమ్మించి బౌద్ధమతములోనికి మార్చివేసెను. తిస్సా మతము మార్చుకొన్న వెంటనే ఆక్రొత్త మతములో తనకు కుదిరిన భక్తిప్రపత్తులకు చిహ్నముగా అనేక దేవాలయములను, సంఘారామములను, మొట్టమొదటి దాగాబాను నిర్మించెను. నగరమందలి పవిత్ర

అవశేష గృహములకును, దేవాలయములకును పోవుద్వారములవద్దం దమర్చబడియుండు, అర్థవలయాకారముగల చంద్రకాంతశిలలందలి శిల్పసంపదతీరు

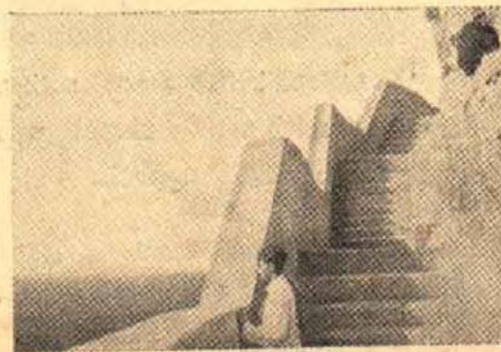
క్రీడాసరోవరము, అనూరాధపురము.
క్రీ. పూ. ౪౩౭ నాటి సింహళరాజధానులలో
పెద్దది.

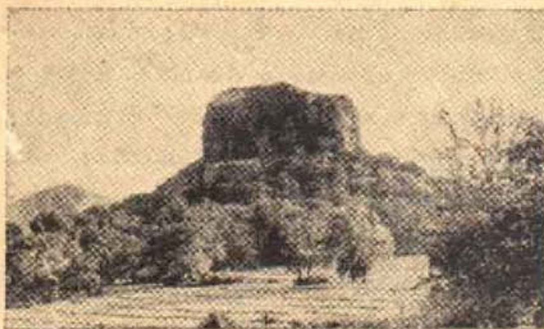
మధ్య భాగము చుట్టును ఎల్లలను నిరూపించుటకై తిప్పా బంగారు నాగలి ఏనుగులను కట్టి, ఆ నాగలి చాలులోనే గుర్తులు పెట్టించెను. అది యొక ఉత్సవముగా మహావైభవముగా జరిగెను. ఆ పరిహద్దుచాలు ముగియునప్పటికి భూమి కంపించినదట. అతని రాజ్య కాలములోనే క్రీ. పూ. ౨౪౭ లో బోధిచెట్టు యొక్క ఒకకొమ్మ సింహళ ద్వీపమునకు గొనిపోబడెను. నీడలు చాల పొడుగుగా వ్యాపించునటువంటి వేళలో అది అనూరాధపురమును చేరినది. వెంటనే యది ౮౦ మూరలయెత్తున ఆకాశమున కెదిగినదట. అది కాక ఆరువర్ణములుగల ఒక పరివేషమునుగూడ కల్పించినదట. వెంటనే యది తనంతదానే భూమి కణగిపోయినదట; అప్పుడుకూడ మరల భూమి కంపించినదట; కొరుమబ్బులు ఏడురోజులపాటు దానిని కప్పియుండెనట. ఈబోధి వృక్షమునకు ఇప్పుడు వయస్సు ౨౨౦౦ ఏండ్లుకుమించినది. ఇంకను అది జీవించియే యున్నది. పసుపు పచ్చని వస్త్రములను ధరించిన బౌద్ధసన్యాసులు లిప్పటికిని దానిని కావలికాయుచున్నారు. వేలకొలది యాత్రికులు ప్రతిదినము వెళ్లి దానిని పూజించి వచ్చుచున్నారు.

సింహళీలు మొత్తముమీద మతముసంగు మంచి విశ్వాసము గలవారు; శాంతస్వభావులు; కళలయందు గట్టి పట్టుదలగలవారు. వారి ఉత్తమనాగరికత యంత యు తరువాతతరువాత ఇండియానుండి లంకమీదికి దాడి వెడలిపోయిన క్రూరజాతుల కాహుతి యయిపోయినది. ఎంత మేధాసంపదయున్న నేమి, ఎన్ని సౌకర్యములున్న నేమి, సింహళీలు, పాపము, తమ దేశమును కాపాడుకొన లేకపోయిరి. వారిలోవారి కుండు మనస్పర్థలును, కలతలును, దురాలోచనలను తప్ప ఈ విపరీత పరిణామమునకు వేరు కారణమేదియు కన్పించుటలేదు.

ఇటువంటి ప్రవర్తనకు చక్కని యుదాహరణము కాశ్యపునికథ. అతడే సిగిరియాయను శిలాదుర్గమునకు నిర్మాపకుడు. క్రీ. శ. ౪౫౯ లో, చాలకాలము తమిళబలగముతో హోరాహోరి పోరాడినతర్వాత, ధాతుసేను డనురాజు సింహాసనమునకు వచ్చెను. ధాతుసేనుని కొకకూతు రుండెను. ఆమె నతడు తనబంధువర్గములోనివాడే యయిన తన సేనాధిపతి కిచ్చి పెండ్లిచేసెను. కాని యల్లుడు కూతురును నానా హింసలు పెట్టుట విని, తగనికోపముతో నాయల్లుని తల్లిని జీవములతో కాల్చి

సిగిరియా పర్వతముపైకి పోవుటకు కట్టించిన
గ్యాలరీలు

శిగిరియా పర్వత దుర్గము

చేయవలసిన దని యుత్తరువు చేసెను. అంతతో అల్లునికి అరికాలిమంట నెత్తికెక్క, అతడు పడగద్రొక్కిన త్రాచు వలె విజృంభించి ధాతుసేనుని జ్యేష్ఠకుమారుడగు కాశ్యపునితో మంతనములాడి, కుట్రలుపన్ని, తిరుగుబాటు చేసెను. ఇరువురును చేరి ధాతుసేనుని పట్టి బంధించిరి. క్రమేణ నిద్రాహారములు లేక ధాతుసేనుడు చిక్కి శల్యమై జీవితము విరమించెను. కాశ్యపుడు సింహాసనమునకు వచ్చెను.

అపమృత్యువు పాలయిన ధాతుసేనుని కడగొట్టుకొడుకు, మొగల్లన అనువాడు, వారిద్దరిమీదను పగబూని, ఎట్లయినను పీచది వాతిమాత్రుని శపథముపట్టి, క్రూరకర్ములపాత్తు అట్టిపరిస్థితులలో మంచిదికాదని యెంచి ఇండియాకు పారివచ్చెను. కాశ్యపుడు సేనాధిపతి యిచ్చకములకు లొంగిపోయి సాహసించినాడే కాని తన పాపకృత్యమే తనకెల్లెడల కనబడుచుండగా, తమ్ముడెక్కడ మీదబడి పగతీర్చుకొనునో యను భయ మొకవైపు పీడించుచుండగా అనూరాధపురమును విడిచిపోయి, సిగిరియా అను కొండకొమ్ము చేరుకొని అక్కడనే యొకప్రాసాదమును, దానిచుట్టును శత్రువుల కభేద్యమైన ఒకదుర్గమును నిర్మించుకొనెను. కొండ చివరకు మెట్లవరుసలను గ్యాలరీలవలె చెక్కించి గట్టి సున్నముతో గోడలను కట్టించినాడు. ఆ గోడలు ౧౫౦౦ ఏండ్ల తరువాత ఇప్పటికిని క్రొత్తలో నెట్లుండెనో అట్లే యున్నవన్న ఆగారబలిమి యెంతో [illegible]కముగా చెప్పవలసినది లేదు. ఆగ్యాలరీలకు మధ్యలో నొకచోట ఒకకావలిగదిలో గచ్చుమీద కొన్ని రంగులచిత్రములు గలవు. ఆరంగులు బొమ్మలుచిత్రించిన క్రొత్తలో నెంతకాంతిమంతములుగా నుండెనో ఇప్పటికిని అదే మెరుగుతోనే యున్నవి. ఆబొమ్మలన్నియును నడుమువరకు నగ్నముగా నుండి సొమ్ములు దిగవేసుకొన్న యువతీమణులవి. ఆ బొమ్మలను చిత్రించిన చిత్రకారు డెవడో తెలియరాదు. అహోరాత్రములు విరామములేక కావలికాయుచుండిన రక్షక పురుషులు ప్రొద్దుపుచ్చుటకై చేసినపని యది యని చెప్పుదురు. దిగువభాగమున స్నాన తటాకములు లేక స్నానపు గదులు, దేవాలయములు, సభామందిరములు మొదలైన వానిని కొండలోనే చెక్కించి పెట్టినాడు.

ఎట్లయిననేమి మొగల్లన మాటనిలుపుకొన్నాడు. ఇండియాలోనే యతడొక సైన్యమును సమకూర్చుకొని, సింహళముమీదికి దండెత్తి కాశ్యపుని కయ్యమున కీడ్చినాడు. కొండదిగువ ఉభయసేనలును పరస్పరము

క్రీ. శ. ౩౧౧ సం. లో సింహళమును జేరిన బుద్ధుని దంతములుంచబడిన నిర్మాణము

అనూరాధ పురమునందలి 'ఇసురుముని య' దేవాలయములో గల శిల్పచిత్రము (క్రీ. ౬-౮ శతాబ్దుల నడుమది.)

లేకినది. కొంతకాలమువరకును జయ మెవరి కబ్బునో చెప్ప వలనుపడలేదు. అంతయు సందేహముగా నుండెను. మంచి అదనులో కాశ్యపుడు తన సేనను మరియొక రంగమునకు నడుపవలయునను నుద్దేశములో తన ఏనుగును వెనుకకు త్రిప్పెను. ఆ సంకేతమును గ్రహింపనేరక అతని సేనలు అది యొక పలాయనచిహ్నముగా గ్రహించి యెవరి యిష్టము వచ్చినట్లు వారు చీలిపోయి పారిపోయిరి. ఎదురుచూచుచుండిన సందు దొరికినది గదాయని యువ్విళ్లూరుచు మొగల్లన ఒక్కుదుటున కాశ్యపునిపైకి లంఘించి వాని తల నరికివేసెను.

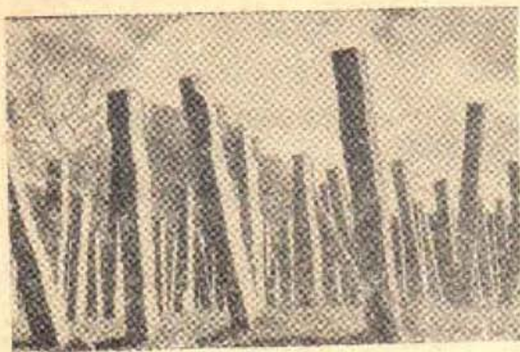
తరువాత లంకమీదికి క్రమముగా నెందరో ఇండియానుండి దాడివెడలిరి. చివరకు క్రీ. శ. ఏడవ శతాబ్దములో అనూరాధపురము కాలగర్భములో మునిగి పోయెను. సింహళీలు తమ రాజధానిని విడిచివెళ్లి పోలన్నరువలో మరియొకదానిని ఏర్పాటుచేసుకొనిరి. ప్రాత దేవాలయములన్నియు తగులబెట్టబడెను; శ్రేజష్ట ప్రాసాదము కొల్లగొట్టబడి నాశనము చేయబడెను. దాడియెత్తి పోయినవారికి నగరములతో పని లేకపోయినది: అనూరాధపురము సర్వధ్వంసము చేయబడెను; దాని వీధులు నామరూపములు లేక పాడయిపోయెను; ఉద్యానవనములు మొదలైనవి తెగటారి సౌందర్య హీనములై పోయెను; చుట్టుపట్టుల నుండిన జలాధార వసతులన్నియు చెడగొట్టబడెను.

క్రీ. శ. ౮౫౯ మొదలు ౧౨౯౦ వరకును పోలన్నరువయే సింహళమునకు రాజధానిగా నుండెను. అంతట తమిళుల గుంపులు పరాక్రమించి సింహళులమీదికి వెళ్లి వారిని తరిమివేసిరి.

పోలన్నరువ సౌందర్య వైభవముల కన్నిటికిని పరాక్రముడను రాజే కారణము. పరాక్రముడు యుద్ధవీరులలో యుద్ధవీరుడు; జిజ్ఞాసువులలో జిజ్ఞాసువు; కళావేత్తలలో కళావేత్త; రాజ్యాంగ వేత్తలలో రాజ్యాంగవేత్త. అతనికన్నులు ఆకర్ణాంత విశాలములైనవట. ౧౧౫౩ లో అతడు సింహాసనము నెక్కగానే తమిళుల నందరిని తరుమగొట్టి, జలాధారవసతులను మరమ్మతు చేయించి, ౧౪౭౦ సంఖ్య వరకు మరికొన్ని జలాధారములను నిర్మింపజేసి, రాజధానిని పునర్నిర్మాణము చేసి రక్షణకు కావలసిన దుర్గసంపదను గూడ సమకూర్చెను.

బుద్ధుని యవశేషములుంచిన యొకానొక దాగాబా

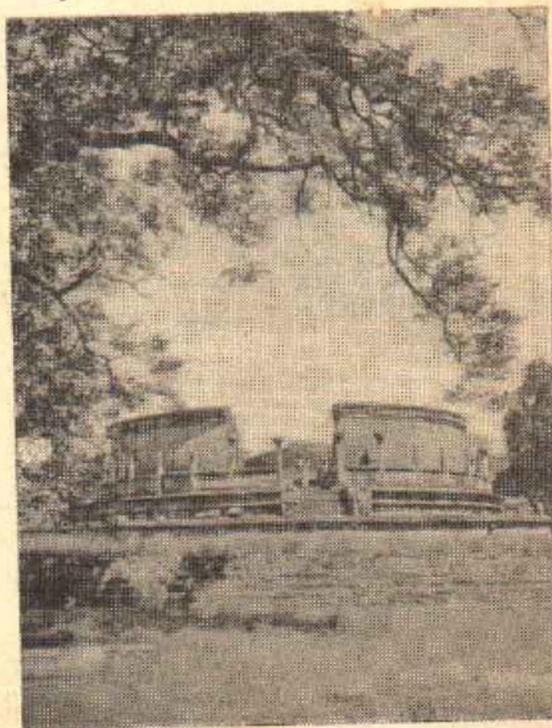
బ్రేజన్ ప్రాసాదపు శిథిల శిలాస్తంభములు

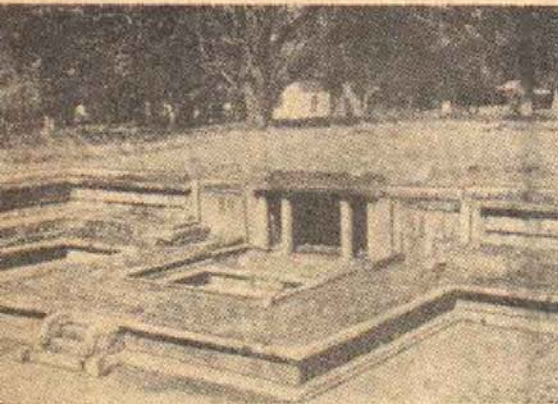
మరల కొంతకాలము లంక వైభవము వెలిగి పోయెను. దేవాలయములు కట్టింపబడెను; సంఘారామములు స్థాపింపబడెను; బౌద్ధసన్న్యాసులకు చలికాలములో అవసరమైన దుస్తులు మొదలైన సామగ్రియొసగబడెను. పోలన్నరువ చాల నాగరికమైనట్టియు, సుందరమైనట్టియు పట్టణముగా నుండియుండవలెను. దానికి నలువైపులను మైళ్లకొలది వైశాల్యము గల వరిపొలములు చూడనగుచుండెను. ఆపొలములకు కావలసినంత జలవసతిని సరఫరాచేయుటకు జలాధారములుగూడ యథేష్టముగా కల్పింపబడెను.

పరాక్రముడు స్వస్థానమున తమిళుల నెదిర్చినదే కాక ఇండియామీదికి కూడ దండెత్తెను. ఏడుయుద్ధములుచేసి దక్షిణ ఇండియాలోని పాండిని జయించెను. ఆ తరువాత కాంబోడియామీదికి పోయెను; ఆ దేశపు రాజును చంపెను; ఆ దేశము లంకకు కప్పముకట్టునట్లు నిర్బంధపెట్టెను. తనకు చావు సమీపించుచున్నదను సూచనలు కనబడగానే పరాక్రముడు తన విగ్రహమునొకదానిని పెద్దశిలలో మలిపించి పెట్టెను. ఆ విగ్రహములో, యుద్ధములతోను, ఎడతెగని కార్యకలాపముతోను అలసిపోయిన అతని స్వరూపము చక్కగా చిత్రింపబడియున్నది. ఆ విగ్రహశిల పరాక్రముడు తాను పెంచి పెద్దచేసి విడిచిపోవుచుండిన పట్టణమునకు వీపుచేసి నిలుచుకొని యుండినట్లు నగరము వెలుపటి గోడలకుముందు నిర్మింపబడినది. విగ్రహము చేత నొక పుస్తకము చెక్కబడియున్నది. చివరి రోజులలో పరాక్రముడు చిత్తశాంతిని గోరుచు పఠించుచుండిన పుస్తకమది.

పరాక్రముడు కట్టించిన కట్టడములలో ముఖ్యమైనవి: పది యడుగుల మందముగల గోడలతో నొప్పు ఏడంతస్తుల ప్రాసాద మొకటి; క్రీ. శ. ౩౧౧ లో ఒరిస్సారాజకుమారుడు వెండ్రుకలలో తనుంచుకొని సింహళమునకు వెళ్లిన బుద్ధదంతాస్థికకు ఒక దేవాలయము; రాతిస్తంభములతోడను, రాతి కటకటాలతోడను గూడిన 'పుష్పపూజాపీఠము'; 'వాటాడాగే' అనబడు వర్తులాకారమైన అస్థికాలయము. 'వాటాడాగే' నడుమ ఇటికలతో కట్టిన చిన్న దాగాబా ఒకటి కలదు. దాని చుట్టును నాలుగు బుద్ధవిగ్రహములు కూర్చున్నట్లు కలవు. ఈ ఆలయమందు చిత్రకారునియొక్కయు, శిల్పియొక్కయు సామర్థ్యమును తెలుపజాలిన చిత్రశిల్పములు చాల కలవు.

బుద్ధుని అవశేషములుంచబడిన వలయాకార నిర్మాణము. క్రీ. శ. ౧౩ శతాబ్దులలో సింహళ రాజధానిగ నుండిన పోలన్నరువలో నున్నది.

అనూరాధ పురమునందలి రాజుల
స్నానసరోవరము

పోలన్నరువలోని స్మృతిచిహ్నములలో 'గల విహార' మను శిలాదేవాలయము ఇంకొకటి. జ్ఞానదేవతలకు ఇది నివాస గుహ. ఒకానొక అడవిలో ౨౫ అడుగుల యెత్తుగల ఒక పెద్దబండలో నీగుహను తొలిచి పెట్టినారు. ఈ గుహలో అలంకృతమైన ఒక పీఠముమీద, ఒక వితానముక్రింద నున్నట్లు రాతిలోనే ఒక బుద్ధవిగ్రహము అతిసుందరముగా మలచబడియున్నది. ఈ గుహచుట్టును నలువైపులను పెద్ద పెద్ద ప్రతిమలు చెక్కి పెట్టబడియున్నవి. ఒకవైపు కూర్చున్న బుద్ధుని విగ్రహ మున్నది; మరియొక వైపు శయనించియున్న బుద్ధుని విగ్రహము బ్రహ్మాండమైన యాకారముతో నున్నది. ఆవిగ్రహముయొక్క తలదిక్కున అతని ప్రియశిష్యుడయిన ఆనందుని నిలువు విగ్రహము గలదు. ఆనందుడు చేతులుకట్టుకొని యెక్కడనో అడవివైపు చూచుచున్నాడు. బుద్ధుని శయనవిగ్రహము ౪౩ అడుగుల పొడుగున నున్నది. అందు బుద్ధుడు తల ఒక దిండుమీద పెట్టుకొని, కుడిచేతిని చెంపలక్రింద వానించుకొనియున్నాడు.

ఇటువంటి పోలన్నరువకూడ కాలక్రమమున ౧౨౪౦ ప్రాంతమున అడవులలో లీనము కావలసివచ్చెను.

విమర్శనము

౧. మహర్షియును, దత్సందేశమును:

అనువాదకులు శ్రీ దోమా వేంకటస్వామిగుప్త; క్రౌను ౧౩౬ పుటలు. వెల ౬ అణాలు.

పాల్ బ్రంటన్ అను పాశ్చాత్యపండితుడు ఆంగ్ల భాషలో రచించిన '*A search of Secret India*' (భారతదేశ రహస్యాన్వేషణము) అను గ్రంథమునందలి మూడధ్యాయముల కిది అనువాదము. బ్రంటన్ దొరగారు తాము శ్రీ రమణమహర్షుల దర్శనలాభ విధమును, వారి సందేశపద్ధతులను, తమ ఆశ్రమవాసానుభవములను ఆంగ్లమున తెల్పగ వివరించిరి. ఈ యనువాదము యథామూలమయి బ్రంటనుగారి హృదయమును వెల్లడింపజాలియున్నది. ఇందు మహర్షుల శిష్యుల మహిమలుకూడ చెప్పబడినవి. ఇది సామాన్యములగు సందేశములవలె చదువరులకు విసువు కలిగింపక కథారీతిని హృదయాకర్షకమయి వారి హృదయభూమిని సత్యాన్వేషణ బీజమును నాటి మొలకలెత్తించును.

ఈ పుస్తకముచివర 'శ్రీ భగవాన్ రమణమహర్షులవారిచే సరళముగ గావింపబడిన 'అరుణాచలాష్టక' రచనము అనువాదకాంధ్రీకృతము తాత్పర్యముతో గూడ జేర్పబడినది.

శ్రీ రమణమహర్షుల మహిమ, వారి సందేశ సారము తెలుగుగోరువారి కీపుస్తక మవశ్యాదరణీయము.

౨. మహర్షి పాదపద్మ సన్నిధిలో

ఇది 'శ్రీ భారద్వాజకపాలిశాస్త్రిగారిచే ఉద్ధరింపబడిన ఆంగ్లేయ మాతృకకు దామరపాక్కం కృష్ణయ్యగారి' అనువాదము. క్రౌను ౮౫ పుటలు. వెల రెండణాలు.

ఆత్మతత్త్వమును గూర్చియు, సమాధి మొదలగు తత్సాధనసంపత్తిని గూర్చియు శిష్యు లడిగిన ప్రశ్నలకు మహర్షులొసగిన ప్రత్యుత్తరము లిందు కూర్పబడినవి. ఇందలి ప్రశ్నములు, వాని సమాధానములు అత్యంత తృప్తికరములు. ఆత్మజిజ్ఞాసువులు అవశ్యముగ దీనిని పఠింపవగును. వెలయు స్వల్పము.

౩. అరుణాచలస్తుతికదంబము

శ్రీరమణమహర్షి ప్రణీతమునకు అనువాదము. అనువాదకుడు శ్రీగిద్దలూరి నరసింగరావు: క్రౌను ౮౧ పుటలు. వెల ౨ అణాలు.

ఇందు 'అరుణాచల అక్షరమణమాల, అరుణాచల నవమణిమాల, అరుణాచల పదికము, అరుణాచల అష్టకము, అరుణాచల పంచరత్నములు' కలవు. పుస్తకము మొదట అరుణాచల దీపదర్శన తత్త్వము, అరుణాచల మాహాత్మ్యము పద్యరూపముగ కూర్పబడినవి. స్తోత్రములలో 'అక్షరమణమాల' మాత్రము గేయము.

ఈ గ్రంథమున ఆమోదింపదగినది విషయము. అనువాదము నాతిసరళము; దోషదూషితము. అయినను ఇందలి విషయమునుబట్టి ఆంధ్రుల ఆదరమునకు పాత్రము కాపలెను.

౪ ఉపదేశసారము

భగవాన్ శ్రీ రమణమహర్షులు రచించినది. క్రౌను ౨౦ పుటలు, వెల అణా కానీ.

'భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షులవారు మును 'ఉపదేశ ఉందియార్' అను పేరుగల తమిళ్ గ్రంథమును ౩౦ పద్యములలో రచించియుండిరి. పిమ్మట దాని భావమునే పూర్ణముగా తీసికొని వారే స్వయముగా సంస్కృతములో ముప్పది లలితవృత్త గీతములుగను, తెలుగులో ముప్పది ద్విపదలుగాను, మళయాళములో ముప్పది చతుష్పద గీతములుగాను రచించిరి ప్రస్తుతము... ఈ పుస్తకములో సంస్కృత గీతములును, తెలుగు ద్విపదలును ముద్రింపబడినవి. 'శ్రీ రమణ శిష్యులును, సుప్రసిద్ధ పండితులును అగు వాసిష్ఠ గణపతి మునిగారి సాహాయ్యము వలన' శ్రీ రమణదాసులగు ప్రణవానందులచే 'రచింపబడిన తెలుగు తాత్పర్యమును' చేర్పబడినది. ఈ తాత్పర్యము మూలాభిప్రాయమును వివరింపజాలి యున్నది.

౫. ఉన్నది నలుబది, సద్విద్య, నేనెవరు?

శ్రీ రమణమహర్షుల కృతుల కాంధ్రీకృతులు. క్రౌను ౪౬ పుటలు. వెల రెండున్నరణా.

ఇందలి ఆద్యంతములు గద్యములు. మధ్యమను పద్యము: అది 'శ్రీ గి. నరసింహరావు విరచితము.' అంతిమను 'శ్రీ ప్రణవానందానువదితము.' ఆద్య మెవ్వరి అనువాదమో తెలియదు.

'ఉన్నది నలుబది' లో సత్యవస్తు స్వరూపము సూత్రప్రాయముగ నిర్వచింపబడినది. 'సద్విద్య'లో ఉత్తమమగు ఆత్మస్వరూపమును తెలుపు విద్య వివరింపబడినది. 'నేనెవరు'లో 'తన్ను తా నెఱుగుట'ను గూర్చి విపులముగ చర్చింపబడినది. ఆత్మతత్త్వము నెఱుగదలచువారికి, శ్రీ రమణమతతత్త్వ జిజ్ఞాసువులకును ఇది అవశ్యము పఠనీయము. వెల తక్కువ.

౬. శ్రీ రమణగీత

పద్యము : శ్రీ రమణ విభక్త్యష్టక, శ్రీ రమణ చత్వారింశ ద్గీతమాలా సహితము. అనువాదకులు శ్రీ సజ్జం వేంకటసుబ్బరామయ్యగారు, ఎం. ఏ., క్రౌను ౧౩౦ పుటలు. క్యాలికో బైండు, వెల ౮ అణాలు.

వైదికమతసారమును పూజ్యుడగు వేదవ్యాస మహర్షి భగవద్గీతగ రచించినట్లే శ్రీ రమణమత సారమును వాసిష్ఠ గణపతిముని పదునెనిమి దధ్యాయములలో 'రమణగీత'గ సంస్కృతభాషను రచించెను. ఆ రచనకిది తెలుగుసేత. గీతలలో భగవానుడు అర్జునునకు బోధించిన ట్లిందు బ్రహ్మతత్త్వము మహర్షిచే శిష్యులకు బోధింపబడినది.

ఇందలి పదునెనిమిదధ్యాయములందును వరుసగ, ఉపాసన ప్రాధాన్యము, మార్గత్రయము, ముఖ్యకర్తవ్యము, జ్ఞానస్వరూపము, హృదయవిద్య, మనోనిగ్రహోపాయము, ఆత్మ విచారాధికారి తరంగము, ఆశ్రమ విచారము, గ్రంథిభేదము, సంఘవిద్య, జ్ఞానసిద్ధి సామరస్యము, శక్తివిచారము, సన్న్యాసే స్త్రీ పురుషతుల్యాధికారము, జీవన్ముక్తి విచారము, శ్రవణ, మనన, నిదిధ్యాసనములు, భక్తివిచారము, జ్ఞానప్రాప్తి విచారము, సిద్ధమహిమానుకీర్తనము చర్చింపబడినవి.

శ్రీరమణ విభక్త్యష్టకమును, శ్రీరమణ చత్వారింశత్తునందును మహర్షి మాహాత్మ్యము కొనియాడబడినది. అగ్ని- గణపతి- ఇంద్ర- వాయు- సూర్య- దశావతార- అంబికా- రేణుకా- గురు- యోగసార- తారకరామ గీతములందు దాయా దేవతలయు, విషయములయు తత్త్వము ఎఱుకపఱుపబడినది.

అనువాదమునందలి పద్యముల ధార అనర్గళము. శైలి సులభము. మూలమునందలి అభిప్రాయము లనువాదమున కొఱతలేక కూర్పబడినవి. శ్రీరమణమతసారము నెఱుగదలచువారికిది తప్పక చదువదగినది. సంస్కృత మూలముతోడను, తెనుగు తాత్పర్యముతోడను కూడ దీనిని ప్రకటించినచో దీని యుపయోగ మింతకంటెను ఎక్కువగ నుండగలదు.

మీద పేర్కొనిన ఆరుగ్రంథములకును ప్రకాశకులు శ్రీనిరంజనానందస్వామి, సర్వాధికారి, శ్రీరమణాశ్రమము, తిరువణ్ణామల.

బు. వెం. ర.

ప్రత్యూషము

పద్యకావ్యము. కర్త: కొమరవోలు వెంకటసుబ్బారావు, కాకినాడ. డెమ్మీ ౧౨౦ పుటలు. వెల రూపాయి.

ఇందయిదు మరీచులలో ప్రకృతివిషయములను ధ్వనింపఁజేయుచు కథ వర్ణింపఁబడినది. ఇందు కొన్నిచోట్ల ప్రాచీన ప్రబంధపద్ధతులు, కొన్నియెడల నవీనపద్ధతులు అనుసరింపఁబడినవి. ప్రకృతివిషయములను కథతోఁ బాటు క్రమముగ జోడింపఁదలఁచుటచే కొన్నిపట్టులందు కథలో చమత్కృతి కొఱవడినది. అట్టిది సాధారణముగ నిట్టి కావ్యములందు అనివార్యము.

ఇందలిపద్యములు హృద్యములు; నిర్దుష్టములు. భావములు మధురములు. వర్ణనలు స్వాభావికములు. ఆంధ్రు లాదరింపఁదగిన అధునాతన ప్రబంధములలో 'ప్రత్యూషము' ఎన్నిక కెక్కఁదగినది.

బు. వెం. ర.

గూడుమారిన కొత్తరికం

క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౫౬, వెల రెండణాలు.

కర్త: శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి కథా వాఙ్మయం నవ్యాంధ్రవాఙ్మయ ప్రధానశాఖల్లో ఒకటి. కథారూపంగా అది ఉత్తమశ్రేణికి చేరుతుంది. ఆయనకథలకు దేశంలో మంచిప్రచారం ఉంది. అవంటే ఎంతో మందికి ఎంతో మోజు. కొన్నికథలు ఎన్నిమాట్లు చదివినా ఇంకాచదవాలనే అనిపిస్తూ ఉంటవి. ఇంతకంటే వాటి గొప్పతనాన్ని వర్ణించడం అనవసరం.

ఆయనకథలన్నీ అప్పుడప్పుడూ పత్రికల్లో ప్రకటింపబడినవే. అవి ప్రత్యేకగ్రంథంగా దొరకవు.

ఒక పదికథలు కాబోలు వెనకెప్పుడో సంపుటంగా 'పూలదండ' అనే పేరుతో ప్రకటింపబడింది. అదికూడ ఇప్పుడు దొరకదు. కాబట్టి వాటిని ప్రత్యేక పుస్తకంగా ప్రకటించడం అత్యవసరం. 'కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు' ఈ అవసరాన్ని తెలుసుకుంది. "ఇదివరకు 'పూలదండ' అనే పేరితో సంపుటాలుగా ప్రకటించడానికి ప్రయత్నిం"చింది. "కాని ఆ ప్రయత్నం సాగలేదు. అంచేత ఇపుడు...ఏకశకి ఆకథ విడివిడిగా ప్రకటింప" సంకల్పించింది. "సాధారణంగా నెలకు ఒకటిరెండు"గా ప్రకటిస్తుందట. ఇలా విడివిడిగా ప్రకటించతలపెట్టడం చాల తెలివయినపని. ఇందువల్ల అచ్చయినవి త్వరగా చెల్లిపోవడానికీ, తరవాతివి వెంటవెంట అచ్చయి వెలువడుతూ ఉండడానికీ మంచి అవకాశం ఉంటుంది.

పరిషత్తు సంకల్పలత తొడిగిన మొదటి మొగ్గ ఈ 'గూడుమారిన కొత్తరికం.' ఈతర్వాత వెలువడే 'తల్లి ప్రాణం', 'ఇల్లుపట్టినవెధవాకళము' అనే కథలు. పేరుచెపితే చాలు, కథంతా మనస్సుకు వస్తుంది ఒకమారు చదివిఉండినా కూడా. అలాగా మనస్సుకు పట్టిపోతవి ఆయనకథలు!

పరిషత్తు సంకల్పించిన యీ కార్యం నిరంతరాయంగా కొనసాగునుగాక!

కాత్యాయని

ఇది యొక గేయ సంపుటి. చిన్నది. అర్టుకాగితంమీద అచ్చువేయబడింది. అందచందాలతో అమరి ఉంది.

కర్త: బొడ్డు బాపిరాజు, అదివారపుపేట, ఏలూరు.

గ్రంథకర్త తన యేడాది చిన్నకుఱ్ఱదానికి–కాత్యాయనికి – పుట్టినదినం నాడు ప్రేమతో పెట్టిన సూడిద యిది. ఆ బిడ్డ అచ్చట్లు ముచ్చట్లే ఇందలి గేయములలో వర్ణింపబడినవి.

తెలుగు ఇన్‌కంటాక్సు అక్టు

గ్రంథకర్త కడిమిశెట్టి వీరరాజుశెట్టి, వకీలు, బెజవాడ. వీరు ఒకప్పుడు అసిస్టెంటు ఇన్‌కంటాక్సు ఆఫీసరుగా నుండిరి. గ్రంథపుటలు ౧౩౨. వెల రూ. ౧-౮-౦. మొదటి ముద్రణము.

ఆంధ్రవాణి నాదరించుట ఆంధ్రుల ధర్మం. మాతృసేవ మెచ్చదగినదే. లా గ్రంథములు తెలుగున విశేషముగ వెలువడలేదు. ఈ గ్రంథవిషయం చాలా గంభీరమైనది; లోతు తెలియనిది. ఇన్‌కంటాక్సులా ఇంగ్లండులో సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులకు కూడ అగమ్య

గోచరమని Lord Hailsham తెలిపెను. ఈ విష
యం మన దేశానికి వర్తించును. న్యాయవాదుల స్థితి
యీతీరుగా వుంటే సామాన్య పౌరుల సంగతి వేరుగ
వ్రాయ పనిలేదు.

ఈ గ్రంథం ఆంధ్రులకెల్ల సహాయకారి కాదన
వచ్చును. ఏలననగా న్యాయవాదులకు ఆంగ్లమున
గ్రంథములు అందుబాటులో నున్నవి. పైగా వారికి
అక్టుపుట్టుపూర్వోత్తరములు కావలయును. వారికి
శాసన సభలోని చర్చలవసరము. వారికి సెలెక్టు కమిటీ
రిపోర్టుతో నిమిత్తమున్నది. అక్టు ప్రవేశపెట్టుటకు కార
ణములు వారు పరిశోధింతురు. వారలకు అక్టులోని ప్రతి
పదము ముఖ్యము. ఒకముక్క పోతే ముప్పువస్తుందని
వారి నమ్మకము. పైగా యిది పన్నుతో పని. వారి
మార్జినల్ నోట్సు సహాయపడును. ఉదాహరణలు,
వివరములు, సూత్రాలకు భిన్నములు వారికి కళ్లకుకట్టి
నట్లుండవలయును. సూత్రముల వ్యాఖ్యానం అంతా
వారికి కావలయును. కోర్టు తీర్పులెన్ని వారిముందున్న
అంతమంచిది. కేసులలోని ముఖ్య సూత్రములు వారికి
కావలయును. అక్టులోని మార్పులపట్టిక వారికి తెలియ
వలెను. గ్రంథాంతమున షెడ్యూలులు, ఫారాలు వారికి
కావలయును. ఇట్టి విషయములు న్యాయవాదులకు తో
డ్పడును. పైగా Reference నకు ముఖ్యముగా సెక్ష
నులు వరుసక్రమమున వ్రాయుటే మంచి పద్ధతి.
న్యాయవాదులకు గాను యీ గ్రంథం వ్రాయబడినట్టు
తోచదు.

ఇక చదివరుల విషయం గమనించవలయును.
ఇన్కంటాక్సు అక్టులోని విషయములు సులభముగ
బోధపడవు. బోధనాశక్తి బోధకునికి కావలయును.
ఈ గ్రంథమున Principles కూడా ప్రత్యేకించి
వ్రాయలేదు. No receipt, no taxation అను
ముఖ్యసిద్ధాంతమును బాగుగ తెలుపలేదు. పేర్కొన్న
తీర్పులు గ్రంథమునకు శోభ తేలేదు. వీరి స్వానుభవ
మైనను తెలిపి అక్టులోని లోటు పాటుల పేర్కొనిన
బాగుండెడిది. వచ్చుబడి పన్నురేట్ల గూర్చి ౨వ
అధ్యాయం వ్రాసిరి. ఇందు "ఇండియా గవర్నమెం
టువారి ఫైనాన్సు అక్టు ననుసరించి" అన్నారు. చదు
వరికి విషయము విపులముగా తెలిపియుండిన బాగుండెడిది.
౨౬వ పుటలో ౪వ అధ్యాయంలో "సెక్యూరిటీలు"
అని వ్రాసినారు. ఇది అక్టు ననుసరించి Interest on
securities అని యుండవలయును. సెక్యూరిటీలకును
సెక్యూరిటీలమీద వడ్డీలకును భేదమున్నది కదా! ౨౬వ
పుటలో "గృహములు" అని వ్రాసినారు. అక్టులో
౯వ సెక్షనులో Property అని యున్నది. అక్టు
లోని పదమొకటి; వీరి తర్జుమాలోని పద మింకొకటి.
లా గ్రంథమున Accuracy in statement ఉండవల
యును. అక్టులోని ౧౧వ సెక్షనులోని అంశములకును
౪౯వ పుటలో వీరు వ్రాసిన విషయమునకును భేదా
యున్నది. పది పంక్తులలో యీ సెక్షనులోని విష
యములన్నియు యిమిడియున్నవని చదువరులు భావిం
తురు. భావించుట సరికాదు. వీరు Professional
earning అనగా వృత్తి అని వాడినారు. వృత్తికిని
వృత్తిరాబడికిని భేదమున్నది. ౩౨వ పుటలో వీరు
"వ్యవహారము" ను గురించి వ్రాసిరి. అక్టులోని ౨(౪)
సెక్షనులో నున్నదానికి యిది సరిగా లేదు. సెక్షనులో
Fusiness includes any trade, commerce, or
manufacture or any adventure or concern
in the nature of trade, commerce or
manufacture అని యున్నది. తర్జుమా సరిగా లేదు.

ఉదాహరణల విషయం చూద్దాం. ౩౯-వ
పుటలో ఉదాహరణపట్టిక యున్నది చదువరికి యిది
బోధపడదు. దీని గూర్చి ౩౮-వ పుటలో ముందుగ
కొంత వ్రాసియుండిన బోధనపూర్వకముగ నుం
డెడిది. ౭౩-వ పుటలో ప్రొవైజోలో "బయల్పరచి
తీరేని" అని యున్నది; యిది సరికాదు. ౭౫-వ పుటలో
"ఇది హైకోర్టు వారికి (a) కమిషనరు వలన గాని
(b) ద్వారాగాని శాస్త్ర విషయములను ప్రశ్నలను
గూర్చి చేయబడును" అని వ్రాశారు. ఇచ్చట కమిష
నరు ద్వారా అని అర్థమగుట కష్టము. ౭౫-వ పుటలో
"తప్పుడు సాక్ష్యము చెప్పినను, ఉపయోగించి
ననూ, పేశన చేసిననూ" అని యున్నది. ఎవరిని
పేశన చేయుటలో తేటపడుట లేదు. ఆ పుటలోనే
"ఈ ప్రకారము కొన్ని కోర్టు అధికారము లున్ననూ

ఇన్‌కంటాక్సు అధికారులను కోర్టుని చెప్పుటకు సావకాశము లేదు" అని యున్నది. సావకాశమను పదమిచ్చుట సరికాదు Mutual Benefit Societies విషయంలో రాబడి పన్ను లేదని మీరు తెలిసి యుండవచ్చును. సెక్షను ౬౬-ఎ యొక్క చరిత్రాంశములు చదువరికి తెలిసియుండవచ్చును.

ఈ గ్రంథములను తెలుగున వ్రాయుట కష్టము; కష్టమైన కార్యముల చేయబూనుటకు ధైర్యసాహసములు మాత్రము చాలవు; తగు శక్తి సామర్థ్యములు కావలయును. ఇన్‌కంటాక్సు ఆక్టు ను చదువరులకు బోధపడునట్లు వ్రాయుట సులభము కాదు. కనుక Lord Hailsham అభిప్రాయమే నిజమని తోచుచుండి. ఈ గ్రంథం ద్వితీయ ముద్రణమున క్రొత్త మార్పులందును గాక!

ఏలేశ్వరపు కృష్ణమూర్తి

గ్రంథస్వీకారము

ఓదార్పు
(విమర్శ గ్రంథము)
క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౧౬౧. వెల అ. ౧౦.
కర్త: దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి, నెల్లూరు.

చింతామణి విషయ పరిశోధనము
సానుబంధము (రెండవకూర్పు)
క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౨౩౧+౨౦, వెల రు. ౧.
గ్రంథకర్త: వజ్ఝల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రి, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుడు, వాల్తేరు.

విజయనగర సామ్రాజ్యమందలి
ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము
ప్రథమభాగము (క్రీ. శ. ౧౩౩౦-౧౫౦౦)
డెమ్మీ ౧/౮ సైజు, పు. ౩౨౫, వెల రు. ౨.
విద్యార్థులకు రు. ౧-౮-౦.

కర్త: వేదుమళ్ల అచ్యుతరావు, యం. ఏ., యల్. టి., పిఠాపురము.

శ్రీ పుష్పసేనవిజయము
క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౬౨, వెల రు. ౦-౮-౦
గ్రంథకర్త: బాదిడిమకం సిద్ధి పీ య్య, ఆంధ్రోపాధ్యాయుడు, జోగిపేట రజకీయ మాధ్యమిక పాఠశాల, డాకూరు, మెదకుజిల్లా, నైజాం ష్టేటు.

త్రిపురాంతకోదాహరణము
క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౫౪+౨౧, వెల అ. ౧౨.
గ్రంథకర్త: రావిపాటి త్రిపురాంతక మహాకవి. సంస్కర్త, ప్రకాశకుడు: నిడుదవోలు వేంకటరావు, బి. ఏ., సూర్యారావుపేట, కాకినాడ.

కేసరికిశోరలీలలు (పద్యరచనము)
డెమ్మీ ౧/౮ సైజు, పు. ౧౪, చివర రెండు పుటలలో 'సూర్యోపాసన.'
గ్రంథకర్త: వడ్డాది సీతారామాంజనేయకవి, భాసింకోట, విశాఖపట్నంజిల్లా.

గానశాస్త్ర ప్రశ్నోత్తరావళి
క్రౌను ౧/౮ సైజు, పు. ౧౫౪, వెల రు. ౧-౦-౦
గ్రంథకర్త: అరిపిరాల సత్యనారాయణమూర్తి, సుందరవిలాస్, గాంధీనగర్, బెజవాడ.

మరణానంతర సందేశములు
క్రౌను ౧/౮ సైజు. వెల రూ. ౧-౦-౦.
గ్రంథకర్త: రావుబహదూర్ యం. నరసింహంపంతులు.
ప్రకాశకులు: కొండేపూడి కృష్ణమూర్తి, ఉల్లితోట వీధి, రాజమండ్రి.

Printed and Published by K. Nageswara Rao,
at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thambu Chetty St., Madras. Editor.—K. Nageswara Rao.